

รายงานการวิจัยและนวัตกรรมฉบับสมบูรณ์

แผนงานการส่งเสริมคุณภาพชีวิตและผลิตพลังสำหรับผู้สูงอายุในภาวะวิกฤต
และการเตรียมพร้อมเข้าสู่สังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์

โครงการวิจัยย่อยที่ 2

แบบแผนการออมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตคนไทยรุ่นใหม่
Saving schemes for Thailand's New Generation

นาย พนธกร วรภมร และคณะ

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยและนวัตกรรมจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ 2564

มิถุนายน 2565

รายงานการวิจัยและนวัตกรรมฉบับสมบูรณ์

แผนงานการส่งเสริมคุณภาพชีวิตและผลิตพลังสำหรับผู้สูงอายุในภาวะวิกฤต
และการเตรียมพร้อมเข้าสู่สังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์

โครงการวิจัยย่อยที่ 2

แบบแผนการออมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตคนไทยรุ่นใหม่
Saving schemes for Thailand's New Generation

นาย พนธกร วรภมร และคณะ

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยและนวัตกรรมจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ 2564

มิถุนายน 2565

กิตติกรรมประกาศ (Acknowledgement)

งานวิจัยแบบแผนการออมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตคนไทยรุ่นใหม่ ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ 2564

ความสำเร็จของโครงการวิจัยนี้ ประกอบด้วยปัจจัยจากทั้งภายในและภายนอก

ในส่วนของภายใน คณะผู้วิจัยโครงการย่อยที่ 2 ต้องขอขอบพระคุณทีมงานจากสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทยที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการสนับสนุนโครงการให้ประสบความสำเร็จ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ทีมแผนงาน และทีมจากโครงการย่อยอื่นๆ ซึ่งช่วยหนุนเสริมการดำเนินงานตลอดระยะเวลาโครงการ

ในส่วนของภายนอก คณะผู้วิจัยโครงการย่อยที่ 2 ต้องขอขอบพระคุณคณะผู้ตรวจสอบทางวิชาการ ด้านสังคมสูงวัย ซึ่งให้ความกรุณาในการช่วยขับเคลื่อนและให้ความเห็นต่างๆ อันเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงาน

นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยต้องขอขอบพระคุณข้อมูลทุติยภูมิจากหน่วยงานภาคส่วนต่างๆ ที่ถูกนำมาใช้ในส่วน of ฐานข้อมูล รวมถึงผู้ทรงคุณวุฒิต่างๆ และกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลปฐมภูมิจากแบบสอบถามเพื่อการวิจัยครั้งนี้

สุดท้ายนี้ คณะผู้วิจัยต้องขอขอบพระคุณผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานวิจัยชิ้นนี้ ซึ่งมิได้กล่าวนามไว้ ณ ที่นี้ ที่มีส่วนร่วมให้โครงการวิจัยสามารถดำเนินไปได้อย่างสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

คณะผู้วิจัย
มิถุนายน 2565

บทสรุปผู้บริหาร

งานวิจัยชิ้นนี้พัฒนาองค์ความรู้ด้านการเตรียมความพร้อมการเข้าสู่วัยเกษียณอายุภายใต้สภาวะที่ประเทศได้เข้าสู่สังคมสูงวัย โดยพิจารณาว่า กลุ่มประชากรคนรุ่นใหม่จะมีเวลาในการออมที่อาจจะสูงถึง 20-40 ปี ส่งผลให้กลุ่มคนรุ่นใหม่จะมีความสามารถในการเตรียมความพร้อมทางการเงินด้านการออมได้ด้วยตนเองบางส่วน และด้วยระยะเวลาการเตรียมความพร้อมที่มากพอ ก็จะสามารถช่วยลดปัญหาวิกฤติทางการเงินในระยะยาว ทั้งของตนเองและของประเทศ

วัตถุประสงค์ของงานวิจัยชิ้นนี้ ประกอบด้วย (1) วิเคราะห์วิถีชีวิตของคนไทยโดยจำแนกคนไทยออกเป็นกลุ่มย่อยตามรูปแบบวิถีชีวิตที่แตกต่างกัน (เช่น อาชีพ อายุ ระดับรายได้/รายจ่าย ลักษณะของครัวเรือน รวมถึงมิติอื่นๆ โดยอาศัยข้อมูลพฤติกรรมการประเมิน) (2) นำเสนอแบบแผนการออมที่เหมาะสมโดยเทียบเคียงกับแบบแผนการออมที่เหมาะสมตามหลักทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ ซึ่งกำหนดให้วัยทำงานเป็นช่วงที่ปัจเจกจะต้องสะสมเงินออมเพื่อนำมาใช้ในช่วงสูงวัย (3) จัดทำบทเรียนให้ความรู้ทางการเงิน เช่น การเป็นหนี้ในระบบ/นอกระบบ จะมีต้นทุนที่เกิดขึ้นอย่างไร ค่าเสียโอกาสที่เกิดขึ้นมีมากน้อยเพียงใด เพื่อปลูกฝังให้มีความรู้ถึงความสำคัญของการออม โดยจะพิจารณาจากกรณีที่สุดคล้องกับสถานการณ์จริงที่เกิดขึ้นของแต่ละกลุ่ม (4) ให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ชี้ชัดว่า ในการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุของประชากรแต่ละกลุ่มอายุนั้น ควรจะเป็นภาระการออมของประชาชนมากน้อยเพียงใด และเป็นภาระของภาครัฐในการจัดสรรสวัสดิการมากน้อยเพียงใด

ข้อมูลที่ใช้ในงานวิจัยนี้ ประกอบด้วย (1) ข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน (2) ฐานข้อมูลที่ใช้ศึกษาแบบจำลอง Life-Cycle Hypothesis และ (3) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและข้อมูลการสำรวจพฤติกรรมรายจ่ายเฉพาะของครัวเรือนในรายการที่ไม่มีความเหมาะสม

ด้านการวิเคราะห์ งานวิจัยอาศัยเครื่องมือทางสถิติ ได้แก่ เครื่องมือในการจัดกลุ่ม cluster analysis ร่วมกับการวิเคราะห์ประมาณการปัจจัยด้วย Generalized Least Square Analysis และการวิเคราะห์แบบจำลอง Life-Cycle Hypothesis ภายใต้สมมติฐานที่แตกต่างกัน

ผลการศึกษาค้นพบว่า ในภาพรวมประชาชนควรมีการออมร้อยละ 20 ของรายได้ และเมื่อจำแนกผลการวิเคราะห์ในระดับครัวเรือน และผลการวิเคราะห์ในระดับปัจเจก สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ครัวเรือนไทยสามารถจำแนก cluster analysis ออกมาได้เป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มครัวเรือนที่มีสมาชิกได้รับบำนาญ คิดเป็นร้อยละ 2.63 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด เป็นกลุ่มที่มีรายได้มากกว่ารายจ่าย จึงไม่ควรจะต้องเข้าไปแทรกแซงเพิ่มเติม (2) กลุ่มครัวเรือนที่มีสมาชิกได้รับมรดก/ลาภลอย และมีการบริหารเงินเพื่อดอกผล คิดเป็นร้อยละ 0.43 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด พบว่าครัวเรือนกลุ่มนี้สามารถมีเงินออมได้หากมีการควบคุมรายจ่าย (3) กลุ่มครัวเรือนที่มีรายได้สูงกว่ารายจ่ายอยู่แล้ว คิดเป็นร้อยละ 69.76 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด เป็นกลุ่มที่มีรายได้มากกว่ารายจ่าย จึงไม่ควรจะต้องเข้าไปแทรกแซงเพิ่มเติม (4) กลุ่มครัวเรือนที่มีรายได้สูงกว่ารายจ่ายที่ควรจะเป็น คิดเป็นร้อยละ 21.47 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด พบว่า

ปัญหาของครัวเรือนกลุ่มนี้คือการควบคุมรายจ่ายเป็นหลัก แต่หากเป็นครัวเรือนที่ไม่สามารถที่จะควบคุมรายจ่ายได้ เช่น มีรายจ่ายทางการศึกษา หรือรายจ่ายเพื่อดูแลสุขภาพ ภาครัฐอาจจะช่วยสนับสนุนโดยการเพิ่มรายได้หรือให้เงินอุดหนุน และ (5) กลุ่มครัวเรือนที่รายได้ต่ำกว่ารายจ่ายที่ควรจะเป็น คิดเป็นร้อยละ 5.72 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด พบว่าปัญหาสำคัญคือ แม้ว่าครัวเรือนเหล่านี้จะสามารถควบคุมการออมได้ แต่จะไม่สามารถเอาตัวรอดได้ จึงควรจะมีการให้เงินอุดหนุนช่วยเหลือเพิ่มเติม และสนับสนุนการสร้างรายได้เป็นมาตรการเสริม

2. ในระดับปัจเจก สามารถสรุปได้ดังนี้

2.1 คนที่ทำงานและได้รับค่าแรงขั้นต่ำตลอดชีวิต หากไม่มีภาระที่จะต้องเลี้ยงดูลูกและผู้สูงอายุจะมีความสามารถในการออมได้เองโดยที่ภาครัฐไม่ต้องจ่ายเงินอุดหนุน

2.2 กรณีที่ผู้ออมต้องมีภาระดูแลผู้สูงอายุและเด็ก เกือบจะทุกกรณีจะเป็นกรณีที่ผู้ออมไม่สามารถจะดำเนินการตามแผนการออมได้ จึงควรจะเป็นหน้าที่ของภาครัฐที่เข้ามาช่วยให้การอุดหนุนหรือสนับสนุนการเลื่อนอายุเกษียณ การอุดหนุนควรจะต้องอิงลดทอนจากฐานที่ผู้ออมมีความสามารถในการออม (คือ ร้อยละ 20 ของรายได้) เสียก่อน และควรจะให้เงินอุดหนุนต่อเดือน ตามภาระที่เกิดขึ้นจริงตามแต่กรณี

2.3 เงินออมที่ไม่เพียงพอในวัยเกษียณของผู้ออมที่ได้รายได้ขั้นต่ำ เกิดจาก

2.3.1 ผลตอบแทนจากการออมที่ทำได้น้อยกว่าตลาด สามารถแยกได้เป็น 2 ส่วน คือ (1) ส่วนที่เป็นส่วนต่างที่เกิดจากภาครัฐ ได้แก่ การสร้างเครื่องมือทางการเงินที่ช่วยสนับสนุนให้ผู้ออมได้รับผลตอบแทนเทียบเคียงกับดอกเบี้ยที่ภาครัฐบริหารจัดการหนี้ภาครัฐ หรือ risk-free rate และ (2) ส่วนที่เกิดจากผู้ออม คือ ส่วนต่างระหว่างผลตอบแทนตลาดกับผลตอบแทนที่เป็น risk-free rate

2.3.2 เกิดจากความสามารถในการออมที่ไม่เพียงพอที่จะดูแลตนเองและครอบครัว โดยผู้ออมสามารถออมได้ในระดับร้อยละ 20 ของรายได้ แต่เงินออมที่ต้องการจะอยู่สูงกว่าเงินออมที่สามารถทำได้ จึงเป็นหน้าที่ของภาครัฐที่จะต้องให้เงินอุดหนุน

2.4 เพื่อปรับลดค่าใช้จ่าย รายจ่ายเกินความเหมาะสมที่น่าจะลดลงได้ประกอบด้วย เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย ค่าใช้จ่ายส่วนบุคคล การท่องเที่ยว โทรคมนาคม สันทนาการ งานพิธี และค่าบริเวณนอกบ้าน รวมถึงรายจ่ายที่ไม่เป็นประโยชน์ต่อสุขภาพ อันได้แก่ การสูบบุหรี่ ดื่มเหล้า การพนันและการใช้สิ่งเสพติด

ในแง่นี้ การเตรียมความพร้อมเพื่อใช้ชีวิตยามเกษียณที่สำคัญยังเป็นหน้าที่ของภาครัฐ ที่จะให้ความรู้และออกแบบระบบการเตรียมความพร้อมตั้งแต่ต้น และให้การสนับสนุนให้ผู้ออมสามารถทำงานเพื่อสร้างรายได้ได้ยาวนานมากที่สุดเท่าที่ต้องการ ประกอบด้วย (1) ภาครัฐควรมีนโยบายช่วยเหลือกลุ่มที่ไม่สามารถเก็บออมได้อย่างที่ควรจะเป็น เช่น ให้มีการอุดหนุนเด็กแรกเกิดและผู้สูงอายุ คนละ 1,000 บาทต่อเดือน และเสนอให้ภาครัฐช่วยดูแลกลุ่มครัวเรือนยากจนมากที่สุดที่ไม่สามารถออมได้ และ (2) มีนโยบายพัฒนาช่องทางในการออม เพื่อหนุนเสริมประสิทธิภาพการออม เช่น พัฒนาเครื่องมือทางการเงินที่ช่วยสนับสนุนให้ผู้ออมได้รับผลตอบแทนเทียบเคียงกับตลาด โดยพิจารณาการสนับสนุนการพัฒนาผู้จัดการกองทุนระดับโลกเพื่อตอบโจทย์การออมสำหรับคนรุ่นใหม่ในอนาคต

บทคัดย่อ

คนไทยในปัจจุบันส่วนใหญ่ไม่ได้มีการวางแผนทางการเงิน งานวิจัยชิ้นนี้จึงนำเสนอการเตรียมความพร้อมทางการเงินสำหรับคนรุ่นใหม่ที่มีเวลาในการเตรียมตัวก่อนวัยเกษียณอย่างน้อย 20-40 ปี รวมถึงจัดทำบทเรียนให้ความรู้ทางการเงิน และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุของประชากรแต่ละกลุ่มอายุ งานวิจัยพบว่า จุดเหมาะสมของการเตรียมความพร้อมสำหรับสังคมไทยคือการเตรียมความพร้อมของทั้งผู้ออม และมาตรการอุดหนุนของภาครัฐ โดยบทบาทของผู้ออมที่เหมาะสมคือการลดรายจ่ายที่สูงเกินความเหมาะสม และงดกิจกรรมที่มีรายจ่ายที่ไม่เหมาะสม ในขณะที่รายจ่ายที่เหมาะสม ก็คือ การดูแลเด็กและผู้สูงอายุ ควรจะได้รับการอุดหนุนจากภาครัฐ สำหรับบทบาทของภาครัฐ การช่วยเหลือในเรื่องของการเตรียมความพร้อมสำหรับประชาชนไม่ควรจะเป็นการให้เงินอุดหนุนเพียงอย่างเดียว แต่สามารถช่วยเหลือในรูปแบบอื่นๆ ได้แก่ การสนับสนุนการสร้างรายได้ และการสนับสนุนการสร้างเครื่องมือทางการเงินที่ให้ผลตอบแทนสูง นอกจากนี้ การอุดหนุนของภาครัฐยังไม่ควรจะเป็นการช่วยเหลือแบบทั่วไป (universal) แต่ควรจะเป็นการให้แบบพุ่งเป้าไปยังกลุ่มเป้าหมายที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้เป็นหลัก

Abstract

Majority of Thai people did not prepare enough for retirement, especially on saving. Hence, this research examines options for preparation of retirement in Thailand's new generation, including creating a guideline for financial preparation and recommendations. The study finds that the new generation and the government have their own obligations to attain sustainable saving schemes. For the new generation, insignificant spending activities should be reduced or canceled, however, spending on important commitments such as children and elderly support should be supported by the government. For the government, the support for retirement should not only focus on providing subsidies but providing income increasing options and a financial instrument with high-interest rates. Therefore, the subsidies also needed to target directly to those who are in need rather than universally.

คำสำคัญ สังคมสูงวัย แบบแผนการออม วิธีชีวิตคนรุ่นใหม่

Key words: Aging Society, Saving Schemes, Thailand's New Generation

สารบัญเรื่อง (Table of Contents)

กิตติกรรมประกาศ (Acknowledgement).....	ก
บทสรุปผู้บริหาร.....	ค
บทคัดย่อ.....	จ
สารบัญเรื่อง (Table of Contents)	ล
สารบัญตาราง (List of Tables)	III
สารบัญภาพ (List of Illustration).....	V
1 บทนำ.....	1
1.1 หลักการและเหตุผล	1
1.2 วัตถุประสงค์	3
1.3 ขอบเขตการวิจัย	3
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	3
1.5 ลำดับการนำเสนอ.....	3
2 การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	5
2.1 งานวิจัยของมูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.).....	5
2.2 งานวิจัยพฤติกรรมกรรมการออมในแต่ละกลุ่มประชากร.....	6
2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมกรรมการออมของคนไทย.....	8
2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเตรียมความพร้อมทางการเงิน.....	19
2.5 การรวบรวมข้อมูลทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	20
3 ระเบียบวิธีดำเนินการวิจัย	25
3.1 กรอบแนวความคิดของการวิจัย	25
3.2 ระเบียบวิธีวิจัย.....	27
4 ผลการวิจัยและการอภิปรายข้อค้นพบที่ได้	39
4.1 การสร้างฐานข้อมูลครัวเรือน.....	39
4.2 การจำแนกครัวเรือน แยกตามประเภท อัตราพึงพิง และสถานะการออม.....	41

4.3 ผลการวิเคราะห์กลุ่มครัวเรือนโดยอาศัยการวิเคราะห์แบบแบ่งกลุ่ม (cluster analysis).....	45
4.4 การวิเคราะห์รายจ่ายที่เหมาะสมของแต่ละครัวเรือน.....	61
4.5 ต้นแบบการออมสำหรับคนรุ่นใหม่	65
4.6 รูปแบบสวัสดิการภาครัฐที่เหมาะสม	87
5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	95
5.1 สรุปผลการวิจัย	96
5.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	105
บรรณานุกรม	107
ภาคผนวก ก คู่มือการออม.....	113
ภาคผนวก ข คู่มือการออมภาคประชาชน	179
ภาคผนวก ค เอกสารนำเสนอโครงการวิจัยย่อยที่ 2 แบบแผนการออมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตคนไทยรุ่นใหม่	183
ภาคผนวก ง การเผยแพร่ผลงาน.....	187
สรุปผลงานวิจัย/โครงการวิจัย 1 หน้ากระดาษ A4 (สำหรับประชาสัมพันธ์).....	189
สรุปผลงานวิจัย/โครงการวิจัย 5 บรรทัด.....	191
แบบฟอร์มสรุปงานวิจัยในรูปแบบ info graphic	193
แบบฟอร์มประเมินผลการวิจัยในการนำไปใช้ประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม ที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณ...	195
รายนามคณะผู้วิจัย.....	197

สารบัญตาราง (List of Tables)

ตารางที่ 2.1 สัดส่วนครัวเรือน จำแนกตามสัดส่วนการออม.....	20
ตารางที่ 2.2 พิจารณาการออมของครัวเรือนที่มีการออม	21
ตารางที่ 2.3 สัดส่วนการออมต่อรายได้ จำแนกตามโครงสร้างครัวเรือน.....	22
ตารางที่ 3.1 ผลการคำนวณค่า Silhouette	33
ตารางที่ 4.1 แสดงการจำแนกครัวเรือนของไทยแยกตามแหล่งรายได้หลักของครัวเรือน.....	42
ตารางที่ 4.2 แสดงจำนวนครัวเรือนไม่มีรายได้จากการทำงาน แยกตามสัดส่วน dependency ratio และสถานะการออม.....	43
ตารางที่ 4.3 แสดงจำนวนครัวเรือนเกษตร แยกตามสัดส่วน dependency ratio และสถานะการออม	43
ตารางที่ 4.4 แสดงจำนวนครัวเรือนแรงงาน แยกตามสัดส่วน dependency ratio และสถานะการออม	44
ตารางที่ 4.5 แสดงจำนวนครัวเรือนธุรกิจ แยกตามสัดส่วน dependency ratio และสถานะการออม	45
ตารางที่ 4.6 ผลการวิเคราะห์กลุ่มครัวเรือนโดยวิธี cluster analysis.....	53
ตารางที่ 4.7 ผลการประมาณการตัวแปรที่อธิบายรายจ่ายของครัวเรือน	61
ตารางที่ 4.8 ผลการวิเคราะห์ครัวเรือนแยกตามรายจ่ายที่ควรจะเป็น	64
ตารางที่ 4.9 ตารางแสดงผลตอบแทนของสินทรัพย์แต่ละชนิด.....	67
ตารางที่ 4.10 การปรับพอร์ตการลงทุนแยกตามอายุ	68
ตารางที่ 4.11 แสดงอายุขัยเฉลี่ยเมื่อประชากรมีอายุ 60 ปี.....	68
ตารางที่ 4.12 แสดงสัดส่วนการออมและค่าเฉลี่ยเงินออมต่อเดือนกรณีต้นแบบ	69
ตารางที่ 4.13 แสดงสัดส่วนการออมและค่าเฉลี่ยเงินออมต่อเดือนกรณีการใช้เงิน 9,000 บาทต่อเดือนหลังเกษียณ	71
ตารางที่ 4.14 แสดงสัดส่วนการออมและค่าเฉลี่ยเงินออมต่อเดือนกรณีการใช้เงิน 12,000 บาทต่อเดือนหลังเกษียณ	72
ตารางที่ 4.15 แสดงสัดส่วนการออมและค่าเฉลี่ยเงินออมต่อเดือนกรณีมีรายจ่ายดูแลลูก 1 คน.....	73
ตารางที่ 4.16 แสดงสัดส่วนการออมและค่าเฉลี่ยเงินออมต่อเดือนกรณีมีรายจ่ายดูแลลูก 2 คน.....	75
ตารางที่ 4.17 แสดงสัดส่วนการออมและค่าเฉลี่ยเงินออมต่อเดือนกรณีมีรายจ่ายดูแลผู้สูงอายุ 1 คน.....	76
ตารางที่ 4.18 แสดงสัดส่วนการออมและค่าเฉลี่ยเงินออมต่อเดือนกรณีมีรายจ่ายดูแลผู้สูงอายุ 2 คน.....	78
ตารางที่ 4.19 แสดงสัดส่วนการออมและค่าเฉลี่ยเงินออมต่อเดือนกรณีมีรายจ่ายดูแลผู้สูงอายุและเด็กอย่างละ 1 คน.....	79
ตารางที่ 4.20 แสดงสัดส่วนการออมและค่าเฉลี่ยเงินออมต่อเดือนกรณีมีรายจ่ายดูแลผู้สูงอายุและเด็กอย่างละ 2 คน.....	80
ตารางที่ 4.21 แสดงรายจ่ายครัวเรือนในหมวดรายจ่ายที่มีโอกาสปรับลดได้ (หน่วย: บาทต่อเดือน).....	83
ตารางที่ 4.22 สรุปรายจ่ายสำหรับสินค้าหรือบริการที่ไม่ควรเกิด	85

ตารางที่ 4.23 แสดงค่าเสียโอกาสของการจ่ายเงิน 100 บาทต่อเดือน (หน่วย: บาท).....	86
ตารางที่ 4.24 แสดงค่าเสียโอกาสของการจ่ายเงินไปกับรายจ่ายที่ไม่เหมาะสมรูปแบบต่างๆ (หน่วย: บาท)...	87
ตารางที่ 4.25 เงินอุดหนุนภาครัฐที่เหมาะสมแยกตามภาระการดูแลของผู้ออม (หน่วย: บาท)	88
ตารางที่ 4.26 แสดงสัดส่วนการออมและค่าเฉลี่ยเงินออมต่อเดือนกรณีต้นแบบ (ผลตอบแทนจากการลงทุน เทียบกับเงินฝากประจำ).....	90
ตารางที่ 4.27 แสดงสัดส่วนการออมและค่าเฉลี่ยเงินออมต่อเดือนกรณีต้นแบบ (ผลตอบแทนจากการลงทุน เทียบกับผู้จัดการกองทุนในระดับโลก)	92
ตารางที่ 4.28 แสดงสัดส่วนการออมและค่าเฉลี่ยเงินออมต่อเดือนกรณีต้นแบบ (ผลตอบแทนจากการลงทุน เทียบกับต้นทุนการบริหารหนี้สาธารณะของไทย).....	93
ตารางที่ 5.1 ผลการศึกษาในระดับครัวเรือน	97
ตารางที่ 5.2 สรุปการออมในกลุ่มผู้ที่ต้องดูแลผู้สูงอายุและ/หรือเด็ก (หน่วย: บาท)	98
ตารางที่ 5.3 สรุปการออมผ่านผลตอบแทนจากการลงทุน (หน่วย: บาท).....	99
ตารางที่ 5.4 สรุปต้นแบบการออมกรณีที่ต้องดูแลลูก 1 คนและผู้สูงอายุ 1 คนในครัวเรือน (หน่วย: บาท)..	101
ตารางที่ 5.5 สรุปการออมในกรณีภาครัฐสามารถพัฒนาให้ประเทศไทยมีผู้จัดการกองทุนระดับโลก (หน่วย: บาท).....	103
ตารางที่ 5.6 สรุปอัตราเงินอุดหนุนของภาครัฐจะลดลงเมื่อผู้ออมเลือกขยายอายุเกษียณมากขึ้น (หน่วย: บาท)	104

สารบัญญภาพ (List of Illustration)

แผนภาพที่ 1.1 ความเชื่อมโยงระหว่างโครงการกับแผนงานวิจัย.....	2
แผนภาพที่ 2.1 ร้อยละของการจัดสรรเงินออมของครัวเรือน	22
แผนภาพที่ 2.2 ร้อยละของวัตถุประสงค์หลักของการเก็บออม.....	23
แผนภาพที่ 2.3 ร้อยละของวิธีที่ครัวเรือนเลือกใช้ในการเก็บออม	23
แผนภาพที่ 2.4 ร้อยละของระยะเวลา ที่สามารถนำเงินออมมาใช้ดำรงชีพ เมื่อต้องหยุดทำงานอย่างไม่มีกำหนด	24
แผนภาพที่ 3.1 สมมติฐานวัฏจักรชีวิต (Life-cycle hypothesis).....	26
แผนภาพที่ 3.2 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย.....	27
แผนภาพที่ 3.3 ตัวอย่างการแบ่งกลุ่มแบบเทคนิคเคมีนบนแกนสองมิติ	30
แผนภาพที่ 3.4 ตัวอย่างการจัดเรียงข้อมูลหลายมิติให้เหลือสองมิติด้วย t-SNE และลงสีด้วยการแบ่งกลุ่มแบบเคมีน.....	32
แผนภาพที่ 3.5 (ก) - (ข) ผลการวิเคราะห์แบบเคมีนและการจัดเรียงแบบสองมิติข้อมูลด้วย t-SNE	34
แผนภาพที่ 4.1 แสดงผลตอบแทนของนักลงทุนในระดับโลก.....	91

1.1 หลักการและเหตุผล

คนไทยในปัจจุบันส่วนใหญ่ไม่ได้มีการวางแผนทางการเงิน ผลการสำรวจประชากรสูงวัยในปี 2557 พบว่าผู้สูงวัยเพียงร้อยละ 4 เท่านั้นที่มีทรัพย์สินเพียงพอที่จะสร้างรายได้จากเงินออมและดอกเบี้ยในการดำรงชีวิตในช่วงสูงวัย (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2557) ยิ่งไปกว่านั้น ข้อมูลจากเครดิตบูโร ยังพบว่าคนรุ่นใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนในวัยเจน Y (Generation Y: อายุ 23-40 ปี) ซึ่งเป็นกลุ่มที่เพิ่งเริ่มทำงานได้ไม่นานกลับพบว่ามีภาระหนี้จำนวนมาก เรียกได้ว่าเป็นการก่อหนี้ตั้งแต่เริ่มต้นชีวิตการทำงาน¹

แบบแผนการใช้ชีวิตในด้านการออมดังกล่าว ขัดกับหลักการออมตามทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ที่แต่ละปัจเจกควรจะต้องสะสมเงินออมในช่วงแรกเพื่อที่จะนำมาใช้ในยามสูงวัย ผลกระทบของพฤติกรรมการออมที่ไม่เหมาะสมดังกล่าวทำให้สังคมไทยเสี่ยงที่จะพบกับปัญหาวิกฤติทางการเงินส่วนบุคคล และจะส่งผลกระทบต่อสุขภาพของผู้นั้นที่ไม่เตรียมความพร้อมดังกล่าวในยามสูงอายุ

ปัญหาเรื่องนี้มีความสำคัญ เนื่องจากความแตกต่างกันในรายได้ มีผลสำคัญทำให้อายุขัยเฉลี่ยของประชากรมีความแตกต่างกัน Chetty et al. (2016) ได้ทำการศึกษาข้อมูลของสหรัฐอเมริกาแล้วพบว่า อายุขัยเฉลี่ยของคนที่ยากจน จะน้อยกว่าคนรวยมากถึง 10.1 ปีสำหรับผู้หญิง และ 14.6 ปีสำหรับผู้ชาย จึงกล่าวได้ว่าผู้ที่ไม่ได้มีการวางแผนทางการเงินจะมีความเสี่ยงที่อายุขัยชีวิตจะสั้นลงเป็นอย่างมาก

เมื่อพิจารณาช่องว่างทางวิชาการในปัจจุบันจะพบช่องว่างประการหนึ่ง คือการขาดความรู้พื้นฐานที่เหมาะสมในการชี้แนะให้สังคมไทยได้เตรียมความพร้อมอย่างเหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การตัดสินใจในเรื่องของการใช้จ่ายและการออมอย่างเหมาะสมตามสถานการณ์ชีวิตของแต่ละบุคคล อันจะพบว่า องค์ความรู้ด้านแบบแผนการออมเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับวัยสูงอายุท่ามกลางสังคมสูงอายุของไทย มีองค์ความรู้ที่ตอบสนองต่อคนไทยที่มีฐานะปานกลางจนถึงระดับสูง ตัวอย่างเช่น ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้เสนอว่า เงินเก็บในวัยเกษียณแบ่งออกได้เป็น 3 แผนหลัก ได้แก่ แผนที่ 1 คือมีเงินออมรวม 4 ล้านบาท จะมีเงินใช้ 15,000 บาทต่อเดือน แผนที่ 2 คือมีเงินออมรวม 8 ล้านบาท จะมีเงินใช้ 30,000 บาทต่อเดือน และ แผนที่ 3 คือมีเงินออมรวม 13 ล้านบาท จะมีเงินใช้ 50,000 บาทต่อเดือน² ในแง่นี้ ยังไม่พบแนวทางในการใช้ชีวิตที่เหมาะสม สอดคล้องกับรูปแบบวิถีการใช้ชีวิตของคนทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มคนรุ่นใหม่ ซึ่งควรจะมีแบบแผนการใช้ชีวิตที่แตกต่างกันไปตาม อาชีพ (ภาคเกษตร/นอกภาคเกษตร) ระดับรายได้/รายจ่าย ลักษณะ

¹ <https://www.bangkokbiznews.com/business/885095>

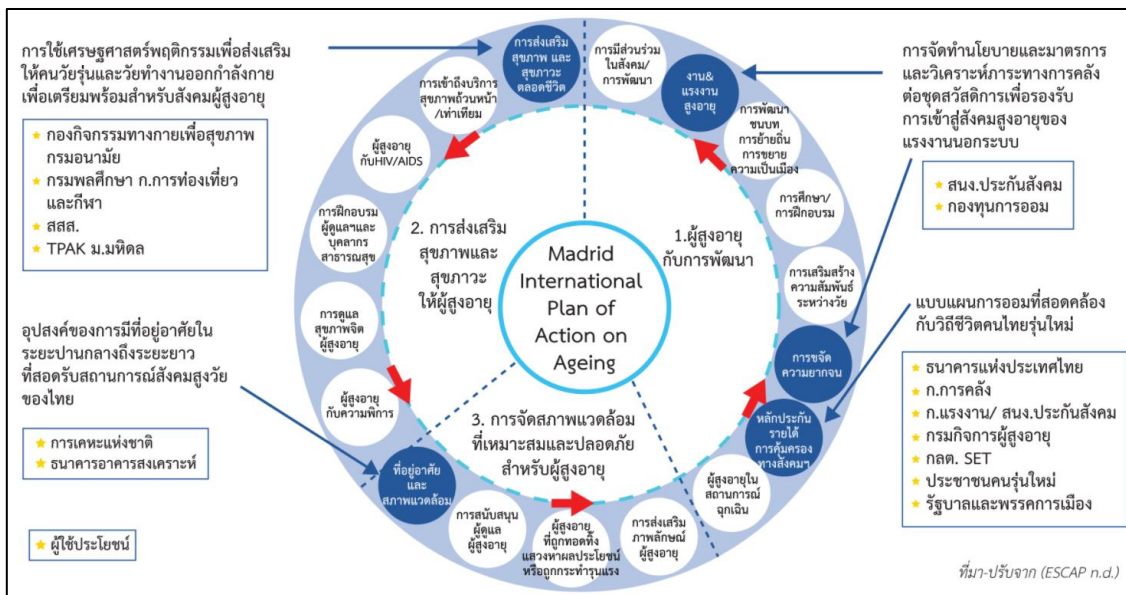
² <https://www.set.or.th/th/education-research/education/happymoney/pre-retirement>

ของครัวเรือน (ครัวเรือน 1 รุ่น/ ครัวเรือนที่อยู่คนเดียว/ครัวเรือนที่ไม่มีบุตร/ ครัวเรือนที่ต้องดูแลผู้สูงอายุ) รวมถึงความสอดคล้องกับพฤติกรรมวิถีชีวิตของคนตามยุคสมัย

การให้ข้อมูลแบบแผนที่ถูกต้อง สอดคล้องกับกลุ่มเศรษฐกิจสถานะของแต่ละบุคคล เป็นการกระตุ้นเตือนให้เกิดการปรับพฤติกรรม ตามทฤษฎีการสะกิด (Nudge theory) ซึ่งเป็นแนวคิดใหม่ในการกำหนดนโยบายตามหลักเศรษฐศาสตร์พฤติกรรม

ด้วยเหตุนี้ งานวิจัยชิ้นนี้จึงจัดทำขึ้นเพื่อสร้างองค์ความรู้แบบแผนทางการออมสำหรับคนรุ่นใหม่ ให้คำแนะนำเกี่ยวกับรูปแบบการออมที่เหมาะสมตามวิถีชีวิตของแต่ละบุคคล โดยมุ่งเน้นที่แบบแผนการออมที่แตกต่างกันตามอาชีพ อายุ ระดับรายได้/รายจ่าย ลักษณะของครัวเรือน ร่วมกับมิติอื่นๆ ที่เพิ่มเติมขึ้น เพื่อให้แบบแผนมีความใกล้เคียงกับสถานการณ์ของแต่ละคนได้มากที่สุด ซึ่งโครงการย่อยนี้ จะมีส่วนเชื่อมโยงกับแผนงานการส่งเสริมคุณภาพชีวิตและพฤติกรรมสำหรับผู้สูงอายุในภาวะวิกฤตและการเตรียมพร้อมการเข้าสู่สังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์ (แผนภาพที่ 1.1) คือ การช่วยเตรียมความพร้อมประชากรรุ่นถัดไปในการเข้าสู่สภาวะสูงวัยอย่างเหมาะสมตามบริบทสังคมของกลุ่มคนแต่ละรุ่น

แผนภาพที่ 1.1 ความเชื่อมโยงระหว่างโครงการกับแผนงานวิจัย

ที่มา: คณะผู้วิจัยดัดแปลงจาก Madrid International Plan of Action on Ageing 2002

1.2 วัตถุประสงค์

งานวิจัยชิ้นนี้ มีวัตถุประสงค์ 4 ประการ คือ

1.2.1 วิเคราะห์วิถีชีวิตของคนไทยโดยจำแนกคนไทยออกเป็นกลุ่มย่อยตามรูปแบบวิถีชีวิตที่ต่างกักัน (เช่น อาชีพ อายุ ระดับรายได้/รายจ่าย ลักษณะของครัวเรือน รวมถึงมิติอื่นๆ โดยอาศัยข้อมูลitudyภูมิในการประเมิน)

1.2.2 นำเสนอแบบแผนการออมที่เหมาะสม โดยเทียบเคียงกับแบบแผนการออมที่เหมาะสมตามหลักทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ ซึ่งกำหนดให้วัยทำงานเป็นช่วงที่ปัจเจกจะต้องสะสมเงินออมเพื่อนำมาใช้ในช่วงสูงวัย

1.2.3 จัดทำบทเรียนให้ความรู้ทางการเงิน เช่น การเป็นหนี้ในระบบ/นอกระบบ จะมีต้นทุนที่เกิดขึ้นอย่างไร ค่าเสียโอกาสที่เกิดขึ้นมีมากน้อยเพียงใด เพื่อปลูกฝังให้ความรู้ถึงความสำคัญของการออม โดยจะพิจารณาจากกรณีที่สุดคล้องกับสถานการณ์จริงที่เกิดขึ้นของแต่ละกลุ่ม

1.2.4 ให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ชี้ชัดว่า ในการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุของประชากรแต่ละกลุ่มอายุนั้น ควรจะเป็นภาระการออมของประชาชนมากน้อยเพียงใด และเป็นภาระของภาครัฐในการจัดสรรสวัสดิการมากน้อยเพียงใด

1.3 ขอบเขตการวิจัย

ข้อมูลรายรับรายจ่ายของครัวเรือน แยกเป็นครัวเรือนที่มีรายได้หลักจากภาคเกษตร รายได้หลักจากแรงงาน รายได้หลักจากการทำธุรกิจ และไม่มีรายได้หลักครอบคลุมทั้ง 4 ภาคของประเทศไทย

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.4.1 ประชาชนได้รับข้อมูลผลงานวิจัยและนำหลักวิชาการไปปรับใช้พฤติกรรมทางการออม

1.4.2 หน่วยงานรัฐได้รับข้อมูลและนำไปพิจารณาเพื่อวางแผนในการกำหนดนโยบายทางการออม

1.5 ลำดับการนำเสนอ

งานวิจัยชิ้นนี้แบ่งการนำเสนอออกเป็น 5 บท ประกอบด้วย

บทที่ 1 บทนำ อธิบายถึงหลักการและเหตุผล รวมถึงวัตถุประสงค์ของโครงการ

บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง นำเสนอผลการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ทราบถึงพฤติกรรมออมในปัจจุบัน ผ่านงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสำรวจข้อมูลitudyภูมิเบื้องต้น

บทที่ 3 ระเบียบวิธีดำเนินการวิจัย นำเสนอระเบียบวิธีวิจัยครอบคลุมกรอบแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และขั้นตอนการดำเนินงานวิจัยของทั้งโครงการ

บทที่ 4 ผลการวิจัยและการอภิปรายข้อค้นพบที่ได้ นำเสนอผลการศึกษาและอภิปรายผลที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ สรุปผลการศึกษา และให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

คณะผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องของทั้งในประเทศและต่างประเทศ ที่สะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรมการออมในยุคปัจจุบัน ซึ่งแยกเป็น งานวิจัยของมูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.) ซึ่งเป็นองค์กรที่สำคัญที่ทำงานด้านผู้สูงอายุของไทย งานวิจัยพฤติกรรมกรรมการออมของกลุ่มประชากรเน้นมุมมองทางด้านสังคมศาสตร์ในการอธิบายพฤติกรรมกรรมการออม งานวิจัยพฤติกรรมกรรมการออมของคนไทย เน้นมุมมองทางด้านเศรษฐศาสตร์ในการอธิบายพฤติกรรมกรรมการออม งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเตรียมความพร้อมทางการเงิน มุ่งเน้นไปที่การบริหารจัดการในระยะยาวว่าคนไทยมีความพร้อมทางการเงินมากน้อยเพียงใด และมีองค์ความรู้ที่เป็นข้อมูลสนับสนุนมากน้อยเพียงใด และการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิที่เกี่ยวข้อง เป็นการฉายภาพพฤติกรรมกรรมการออมของคนไทยผ่านข้อมูลทางสถิติ โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 งานวิจัยของมูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.)

งานวิจัยที่ศึกษาพฤติกรรมกรรมการออมในกลุ่มก่อนวัยสูงอายุ (pre-elderly) มีไม่มากนัก จากการทบทวนงานวิจัยที่ มส.ผส. ได้มีการดำเนินการแล้ว พบว่า มีงานวิจัย 3 งานที่เกี่ยวข้องกับการออมและการเตรียมพร้อมทางการเงิน ซึ่งเป็นงานศึกษากลุ่มแรงงานนอกระบบ และแรงงานที่มีรายได้น้อย เท่านั้น

งานชิ้นแรก สุวัฒนา ศรีภิรมย์ (2552) วิจัย “แบบคณิตศาสตร์ประกันสำหรับการประกันรายได้กรณีชราภาพแรงงานนอกระบบ” พบว่า แรงงานนอกระบบมีรายได้น้อยเกินกว่าที่จะออมได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องสร้างระบบบำเหน็จบำนาญ และการจ่ายเบี้ยยังชีพคนชรา ในรูปแบบระบบการประกันรายได้ผู้สูงอายุ เพื่อหนุนเสริมข้อจำกัดทางรายได้ดังกล่าว ทั้งในรูปของการจัดตั้งกองทุนการออมแบบสมัครใจทั้งในระดับพื้นที่ และระดับชาติ รวมถึงการสร้างระบบมีเบี้ยยังชีพเสริมสำหรับผู้ด้อยโอกาส

งานชิ้นที่สอง อมรรรัตน์ อภินันท์มหกุล และคณะ (2560) ศึกษา “พฤติกรรมและทัศนคติต่อการออมเพื่อเกษียณอายุของแรงงานในสถานประกอบการที่มีรายได้น้อย” โดยศึกษาพฤติกรรมการบริโภค และการออมเงินของแรงงานในสถานประกอบการที่มีรายได้จากการทำงานรวมค่าตอบแทนอื่นๆ ไม่เกิน 12,500 บาท ต่อเดือน โดยมีปัจจัยประกอบด้วย

1. กลุ่มเป้าหมายจัดสรรรายได้เพื่อการบริโภค และการออมอย่างไร
2. กลุ่มเป้าหมายได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการออมจากแหล่งใดบ้าง มีรูปแบบการออมหรือการจัดการการเงินส่วนบุคคลอย่างไร
3. กลุ่มเป้าหมายเข้าใจมาตรการส่งเสริมการออมภาคบังคับของรัฐบาล และผลิตภัณฑ์ทางการเงินของสถาบันการเงินมากน้อยเพียงใด รับรู้และเข้าใจข้อมูลข่าวสารด้านการออมที่หน่วยงานต่างๆ

เผยแพร่ผ่านสื่อออนไลน์ หรือสื่อสาธารณะในรูปแบบอื่นๆ หรือแอปพลิเคชันด้านการเงินที่สามารถดาวน์โหลดฟรีอย่างน้อยเพียงใด

4. สถานประกอบการที่แรงงานทำงานอยู่มีมาตรการส่งเสริมการออม ช่วยลดค่าใช้จ่ายแก่พนักงาน หรือช่วยแก้ปัญหาหนี้สินของพนักงานในบริษัทหรือไม่อย่างไร

ซึ่งงานวิจัยนี้ ได้มีการเสนอค่าเฉลี่ย (1) รายได้ ค่าใช้จ่าย และหนี้สิน (2) การออม และการสะสมความมั่งคั่ง (3) การออมเพื่อสุขภาพ และการสะสมความมั่งคั่ง (4) ความรู้ทางการเงิน พฤติกรรม และทัศนคติทางการเงิน (5) การใช้แอปพลิเคชันบนมือถือ และการใช้งานคอมพิวเตอร์ไว้ในงานวิจัย

งานชิ้นที่สาม มณฑกานต์ ฉิมมาลี และคณะ (2561) ศึกษา “การศึกษาการปรับตัวของลูกจ้างในระบบภาคเอกชนที่มีอายุตั้งแต่ 45 ปีขึ้นไปที่เปลี่ยนสถานะการทำงานไปสู่การทำงานในภาคนอกระบบ” มีประเด็นศึกษาว่า ลูกจ้างในระบบภาคเอกชนที่มีอายุตั้งแต่ 45 ปีขึ้นไปที่เปลี่ยนสถานะการทำงานไปสู่การทำงานในภาคนอกระบบอย่างไร มีวิธีการในการปรับเปลี่ยนสถานภาพการทำงานประสบความสำเร็จยากลำบาก อุปสรรค และข้อจำกัดอย่างไรจนได้งานหรืออาชีพใหม่ ต้องการทักษะเพิ่มเติมอย่างไรรวมถึงความมั่นคงด้านรายได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างไร

2.2 งานวิจัยพฤติกรรมกรรมการออมในแต่ละกลุ่มประชากร

งานวิจัยเกี่ยวกับการออมในช่วงหลังได้หันมาให้ความสนใจกับการศึกษาพฤติกรรมการจ่าย (spending) และการออม (saving) ในลักษณะ “องค์กรวม” เพิ่มมากขึ้น เนื่องจากมองว่า ข้อจำกัดในการออมมิได้เกิดจากข้อจำกัด “รายจ่าย” เสมอไปและการพิจารณาองค์กรวมดังกล่าวมักจะใช้คุณลักษณะร่วมของความเป็นกลุ่ม เช่น วิถีชีวิต หรือช่วงเจเนอเรชัน (generation) เป็นต้น

ในส่วนนี้ Keister, Benton, and Moody (2016) ทำการศึกษาการใช้จ่ายและการออมผ่านมิติสังคมวิทยา โดยใน “วิถีชีวิต”(lifestyles) ในการพิจารณาพฤติกรรมการออม เพราะพฤติกรรมและวิถีชีวิตเกี่ยวกับการใช้จ่ายและออมของมนุษย์จะผันแปรไปตามปฏิสัมพันธ์ต่อเงื่อนไขวัตถุแวดล้อม งานศึกษาชิ้นนี้อาศัยข้อมูลสถิติการใช้จ่ายในครัวเรือนของสหรัฐอเมริกาเพื่อพิจารณาความโน้มเอียงของค่าใช้จ่ายหลัก จากนั้นทำการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวอย่างครัวเรือนรายกลุ่มประชากรจากค่าใช้จ่ายนั้น และได้ข้อค้นพบสำคัญ คือ พฤติกรรมการออมของแต่ละกลุ่มประชากร จำแนกได้เป็น 8 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มผู้เช่าบ้าน (Renters) เป็นครัวเรือนที่หัวหน้าครอบครัวมักมีอายุไม่มากนัก รายได้ต่ำ มักจะเป็นนักศึกษาระดับมหาวิทยาลัย มีค่าใช้จ่ายสำคัญคือค่าเช่าที่อยู่อาศัย และมีปริมาณการออมต่ำที่สุด (2) กลุ่มสุขภาพจำกัด (Health-constrained) เป็นครัวเรือนที่หัวหน้าครอบครัวมักมีรายได้ต่ำ การศึกษาต่ำ และอาจจะไม่มีอาชีพมั่นคง ค่าใช้จ่ายสำคัญคือค่าใช้จ่ายสุขภาพ ทั้งด้านบวกคือรักษาพยาบาล และด้านลบคือบุหรี่ยาสูบ มีปริมาณการออมต่ำที่สุดเช่นเดียวกับกลุ่มแรก (3) กลุ่มผู้ขับรถ (Drivers) เป็นครัวเรือนชนชั้นกลางที่ผูกมัดกับค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับรถยนต์ เนื่องจากมักใช้พาหนะในการรับ-ส่งบุตร หรือขับรถท่องเที่ยว มีเงินออมในระดับสูง (4) กลุ่มเจ้าของบ้าน (Homeowners) เป็นครัวเรือนที่มีบ้านเป็นของตนเอง และค่าใช้จ่ายหลักเป็นการใช้ตกแต่งและดูแลบ้านเป็นกลุ่มที่มีเงินออมสูงที่สุดและมักจะมีการทำประกันภัยประเภทต่างๆ (5) กลุ่มใจบุญ (Givers) เป็นครัวเรือนที่ใช้เงินในกิจกรรม

บริจาค โดยเฉพาะบริจาคด้านศาสนา โครงสร้างครัวเรือนมักเป็นสมาชิกเลี้ยงครอบครัวและภรรยาทำหน้าที่แม่บ้าน มีเงินออมในระดับสูง (6) กลุ่มแสวงหาความสุข (Pleasure seekers) เป็นครัวเรือนที่ใช้จ่ายเพื่อการบริโภคต่างๆ สูงมาก เป็นกลุ่มที่หัวหน้าครัวเรือนมักทำงานในบริษัทเอกชนและอยู่อาศัยในตัวเมือง มีเงินออมในระดับหนึ่ง (7) กลุ่มผู้ปกครอง/นักเรียน (parents/students) เป็นครัวเรือนที่ค่าใช้จ่ายหลักเกี่ยวข้องกับ การศึกษา มีเงินออมในระดับสูง (8) กลุ่มบริหารความเสี่ยงทางการเงิน (Crisis managers) เป็นครัวเรือนที่ค่าใช้จ่ายสำคัญคือ ค่าใช้บริการเครื่องมือทางการเงิน ซึ่งเป็นไปได้ทั้งการนำไปลงทุนและการใช้สำหรับเครดิต มีเงินออมในระดับหนึ่ง

นอกจากนี้ สหราชอาณาจักรก็พบประเด็นคนรุ่นใหม่ไม่มีการออมเงินเพื่อการเกษียณเช่นกัน Foster (2017) ทำการศึกษาทัศนคติและพฤติกรรมการออมของคนรุ่นใหม่ (18-30 ปี) และพบว่า มูลเหตุที่คนรุ่นใหม่ มีการออมน้อยกว่าที่ควรจะเป็นเป็นผลจาก (1) การเข้าถึงองค์ความรู้และได้รับคำแนะนำ กลุ่มตัวอย่างจำนวนมากแสดงออกว่าตนนั้นไม่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องปริมาณเงินที่จะต้องออม ทั้งจากการเข้าถึงข้อมูลและคำแนะนำ ไม่ทราบว่าควรต้องออมเท่าไร ไปจนถึงการปล่อยให้การออมภาคบังคับจัดการเงินเกษียณสะสมให้โดยเลือกไม่เข้าไปมีส่วนร่วม (2) ความเชื่อถือ เนื่องจากการลงทุนมีความเสี่ยง กลุ่มตัวอย่างส่วนหนึ่งไม่มีความเชื่อใจในการลงทุนการเกษียณกับส่วนเอกชน กลัวถูกเอาเปรียบหรือฉ้อโกง และเลือกที่จะไม่สะสมเงินเกษียณกับกองทุน (3) การมองระยะสั้น กลุ่มตัวอย่างส่วนหนึ่งมีทัศนคติ “ใช้ชีวิตวันนี้ให้ดีที่สุด” เนื่องจากเห็นว่าอนาคตเป็นสิ่งไม่แน่นอนจนไม่มีความจำเป็นต้องวางแผนรองรับ (4) ทัศนคติต่อการออมภาคบังคับ กลุ่มตัวอย่างมีความกังวลเรื่องการไม่สามารถนำเงินออมออกมาใช้ได้

เมื่อพิจารณาถึงกลไกการออมและพฤติกรรมการออมในไทย ในบริบทของกลุ่มผู้มีรายได้น้อยนั้น อาจกล่าวได้ว่า ลอตเตอรี่เป็นเครื่องมือการออมชนิดหนึ่ง ซึ่งผลตอบแทนมิได้มีเพียงจำนวนเงิน แต่ยังประกอบด้วยความตื่นเต้นของการลุ้นรางวัล หรือความสุขจากการมีความหวังว่าจะหลุดพ้นจากความยากจน ดังนั้น ลอตเตอรี่อาจจะถูกนำมาพัฒนาเพื่อใช้เป็นเครื่องมือทางการออมได้ (ภาคภูมิ, 2564)

การศึกษา “ลักษณะร่วม” ที่ปรากฏในกลุ่มประชากรถือว่าเป็นแนวทางสำคัญ เนื่องจากงานศึกษาเชิงสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา ซึ่งเป็นการศึกษาระเบียบวิธีคิดของมนุษย์ พบว่า ในกลุ่มสังคมวัฒนธรรมที่แตกต่างกันก็จะมีให้คุณค่าต่อปัจจัยในการดำรงชีวิตหรือวิถีชีวิตที่แตกต่างกัน ซึ่งในส่วนนี้ วิธีคิดเรื่องความมั่งคั่ง (wealth) และการมีคุณภาพชีวิตที่ดี (well-being) ในแต่ละกลุ่มสังคมวัฒนธรรมจะให้คุณค่าต่อปัจจัยที่ส่งเสริมการดำรงชีวิตที่ต่างกัน คำว่ามั่งคั่งสำหรับบางกลุ่มสังคมอาจจะมีได้หมายถึงการมีทรัพย์สินเงินทองสำหรับใช้จ่ายเฉกเช่นวิถีคิดแบบทุนนิยมกระแสหลัก แต่เป็นการให้คุณค่ากับสิ่งอื่นที่มีใช้ตัวเงิน เช่น การมีบุตร เป็นต้น (Rakopoulos and Rio, 2018)

ขณะที่วิธีคิดเรื่องการเตรียมความพร้อมเกษียณนั้น โดยทั่วไปมักจะผูกกับวิธีคิดเรื่องความเสี่ยง (risk) ซึ่งวิธีคิดเกี่ยวกับความเสี่ยงในกลุ่มแรงงานผ่านการบริการรายได้ด้วยการสมทบกองทุนบำนาญ (pension system) แตกต่างออกไปตามสถานะของแต่ละอาชีพ เพราะแต่ละอาชีพมีเงื่อนไขในการเข้าถึงรายได้ส่วนเกินเพื่อการสะสม และการเข้าถึงระบบสะสมเงินเกษียณที่ต่างกัน หากแต่ไม่เพียงแค่นั้น การตัดสินใจสะสมเงินเกษียณมิได้เป็นเพียงการตัดสินใจเฉพาะตัวปัจเจกบุคคลเท่านั้น แต่สมาชิกในครัวเรือนเองก็มีส่วนร่วมในการ

เข้ามาเกี่ยวโยงด้วยเช่นกัน เนื่องจากการดำรงชีวิตของมนุษย์มีลักษณะของการพึ่งพิงพึ่งอาศัย (interdependence) ดังนั้น สถานะของสมาชิกในครัวเรือน/ครอบครัวหนึ่งจะเป็นอิทธิพลสำคัญต่อการออมเงินเพื่อการเกษียณ (Shuey and O’Rand, 2004)

ความพยายามที่จะเข้าใจสาเหตุของการไม่ออมเงิน รวมถึงออกแบบกลไกส่งเสริมการออมกระแสหลัก อาจจะมีข้อจำกัด เนื่องจากปัจเจกบุคคลในต่างกลุ่มสังคมวัฒนธรรมจะมีวิถีคิดเรื่องการให้คุณค่า [การเตรียมพร้อมเกษียณ] ที่ต่างกัน การมีตำแหน่งแห่งที่ทางสังคม เช่น ลักษณะอาชีพ ก็เปิดโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรที่ต่างกัน รวมถึงเงื่อนไขในการดำรงชีพ เช่น วิถีชีวิตและตำแหน่งแห่งที่ทางสังคมของบุคคลในครัวเรือน ที่มีส่วนกำหนดพฤติกรรมการใช้จ่าย ในแง่นี้ จะพบว่า การวิจัยเรื่องการออมในไทยยังคงมีช่องว่างของการพิจารณาเหตุผลแวดล้อมที่กระทบต่อพฤติกรรมการใช้จ่ายอยู่ เช่น การศึกษาพฤติกรรมการใช้จ่ายและการออมในกลุ่มสังคมแบบต่างๆ

2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการออมของคนไทย

กอบศักดิ์และคณะ (Pootrakul, Ariyapruchya, and Sodsrichai, 2005) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสาเหตุที่ทำให้การออมของภาคครัวเรือนไทยลดลง โดยแม้ว่าประเทศไทยจะมีอัตราการออมอยู่ที่ร้อยละ 30.5 ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยการออมทั่วโลก แต่แนวโน้มการออมที่ลดลง และมีขนาดน้อยกว่าสิงคโปร์และมาเลเซียที่ประสบความสำเร็จด้านการกระตุ้นการออม กอบศักดิ์ และคณะได้นำเสนอ 3 สมมติฐานที่ทำให้การออมภาคครัวเรือนในไทยลดลง ประการแรก ระบบประกันสังคมที่เติบโตขึ้นมีส่วนทำให้ผู้ประกันตนมีแรงจูงใจในการออมลดลง เนื่องด้วยมีแนวคิดว่าการจ่ายเงินเข้าระบบ คือการออมตามปกติอยู่แล้ว ประการที่สอง การเข้าถึงระบบสถาบันการเงินที่สะดวกขึ้น อันเนื่องมาจากการกำเนิดของบัตรเครดิต และสถานะดอกเบี้ยต่ำหลังเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 ทำให้ภาคครัวเรือนมีการบริโภคเพิ่มสูงขึ้นเพื่อประโยชน์ในปัจจุบัน และผัดผ่อนการออมออกไปในอนาคต ส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากการบริโภคสินค้าคงทน ประการสุดท้าย ปัจจุบันพบว่าการออมภาคครัวเรือนที่ลดลงอาจมีผลมาจากการโยกย้ายเงินออมไปสู่ภาคธุรกิจเพิ่มมากขึ้น

อย่างไรก็ตามบทความนี้ได้ให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านการบริโภค โดยทำการศึกษาข้อมูลดังนี้

1. สภาวะเศรษฐกิจและสังคมของภาคครัวเรือนไทยโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ (socioeconomic survey: SES) ในช่วงปี พ.ศ. 2539-2547 โดยกลุ่มตัวอย่าง 25,000-35,000 คน
2. แบบสำรวจทัศนคติของภาคครัวเรือนที่มีต่อการออมและการก่อหนี้โดยธนาคารแห่งประเทศไทย (survey on household attitudes towards debt and savings: HADS) ในเดือนมิถุนายน ปี พ.ศ. 2547 ใน 5 ภาคของประเทศไทย
3. แบบสำรวจด้านการเข้าถึงแหล่งเงินทุนโดยธนาคารแห่งประเทศไทย (survey on financial access) ในปี พ.ศ. 2546 โดยกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยภาคครัวเรือน 4,800 ครัวเรือน และภาคธุรกิจ 1,196 บริษัท

จากการศึกษา socioeconomic survey ในปี พ.ศ. 2547 พบว่า โดยภาพรวมกลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ในควินไทล์ที่ 4 มีพฤติกรรมตามแนวทางของ The life-cycle hypothesis มากที่สุด อย่างไรก็ตามในประเทศไทย

ไทย กลุ่มวัยแรงงานที่มีอายุน้อยมักมีการออมสูงด้วยเช่นกัน อันเนื่องมาจากการเตรียมพร้อมเพื่อการวางแผนการเงิน วัตถุประสงค์ซื้อสินค้านำมาลงทุน ขณะที่กลุ่มผู้มีรายได้ในระดับ 2 เดไซล์สูงสุดมีการออมมากถึงร้อยละ 79 ของการออมทั้งหมด โดยผู้มีรายได้น้อย การศึกษาในระดับที่ต่ำกว่า และขาดความรู้ทางการเงินมีแนวโน้มที่จะปฏิเสธการออม ยิ่งไปกว่านั้นยังพบว่าคนไทยส่วนใหญ่มีการออมที่ไม่หลากหลาย โดยเงินออมกระจุกตัวในรูปแบบของบัญชีธนาคารพาณิชย์ อสังหาริมทรัพย์ และทุนของภาคธุรกิจในกรุงเทพฯ และภาคกลาง ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความไม่มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการเงินออมในประเทศไทย นอกจากนี้การวิเคราะห์ถดถอยพหุยังพบว่า นโยบาย 30 บาทรักษาทุกโรค การเข้าระบบประกันสังคม ขนาดของครัวเรือนที่ใหญ่ขึ้นและกระจายความเสี่ยงได้มากขึ้น ทำให้ประชาชนมีการออมลดลง ขณะที่การเข้าถึงธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ทำให้การออมสูงขึ้น เช่นเดียวกับการเป็นผู้เช่าที่อยู่อาศัยที่ต้องวางแผนการเงินรัดกุม ตลอดจนการเป็นเกษตรกรที่มีความไม่แน่นอนสูงล้วนทำให้การออมเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ผู้เขียนจึงให้ข้อสังเกตว่าการที่ประเทศไทยมีการเปลี่ยนผ่านรูปแบบการผลิตจากเกษตรกรรมสู่อุตสาหกรรมส่งผลทำให้การออมลดลง เนื่องจากความไม่แน่นอนของรายได้ลดลง

เมื่อพิจารณาผลสำรวจดังกล่าว ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539-2547 พบว่าในช่วงเวลาดังกล่าว คนไทยรุ่นใหม่มีการบริโภคที่สูงขึ้นกว่าคนในรุ่นก่อน โดยเฉพาะในช่วงหลังเกษียณอายุ การบริโภคส่วนใหญ่ประกอบด้วยอาหาร ยานพาหนะ และการสื่อสาร

ขณะที่การสำรวจ survey on household attitudes towards debt and savings: HADS พบว่าร้อยละ 54 มีเงินออมไม่เพียงพอต่อการเกษียณอายุ โดยการศึกษาโดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยแบบ logistic พบว่าปัจจัยที่เป็นข้อจำกัดในการออมของคนไทยได้แก่ (1) การศึกษาที่น้อย และการขาดความรู้ทางการเงิน ทำให้ขาดการมองการณ์ไกลและการวางแผนทางการเงิน (2) สภาพเศรษฐกิจที่แตกต่างกันในด้านค่าครองชีพ ซึ่งเป็นผลทำให้ครัวเรือนในเขตเมืองและกรุงเทพฯ มีแรงจูงใจในการออมสูงกว่า (3) รายได้ที่จำกัดนำมาซึ่งข้อจำกัดในการเข้าถึงบริการทางการเงิน ทำให้การออมไม่สามารถเกิดขึ้นอย่างเต็มประสิทธิภาพ

ในผลการสำรวจสุดท้ายเรื่องการเข้าถึงแหล่งเงินทุน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามราวร้อยละ 18 มีข้อจำกัดในการเข้าถึงบริการทางการเงิน เช่น เงินฝากเพื่อเรียก เงินฝากประจำ พันธบัตรรัฐบาล เป็นต้น

โดยสรุป นโยบายที่มีการเสนอแนะจากการศึกษานี้ ได้แก่ สนับสนุนการออมในภาคส่วนอื่นนอกจากครัวเรือนเพื่อเพิ่มการออมระดับประเทศ สนับสนุนการกำกับดูแลสถาบันการเงิน การให้ความรู้ทางการเงินแก่ประชาชน การเพิ่มฐานการเข้าถึงระบบประกันสังคม และระบบสถาบันการเงิน ตลอดจนการพัฒนาารูปแบบการออมให้หลากหลาย และเป็นระยะยาวมากขึ้น

งานศึกษาของ Suppakitjarak and Krishnamra (2015) ได้ใช้เครื่องมือเป็นแบบสำรวจสำหรับกลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ไม่น้อยกว่า 20,000 บาท ในกรุงเทพฯ และปริมณฑล เชียงใหม่ นครราชสีมา และสงขลา จำนวน 844 คน จากการศึกษาพบว่าโดยเฉลี่ย กลุ่มตัวอย่างมีการออมร้อยละ 29.17 ของรายได้ ส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์เพื่อเตรียมการเกษียณอายุ เป็นค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล เป็นเงินสำรองฉุกเฉิน การท่องเที่ยว และมรดก ตามลำดับ ทั้งนี้ในการตัดสินใจเลือกรูปแบบการออมจะพิจารณาจากผลตอบแทน การแบกรับความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น และการเข้าถึงรูปแบบการออมนั้นๆ ตามลำดับ โดยใช้วิธีถดถอยส่วนบุคคล

ในการตัดสินใจ อย่างไรก็ตามก็ข้อมูลเกี่ยวกับการออมมักมาจากบุคคลในครอบครัวมากกว่าจากเจ้าหน้าที่ในสถาบันการเงิน

ในด้านรูปแบบการออม พบว่าโดยส่วนใหญ่มากกว่าร้อยละ 80 รู้จักการออมในบัญชีธนาคาร อสังหาริมทรัพย์ และทองคำ รองลงมาเป็นการออมในประกันต่างๆ สลากออมทรัพย์ และพันธบัตรรัฐบาล ส่วนที่เป็นที่รู้จักน้อยที่สุดเพียงร้อยละ 44 คือการออมผ่านกองทุนรวมตราสารทุน (Equity fund) อย่างไรก็ตามแม้กลุ่มตัวอย่างจะมีความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการออมที่หลากหลาย ส่วนใหญ่ราวร้อยละ 95 เลือกที่จะออมผ่านบัญชีธนาคาร ขณะที่ผลิตภัณฑ์ทางการเงินที่มีความซับซ้อนขึ้น แต่ให้ผลตอบแทนสูงกว่า อาทิ กองทุนรวมหรือตราสารหนี้มักไม่ได้รับความนิยม กล่าวคือ โดยเฉลี่ยส่วนประกอบของหลักทรัพย์การลงทุนของบุคคลทั่วไปจะประกอบด้วยกองทุนรวม หุ้นสามัญ พันธบัตรรัฐบาล และตราสารหนี้รวมกันคิดเป็นร้อยละ 17.3 เท่านั้น ขณะที่บัญชีธนาคาร และอสังหาริมทรัพย์มีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 21 และ 24 ตามลำดับ สะท้อนให้เห็นว่าประชาชนต้องการออมในหลักทรัพย์ที่มีความสะดวก เข้าถึงง่าย มีความยืดหยุ่น และมีความเสี่ยงต่ำ

ทั้งนี้มุมมองด้านความเสี่ยงในการออมของคนไทย พบว่า มีความกังวลในผลิตภัณฑ์ทางการเงินที่ให้ผลตอบแทนสูงตามหลักการ “high risk high return” และมองว่าการออมในสินทรัพย์ที่จับต้องได้ เช่น อสังหาริมทรัพย์ และทองคำมีความเสี่ยงต่ำ แต่มีผลตอบแทนเทียบเท่าผลิตภัณฑ์ทางการเงินอื่นๆ

ัจฉนาและคณะ (2562) ศึกษาพฤติกรรมการออมของคนไทยผ่านฐานข้อมูลขนาดใหญ่ของเงินฝาก รายบัญชีจากสถาบันคุ้มครองเงินฝาก (Deposit Protection Agency: DPA) ณ เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2560 รวม 80.2 ล้านบัญชี คิดเป็นมูลค่า 12 ล้านล้านบาท จากจำนวนผู้ฝาก 37.9 ล้านคน จาก 34 สถาบันการเงิน ซึ่งมีจุดเด่นคือ เป็นข้อมูลที่มีการจัดเก็บอย่างเป็นระบบ มีความครอบคลุมสูงราวร้อยละ 72 ของเงินฝากทั้งหมด และเป็นข้อมูลที่มีความละเอียดระดับรายบัญชี สามารถแจกแจงรายละเอียดประเภทเงินฝาก รายละเอียดผู้ฝาก และปริมาณเงินฝาก แต่มีจุดด้อยคือเป็นข้อมูลที่ไม่รวมเงินฝากในสถาบันการเงินอื่นที่ไม่ใช่ธนาคาร และข้อมูลอาจมีการเปลี่ยนแปลงตามฤดูกาล

จากการศึกษาพบว่าราวร้อยละ 58 ของคนไทยมีเงินในบัญชีไม่เพียงพอต่อการครองชีพในครัวเรือน นอกจากนี้ การออมของคนไทยมีการกระจุกตัวทั้งในเชิงปริมาณและพื้นที่ กล่าวคือ ในเชิงปริมาณ ผู้ฝากรายใหญ่ที่สุดร้อยละ 10 มีเงินฝากคิดเป็นร้อยละ 93 ของเงินฝากในระบบธนาคารพาณิชย์ โดยมักเป็นกลุ่มคนวัยเกษียณ โดยในภาพรวมพบว่าคนไทยมีบัญชีเงินฝากประมาณร้อยละ 56 ของประชากร แต่ประเด็นปัญหาคือส่วนใหญ่มีเงินหมุนเวียนในบัญชีค่อนข้างน้อย ตัวอย่างเช่น กว่าครึ่งหนึ่งของผู้มีบัญชีมีเงินในบัญชีน้อยกว่า 3,142 บาท ขณะที่ร้อยละ 32.8 มีเงินในบัญชีน้อยกว่า 500 บาทโดยมีเพียงร้อยละ 0.2 ที่มีเงินในบัญชีมากกว่า 10 ล้านบาท ขณะที่ในเชิงพื้นที่ พบว่าส่วนใหญ่การออมจะเกิดขึ้นในกรุงเทพฯ ทั้งในด้านจำนวนบัญชีและปริมาณเงินออม โดยในต่างจังหวัดพบว่าภาคใต้มีจำนวนบัญชีธนาคารน้อยที่สุด ขณะที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีปริมาณเงินในระบบน้อยที่สุด ซึ่งโดยเฉลี่ยแล้วการออมจะเกิดขึ้นน้อยในจังหวัดที่เป็นชนบทห่างไกล อาทิ ปัตตานี นราธิวาส ตาก แม่ฮ่องสอน และบึงกาฬ นอกจากนี้ยังพบว่าในพื้นที่ชนบทจำนวนสาขาของธนาคารพาณิชย์ยังมีความสัมพันธ์ทางบวกกับจำนวนบัญชีธนาคารอีกด้วย

สำหรับผลการศึกษาด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อการออม ได้แก่ ปัจจัยด้านอายุ พบว่าจำนวนเงินในบัญชีมีความสัมพันธ์ทางบวกกับอายุที่เพิ่มขึ้น โดยมักเริ่มเปิดบัญชีเมื่อเริ่มก้าวเข้าสู่วัยทำงาน ส่วนปัจจัยด้านเพศพบว่าเพศหญิงมีสัดส่วนการมีบัญชีเงินฝากมากกว่าเพศชาย และมีเงินในบัญชีมากกว่าอยู่ประมาณ 2 เท่า

โดยสรุปแล้วการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่าคนไทยมีการเปิดบัญชีเงินฝาก แต่ไม่ได้มีการออมเงินในบัญชีที่เปิดขึ้นอย่างเพียงพอ นอกจากนี้ยังพบว่าคนไทยขาดการกระจายความเสี่ยงทางการเงิน โดยมักออมเงินไว้กับธนาคารพาณิชย์สัญชาติไทยขนาดใหญ่เพียงบัญชีเดียว โดยเฉพาะกลุ่มผู้ฝากรายย่อย กลุ่มเพศชาย กลุ่มที่มีอายุน้อย และผู้ที่อาศัยในชนบท โดยมักจะไม่นิยมนำเงินไปออมกับหน่วยลงทุนที่ให้ผลตอบแทนดีกว่า ทั้งนี้จึงได้มีการเสนอแนะนโยบายว่า นอกจากจะมีการเพิ่มการเข้าถึงระบบสถาบันการเงินแล้ว ควรมีการใช้แนวคิดทางเศรษฐศาสตร์พฤติกรรม เพื่อช่วยในการสร้างนโยบายที่กระตุ้นให้คนไทยตระหนักถึงความสำคัญของการออม และให้ความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ทางการเงินให้หลากหลายมากขึ้น

วิศกรณ์ (2558) ศึกษาข้อมูลปฐมภูมิที่ได้จากแบบสอบถามที่เกี่ยวกับการวัดระดับความรู้ทางการเงินตามต้นแบบจากองค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ หรือ OECD และแปลโดยธนาคารแห่งประเทศไทย โดยดำเนินการกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน โดยจะทำการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยของทักษะทางการเงินขั้นสูงต่อการออม ซึ่งประกอบด้วย 4 หมวด ได้แก่ หมวดทัศนคติทางการเงิน หมวดพฤติกรรมทางการเงิน หมวดความรู้ทางการเงิน และหมวดความรู้ด้านการลงทุน และทำการแปลงค่า (coding) เพื่อวิเคราะห์ทางเศรษฐมิติด้วยวิธี Binary logistic และ Multinomial logistic regression โดยจะวิเคราะห์กับบุคคล 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ไม่มีการออมเลย กลุ่มที่มีการออมแต่ไม่ใช่การออมเพื่อการเกษียณอายุ และกลุ่มที่มีการออมเพื่อการเกษียณ

จากผลการศึกษาพบว่าคะแนนทักษะทางการเงินขั้นสูงที่เพิ่มขึ้น 1 คะแนน โดยเฉลี่ยจะส่งผลให้ปัจเจกมีการออมเพื่อการเกษียณเพิ่มขึ้น 1.09 เท่า โดยผลลัพธ์ดังกล่าวจะเกิดขึ้นมากที่สุดกับบุคคลในช่วงอายุ 46-55 ปี และมีรายได้สูง โดยในกลุ่มที่ไม่มีการออมเลย พบว่า ทักษะทางการเงินที่มีผลอย่างมีนัยยะสำคัญในการเพิ่มการออม ได้แก่ ทัศนคติทางการเงิน พฤติกรรมทางการเงิน และความรู้ด้านการลงทุน โดยหากดำเนินการให้พัฒนาทักษะทั้ง 3 ประการพร้อมกัน จะส่งผลให้การออมเพิ่มสูงขึ้นราว 5 เท่า ส่วนกลุ่มที่มีการออมแต่ไม่ใช่เพื่อการเกษียณอายุ พบว่า ทักษะทางการเงินที่มีผลอย่างมีนัยยะสำคัญในการเพิ่มการออม ได้แก่ ทัศนคติทางการเงิน และความรู้ด้านการลงทุน โดยมีผลรวมกันในการเพิ่มการออมได้ประมาณ 2.64 เท่า

เมื่อศึกษาถึงความแตกต่างระหว่างกลุ่มทั้ง 3 กลุ่ม จะพบว่าคำตอบการตอบแบบสอบถามจะมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน เช่น กลุ่มที่ไม่มีการออมเลย มักเป็นกลุ่มที่มีความรู้ทางการเงินน้อยที่สุด และมักตอบคำถามที่กำหนดผิด หรือไม่พึงประสงค์ เช่น ให้ความเห็นว่าเห็นด้วยที่เงินมีไว้ใช้จ่ายเพียงอย่างเดียว หรือไม่สามารถตอบได้ว่าตราสารชนิดใดจ่ายเงินปันผล เป็นต้น และยังพบว่าผู้ที่ไม่มีการออมมักถือสินทรัพย์น้อยกว่ากลุ่มที่มีการออมแต่ไม่ใช่เพื่อการเกษียณ

ดังนั้นผู้เขียนจึงเสนอแนะว่าการพัฒนาความรู้และทักษะทางการเงินเป็นสิ่งสำคัญในการกระตุ้นการออม นอกเหนือจากการใช้มาตรการในการบังคับหรือสร้างแรงจูงใจให้มีการออมเพียงอย่างเดียว อย่างไรก็ตามการศึกษานี้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญในการจำแนกประเภทบุคคล และประเด็นที่เกี่ยวข้องกับทักษะทางการ

เงินที่ต้องพัฒนาให้ตรงจุด มิเช่นนั้นการให้ความรู้ทางการเงินโดยภาพรวมอาจไม่สามารถเพิ่มการออมได้ในระยะยาว

วารลักษณ์และคณะ (2563) ทำการสำรวจพฤติกรรมการออมของพนักงานรัฐวิสาหกิจในธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย (Small and Medium Enterprise Development Bank of Thailand: SME bank) โดยกลุ่มตัวอย่างจำกัดอยู่ในพื้นที่ภาคใต้ ซึ่งมีทั้งหมด 17 สาขา มีพนักงานรวมทั้งสิ้น 208 คน และใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (simple random sampling) จนได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 137 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการศึกษา เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ระดับความรู้ทางการเงิน และพฤติกรรมการออมเพื่อการเกษียณ

ข้อมูลสถิติเชิงพรรณนาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีอายุในช่วง 21-30 ปี และเป็นกลุ่มที่มีความรู้ทางการเงินสูงคิดเป็นร้อยละ 81.02 ซึ่งผู้เขียนได้ให้ข้อสังเกตว่าเนื่องจากกลุ่มตัวอย่างเป็นพนักงานธนาคาร จึงทำให้มีความรู้ทางการเงินสูงดังกล่าว ด้านการออมพบว่าส่วนใหญ่มีสัดส่วนการออมอยู่ที่ร้อยละ 10 ของรายได้ต่อเดือน และร้อยละ 50.4 ไม่มีการวางแผนกำหนดวงเงินในการออมอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตามกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะมีการออมทุกเดือนและมีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อยๆ ส่วนด้านทัศนคติการใช้จ่าย โดยรวมอยู่ในเกณฑ์ที่เป็นที่น่าพอใจ เช่น มีแนวคิดที่ว่าจำเป็นต้องสำรองปริมาณเงินที่มีก่อนการใช้จ่าย ต้องชำระหนี้บัตรเครดิตตรงเวลารักษาวินัยทางการเงิน และต้องตั้งเป้าหมายทางการเงินในระยะยาว เป็นต้น

จากการศึกษาสถิติอนุमान โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อสัดส่วนการออมโดยเฉลี่ยต่อเดือนพบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการออมมากที่สุด ได้แก่ ปัจจัยด้านทัศนคติการออม ผลตอบแทน สภาพคล่องทางการเงิน ความเสี่ยงของการออม และสถานะเศรษฐกิจ ตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบว่าเพศหญิงมีสัดส่วนการออมมากกว่าเพศชายอย่างมีนัยยะสำคัญ และสถานภาพโสดมีสัดส่วนการออมมากกว่าสถานภาพสมรสอย่างมีนัยยะสำคัญ แต่ทั้งสองปัจจัยไม่มีผลอย่างมีนัยยะสำคัญต่อพฤติกรรมการเงิน อย่างไรก็ตามการศึกษานี้พบว่า อายุ ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือนไม่มีผลต่อสัดส่วนการออมอย่างมีนัยยะสำคัญ

เมื่อทำการศึกษาโดยใช้วิธี ordinary least squares (OLS) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเงิน พบว่าปัจจัยหลักคือเงินเพื่อและสภาพคล่อง ซึ่งส่งผลทางบวกต่อการมีพฤติกรรมการเตรียมความพร้อมโดยการออมเพื่อการเกษียณ ทั้งนี้ผู้เขียนได้เสนอแนะกลไกที่ส่งผลกระทบต่อ การออมว่า สถานะทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกันจะส่งผลให้บุคคลมีสภาพคล่องที่ต่างกัน และสภาพคล่องรายบุคคลย่อมส่งผลให้แต่ละบุคคลมีความสามารถในการออมเงินแตกต่างกันไปในแต่ละช่วงเวลา

Chantararat, Lamsam, Samphantharak, and Tangsawasdirat (2017) ศึกษาผ่านข้อมูลเชิงสถิติของสินเชื่อบุคคลของเครดิตบูโรที่ถูกจัดเก็บอย่างเป็นระบบ โดยศึกษาในช่วงระหว่างเดือนธันวาคม 2552 ถึงเดือนกรกฎาคม 2559 ข้อมูลครอบคลุม 90 สถาบันการเงิน 60.5 ล้านบัญชี ของผู้กู้ 19.3 ล้านราย และคิดเป็นหนี้รวม 9.8 ล้านล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 87 ของหนี้ภาคครัวเรือนทั้งหมด

ข้อมูลสถิติเชิงพรรณนาพบว่าในช่วงระยะเวลาดังกล่าวจำนวนบัญชี รายชื่อผู้กู้ และปริมาณเงินกู้มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น เมื่อจำแนกตามพื้นที่ ส่วนใหญ่เกิดขึ้นในกรุงเทพฯ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

โดยเฉพาะในเขตเมือง ส่วนใหญ่เป็นวัยแรงงาน เมื่อจำแนกตามชนิดของสินเชื่อ หนี้ที่มีวงเงินสูงสุดคือสินเชื่อ บ้านที่กำกับโดยธนาคารพาณิชย์ ส่วนสินเชื่อบัตรเครดิต และสินเชื่อส่วนบุคคลมีอัตราดอกเบี้ยสูงที่สุดในเชิง ของจำนวนสินเชื่อที่ปล่อยออกมา ขณะที่สินเชื่อบ้านและรถยนต์มีปริมาณเงินกู้หมุนเวียนมากที่สุด และการผิด นัดชำระสูงสุดเกิดกับสินเชื่อเพื่อซื้อรถจักรยานยนต์ อย่างไรก็ตามการผิดนัดชำระมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง ยกเว้นสินเชื่อรถยนต์ซึ่งเป็นผลมาจากการเข้าร่วมโครงการรถยนต์คันแรก ในช่วงปี พ.ศ. 2554-2556 นอกจากนี้เมื่อจำแนกตามประเภทสถาบันการเงิน แม้ว่าธนาคารพาณิชย์ยังคงเป็นเจ้าหนี้รายใหญ่ที่สุดของ คราวเรือน ผลการสำรวจพบว่าสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคารกำลังมีบทบาทในการปล่อยกู้เพิ่มมากขึ้น

ข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาพบว่า

ประการแรก ในระดับมหภาคพบว่าหนี้ส่วนใหญ่มีการกระจุกตัวในผู้กู้กลุ่มเล็ก โดยผู้กู้รายใหญ่ที่สุด ร้อยละ 10 ของประเทศ มีเงินกู้รวมร้อยละ 62 ของเงินกู้ทั้งหมด ส่วนใหญ่มีอยู่ในหัวเมืองใหญ่ตามความ สะดวกในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน ขณะที่การกู้ยืมของรายย่อยจะเกิดขึ้นทั่วไปในชนบท นอกจากนี้ยังพบการ กระจุกตัวของผู้กู้ที่ผิดนัดชำระหนี้ ซึ่งส่วนใหญ่มีเกิดจากปัญหาการมีหนี้ที่สูงเกินความสามารถในการชำระ โดยเฉลี่ยคนไทยมีหนี้อยู่ที่ 147,086 บาทต่อคน และสัดส่วนของประชากรที่มีหนี้คิดเป็นร้อยละ 29 ซึ่งหนี้ คราวเรือนที่เพิ่มมากขึ้นมีทั้งจาก extensive margin หรือผู้กู้รายใหม่ และ intensive margin หรือปริมาณหนี้ ต่อผู้กู้ที่เพิ่มมากขึ้น

ประการที่สอง เมื่อศึกษาด้านประวัติผู้กู้และลักษณะการก่อหนี้พบว่า ปัจจุบันคนไทยกำลังเริ่มสร้าง หนี้เมื่ออายุที่น้อยลงเรื่อยๆ โดยราวครึ่งหนึ่งของผู้มีหนี้เริ่มก่อหนี้ตั้งแต่อายุ 30 ปี ซึ่งส่วนใหญ่เป็นหนี้ ส่วนบุคคล สินเชื่อรถยนต์ บัตรเครดิต และรถจักรยานยนต์ โดยต้องแบกรับภาระหนี้ไปแม้จนกระทั่งหลังการ เกษียณอายุ เมื่อคำนึงถึงเฉพาะผู้มีหนี้ พบว่า 1 ใน 5 ของจำนวนผู้มีหนี้ผิดนัดชำระหนี้ ส่วนมากเป็นกลุ่มวัย ทำงาน และพบมากในภาคใต้ ขณะที่ภาคอื่นๆ พบการลดลงของการผิดนัดชำระอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามการ สืบสวนพบว่าปริมาณหนี้รายบุคคลที่ผิดนัดชำระหนี้มีมากขึ้น ซึ่งปัญหาหลักมาจากการกำเนิดของบัตรเครดิต

ประการที่สาม เมื่อศึกษาถึงปัจจัยการเข้าถึงแหล่งเงินทุน พบว่าคนไทย 1 ใน 3 สามารถเข้าถึงการ กู้ยืมในสถาบันการเงินที่เป็นทางการ ข้อสังเกตคือผู้กู้รายย่อยในไทยมีอำนาจในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน แต่มี สัดส่วนการใช้ประโยชน์ของหนี้ (utilization) น้อย อย่างไรก็ตามการสำรวจนี้ยังชี้ให้เห็นว่าแม้การเข้าถึงแหล่ง เงินทุนจะมีมาก แต่สัดส่วนการกู้ยืมเพื่อซื้อบ้าน และการกู้ยืมผ่านบัตรเครดิตยังอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าประเทศที่ พัฒนาแล้ว

ดังนั้น การศึกษานี้จึงเสนอแนะการกำกับดูแลสถาบันการเงิน รักษาเสถียรภาพทางการเงิน กระตุ้น การออม และสร้างความรู้ รวมทั้งวินัยทางการเงิน และพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศในการคัดกรองผู้กู้ และ ปล่อยกู้ให้แก่บุคคลที่มีศักยภาพในการชำระคืนเท่านั้น

นอกจากนี้ Chantararat, Lamsam, Samphantharak, and Tangsawasdirat (2020) ยังได้ใช้ข้อมูล เครดิตบูโรในช่วงปี พ.ศ. 2552-2559 ซึ่งมีความครอบคลุมและละเอียดถึงระดับรายบัญชีของผู้กู้ โดยมีความ ครอบคลุมคิดเป็นร้อยละ 87 ของหนี้ภาคครัวเรือนทั้งหมด และศึกษาใน 3 ประเด็น ได้แก่ รูปแบบการกู้ยืม

ตลอดวงจรชีวิต (life cycle) รูปแบบการจัดสรรพอร์ตการกู้ยืม (portfolio) ในแต่ละช่วงอายุ และรูปแบบการผิคนัดชำระหนี้ในแต่ละช่วงอายุ

โดยเมื่ออ้างอิง The life-cycle hypothesis โดย Modigliani ที่เสนอว่าปัจเจกมีความต้องการรักษาระดับการบริโภคให้คงที่ตลอดช่วงชีวิต (smoothing consumption) ดังนั้นเมื่อเข้าสู่วัยแรงงานที่ปัจเจกยังมีรายได้ไม่พอต่อค่าใช้จ่าย จะส่งผลให้เกิดการกู้ยืม และสะสมหนี้จนเมื่อเข้าสู่วัยกลางคน หนี้ดังกล่าวจะถูกใช้คืนตามลำดับ ซึ่งส่งผลทำให้ลักษณะความสัมพันธ์ของปริมาณการเป็นหนี้ต่อช่วงอายุเป็นแบบ inverted U จากการศึกษาค้นพบว่า ลักษณะการก่อหนี้ของคนไทยมีความใกล้เคียงกับรูปแบบที่ Modigliani เสนอ โดยเมื่อพิจารณาสัดส่วนประชากรที่มีหนี้ต่อประชากรทั้งหมด (debt headcount) พบว่าราวครึ่งหนึ่งจะมีหนี้เมื่ออายุ 30 ปี ประกอบด้วยหนี้ส่วนบุคคล สินเชื่อรถยนต์ และสินเชื่อบัตรเครดิต ขณะที่ร้อยละ 40-50 จะมีหนี้คงค้างจนถึงช่วงหลังเกษียณอายุ ในขณะที่ปริมาณหนี้ต่อผู้กู้ (debt intensity per borrower) ก็มีรูปแบบที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ บุคคลที่เริ่มเข้าสู่ตลาดแรงงานจะมีหนี้จากการซื้อบ้านและรถยนต์สูง และปลดหนี้เมื่อเข้าสู่วัยเกษียณ

ข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาพบว่า

ประการแรก เมื่อพิจารณาข้อมูลตามวงจรชีวิต (life cycle) เฉพาะปี พ.ศ. 2559 โดยเมื่อจำแนกตามประเภทของสินเชื่อ และศึกษารูปแบบการก่อและชดใช้หนี้ตามช่วงอายุ ใน 2 ดัชนี คือ สัดส่วนของประชากรที่มีหนี้ต่อประชากรทั้งหมด (debt headcount) และปริมาณหนี้ต่อผู้กู้ (debt intensity per borrower) จะพบว่า สินเชื่อบ้านจะก่อให้เกิดหนี้ตั้งแต่อายุยังน้อย และเร็วกว่าในสหรัฐอเมริกา แต่หนี้ดังกล่าวจะถูกผ่อนจ่ายรวมถึงราคาบ้านที่สูงขึ้นตามกาลเวลา จนทำให้หนี้ดังกล่าวลดลงเมื่ออายุมากขึ้น อย่างไรก็ตามการสำรวจ debt headcount ของการกู้ยืมซื้อบ้านของไทยอยู่ที่ร้อยละ 10 ซึ่งน้อยกว่าสหรัฐอเมริกา ที่ร้อยละ 40 ในช่วงอายุ 40-49 ปีขณะที่สินเชื่อรถยนต์มีมีฐานของปริมาณหนี้ที่ใกล้เคียงกันตลอดช่วงวัยแรงงาน ขณะที่สินเชื่อบัตรเครดิตและธุรกิจมีลักษณะ inverted U อย่างชัดเจนมาก ส่วนหนี้ส่วนบุคคลจะมีปริมาณมากที่สุดในช่วงหลังการเกษียณ ทั้งนี้ผู้เขียนได้ให้เหตุผลว่าอาจเกิดจากข้อจำกัดในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ที่เกษียณอายุแล้ว รวมทั้งยังเป็นวัยที่มีการสะสมความน่าเชื่อถือ (credit) หลักประกัน และประสบการณ์มากพอที่ทำให้เกิดการกู้ยืมสูง ขณะที่เมื่อจำแนกตามประเภทสถาบันการเงินที่ออกสินเชื่อพบว่าบทบาทของสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคาร อาทิ บริษัทสินเชื่อรถยนต์ และบัตรเครดิตจะมีมากที่สุดในกลุ่มคนที่มีอายุน้อย แต่บทบาทของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ (SFI) จะเพิ่มขึ้นเมื่อช่วงใกล้เกษียณอายุ

เมื่อพิจารณาความแตกต่างของลักษณะ ประเภท และรูปแบบการก่อหนี้ระหว่างปี พ.ศ. 2552-2559 พบว่ามีผู้กู้รายใหม่เพิ่มขึ้น และปริมาณการกู้ต่อรายสูงขึ้น อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวไม่ได้มีลักษณะสม่ำเสมอ กล่าวคือ ผู้กู้ในช่วงอายุประมาณ 30 ปี มีการกู้ยืมทั้งในด้านสัดส่วนประชากร และปริมาณเงินกู้สูงชันมากที่สุด นอกจากนี้ยังมีข้อสังเกตว่าหากพิจารณาช่วงอายุเดียวกันในระหว่างปี พ.ศ. 2552 และ 2559 หรือ cohort analysis พบว่าคนรุ่นใหม่มีแนวโน้มการก่อหนี้เพิ่มมากขึ้น

ประการที่สอง การพิจารณาพอร์ตการกู้ยืมรายบุคคล (portfolio) ในปี พ.ศ. 2559 พบว่าบุคคลนิยมกู้ยืมเพื่อซื้อรถยนต์เมื่ออายุน้อย แต่จะไม่ปรากฏรูปแบบการกู้ยืมดังกล่าวในช่วงหลังการเกษียณอายุขณะที่

สัดส่วนของสินเชื่อบุคคลโดยเฉลี่ยคงที่ ขณะที่สัดส่วนการกู้ยืมกับสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคารจะมากเมื่ออายุน้อย และสถาบันการเงินเฉพาะกิจจะมีบทบาทมากขึ้นเมื่ออายุเพิ่มขึ้นเช่นเดียวกับการวิเคราะห์ตามวงจรชีวิตหรือ life cycle

ประการที่สาม เกี่ยวกับรูปแบบการผัดขันธ์ชำระหนี้ตามวงจรชีวิต เมื่อจำแนกตามประเภทของสินเชื่อบุคคล พบว่าสัดส่วนของผู้กู้ที่ผัดขันธ์ชำระหนี้ (headcount) จะสูงสุดเมื่ออายุ 29 ปี ส่วนใหญ่เกิดขึ้นกับสินเชื่อส่วนบุคคล รถยนต์ บัตรเครดิต และภาคธุรกิจ แต่การผัดขันธ์ชำระจะคงที่หรือลดลงเมื่อปัจเจกมีอายุเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากการมีหลักทรัพย์ค้ำประกันที่เพิ่มมากขึ้น และมีแรงจูงใจในการผัดขันธ์ชำระหนี้ลดลง ขณะที่การวิเคราะห์ปริมาณหนี้ต่อผู้กู้ที่ผัดขันธ์ชำระ (intensity) พบว่าสินเชื่อบ้านและธุรกิจจะมีปริมาณหนี้ที่ผัดขันธ์ชำระที่ลดลงเมื่ออายุมากขึ้น แต่สินเชื่อรถยนต์ บัตรเครดิต สินเชื่อส่วนบุคคลจะมีปริมาณหนี้ค้ำชำระมากขึ้นเมื่ออายุมากขึ้น และเมื่อจำแนกตามประเภทของสถาบันการเงิน พบว่าสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคารจะประสบปัญหาการผัดขันธ์ชำระหนี้สูงกับคนวัยหนุ่มสาว และสัดส่วนผู้กู้ที่ผัดขันธ์ชำระจะลดลงเมื่ออายุมากขึ้น แต่ปริมาณหนี้ที่ผัดขันธ์ชำระมีแนวโน้มคงที่อันเนื่องมาจากการก่อหนี้บัตรเครดิต

เมื่อพิจารณาความแตกต่างรูปแบบการก่อหนี้ที่ผัดขันธ์ชำระระหว่างปี พ.ศ. 2552-2559 พบว่ามีการผัดขันธ์ชำระลดลง โดยเฉพาะสินเชื่อบ้าน สินเชื่อส่วนบุคคล และบัตรเครดิต แต่จะเพิ่มขึ้นกับสินเชื่อรถยนต์ และภาคธุรกิจ

โดยสรุปจากการวิเคราะห์การก่อหนี้ตามวงจรชีวิต สัดส่วนการจัดสรรหนี้ และการผัดขันธ์ชำระหนี้ ผู้เขียนเสนอแนะให้มีการปฏิรูประบบข้อมูลของผู้กู้ยืมเพื่อลดปัญหาความไม่สมมาตรของข้อมูล (asymmetric information) และสร้างความตระหนักรู้ทางการเงิน (financial awareness) กับเยาวชนก่อนเข้าวัยแรงงาน ขณะที่ระดับนโยบายมหภาคควรหาสมดุลระหว่างการเข้าถึงแหล่งเงินทุน และเสถียรภาพของระบบการเงิน

งานวิจัยของ สราและคณะ (2562) เห็นว่าปัญหาหนี้ครัวเรือนไทยที่มีระดับสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นปัญหาที่สำคัญของประเทศจึงจัดทำการศึกษา โดยมุ่งเน้นเพื่อที่จะหาปัจจัยที่ส่งผลต่อความแตกต่างระหว่างครัวเรือนที่มีหนี้ และครัวเรือนที่ไม่มีหนี้ นอกจากนี้ยังศึกษาปัจจัยที่สร้างความแตกต่างระหว่างครัวเรือนกับการก่อหนี้สร้างปัญหาทางการเงิน และครัวเรือนที่มีการมีหนี้ไม่สร้างปัญหาทางการเงิน โดยการศึกษา ร่วมกับบริษัท The Nielsen Company (ประเทศไทย) สัมภาษณ์พฤติกรรมรายจ่ายของครัวเรือนรวม 1,500 ครัวเรือนระหว่าง เดือนกรกฎาคม และสิงหาคม ปี พ.ศ. 2560 โดยมีกลุ่มตัวอย่างครอบคลุมในเขตเมืองของทุกภูมิภาค ระดับรายได้ และอาชีพ

จากการสำรวจพบว่าร้อยละ 53 ของครัวเรือนในกลุ่มตัวอย่างมีหนี้ แต่ในจำนวนนี้มีครัวเรือนที่หนี้สร้างปัญหาทางการเงินคิดเป็นร้อยละ 19 โดยในภาพรวมพบว่าปัญหาหลักในการก่อหนี้ครัวเรือนเกิดจากรายได้ที่ไม่พอกับรายจ่าย และส่วนใหญ่ครัวเรือนรับทราบว่าการสร้างวินัยทางการเงิน และการปรับโครงสร้างหนี้เป็นปัจจัยในการแก้ปัญหาหนี้

ทั้งนี้เมื่อใช้วิธีการวิเคราะห์แบบ Conditional Mean Estimation พบว่าวินัยทางการเงินเป็นปัจจัยสำคัญที่สร้างความแตกต่างระหว่างครัวเรือนที่มีหนี้และไม่มีหนี้ โดยกลุ่มที่มีหนี้มักไม่มีความระมัดระวังในการใช้จ่าย และมีภาระค่าใช้จ่ายสูงกว่าอยู่ร้อยละ 7.6 ซึ่งค่าใช้จ่ายประจำที่ส่งผลต่อความแตกต่างทางวินัยทาง

การเงินอย่างมีนัยยะสำคัญ ประกอบด้วย ค่าเดินทาง ค่าโทรศัพท์ และค่าสาธารณูปโภค ส่วนค่าสิ้นทางการเกือบมีนัยยะสำคัญที่ร้อยละ 10 ส่วนค่าใช้จ่ายไม่ประจำมักไม่มีส่วนสำคัญ ยกเว้น ค่าซ่อมรถ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้ก่อหนี้ส่วนใหญ่มักซื้อรถยนต์ราคาแพง ส่งผลให้ค่าซ่อมรถยนต์มีราคาแพงตามไปด้วย

นอกจากนี้เมื่อวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างครัวเรือนที่หนี้ก่อให้เกิดปัญหาทางการเงิน กับกลุ่มที่หนี้ไม่สร้างปัญหาทางการเงิน พบว่ากลุ่มที่หนี้สร้างปัญหาทางการเงินมีค่าใช้จ่ายสูงกว่าโดยเฉลี่ยร้อยละ 17.5 และมีนัยยะสำคัญทางเศรษฐกิจ เมื่อควบคุมปัจจัยภายนอก เช่น มูลค่าสินทรัพย์ พบว่าส่วนใหญ่มาจากค่าเสื้อผ้า ค่าสิ้นทางการ และค่าอาหาร ขณะที่กรณีที่ไม่มีการควบคุมมูลค่าสินทรัพย์ค่าซ่อมรถ และค่าซ่อมบ้านก็สามารถอธิบายความแตกต่างดังกล่าวได้ อย่างไรก็ตามก็ตีปัญหาที่สร้างหนี้ให้กับครัวเรือนที่มีปัญหาทางการเงิน ยังครอบคลุมถึงการรักษาพยาบาลเนื่องจากการเจ็บไข้ได้ป่วย และการศึกษาของบุตร

โดยสรุปแล้วปัญหานี้ครัวเรือนจึงมีส่วนหนึ่งมาจากการขาดวินัยทางการเงินของครัวเรือน โดยมักขาดความระมัดระวังในการใช้จ่าย และสุรุ่ยสุร่าย ดังนั้นการดูแลวินัยทางการเงินของตนเอง เช่น การเพิ่มการออม การลดการก่อหนี้ ลดค่าใช้จ่าย การทำประกันและดูแลสุขภาพย่อมมีส่วนช่วยในการลดปัญหาหนี้ครัวเรือนของประเทศไทย

งานวิจัยของ Muthitacharoen, Samphantharak, and Chantararat (2017) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างนโยบายการคลัง เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจและพฤติกรรมก่อหนี้ของภาคครัวเรือน โดยเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคือข้อมูลในระดับบัญชีจากเครดิตบูโร (Thailand's National Credit Bureau: NCB) ระหว่างเดือนธันวาคม พ.ศ. 2552 ถึงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2559 จำนวน 100,000 คน เพื่อศึกษากรณีศึกษาจากโครงการรถยนต์คันแรกที่ดำเนินการในปี พ.ศ. 2554-2555 โดยจะศึกษาถึงผลกระทบต่อสุขภาพทางการเงิน (financial health) ของผู้เข้าร่วมโครงการเกี่ยวกับแนวโน้มในการก่อหนี้ครั้งใหม่หลังเข้าร่วมโครงการ ทั้งในระดับปัจเจก และระดับพื้นที่ต่อหนึ่งรหัสไปรษณีย์ ซึ่งจะขยายผลการศึกษาไปถึงการกระจายของผลกระทบ (spillover) ไปสู่บุคคลที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการในพื้นที่ โดยใช้วิธีทางสถิติแบบ difference in difference (DD) โดยกลุ่มทดลองคือผู้ซื้อรถยนต์คันแรกที่เข้าร่วมโครงการ และกลุ่มควบคุมคือผู้ซื้อรถยนต์คันแรกที่ไม่เข้าร่วมโครงการ

ผลการศึกษาพบว่า ในระดับปัจเจก โครงการรถยนต์คันแรกมีผลอย่างมีนัยยะสำคัญในการลดสุขภาพทางการเงินของผู้เข้าร่วมโครงการ เนื่องจากโครงการดังกล่าวจูงใจให้ผู้ที่ไม่มีความพร้อมในการซื้อรถยนต์ซื้อรถยนต์ก่อนเวลาอันควร โดยการกู้ยืมที่ไม่มีหลักค้ำประกัน (unsecured loan) และนำไปสู่ปัญหาการผิดนัดชำระหนี้

ส่วนในระดับรหัสไปรษณีย์ พบว่าพื้นที่ที่เข้าถึงโครงการดังกล่าวมากจะมีการเติบโตของการกู้ยืมลดลง และมีการผิดนัดชำระเพิ่มมากขึ้น ประเด็นดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าโครงการมี crowding-out effect หรือเป็นการทดแทน (substitute) ต่อการกู้ยืมตามปกติของประชาชน ทั้งนี้ผู้เขียนได้เสนอแนะกลไกว่าเหตุการณ์ดังกล่าวเกิดจากการที่ผู้เข้าร่วมโครงการก่อหนี้มากเกินไป จนเกิดการผิดนัดชำระหนี้ ซึ่งทำให้สถาบันการเงินต่างๆ ยินยอมในการปล่อยสินเชื่อลดลง และอาจส่งผลให้เกิดการชะลอตัวของเศรษฐกิจในเวลาต่อมา

นอกจากนี้ยังพบการกระจายของผลกระทบ (spillover) ไปสู่ผู้ที่ไม่เข้าร่วมโครงการในพื้นที่ในรูปแบบผลกระทบที่มาจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ลดลงตามกลไกดังกล่าว

นอกจากนี้การสำรวจยังพบว่าโครงการมีผลกระทบอย่างมีนัยยะสำคัญต่อรถยนต์ส่วนบุคคลซึ่งเป็นสินค้าคงทนเพื่อการบริโภค (consumer durable goods) แต่ไม่มีผลอย่างมีนัยยะสำคัญต่อรถบรรทุก และอื่นๆ ที่ใช้กับภาคธุรกิจ (business durable goods) ซึ่งประการนี้ก็เป็นข้อเสียเนื่องจากการกักขังเพื่อซื้อรถยนต์ส่วนบุคคลไม่มีประสิทธิผลเทียบเท่ากับการกักขังเพื่อภาคธุรกิจ ซึ่งสามารถต่อยอดและสร้างกระแสเงินสดในเศรษฐกิจและธุรกิจในอนาคต

งานศึกษาของ Abhijit and Duflo (2007) ได้ฉายภาพพฤติกรรมการใช้ชีวิตเชิงเศรษฐกิจของผู้มีรายได้น้อยมากที่มีค่าใช้จ่ายต่อวันต่อหัวไม่เกิน 2.16 เหรียญดอลลาร์สหรัฐ³ ประกอบไปด้วย การหารายได้ การใช้จ่าย และการบริหารสินทรัพย์ โดยสองนักวิจัยนี้ได้วิเคราะห์พฤติกรรมการใช้ชีวิตโดยสรุปของผู้มีรายได้น้อยจากฐานข้อมูลแบบสำรวจเชิงลึกของครัวเรือนผู้ยากจนชั้นรุนแรงจากทวีปเอเชีย ทวีปแอฟริกา และทวีปลาตินอเมริกา ซึ่งประกอบไปด้วยทั้งหมด 13 ประเทศ ได้แก่ โกตดิวัวร์ กัวเตมาลา อินเดียน อินโดนีเซีย เม็กซิโก นิการากัว ปากีสถาน ปานามา ปาปัวนิวกินี เปรู แอฟริกาใต้ แทนซาเนีย และติมอร์-เลสเต ดังนั้น การศึกษานี้จึงเป็นประโยชน์ต่อการทำความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับพฤติกรรมการออมของผู้มีรายได้น้อยที่มีความสัมพันธ์กับความสภาวะแวดล้อมเชิงเศรษฐกิจที่พวกเขากำลังเผชิญที่ส่งผลต่อวิธีการตัดสินใจของพวกเขา

ประเด็นแรกคือเรื่องของการใช้จ่าย โดยค่าใช้จ่ายของผู้มีรายได้น้อยส่วนใหญ่ในแต่ละวันจะหมดไปกับการบริโภคอาหาร และการสนทนากันเพื่อความเพลิดเพลิน ทั้งนี้ ภายใต้สัดส่วนค่าใช้จ่ายเหล่านั้นเกือบครึ่งมักเป็นค่าใช้จ่ายที่ค่อนข้างไม่จำเป็น เช่น จัดสรรเงินเกือบครึ่งหนึ่งของค่าอาหารสำหรับอาหารที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสุขภาพ และจัดสรรเงินอีกประมาณร้อยละ 20 ของค่าใช้จ่ายในแต่ละวันไปกับการเข้าร่วมหรือการจัดงานสังสรรค์ และการซื้อสินค้าฟุ่มเฟือยอย่างยาสูบ โดยเหตุผลที่ผู้มีรายได้น้อยไม่ลดค่าใช้จ่ายส่วนที่ค่อนข้างไม่จำเป็นต่อการดำรงชีพเพื่อไปเพิ่มส่วนที่จำเป็นอย่างการบริโภคอาหารที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพ คือการบริโภคอาหารที่ตุนั้นไม่สามารถช่วยเรื่องสุขภาพของพวกเขาได้นานนักเพราะว่าพวกเขามักจะต้องเผชิญกับความเสี่ยงด้านโรคร้ายไข้เจ็บอื่นที่มักเกิดได้บ่อยๆ จึงไม่เกิดความคุ้มค่า และอีกเหตุผลคือความต้องการที่จะรักษาระดับมาตรฐานการใช้จ่ายด้านความฟุ่มเฟือยให้เทียบเท่ากับเพื่อนบ้าน

ส่วนค่าใช้จ่ายถัดมาคือกลุ่มพวกที่มีความถี่ในการใช้จ่ายต่ำหรือค่าใช้จ่ายที่ไม่ได้เกิดได้ทุกวัน ได้แก่ ค่ารักษาพยาบาล และค่าการศึกษาของบุตร สำหรับผู้มีรายได้น้อยแล้ว ค่ารักษาพยาบาลถือว่าเป็นค่าใช้จ่ายที่มีสัดส่วนที่สูงมากของค่าใช้จ่ายรวมตลอดชีพ โดยมีเหตุเกิดจากอาการป่วยเพราะพฤติกรรมบริโภคของพวกเขาที่บริโภคอาหารที่ให้พลังงานและสารอาหารที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพน้อยเกินไปเป็นส่วนใหญ่ และเสียค่าใช้จ่ายสูงในการเดินทางไปสถานพยาบาล ซึ่งกลับกันกับค่าการศึกษาที่ถูกจัดสรรเพียงประมาณร้อยละ 2 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด ด้วยเหตุผลคือผู้ปกครองส่วนใหญ่เลือกส่งบุตรตนเองไปที่โรงเรียนรัฐที่มีค่าเทอมที่ต่ำจึงไม่ได้มีค่าใช้จ่ายในส่วนนี้สูงนัก และไม่ส่งเสริมให้ไปเรียนที่ภาคเอกชนซึ่งในประเทศเหล่านี้จะมีค่าใช้จ่ายสูงกว่า

³ คิดด้วยอัตราแลกเปลี่ยนดุลยภาพ (Purchasing Power Parity: PPP)

แต่ก็มีคุณภาพที่สูงกว่า เหตุที่พวกเขาไม่ลงทุนส่วนนี้เพิ่มหรือแม้ถ้าจะผลักดันการศึกษาที่ดีให้กับบุตรก็ส่งเสริมแค่เพียงบุตรคนเดียวให้จบสูงเพื่อความคุ้มค่าในการจ่ายค่าเทอม ก็เพราะผู้ปกครองมักขาดความเข้าใจว่าผลตอบแทนจากการศึกษาสามารถเพิ่มขึ้นได้จากทุกๆ ปีที่ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ รวมถึงการขาดความเข้าใจว่าการศึกษาที่ดีวัดกันอย่างไร

ประเด็นสำคัญต่อมาคือเรื่องการหารายได้ โดยส่วนใหญ่แล้วผู้มีรายได้น้อยในประเทศเหล่านี้มีอาชีพหลักคือการทำเกษตรกรรมและมีอาชีพเสริมอีกจำนวนมากที่ไม่จำเป็นต้องอาศัยทักษะสูง เช่น พ่อค้าแม่ค้าและกรรมกร ด้วยการประกอบอาชีพลักษณะแบบนี้ จึงทำให้พวกเขามีรายได้ที่น้อยและแทบไม่มีการเติบโตของรายได้เลยทั้งชีวิตเพราะว่าขาดการประกอบอาชีพแบบมีความชำนาญในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง (specialization) และทำให้รายได้ส่วนใหญ่ของพวกเขามาจากอาชีพเสริม ทั้งนี้ เหล่าผู้มีรายได้น้อยไม่สามารถเลี่ยงชะตากรรมนี้ได้ก็เพราะว่า การประกอบเกษตรกรรมส่วนใหญ่ประกอบอยู่บนพื้นที่ของตนเองซึ่งมีขนาดเล็กและผลิตได้จำนวนไม่มาก รวมถึงยังต้องเผชิญกับความเสี่ยงที่ผลผลิตผลิตได้ไม่คงที่ ดังนั้น พวกเขาจึงจำเป็นต้องหาอาชีพเสริมทำเพื่อเพิ่มรายได้และในอีกทางหนึ่งก็เป็นการใช้เวลาว่างหลังจากการเกษตรให้เกิดคุณค่าด้วย นอกจากนี้ ด้วยเหตุที่การหาทุนมาขยายความสามารถในการประกอบอาชีพบนธุรกิจของตนเองนั้นทำได้ยากหรือถ้าทำได้ก็มักมีต้นทุนทางการเงินสูงเนื่องจากผู้มีรายได้น้อยมักเข้าไม่ถึงการกู้ยืมเงินในระบบและต้องหันไปพึ่งพาการเงินนอกระบบที่มีดอกเบี้ยสูงเพราะสินทรัพย์ค้ำประกันมีมูลค่าต่ำ ต้นทุนการติดตามการชำระหนี้สูง และต้นทุนการคัดเลือกผู้กู้สูง การประกอบอาชีพเสริมอย่างพ่อค้าแม่ค้าจึงเป็นทางเลือกที่ดีที่ใช้ทุนตั้งต้นต่ำ รวมถึงการฝากความหวังให้บุตรคนใดคนหนึ่งจบการศึกษามาเพื่อเลี้ยงดูพวกเขาในยามชราก็เป็นการลงทุนที่มีต้นทุนต่ำเช่นกันดังที่กล่าวในย่อหน้าที่แล้ว และสุดท้าย ถึงแม้ว่าการไปทำอาชีพอย่างการรับจ้างในเมืองจะให้ค่าตอบแทนที่สูงกว่า พวกเขาก็อยู่ในเมืองได้ไม่นานก็ต้องกลับมาที่หมู่บ้านของตน เพื่อมารักษาหรือช่วยทางสังคมครัวเรือนของพวกเขาที่เป็นวิธีการประกันจากสังคมรูปแบบหนึ่งที่จะมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในยามที่พวกเขาลำบาก

ประเด็นสำคัญสุดท้ายก็คือเรื่องของการออมหรือการบริหารสินทรัพย์ทางการเงินของผู้มีรายได้น้อย โดยจากที่กล่าวมาทั้งหมดจากประเด็นด้านรายจ่ายที่มากด้วยเหตุที่จำเป็นและมีประโยชน์แต่ไม่มีแรงจูงใจให้เพิ่มและไม่จำเป็นแต่ไม่มีแรงจูงใจให้ลด และประเด็นด้านรายรับที่มีข้อจำกัดที่หลายได้ยาก ส่วนต่างของรายรับกับรายจ่ายที่จะกลายเป็นการออมจึงแทบจะไม่มี และแม้จะพอมีเหลือก็ไม่สามารถเก็บได้ง่ายนักเนื่องจากไม่สามารถนำเข้าสู่ระบบการเงินในระบบได้มากนักเพราะโดยผู้ประกอบการในระบบเองก็ไม่คุ้มค่าที่จะให้บริการหรือสร้างผลิตภัณฑ์ให้กับกลุ่มผู้ที่มีเงินออมน้อยเพราะไม่คุ้มค่าต้นทุนการบริหาร และถ้าจะเลือกเก็บเองในรูปของเงินสดในที่พักอาศัยของตน ก็พบว่ามีความเสี่ยงที่จะสูญเสียไม่ว่าจะเกิดจากการถูกขโมยหรือเกิดจากความอยากในการใช้เงินเพื่อการบริโภคของตนเอง ทั้งนี้ ถ้าเก็บในรูปของเงินสดหรือเงินฝากได้ยาก ทางเลือกอื่นที่พวกเขามีจะประกอบไปด้วย การนำเงินไปลงทุนต่อในธุรกิจของตนซึ่งก็ทราบกันดีว่ายากมากที่จะทยอยเก็บแล้วทำให้ธุรกิจของตนก้าวข้ามกับดักความไม่ชำนาญ การนำเงินไปลงทุนในระบบการเงินนอกระบบหรือกึ่งนอกระบบ เช่น เปียแซร์ สหกรณ์ชุมชน หรือแม้กระทั่งการออมด้วยรูปแบบของความคิดว่ากู้มาแล้วจ่ายเป็นดอกเบี้ยก็เหมือนกับการออมเหมือนกันแต่ได้เงินออมในอนาคตมาใช้ก่อน

ทั้งนี้ งานวิจัยได้ให้ข้อเสนอเกี่ยวกับการส่งเสริมการออมของผู้มีรายได้น้อย คือ การสร้างความเชื่อมั่นและความมั่นคงให้กับการใช้ชีวิตของพวกเขา โดยให้เหตุผลว่า ผู้ที่มีชีวิตที่มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจระดับพื้นฐานในปัจจุบันแล้ว ก็จะสามารถวางแผนระยะยาวในอนาคตและเป้าหมายทางการเงินได้ง่ายขึ้นและเห็นคุณค่าของการออมมากขึ้น โดยจากที่กล่าวมาทั้งหมดในแต่ละย่อหน้า ชีวิตของผู้มีรายได้น้อยมักแขวนอยู่บนความไม่แน่นอนจากความเสี่ยงจากทางด้านรายได้และจากรายจ่ายด้านสุขภาพในสภาพเหมือนติดกับดักและถึงแม้ว่าจะมีเครือข่ายทางสังคมที่เป็นการประกันรูปแบบหนึ่ง แต่ก็ไม่เพียงพอที่จะทำให้ชีวิตมั่นคงได้ ดังนั้น ผู้มีรายได้น้อยจึงไม่มีแรงจูงใจที่จะต้องแลกค่าใช้จ่ายในส่วนที่ทำให้ตนเองมีความสุขในวันนี้ไปกับการเติมพนักกับภาพในอนาคตที่เส้นทางนั้นยังเต็มไปด้วยความเสี่ยงจากความไม่มั่นคงของชีวิต

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเตรียมความพร้อมทางด้านการเงิน

ในส่วนของข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเตรียมความพร้อมทางด้านการเงิน พบว่าคนไทยในปัจจุบันส่วนใหญ่ไม่ได้มีการวางแผนทางการเงิน ผลการสำรวจประชากรสูงวัยในปี 2557 พบว่าผู้สูงวัยเพียงร้อยละ 4 เท่านั้นที่มีทรัพย์สินเพียงพอที่จะสร้างรายได้จากเงินออมและดอกเบี้ยในการดำรงชีวิตในช่วงสูงวัย (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2557) ยิ่งไปกว่านั้น ข้อมูลจากเครดิตบูโร (2563) ยังพบว่าคนรุ่นใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนในวัยเจน Y (Generation Y: อายุ 23-40 ปี) ซึ่งเป็นกลุ่มที่เพิ่งเริ่มทำงานได้ไม่นาน มีการก่อหนี้จำนวนมาก เรียกได้ว่าเป็นการก่อหนี้ตั้งแต่ยังเริ่มต้นชีวิตการทำงาน⁴

แบบแผนการใช้ชีวิตในด้านการออมดังกล่าวขัดกับหลักการออมตามทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ที่แต่ละปัจเจกควรจะต้องสะสมเงินออมในช่วงแรกเพื่อที่จะนำมาใช้ในยามสูงวัย ผลกระทบของพฤติกรรมการออมที่ไม่เหมาะสมดังกล่าวทำให้สังคมไทยสุ่มเสี่ยงที่จะพบกับปัญหาวิกฤติทางด้านการเงินส่วนบุคคล และจะส่งผลกระทบต่อสุขภาพของผู้ที่ไม่เตรียมความพร้อมดังกล่าวในยามสูงอายุ

ปัญหาเรื่องนี้มีผลสำคัญ เนื่องจากความแตกต่างกันในรายได้ มีผลสำคัญทำให้อายุขัยเฉลี่ยของประชากรมีความแตกต่างกัน Chetty et.al (2016) ได้ทำการศึกษาข้อมูลของสหรัฐอเมริกาแล้วพบว่า อายุขัยเฉลี่ยของคนที่ยากจนจะน้อยกว่าคนรวยมากถึง 10.1 ปีสำหรับผู้หญิง และ 14.6 ปีสำหรับผู้ชาย กล่าวคือ คนที่ไม่ได้มีการวางแผนทางการเงินจะมีความเสี่ยงที่อายุขัยชีวิตจะสั้นลงเป็นอย่างมาก

เมื่อพิจารณาช่องว่างในทางวิชาการในปัจจุบันจะพบช่องว่างประการหนึ่ง คือ การขาดความรู้พื้นฐานที่เหมาะสมในการชี้แนะให้สังคมไทยได้เตรียมความพร้อมอย่างเหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การตัดสินใจในเรื่องของการใช้จ่ายและการออมอย่างเหมาะสมตามสถานการณ์ชีวิตของแต่ละบุคคล

คณะผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรม พบว่าในปัจจุบันนี้ องค์ความรู้ด้านแบบแผนการออมเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับวัยสูงอายุท่ามกลางสังคมสูงอายุของไทย มีองค์ความรู้ที่ตอบสนองต่อคนไทยที่มีฐานะปานกลางจนถึงระดับสูง อาทิ ข้อเสนอของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ระบุว่าเงินเก็บในวัยเกษียณแบ่งออกได้เป็น 3 แผนหลัก ได้แก่ แผนที่ 1 คือมีเงินออมรวม 4 ล้านบาท จะมีเงินใช้ 15,000 บาทต่อเดือน

⁴ <https://www.bangkokbiznews.com/business/885095>

แผนที่ 2 คือมีเงินออมรวม 8 ล้านบาท จะมีเงินใช้ 30,000 บาทต่อเดือน และ แผนที่ 3 คือมีเงินออมรวม 13 ล้านบาท จะมีเงินใช้ 50,000 บาทต่อเดือน แต่ไม่พบงานวิจัยที่ให้แนวทางในการใช้ชีวิตที่เหมาะสม สอดคล้องกับ รูปแบบวิถีการใช้ชีวิตของคนทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มคนรุ่นใหม่ ซึ่งควรมีแบบแผนการใช้ชีวิตที่แตกต่างกันไปตาม อาชีพ (ภาคเกษตร/นอกภาคเกษตร) ระดับรายได้/รายจ่าย ลักษณะของครัวเรือน (ครัวเรือน 1 รุ่น/ ครัวเรือนที่อยู่คนเดียว/ครัวเรือนที่ไม่มีบุตร/ ครัวเรือนที่ต้องดูแลผู้สูงอายุ) และควรที่จะต้องสอดคล้องกับพฤติกรรมวิถีชีวิตของคนตามยุคสมัย

2.5 การรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิที่เกี่ยวข้อง

จากข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ ในปี พ.ศ. 2562 (ตารางที่ 2.1) พบว่า จำนวนครัวเรือนที่ไม่มีเงินออม (รายจ่ายสูงกว่ารายได้) มีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 30.06 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด และเมื่อหักการชำระหนี้ด้วยแล้ว ยังพบว่า ครัวเรือนที่ไม่มีเงินออม มีสูงถึงร้อยละ 42.85 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด และหากเทียบกับปี พ.ศ. 2554 จะพบว่าสัดส่วนครัวเรือนที่ไม่มีเงินออมลดลง โดยในปี พ.ศ. 2554 มีครัวเรือนที่ไม่มีเงินออมน้อยลง ร้อยละ 33.48 และเมื่อหักการชำระหนี้ด้วยแล้ว พบว่า ครัวเรือนที่ไม่มีเงินออม มีจำนวนร้อยละ 46.25

ตารางที่ 2.1 สัดส่วนครัวเรือน จำแนกตามสัดส่วนการออม

สัดส่วนการออมต่อรายได้	สัดส่วนครัวเรือนปี พ.ศ. 2554	สัดส่วนครัวเรือนปี พ.ศ. 2562	สัดส่วนการออมต่อรายได้หลังหักการชำระหนี้	สัดส่วนครัวเรือนปี พ.ศ. 2554	สัดส่วนครัวเรือนปี พ.ศ. 2562
<0%	33.48%	30.06%	<0%	46.25%	42.85%
0%-25%	36.58%	44.22%	0%-25%	32.23%	38.81%
25%-50%	21.50%	19.84%	25%-50%	15.85%	14.44%
50%-75%	7.37%	5.28%	50%-75%	4.92%	3.50%
>75%	1.07%	0.59%	>75%	0.76%	0.40%
รวม	100.00%	100.00%	รวม	100.00%	100.00%

ที่มา: การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ

เมื่อพิจารณาเฉพาะครัวเรือนที่มีการออม โดยจำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อเดือนของแต่ละครัวเรือน (ตารางที่ 2.2) จะพบว่า เงินออมเฉลี่ยมีสัดส่วนลดลงในทุก ๆ กลุ่มรายได้ในช่วงปี พ.ศ. 2554-2562 ทั้งในส่วนเงินออมปกติ และเงินออมหลังหักการชำระหนี้ ทั้งยังพบว่า สัดส่วนการชำระหนี้ต่อรายได้ส่วนใหญ่อายุของปี พ.ศ. 2562 จะต่ำกว่าปี พ.ศ. 2554

ตารางที่ 2.2 พิจารณาการออมของครัวเรือนที่มีการออม

รายได้เฉลี่ย ต่อคนต่อเดือน	สัดส่วนการออม ต่อรายได้		สัดส่วนการออมต่อรายได้ หลังหักการชำระค่านี้นี้		สัดส่วนการชำระค่านี้นี้ ต่อรายได้	
	ปี	ปี	ปี	ปี	ปี	ปี
	พ.ศ. 2554	พ.ศ. 2562	พ.ศ. 2554	พ.ศ. 2562	พ.ศ. 2554	พ.ศ. 2562
0-3,000	15.54%	13.03%	14.79%	12.50%	0.75%	0.53%
3,000-6,000	20.75%	17.16%	19.04%	15.80%	1.71%	1.36%
6,000-9,000	24.87%	20.87%	23.02%	19.20%	1.85%	1.67%
9,000-12,000	28.60%	23.00%	26.37%	21.27%	2.23%	1.73%
12,000-15,000	30.71%	25.16%	28.01%	22.99%	2.70%	2.16%
15,000-20,000	34.96%	26.74%	31.43%	24.32%	3.53%	2.42%
20,000-25,000	38.30%	30.92%	34.21%	28.08%	4.10%	2.84%
25,000-30,000	40.32%	33.12%	36.98%	30.55%	3.34%	2.57%
30,000-50,000	44.83%	37.13%	40.12%	32.55%	4.71%	4.58%
>50,000	58.96%	50.94%	54.92%	46.56%	4.03%	4.38%

ที่มา: การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ

นอกจากสภาพการออมของครัวเรือนโดยทั่วไปแล้ว จากสถานการณ์สังคมสูงอายุ (Aging Society) ที่กำลังเกิดขึ้นในปัจจุบัน ได้ส่งผลต่อโครงสร้างครัวเรือนและการออมด้วยเช่นกัน โดยพบว่า โครงสร้างครัวเรือนที่มีคนสูงอายุอยู่ด้วยจะมีสัดส่วนที่เพิ่มขึ้น ขณะที่โครงสร้างครัวเรือนที่มีเด็กอยู่ด้วยจะมีสัดส่วนที่ลดลง ขณะเดียวกัน ครัวเรือนที่มีเด็กจะมีสัดส่วนการออมที่ต่ำกว่าครัวเรือนอื่นโดยเปรียบเทียบ นอกจากนี้ หากเปรียบเทียบปี พ.ศ. 2562 และปี พ.ศ. 2554 (ตารางที่ 2.3) ยังพบว่า เกือบทุกโครงสร้างครัวเรือน มีสัดส่วนการออมต่อรายได้ลดลง

ตารางที่ 2.3 สัดส่วนการออมต่อรายได้ จำแนกตามโครงสร้างครัวเรือน

โครงสร้างครัวเรือน	สัดส่วนครัวเรือน		สัดส่วนการออมต่อรายได้	
	ปี พ.ศ. 2554	ปี พ.ศ. 2562	ปี พ.ศ. 2554	ปี พ.ศ. 2562
ครัวเรือนที่มีคน 3 รุ่น อาศัยอยู่ด้วยกัน	13.39%	12.28%	26.73%	24.32%
ครัวเรือนที่มีแต่เด็กและคนสูงอายุ	2.90%	3.14%	22.56%	19.30%
ครัวเรือนที่มีแต่เด็กและคนทำงาน	33.45%	22.72%	25.62%	22.35%
ครัวเรือนที่มีแต่คนทำงานและคนสูงอายุ	12.25%	15.36%	29.57%	25.37%
ครัวเรือนที่มีแต่เด็ก	0.52%	0.48%	13.73%	14.94%
ครัวเรือนที่มีแต่คนทำงาน	27.55%	29.93%	26.62%	22.68%
ครัวเรือนที่มีแต่คนสูงอายุ	9.94%	16.10%	23.21%	20.78%

ที่มา: การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ

หมายเหตุ: เด็ก หมายถึง ผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี

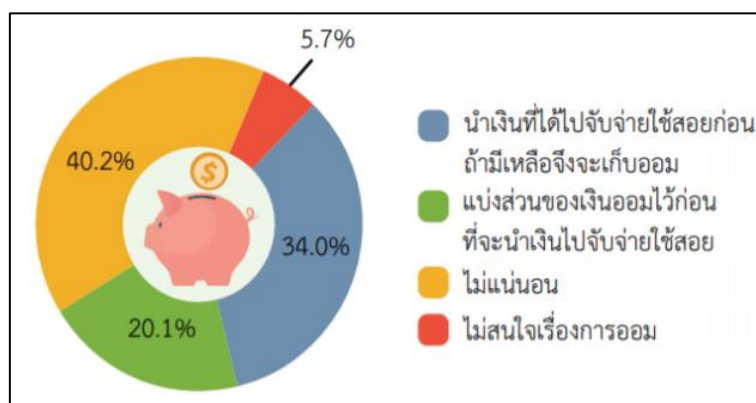
คนทำงาน หมายถึง ผู้ที่มีอายุระหว่าง 20 ปี ถึง 60 ปี

คนสูงอายุ หมายถึง ผู้ที่มีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป

เมื่อพิจารณาพฤติกรรมการออมจากการสำรวจการออมของครัวเรือนไทย ปี พ.ศ. 2563 โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า ครัวเรือนที่มีการออมเงินมีจำนวนร้อยละ 74.1 ขณะที่ครัวเรือนที่ไม่มีเงินออมมีร้อยละ 25.9 โดยอาจเกิดจากรายได้ไม่พอกับรายจ่าย จึงทำให้ครัวเรือนไม่มีเงินเหลือไว้สำหรับเก็บออม

สำหรับวิธีการจัดสรรเงินออมของครัวเรือน (แผนภาพที่ 2.1) พบว่า ครัวเรือนร้อยละ 34.0 จะนำเงินไปใช้จ่ายใช้สอยก่อน หากมีเงินเหลือจึงจะเก็บออม ขณะที่ครัวเรือนร้อยละ 20.1 จะแบ่งส่วนของเงินออมไว้ก่อน ก่อนที่จะนำไปใช้จ่ายใช้สอย อย่างไรก็ตาม พบว่าครัวเรือนร้อยละ 40.2 มีความไม่แน่นอนในการจัดสรรเงินออม อาจเพราะรายได้ไม่มีความมั่นคง หรือมีรายได้น้อยแต่รายจ่ายสูง จึงไม่สามารถตัดสินใจที่จะจัดสรรเงินออมได้ ขณะที่ครัวเรือนอีกร้อยละ 5.7 ไม่สนใจเรื่องการออม

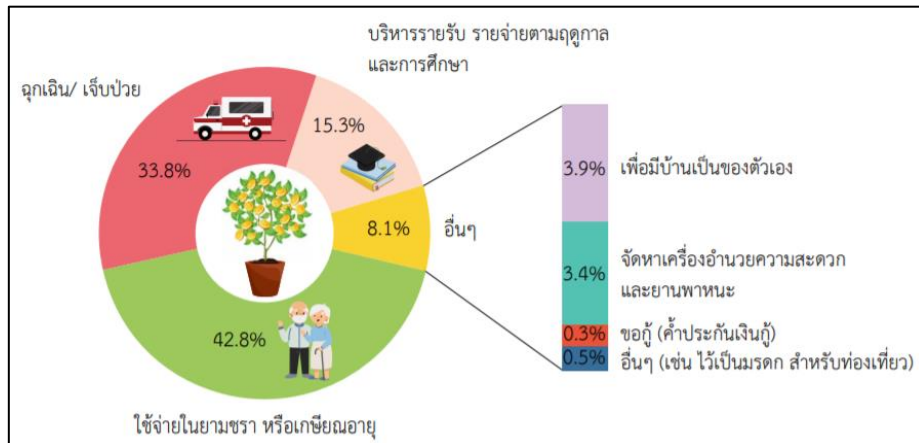
แผนภาพที่ 2.1 ร้อยละของการจัดสรรเงินออมของครัวเรือน

ที่มา: การออมครัวเรือนไทย ไตรมาสที่ 4 ปี 2563 โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ

วัตถุประสงค์หลักในการเก็บออมของครัวเรือน (แผนภาพที่ 2.2) พบว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่ร้อยละ 42.8 เก็บออมเพื่อใช้จ่ายในยามชราหรือเกษียณอายุ รองลงมาร้อยละ 33.8 เก็บออมเพื่อใช้จ่ายยามฉุกเฉินหรือเจ็บป่วย ถัดมาร้อยละ 15.3 เก็บออมเพื่อใช้จ่ายเมื่อเว้นว่างจากฤดูกาลเก็บเกี่ยว/ทำการเกษตร/ทำธุรกิจและการศึกษา

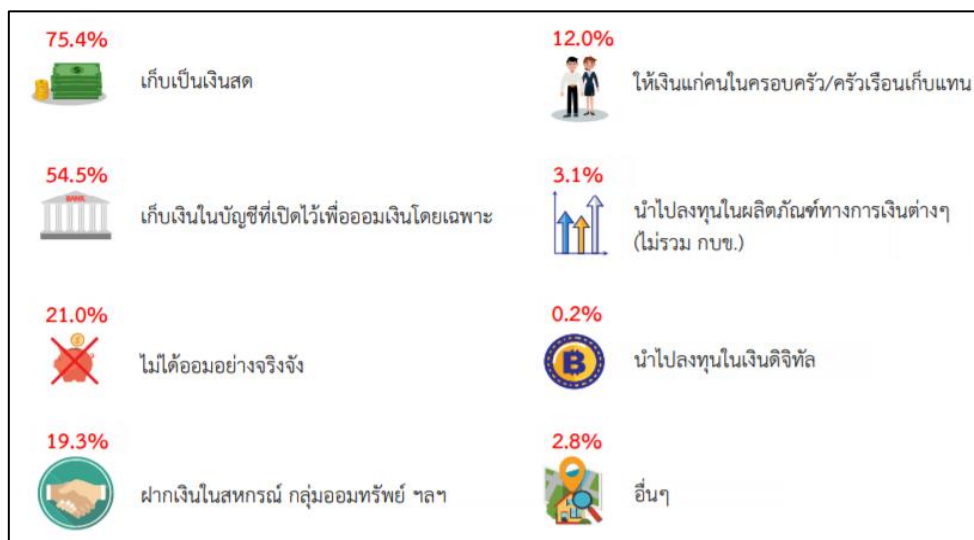
แผนภาพที่ 2.2 ร้อยละของวัตถุประสงค์หลักของการเก็บออม

ที่มา: การออมครัวเรือนไทย ไตรมาสที่ 4 ปี 2563 โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ

เมื่อพิจารณาถึงวิธีที่ครัวเรือนเลือกใช้ในการเก็บออม (แผนภาพที่ 2.3) พบว่า สูงสุดร้อยละ 75.4 ครัวเรือนเลือกที่จะเก็บออมเป็นเงินสด รองลงมาคือ เก็บไว้ในบัญชีที่เปิดสำหรับออมเงินโดยเฉพาะ และถัดมา ร้อยละ 54.5 เลือกฝากเงินในสหกรณ์และกลุ่มออมทรัพย์ต่างๆ

แผนภาพที่ 2.3 ร้อยละของวิธีที่ครัวเรือนเลือกใช้ในการเก็บออม

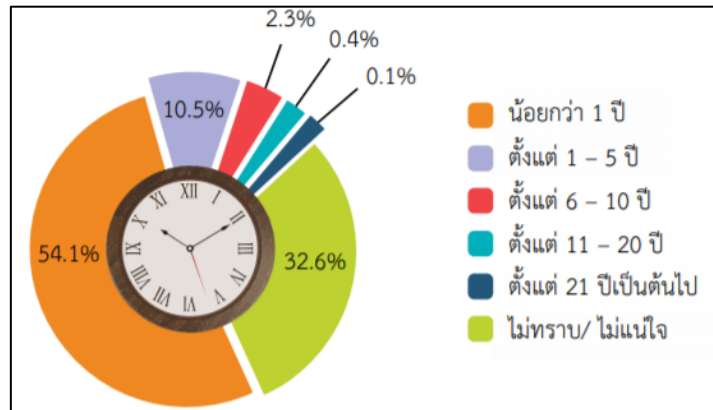

ที่มา: การออมครัวเรือนไทย ไตรมาสที่ 4 ปี 2563 โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ

หมายเหตุ: วิธีที่ครัวเรือนเลือกใช้ในการเก็บออม ตอบได้มากกว่า 1 วิธี

สำหรับปริมาณเงินออมที่เก็บไว้ (แผนภาพที่ 2.4) พบว่า หากครัวเรือนต้องหยุดทำงานกะทันหันโดยไม่มีกำหนด ครัวเรือนส่วนมากร้อยละ 54.1 จะสามารถนำเงินออมมาใช้ดำรงชีพได้น้อยกว่า 1 ปี ถัดมาร้อยละ 10.5 จะสามารถนำเงินออมออกมาใช้ในการดำรงชีพได้ 1-5 ปี

แผนภาพที่ 2.4 ร้อยละของระยะเวลา ที่สามารถนำเงินออมมาใช้ดำรงชีพ เมื่อต้องหยุดทำงานอย่างไม่มีกำหนด

ที่มา: การออมครัวเรือนไทย ไตรมาสที่ 4 ปี 2563 โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ

ระเบียบวิธีดำเนินการวิจัย

ในบทนี้จะเป็นการอธิบายถึงกรอบแนวคิดในการดำเนินการวิจัย และการนำเสนอระเบียบวิธีการดำเนินการวิจัย แยกเป็นแต่ละขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 กรอบแนวความคิดของการวิจัย

ในงานวิจัยชิ้นนี้ จะมีกรอบแนวคิดที่สำคัญ คือ

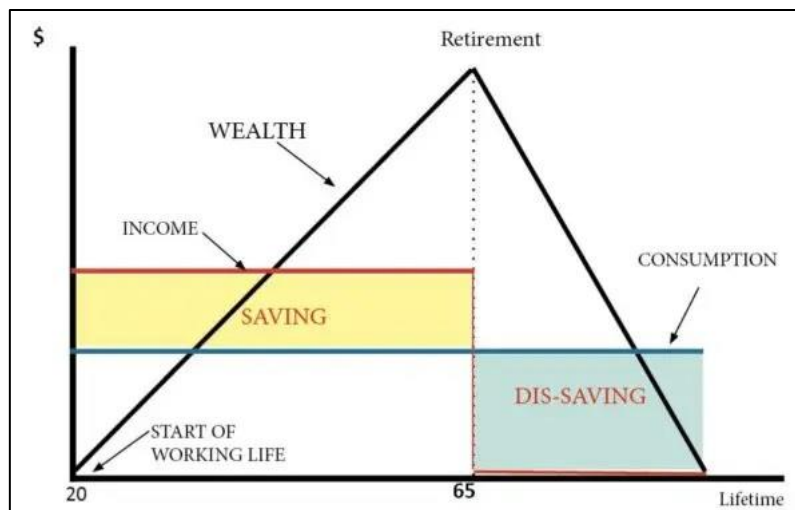
1. พฤติกรรมการออมในปัจจุบันมีแบบแผนที่แตกต่างจากที่ควรจะเป็น
2. พฤติกรรมการใช้จ่ายของคนรุ่นใหม่มีความแตกต่างจากในอดีต
3. คนรุ่นเก่าและคนรุ่นใหม่ขาดความรู้ทางการเงินอย่างน้อย 2 ประการ ได้แก่ (1) การขาดต้นแบบที่เป็นหลักยึดเทียบเคียงว่าพฤติกรรมการออมของตนควรจะเป็นเช่นไร (2) การขาดความรู้ในด้านต้นทุนค่าเสียโอกาสที่เกิดจากพฤติกรรมการใช้จ่าย
4. การกำหนดนโยบายสวัสดิการโดยภาครัฐยังขาดข้อมูลที่สำคัญ คือ ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาได้มากน้อยเพียงใด โดยกรณีของกลุ่มคนที่ใกล้วัยเกษียณอายุนั้น การให้สวัสดิการแบบเงินให้เปล่ายังมีความเหมาะสมอยู่ เนื่องจากระยะเวลาในการออมของกลุ่มคนสูงอายุนั้นน้อย อย่างไรก็ตาม สำหรับกลุ่มคนที่เตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมสูงวัยที่มีระยะเวลาในการออมนาน จะสามารถปรับพฤติกรรมการออมเพื่อเก็บไว้ใช้ในวัยเกษียณ ทำให้บทบาทของภาครัฐในการให้สวัสดิการอาจไม่สูงเท่ากรณีแรก

ในงานวิจัยชิ้นนี้จะอาศัยทฤษฎีที่สำคัญ 2 ทฤษฎี ดังนี้

1. ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ว่าด้วยการออม

ทฤษฎีหรือแบบจำลองทางเศรษฐศาสตร์ที่ได้รับความนิยมเพื่อนำมาใช้ศึกษาพฤติกรรมการออมของประชาชน คือ สมมติฐานวัฏจักรชีวิต (Life-cycle hypothesis) ซึ่งได้รับการพัฒนาโดย Franco Modigliani (1966) พื้นฐานของแบบจำลองนี้กล่าวว่า ประชาชนหรือผู้บริโภคโดยทั่วไปจะพิจารณาถึงรายได้ที่คาดว่าจะตนเองจะได้รับ จากทั้งการไปเป็นแรงงานและผลตอบแทนจากสินทรัพย์ตลอดทั้งชีวิต และนำมาวางแผนการบริโภคของตนเองตั้งแต่ในวัยทำงานจนถึงวัยเกษียณให้เหมาะสมกับวิถีชีวิตของพวกเขาเอง (แผนภาพที่ 3.1)

แผนภาพที่ 3.1 สมมติฐานวัฏจักรชีวิต (Life-cycle hypothesis)

ที่มา: economicshelp.org⁵

แบบจำลองดังกล่าว สามารถสรุปหลักการพื้นฐานได้ดังรูปข้างต้น กล่าวคือ เมื่อประชาชนได้คาดการณ์รายได้ที่ตนเองคิดว่าจะได้รับตลอดช่วงวัยทำงาน พวกเขาจะต้องวางแผนการบริโภคให้เหมาะสมกับรายได้เพื่อให้เกิดการออมเงินมากเพียงพอที่จะสะสมเป็นสินทรัพย์หรือความมั่งคั่งไว้ใช้บริโภคในวัยเกษียณเป็นวัยที่ไม่สามารถหารายได้ได้เท่ากับวัยทำงาน ดังนั้น ถ้าประชาชนมีพฤติกรรมตามแบบจำลองวัฏจักรชีวิตนี้ ปัญหาการออมของประชาชนเพื่อใช้ในวัยเกษียณจะไม่เกิดขึ้น

2. แนวคิด Nudge Theory

แนวคิด Nudge Theory อธิบายถึงพฤติกรรมของมนุษย์ว่าโดยทั่วไปขาดความมีเหตุผล นำไปสู่การตัดสินใจที่ผิดพลาด เนื่องจากมีพฤติกรรมเอนเอียงไปกับสิ่งแวดล้อม สถานการณ์ และมีข้อมูลที่น้อยเกินไป (Thaler and Sunstein, 2008) เช่น ในร้านขายอาหารฟาสต์ฟู้ด ผู้บริโภคจะเลือกสั่งเซตแฮมเบอร์เกอร์และมันฝรั่งทอดเพราะทางร้านจัดให้เป็นเซตคู่กันอยู่แล้ว คนไม่ได้คิดว่ามันฝรั่งทอดดีต่อสุขภาพหรือไม่ พอลองเปลี่ยนจากมันฝรั่งทอดเป็นสลัด คือ เปลี่ยนเป็นเซตแฮมเบอร์เกอร์และสลัด พบว่าคนเปลี่ยนมารับประทานเซตแฮมเบอร์เกอร์และสลัดแทน เพราะหากผู้ใดต้องการรับประทานมันฝรั่งทอดก็ต้องใช้ความคิดอีกขั้นหนึ่งเพื่อขอเปลี่ยนจากสลัดเป็นมันฝรั่งทอด

Nudge Theory จึงนำมาเพื่อใช้ออกแบบทางเลือกหรือสถานการณ์ที่ผลักดันให้คนกระทำการใดสิ่งหนึ่งที่คาดหวังโดยอัตโนมัติ โดยปราศจากการบังคับใดๆ และสามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหาการออมได้ เช่น เหตุที่คนไม่เริ่มต้นออมส่วนหนึ่งนั้นเกิดจากการที่คนสนใจประโยชน์ปัจจุบันมากกว่า และการออมเป็นเรื่องที่เข้าใจยาก ไม่สามารถรู้ได้ว่าจะต้องเก็บเงินเท่าไรถึงจะเพียงพอสำหรับการเกษียณอายุ ดังนั้น Nudge

⁵ <https://www.economicshelp.org/blog/27080/concepts/life-cycle-hypothesis/>

Theory สามารถให้ข้อมูลเป็นต้นแบบ และให้ข้อมูลต้นทุนในอนาคตที่แท้จริง จึงทำให้เกิดพฤติกรรมการออมที่เหมาะสมได้

จากแนวคิดข้างต้น ได้นำมาสู่สมมติฐานการวิจัย คือ

1. พฤติกรรมแบบแผนการออมของคนรุ่นใหม่มีความแตกต่างจากทฤษฎี
2. พฤติกรรมรายจ่ายของคนรุ่นใหม่บางหมวดเกินความเหมาะสม และแตกต่างจากคนรุ่นเก่า

3.2 ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ แบ่งขั้นตอนการดำเนินการวิจัยออกเป็น 7 ขั้นตอน ดังปรากฏในแผนภาพที่ 3.2

แผนภาพที่ 3.2 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนการดำเนินวิจัย

1. การทบทวนวรรณกรรมและการรวบรวมข้อมูลสถิติที่เกี่ยวข้อง

2. การศึกษาองค์ประกอบของการบริหารจัดการการเงินครัวเรือน

3. การวิเคราะห์พฤติกรรมด้วยแบบจำลอง

4. การศึกษารายจ่ายและค่าเสียโอกาส

5. การศึกษาสถิติการผู้สูงอายุที่เหมาะสม

6. การจัดทำรายงานและสรุปบทเรียน

7. การเผยแพร่ผลงาน

ที่มา: คณะผู้วิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การทบทวนวรรณกรรมและการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิที่เกี่ยวข้อง

การทบทวนวรรณกรรมจะอาศัยแหล่งข้อมูลจากในและต่างประเทศ โดยเลือกงานวิจัยที่สะท้อนถึงพฤติกรรมการออมของครัวเรือน และการเตรียมความพร้อมก่อนวัยเกษียณ ทั้งในภาคทฤษฎีและข้อมูลพฤติกรรมของประชากรไทยที่เกิดขึ้นจริง ส่วนการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจะอาศัยแหล่งข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ และแหล่งข้อมูลอื่นๆ เพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมของครัวเรือนออกมาตามวิถีชีวิตที่แตกต่างกัน

ขั้นตอนที่ 2 รวบรวมข้อมูลองค์ประกอบของการบริหารจัดการการเงินของครัวเรือน

โดยพื้นฐานของการออมครัวเรือน จะแบ่งองค์ประกอบที่สำคัญได้ดังนี้

1. ด้านครัวเรือน ลักษณะของครัวเรือนในสังคมสูงวัยจะต่างจากสังคมที่ไม่สูงวัย คือ โครงสร้างครัวเรือนจะมีความแตกต่างกัน ครัวเรือนที่ไม่สูงวัยจะมีลักษณะเป็นครัวเรือนที่อยู่ครบ 3 รุ่นเป็นหลัก ขณะที่ครัวเรือนในสังคมสูงวัยจะมีไม่ครบ 3 รุ่น ตัวอย่างเช่น ครัวเรือน 1 รุ่น ครัวเรือน 2 รุ่น ครัวเรือนแห่วงกลาง เป็นต้น

2. ด้านรายรับ รายรับสะท้อนความสามารถในการหารายได้ที่เกิดขึ้นตลอดชั่วอายุ ข้อจำกัดทางด้านรายรับเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ครัวเรือนไม่สามารถออมได้อย่างเพียงพอในช่วงเกษียณอายุ

3. ด้านรายจ่าย รายจ่ายสะท้อนพฤติกรรมการใช้รายรับในแต่ละช่วงเวลา พฤติกรรมรายจ่ายจึงเป็นส่วนสำคัญที่กำหนดการออมของครัวเรือน

4. การจัดการสินทรัพย์ การจัดการสินทรัพย์เป็นส่วนสำคัญในการสร้างรายได้นอกเหนือจากรายรับปกติในหมวดที่ 2 ซึ่งเป็นส่วนรั่วไหลที่มักจะเกิดขึ้นหากไม่สามารถจัดการได้ดี

5. การก่อหนี้ การก่อหนี้เป็นภาระผูกพันที่ทำให้ครัวเรือนไม่มีการออมได้อย่างเพียงพอ เพราะหนี้มีทั้งส่วนที่เป็นมูลหนี้ และส่วนเพิ่มที่เป็นอัตราดอกเบี้ย ค่าเสียโอกาสของการก่อหนี้เป็นข้อมูลสำคัญที่ครัวเรือนอาจจะไม่ได้ตระหนักถึง ว่าเป็นเหตุผลที่ทำให้ครัวเรือนไม่สามารถออมได้อย่างเพียงพอ

6. การอุดหนุนของรัฐ รัฐมีเครื่องมือในการอุดหนุนให้เกิดการออม ซึ่งบางส่วนมาในรูปของเงินอุดหนุน บางส่วนเป็นรูปของการลดแรงจูงใจในการออม (เช่น ภาษี)

7. คณะผู้วิจัยจะทำการรวบรวมข้อมูลองค์ประกอบของการบริหารจัดการการเงินของครัวเรือนข้างต้นจากข้อมูลทุติยภูมิและปฐมภูมิที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ เนื่องจากคณะผู้วิจัยค้นพบว่า สำนักงานสถิติแห่งชาติมีการสำรวจข้อมูลรายรับและรายจ่ายของครัวเรือนอย่างละเอียด และจัดเก็บข้อมูลตัวแปรที่มีความสอดคล้องกับเป้าประสงค์ของงานวิจัย คณะผู้วิจัยจึงเลือกใช้ฐานข้อมูลที่จัดเก็บโดยสำนักงานสถิติแห่งชาตินี้ ในการวิเคราะห์แทนการเก็บข้อมูลปฐมภูมิ ซึ่งข้อมูลนี้ทำให้ได้ชุดข้อมูลในการวิเคราะห์กว่า 4 หมื่นกลุ่มตัวอย่าง

ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์พฤติกรรมด้วยแบบจำลอง (Model Simulation)

ในส่วนนี้จะเป็นการประกอบข้อมูลในขั้นตอนที่ 2 เพื่อสร้างครัวเรือนจำลองที่มีพฤติกรรมสอดคล้องกับพฤติกรรมของคนไทย และทำการสำรวจถึงต้นตอที่ทำให้การออมมีเพียงพอและไม่เพียงพอตามสถานการณ์ต่างๆ ที่แตกต่างกัน

แบบจำลองที่ใช้อ้างอิงจะเป็นแบบจำลอง “สมมติฐานวัฏจักรชีวิต” (Life-cycle hypothesis) ซึ่งได้รับการพัฒนาจาก Franco Modigliani โดยอาศัยฐานข้อมูลพฤติกรรมในชั้นตอนที่ 2 เป็นตัวกำหนดค่าพารามิเตอร์ในแบบจำลอง เพื่อให้สะท้อนพฤติกรรมของคนไทย

การวิเคราะห์ที่ได้อาศัยฐานข้อมูลภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน (Socio-Economic Survey) ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ โดยจำแนกกลุ่มในระดัครัวเรือนที่แยกสมาชิกออกเป็นรายปัจเจกบุคคล

ครัวเรือนที่ศึกษาถูกจำแนกออกเป็น (1) ครัวเรือนที่ไม่มีรายได้จากการทำงาน (เรียกว่าเป็น “ครัวเรือนพึ่งพิง”) (2) ครัวเรือนที่รายได้มาจากภาคเกษตรเป็นหลัก (เรียกว่าเป็น “ครัวเรือนเกษตรกร”) (3) ครัวเรือนที่รายได้มาจากแรงงานเป็นหลัก (เรียกว่าเป็น “ครัวเรือนแรงงาน”) และ (4) ครัวเรือนที่รายได้มาจากการทำธุรกิจเป็นหลัก (เรียกว่าเป็น “ครัวเรือนธุรกิจ”)

นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยได้จำแนกครัวเรือนในแต่ละกลุ่มออก โดยอาศัยเกณฑ์การแบ่ง 2 มิติ ที่สะท้อนโครงสร้างของครัวเรือน และรายรับ-รายจ่ายของครัวเรือน โดยในมิติแรกจำแนกโครงสร้างครัวเรือนออกเป็นครัวเรือนที่มีสัดส่วนสมาชิกในวัยแรงงาน (อายุ 15-59 ปี) สูงกว่าและต่ำกว่าสมาชิกในวัยพึ่งพิง (อายุ 0-14 ปี และ 60 ปี ขึ้นไป) และในมิติที่สองจะแยกครัวเรือนที่มีเงินออม (รายได้มากกว่าหรือเท่ากับรายจ่าย) และครัวเรือนที่ไม่มีเงินออม (รายได้น้อยกว่ารายจ่าย)

ท้ายที่สุด การวิเคราะห์ได้ทำการเปรียบเทียบครัวเรือนที่มีสมาชิกเป็นคนวัยทำงานที่แตกต่างกัน และวิเคราะห์ปัจจัยที่อธิบายความสามารถในการสร้างเงินออมของครัวเรือนที่มีคุณลักษณะใกล้เคียงกัน โดยอาศัยเครื่องมือทางสถิติที่เรียกว่า cluster analysis

การวิเคราะห์แบบแบ่งกลุ่ม (cluster analysis)

การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการจัดกลุ่มข้อมูลที่มีลักษณะ (feature) ใกล้เคียงกันมาอยู่เป็นกลุ่มเดียวกัน และศึกษาโครงสร้างของแต่ละกลุ่มที่จัดได้เพื่อทำความเข้าใจเชิงลึกของข้อมูลชุดนั้นๆ โดยปกติแล้ว ถ้าการวิเคราะห์ใดๆ มีความต้องการจัดกลุ่มข้อมูลด้วยคุณสมบัติจำนวนไม่มากก็อาจจะใช้เพียงเทคนิคในการแบ่งกลุ่มอย่างง่าย เช่น ต้องการศึกษาพฤติกรรมของกลุ่มลูกค้าธนาคารหนึ่งที่แตกต่างกันตามระดับรายได้ ก็อาจจะวิเคราะห์ด้วยการแบ่งกลุ่มรายได้ ออกเป็นสามกลุ่มตามส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็นกลุ่มผู้มีรายได้น้อย ปานกลาง และมาก แต่ถ้าต้องการศึกษากลุ่มลูกค้าที่แตกต่างกันมากกว่าหนึ่งคุณสมบัติ เช่น ต้องการจัดกลุ่มลูกค้าด้วยรายได้ หนี้สิน และรายจ่าย การแบ่งกลุ่มด้วยหลักเกณฑ์อย่างง่ายอาจไม่มีประสิทธิภาพในการแบ่งกลุ่มที่ดีพอ โดยหนึ่งในเครื่องมือการวิเคราะห์ข้อมูลจาก machine learning สำหรับการจัดกลุ่มข้อมูลที่มีความซับซ้อนที่ได้รับความนิยมก็คือ เทคนิคการแบ่งกลุ่มแบบเคมีน (k-means algorithm) เนื่องจากมีประสิทธิภาพในการจัดกลุ่มที่ค่อนข้างสูงในขณะที่ใช้ทรัพยากรในการคำนวณค่อนข้างน้อย (Morissette and Chartier, 2013) ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงเลือกใช้เทคนิคดังกล่าวมาใช้สำหรับการวิเคราะห์พฤติกรรมของคนไทยจากข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน (หรือ Socio-Economic Survey: SES) ในทั้งสามด้าน ได้แก่ ด้านสมาชิกในครอบครัว ด้านแหล่งรายได้ และด้านช่องทางการใช้จ่าย

เป้าหมายหลักของเทคนิคการแบ่งกลุ่มแบบเคมีนคือการระบุกลุ่มข้อมูลที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกันและจัดให้แต่ละกลุ่มมีความแตกต่างกันมากที่สุดเท่าที่เป็นไปได้ โดยการคำนวณความเหมือนและความแตกต่างกันโดยคุณสมบัติของข้อมูลดังกล่าวมาจากการคำนวณหาระยะทางแบบยูคลิด (Euclidean distance) ของแต่ละข้อมูลและจุดศูนย์กลางกลุ่ม (centroid) ทั้งนี้ จุดศูนย์กลางแต่ละกลุ่มจะมีจำนวนเท่าใดก็ได้ซึ่งขึ้นอยู่กับข้อกำหนดโดยผู้วิเคราะห์ ข้อมูลที่มีคุณสมบัติเป็นเชิงปริมาณมีระยะทางยูคลิดใกล้จุดศูนย์กลางใดมากที่สุด ข้อมูลนั้นๆ ก็จะได้รับผลกระทบว่าเป็นกลุ่มภายใต้จุดศูนย์กลางดังกล่าว ดังตัวอย่างตามแผนภาพที่ 3.3 ที่มีข้อมูลจำนวน 9 จุดภายใต้สองคุณสมบัติ (หรือเรียกว่า 2 มิติแกน x และ y) และกำหนดให้มีจุดศูนย์กลางจำนวน 3 จุด โดยการคำนวณระยะทางแบบยูคลิดแสดงดังสมการที่ 1

$$d(p, c) = \sqrt{\sum_{i=1}^n (p_i - c_i)^2} \quad (1)$$

โดยที่ $d(p,c)$ คือระยะทางระหว่างข้อมูลใดๆ กับจุดศูนย์กลางใดๆ

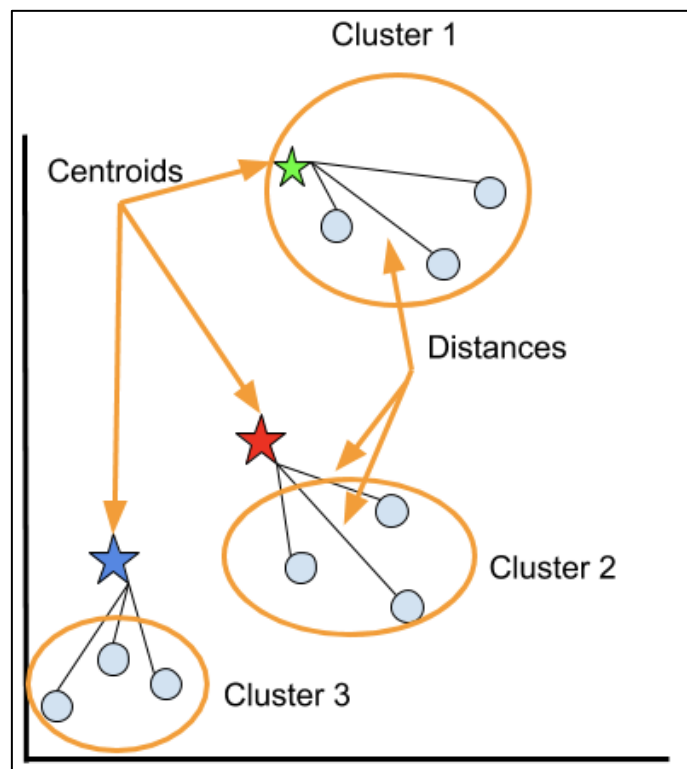
n คือ จำนวนคุณสมบัติของข้อมูล

i คือ คุณสมบัติใดๆ ของข้อมูล

p คือ ค่าเชิงปริมาณของคุณสมบัติของข้อมูลใดๆ

c คือ ตำแหน่งเชิงปริมาณของจุดศูนย์กลาง

แผนภาพที่ 3.3 ตัวอย่างการแบ่งกลุ่มแบบเทคนิคเคมีนบนแกนสองมิติ

ที่มา: <https://towardsdatascience.com/explaining-k-means-clustering-5298dc47bad6>

ขั้นตอนหลักของการจัดกลุ่มตามเทคนิคเคมีนประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ (1) กำหนดจำนวนกลุ่มหรือจำนวนจุดศูนย์กลางตามต้องการ (2) สุ่มข้อมูลมาตามจำนวนกลุ่มที่กำหนดเพื่ออ้างอิงเป็นจุดศูนย์กลางเริ่มต้น (3) จัดกลุ่มข้อมูลตามระยะทางยุคลิดที่ใกล้กับจุดศูนย์กลางแต่ละจุดไว้ด้วยกัน และ (4) ปรับตำแหน่งของจุดศูนย์กลางด้วยค่าเฉลี่ยของระยะทางยุคลิดเฉลี่ยของทุกจุดข้อมูลในกลุ่มต่างๆ และกระบวนการจัดกลุ่มจะดำเนินการอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ขั้นที่ 3 ถึง 4 จนกว่าจะถึงเกณฑ์ที่กำหนดให้กระบวนการหยุด และสุดท้ายก็จะทำให้ได้กลุ่มคลัสเตอร์ออกมาตามจำนวนที่ต้องการ

สำหรับขั้นตอนการกำหนดจำนวนกลุ่มที่ต้องการจะแบ่งด้วยเทคนิคเคมีน คณะผู้วิจัยใช้อีกสองเทคนิคเพื่อมาช่วยประเมินจำนวนกลุ่มที่เหมาะสม เทคนิคแรกเป็นวิธีการวัดค่าการแบ่งแยกสัมบูรณ์ของแต่ละคลัสเตอร์ หรือเรียกว่า silhouette method โดยจำนวนกลุ่มที่เหมาะสมที่สุดก็คือจำนวนกลุ่มที่ทำให้ได้ค่า silhouette score ที่สูงที่สุดหรือเข้าใกล้ 1 ที่สุด โดยมีขั้นตอนการคำนวณค่าคือ หลังจากที่ได้จุดศูนย์กลางสุดท้ายเพื่อแบ่งออกเป็นแต่ละกลุ่มตามเทคนิคเคมีนแล้ว จะหาค่าเฉลี่ยของระยะทางยุคลิดของทุกจุดข้อมูลกับจุดศูนย์กลางของกลุ่มหนึ่ง แทนด้วย a และหาค่าเฉลี่ยของระยะทางยุคลิดของกลุ่มนั้นกับทุกจุดของกลุ่มอื่นๆ ที่เหลือ แทนด้วยค่า b โดยท้ายที่สุด จะหาส่วนต่างของทั้งสองค่าและหารด้วยค่าใดค่าหนึ่งทีมากที่สุด ซึ่งสามารถแสดงให้เห็นได้ดังสมการที่ 2 ดังนั้น ค่า silhouette จะเข้าใกล้ 1 ก็ต่อเมื่อค่า a มีค่าที่ต่ำมากหรือแต่ละจุดข้อมูลไม่ได้อยู่ห่างจากจุดศูนย์กลางประจำกลุ่ม และค่า b สูงมากหรือจุดข้อมูลของกลุ่มอื่นๆ อยู่ห่างจากจุดศูนย์กลางของกลุ่มหนึ่งค่อนข้างมาก ซึ่งจะเห็นได้ว่า การหาค่าดังกล่าวจะพอช่วยประเมินจำนวนกลุ่มที่เหมาะสมที่ทำให้แต่ละข้อมูลในกลุ่มเดียวกันมีลักษณะใกล้เคียงกันมากที่สุดและแต่ละกลุ่มก็มีลักษณะที่แตกต่างกันมากที่สุด

$$S = \frac{b-a}{\max\{a,b\}} \quad (2)$$

โดยที่ s คือ silhouette score

b คือ ค่าเฉลี่ยระยะทางยุคลิดของจุดข้อมูลจากกลุ่มอื่นๆ กับจุดศูนย์กลางหนึ่ง

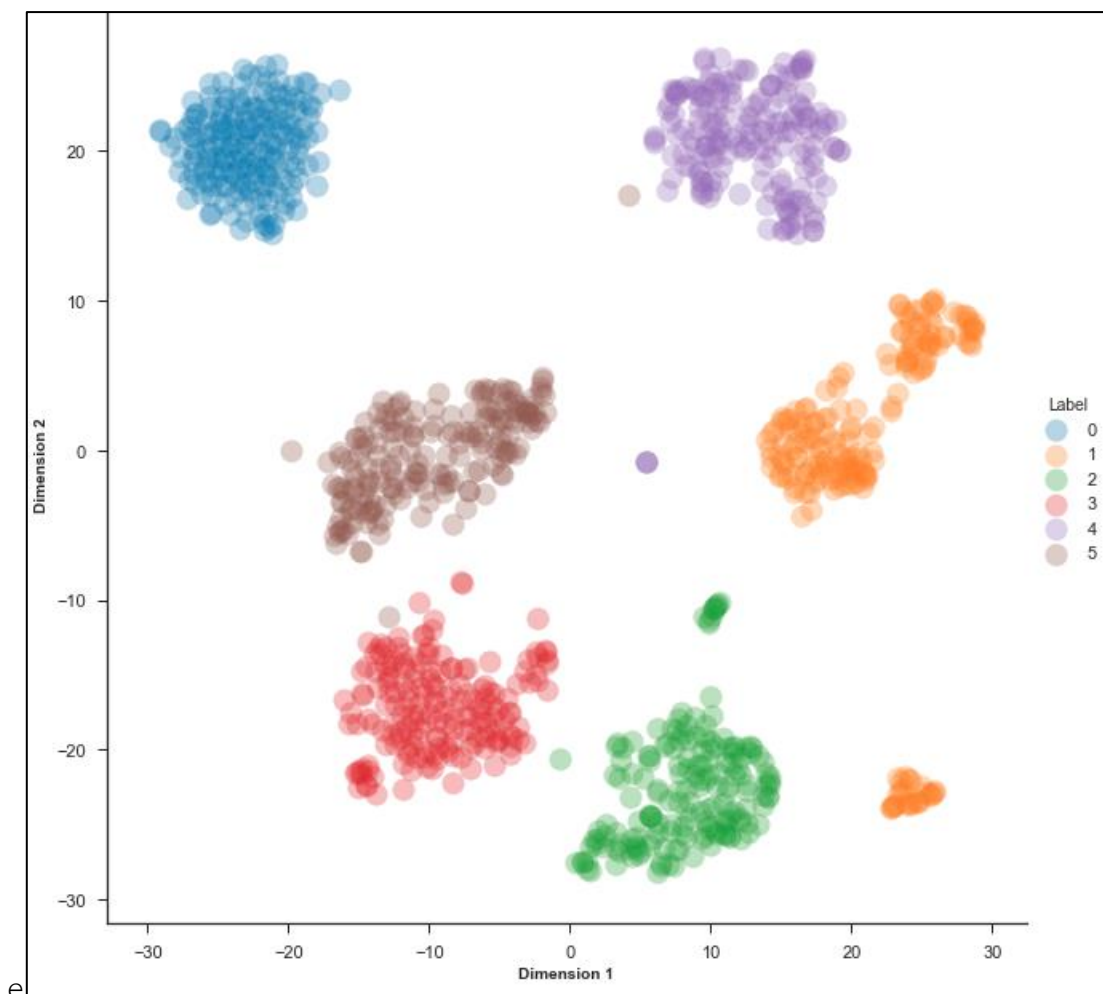
a คือ ค่าเฉลี่ยระยะทางยุคลิดของจุดข้อมูลในกลุ่มเดียวกันกับจุดศูนย์กลางหนึ่ง

เนื่องจากการประเมินด้วยค่าเชิงตัวเลขอาจไม่เพียงพอ เทคนิคการประเมินจำนวนถัดมาจึงเป็นการประเมินผ่านการทำให้เห็นเป็นภาพ เพื่อดูว่ากลุ่มที่จัดออกมาแล้วแบ่งแยกกันชัดเจนหรือไม่ แต่เนื่องจากการวิเคราะห์การแบ่งกลุ่มข้อมูลมีจำนวนมิติหรือคุณสมบัติมากกว่า 2 คุณสมบัติ จึงไม่สามารถวาดลงบนแกน XY อย่างง่ายได้ จึงต้องอาศัยเครื่องมือการลดจำนวนมิติของข้อมูลให้เหลือเป็น 2 มิติเพื่อระบุตำแหน่งของข้อมูลให้เห็นเป็นภาพบนแกน XY ได้ โดยเครื่องมือทางสถิติที่คณะผู้วิจัยเลือกนำมาใช้คือ T-Distributed Stochastic Neighbor Embedding (t-SNE) ที่มีความเหมาะสมกับข้อมูลที่มีแนวโน้มที่มีความสัมพันธ์แบบไม่เป็นเส้นตรง (non-linear relationship) และอาศัยการลดจำนวนมิติของข้อมูลผ่านการคำนวณค่าความใกล้เคียงจากค่าระยะห่างของแต่ละจุดข้อมูลแล้วแปลงเป็นค่าความน่าจะเป็น (probability score) บนการกระจายแบบ Students-T โดยค่าความน่าจะเป็นสูงจะหมายความว่าโอกาสที่จะพบจุดสองจุดอยู่ใกล้กันสูง เมื่อได้การกระจายของความน่าจะเป็นของทุกจุดข้อมูลแล้ว จะนำค่าความน่าจะเป็นเหล่านี้มากำหนดตำแหน่งของแต่ละ

จุดข้อมูลบนแกน XY ดังนั้น เมื่อใช้เทคนิคการแบ่งกลุ่มแบบเคมีนสำเร็จแล้ว จะสามารถระบุกลุ่มเพื่อนำมาฉายบนแกนมิติสองเพื่อดูความเหมาะสมได้ ดังตัวอย่างแผนภาพที่ 3.4

จำนวนคุณสมบัติของข้อมูลที่จะนำมาศึกษาพฤติกรรมของคนไทยมีทั้งหมด 15 คุณสมบัติ แบ่งออกตาม 3 กลุ่มคุณสมบัติหลักได้แก่ (1) กลุ่มด้านสมาชิกในครอบครัว จำนวน 3 คุณสมบัติ ได้แก่ (1.1) จำนวนเด็ก (1.2) จำนวนวัยทำงาน (1.3) จำนวนผู้สูงอายุ (2) กลุ่มด้านแหล่งรายได้ จำนวน 4 คุณสมบัติ ได้แก่ (2.1) รายได้จากการทำงานและสวัสดิการ (2.2) รายได้จากการช่วยเหลือของรัฐ (2.3) รายได้จากคนที่รู้จักช่วยเหลือ และ (2.4) รายได้จากดอกเบี้ย (3) ด้านช่องทางรายได้ จำนวน 8 คุณสมบัติ ได้แก่ (3.1) ค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับบ้าน (3.2) ค่าใช้จ่ายด้านเสื้อผ้า (3.3) ค่าใช้จ่ายส่วนบุคคลและอาหาร (3.4) ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยา (3.5) ค่าเดินทาง (3.6) ค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา (3.7) ค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารและความบันเทิง และ (3.8) ค่าใช้จ่ายอื่นๆ เช่น ภาษี โดยทั้งหมดมีหน่วยเป็นสัดส่วนร้อยละ

แผนภาพที่ 3.4 ตัวอย่างการจัดเรียงข้อมูลหลายมิติให้เหลือสองมิติด้วย t-SNE และลงสีด้วยการแบ่งกลุ่มแบบเคมีน

ที่มา: <https://towardsdatascience.com/an-introduction-to-t-sne-with-python-example-5a3a293108d1>

การแบ่งกลุ่มพฤติกรรมจากข้อมูล SES โดยวิธีแบบเคมินจะแบ่งกลุ่มย่อยตาม 16 กลุ่มที่แบ่งตามเกณฑ์ 4 รูปแบบ ได้แก่ (1) เกณฑ์ประเภทของอาชีพ ได้แก่ (1.1) ไม่มีรายได้ (1.2) เกษตรกร (1.3) ประกอบธุรกิจ และ (1.4) ลูกจ้างพนักงาน (2) เกณฑ์การพึ่งพา ได้แก่ (2.1) ต้องพึ่งพา และ (2.2) ไม่ต้องพึ่งพา (3) เงินออม ได้แก่ (3.1) มีเงินออม และ (3.2) ไม่มีเงินออม ดังนั้น การแบ่งกลุ่มแบบเคมินจะแบ่งหลังจากเกณฑ์จัดกลุ่มดังกล่าวทั้ง 16 กลุ่มเสร็จสิ้นแล้ว ตัวอย่างเช่น นำข้อมูลกลุ่มเกษตรกรที่ไม่ต้องพึ่งพาและมีเงินออมที่มี 8 คุณสมบัติตามที่กล่าวมาแบ่งกลุ่มย่อยด้วยเทคนิคแบบเคมินต่อ ซึ่งการกำหนดจำนวนกลุ่มเหมาะสมจะกำหนดตามค่า silhouette score และการจัดเรียงข้อมูลบนแกนสองมิติด้วย t-SNE

จากตัวอย่างดังกล่าว เมื่อแบ่งตามเกณฑ์ข้างต้นจะทำให้มีจำนวนข้อมูลอยู่เท่ากับ 3,395 ยูนิต จากทั้งหมด 45,584 ยูนิต เมื่อใช้เทคนิคเคมินในการแบ่งกลุ่มด้วยวิธีการกำหนดจุดศูนย์กลางเริ่มต้นแบบสุ่ม 10 รอบ และแต่ละรอบมีการคำนวณจุดศูนย์กลางใหม่จำนวน 300 ครั้ง (iteration) เพื่อให้ได้กลุ่มคลัสเตอร์ที่มีเสถียรภาพมากที่สุดโดยปราศจากผลของการสุ่มจุดศูนย์กลางเริ่มต้นที่ให้ผลการแบ่งกลุ่มไม่เหมือนกัน โดยค่า silhouette score แสดงดังตารางที่ 3.1 ของจำนวนกลุ่มตั้งแต่ 2 ถึง 8 กลุ่ม จะเห็นได้ว่า ถ้าคำนึงเพียงดัชนีนี้เพียงอย่างเดียว การแบ่งกลุ่มเป็นสองกลุ่มจะได้ค่าที่สูงที่สุดและเหมือนจะเป็นการแบ่งกลุ่มที่เหมาะสมที่สุด แต่ถึงอย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาผ่านการฉายภาพแบบสองมิติด้วย t-SNE จะเห็นได้ว่า การแบ่งออกเป็นสองกลุ่มทำให้ได้การจัดกลุ่มที่ค่อนข้างไม่เป็นระเบียบ ดังนั้น การเลือกจึงต้องเลือกจำนวนกลุ่มที่ค่า silhouette ที่ต่ำกว่าลงมาเพื่อให้ได้ภาพที่ดูเหมาะสมขึ้น และพยายามเลือกไม่ให้มีจำนวนมากจนเกินไปเพื่อไม่ให้เกิดความยุ่งยากต่อการวิเคราะห์ โดยสุดท้ายนี้ จำนวนกลุ่มที่แบ่งแล้วเหมาะสมที่สุดจะเป็นจำนวน 4 กลุ่ม ตามแผนภาพที่ 3.5 (ก) และ (ข) ซึ่งมีค่า silhouette ที่ไม่ได้น้อยเกินไป และกระบวนการจัดกลุ่มย่อยก็จะทำในลักษณะเดียวกันจนครบทั้ง 16 กลุ่ม

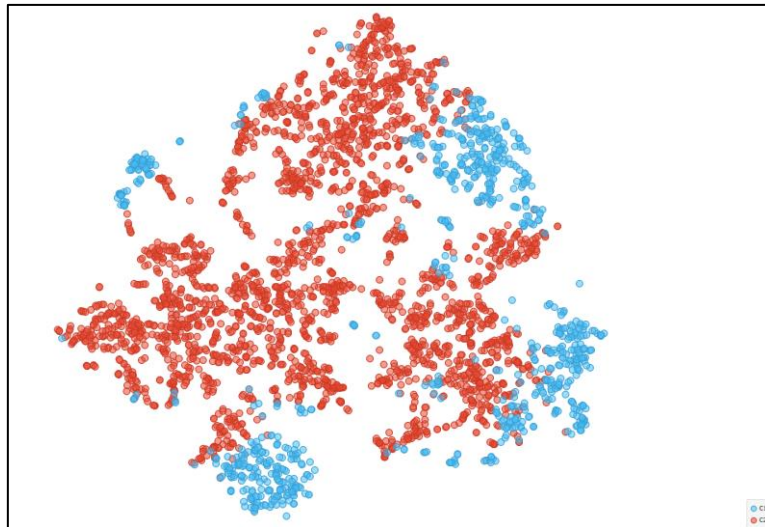
ตารางที่ 3.1 ผลการคำนวณค่า Silhouette

จำนวนกลุ่ม	Silhouette scores
2	0.203
3	0.177
4	0.186
5	0.188
6	0.184
7	0.191
8	0.196

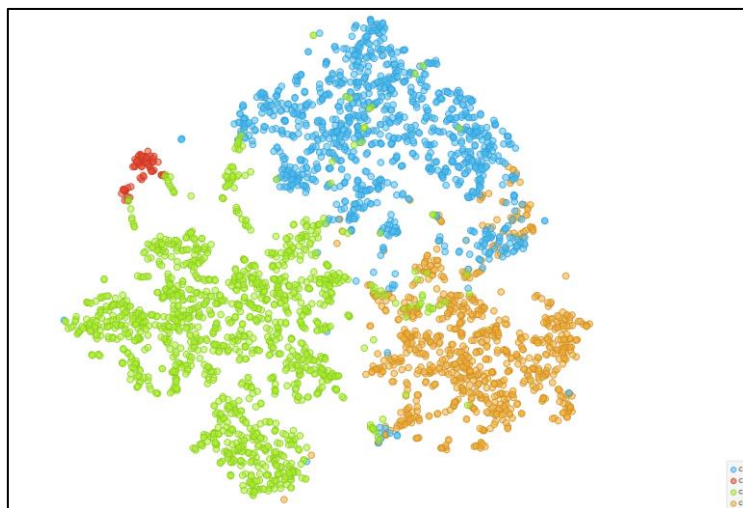
ที่มา: คำนวณโดยคณะผู้วิจัย

แผนภาพที่ 3.5 (ก) - (ข) ผลการวิเคราะห์แบบเคมีนและการจัดเรียงแบบสองมิติข้อมูลด้วย t-SNE

(ก) ผลการวิเคราะห์การแบ่งกลุ่มแบบเคมีน จำนวน 2 กลุ่ม

(ข) ผลการวิเคราะห์การแบ่งกลุ่มแบบเคมีน จำนวน 4 กลุ่ม

ที่มา: คำนวณโดยคณะผู้วิจัย

ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์หมวดรายจ่าย และค่าเสียโอกาส

เมื่อทำการจัดกลุ่มครัวเรือนแล้ว คณะผู้วิจัยจะทำการประมาณการรายจ่ายที่เหมาะสม ซึ่งจะอ้างอิงกับสถานการณ์ของแต่ละครัวเรือนเป็นอยู่ ได้แก่ แหล่งรายได้หลัก (ไม่มีรายได้ประจำ รายได้หลักจากภาคเกษตร รายได้หลักจากแรงงาน และรายได้หลักจากธุรกิจ) สัดส่วนวัยพึ่งพิง (เด็ก และผู้สูงอายุ) และรายได้ต่อคนต่อครัวเรือน

การวิเคราะห์จะใช้การประมาณการ Generalized Least Square โดยใช้สัดส่วนครัวเรือนของแต่ละกลุ่มมาใช้เป็นค่าถ่วงน้ำหนัก เพื่อให้สะท้อนรายจ่ายที่เหมาะสมของครัวเรือนทั่วประเทศ

ผลการประมาณการจะทำให้พิจารณาได้ว่า ครั้วเรือนควรจะมีรายจ่ายต่อหัวเท่าใด และมีครั้วเรือนใดบ้างที่มีรายจ่ายที่สูงกว่าค่าเฉลี่ย

จากนั้น คณะผู้วิจัยจะทำการประเมินโอกาสในการมีเงินออมของแต่ละครั้วเรือน โดยพิจารณาจากรายรับ รายจ่าย และรายจ่ายที่ควรจะเป็น และวิเคราะห์ถึงสถานการณ์ของแต่ละครั้วเรือนออกมาในแต่ละกลุ่ม

นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยจะสลับเป้าหมายการวิเคราะห์จากระดับ “ครั้วเรือน” ไปเป็นระดับ “ปัจเจกบุคคล” โดยเน้นศึกษาถึงการวางแผนการออมในระยะยาวเพื่อเตรียมเกษียณอายุสำหรับคนรุ่นใหม่

การวิเคราะห์จะทำการสร้างต้นแบบการออม สำหรับคนรุ่นใหม่ ที่ทำงานใน 2 รูปแบบหลัก ได้แก่ ทำงานเป็นเกษตรกรและทำงานเป็นแรงงาน โดยในงานวิจัยชิ้นนี้จะเน้นไปที่แรงงานหรือเกษตรกรในฐานล่าง (กลุ่มที่ได้รับค่าแรงขั้นต่ำ) มากกว่าแรงงานที่ทำงานเป็นเจ้าของธุรกิจซึ่งมีโมเดลการออมในวรรณกรรมอยู่อย่างแพร่หลาย ในขณะที่แรงงานนอกระบบประเภท freelance จะเป็นโจทย์ของทีมวิจัยย่อยอีกทีมหนึ่งที่จะดูแรงงานนอกระบบที่ครอบคลุมแรงงานในกลุ่มดังกล่าว

แบบจำลองที่ใช้เป็นแบบจำลองการสะสมเงินออมเพื่อใช้ในวัยเกษียณตามทฤษฎี Life-cycle hypothesis โดยปัจเจกจะสะสมเงินออมในช่วงวัยทำงาน นำมาลงทุนเพื่อสร้างผลตอบแทน และนำไปใช้เมื่อยามเกษียณ

หัวใจสำคัญของแบบจำลองจะประกอบไปด้วย ตัวแปรที่สำคัญ คือ

1. ระดับรายได้ ในแบบจำลองจะตั้งค่าพื้นฐานที่ค่าแรงขั้นต่ำ และจะปรับตามสถานการณ์ของปัจเจกที่แตกต่างกัน

2. อายุที่เริ่มออม หรือ อายุที่เริ่มสะสมเงินเพื่อเกษียณอายุ

3. อายุที่เกษียณ หรือ ปีสุดท้ายที่สะสมเงินเพื่อเกษียณอายุ หลังจากปีนี้จะเริ่มนำเงินออมมาใช้

4. อัตราการออม หรือ ความสามารถในการออมเทียบกับระดับรายได้

5. การใช้เงินหลังเกษียณ หรือ การใช้เงินออมหลังจากอายุเกษียณ

6. เงินเฟ้อ หรือ ตัวแปรที่ใช้ในการปรับมูลค่าของเงินแต่ละปีให้อยู่ในระดับเดียวกัน

7. ผลตอบแทนจากการลงทุน หรือ ความสามารถในการสร้างผลตอบแทนสำหรับเงินออมที่สะสม

8. อายุขัยเฉลี่ย คือ ปีสุดท้ายของชีวิตที่คาดว่าจะใช้เงิน

ภายใต้แบบจำลอง Life-cycle hypothesis การสะสมเงินออมในช่วงที่ทำงานจะต้องเท่ากับการใช้เงินหลังเกษียณเมื่อปรับเงินเฟ้อแล้ว หรือก็คือ

$$\sum_{i=0}^{\text{อายุขัยเฉลี่ย} - \text{อายุที่เริ่มออม}} \frac{(\text{ระดับรายได้}_i \times \text{อัตราการออม} - \text{เงินที่ใช้หลังเกษียณ}_i) \times (1 + \text{ผลตอบแทนจากการลงทุน})^i}{(1 + \text{เงินเฟ้อ})^i}$$

จะมีค่าเท่ากับ 0

ในแบบจำลองข้างต้นจะเป็นต้นแบบในการศึกษาความพอเพียงของเงินออม สำหรับปัจเจก กลุ่มเป้าหมาย และจะทำการประยุกต์แบบจำลองดังกล่าวในการศึกษาค่าเสียโอกาสที่เกิดขึ้นจากรายจ่ายต่างๆ ที่บางส่วนอาจจะไม่เหมาะสม เพราะมูลเหตุแห่งความไม่พอเพียงในการออมในช่วงสูงวัยบางส่วนจะมาจาก รายจ่ายบางประเภทที่ไม่เหมาะสม

การวิเคราะห์ค่าเสียโอกาสในส่วนนี้จะเป็นการวิเคราะห์รายจ่ายที่ไม่เหมาะสมที่เกิดขึ้นในกลุ่มคนรุ่นใหม่ อาทิ การบริโภคสินค้าฟุ่มเฟือย การใช้บริการสตั๊ดดรอม การเล่นพนันฟุตบอล/หวยออนไลน์ (ขึ้นกับข้อมูลที่มี)

ในขั้นตอนนี้จะอาศัยการสำรวจข้อมูลทุติยภูมิและ/หรือ การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อนำเสนอ บทเรียนที่สำคัญสำหรับการออม

ขั้นตอนที่ 5 การสังเคราะห์สวัสดิการผู้สูงอายุที่เหมาะสม

เมื่อรายจ่ายที่ไม่เหมาะสมได้ถูกตัดออกไปจากต้นแบบการออม จะทำให้ส่วนที่เหลือเป็นเงินออมที่เป็นไปได้สำหรับปัจเจกบุคคลในสถานการณ์ที่แตกต่างกัน คณะผู้วิจัยจะวิเคราะห์ถึงความพอเพียงของเงินออมดังกล่าว ว่ามีช่องว่างที่ภาครัฐควรจะไปช่วยเหลือน้อยมากน้อยเพียงใด โดยเปรียบเทียบช่องว่างระหว่างรายรับจากการออมทั้งชีวิต เทียบกับรายจ่ายที่คาดว่าจะต้องใช้

ทั้งนี้ งานวิจัยชิ้นนี้มีการสร้างองค์ความรู้ที่แตกต่างจากงานวิจัยอื่นๆ คือการหาช่องว่างที่เกิดขึ้นในส่วนที่ภาครัฐควรจะไปช่วยเหลือนอกจากที่ปัจเจกได้มีความพยายามในการออมที่ดีที่สุดแล้ว เนื่องจากในงานวิจัยอื่น มักจะเน้นที่ช่องว่างที่ภาครัฐจะไปช่วยเหลือนั่นก็คือ เงินที่ผู้สูงอายุต้องใช้เทียบกับรายรับที่มีอยู่ ณ ขณะนั้น

สำหรับประชากรที่ใกล้วัยเกษียณ ซึ่งมีความสามารถในการออมเงินเพิ่มไม่มากนัก การใช้หลักการช่วยเหลือตามงานวิจัยอื่นๆ จะมีความเหมาะสม โดยจะเป็นลักษณะการช่วยเหลือแบบ “จุนเจือ” ให้กับคนที่ไม่สามารถที่จะเลี้ยงชีพได้ด้วยตนเอง แต่ถ้าเป็นการเตรียมความพร้อมสำหรับคนรุ่นใหม่ ที่มีเวลาในการออมกว่า 20-40 ปี จะมีเวลามากพอที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและสามารถสร้างเงินออมก่อนวัยเกษียณได้มากกว่า ในแง่นี้ การใช้หลักการความช่วยเหลือของงานวิจัยอื่นๆ อาจจะไม่เหมาะสมในกรณีนี้ เพราะจะเป็นการสนับสนุนให้คนรุ่นใหม่ไม่ต้องเตรียมความพร้อมในวัยเกษียณ และส่งผลให้ภาระทางการคลังในอนาคตจะเพิ่มสูงมาก การเลือกใช้หลักการความช่วยเหลือในงานวิจัยชิ้นนี้ จะช่วยแบ่งเบาภาระทางการคลัง โดยกำหนดเป้าหมายการช่วยเหลือให้กับประชาชนที่จะต้องมีการออมอย่างเหมาะสม และภาครัฐช่วยเหลือในส่วนที่ไม่สามารถที่จะออมเพียงพอได้ด้วยตนเองเท่านั้น

ขั้นตอนที่ 6 การจัดทำรายงาน สรุปเป็นเอกสารฉบับย่อ (คู่มือฉบับย่อ)

ในส่วนนี้จะเป็นการสรุปผลการวิจัย และทำการย่อบทเรียนเพื่อให้ประชาชนได้มีข้อมูลในการตัดสินใจเลือกพฤติกรรมการออมที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์ของตนเอง

คู่มือการออม คือ เอกสารที่อธิบายถึงสถานการณ์การออมของแต่ละบุคคลในปัจจุบัน ซึ่งแสดงผลการวิเคราะห์พฤติกรรมออม รายรับและรายจ่าย รวมถึงปัจจัยต่างๆ ที่มีความสำคัญต่อการวางแผนทางการเงินระยะยาว ซึ่งจะถูกนำไปใช้ขยายผลให้กับภาคีเพื่อปลูกฝังการให้ความรู้ด้านการออมที่ถูกต้องสำหรับคนรุ่นใหม่

ขั้นตอนที่ 7 การประสานกับภาคีในการเผยแพร่ผลงานผ่านช่องทางต่างๆ เช่น การบรรยายให้ความรู้ การจัดประชุม และ/หรือการพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงได้

ในส่วนนี้จะเป็นการนำเสนอผลงานวิจัย โดยคณะผู้วิจัยจะเลือกช่องทางในการเผยแพร่งานวิจัยผ่าน platform ที่เป็นที่ยอมรับอยู่แล้ว หรือมีเครือข่ายที่เข้าถึงประชาชนในหมู่เป้าหมายเป็นหลัก เพื่อให้งานวิจัยสามารถเข้าถึงคนหมู่มากและได้ถูกนำไปใช้เป็นข้อมูลอย่างแท้จริง

ทั้งนี้ คู่มือฉบับย่อและการเผยแพร่ข้อมูลต่างๆ ได้ถูกนำเสนอไว้ในภาคผนวกของรายงานฉบับนี้

ผลการวิจัยและการอภิปรายข้อค้นพบที่ได้

ในบทนี้จะเป็นการนำเสนอผลการวิจัย ซึ่งแยกการนำเสนอตามขั้นตอนการวิจัยในแต่ละขั้นตอน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

4.1 การสร้างฐานข้อมูลครัวเรือน

ภายใต้วัตถุประสงค์การวิเคราะห์รูปแบบวิถีชีวิตคนไทยตามกลุ่มย่อยต่างๆ เช่น ลักษณะครัวเรือน อาชีพ อายุ ระดับรายได้/รายจ่าย ในส่วนนี้จะนำข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนสำรวจโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ โดยจะใช้ข้อมูลปี พ.ศ. 2562 อันเป็นปีปกติที่ไม่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์โควิด-19 ข้อมูลดังกล่าวจะสะท้อนครัวเรือนทั้งหมด 21,870,958 ครัวเรือน ด้วยจำนวนตัวอย่าง 45,587 ครัวเรือน ฐานข้อมูลนี้ได้จัดเก็บบัญชีรายได้รายจ่ายของครัวเรือน ทำให้สามารถตอบโจทย์วัตถุประสงค์การวิเคราะห์ได้

ในส่วนของการจัดเก็บข้อมูลรายได้ของครัวเรือน จากฐานข้อมูลจะประกอบไปด้วยรายได้จากการทำงาน การประกอบกิจการ รายได้ที่เป็นตัวเงิน และไม่ใช่ว่าตัวเงิน ซึ่งในงานวิจัยนี้ได้จัดกลุ่มรายได้เพื่อให้ตอบโจทย์ในการวิเคราะห์ มีรายละเอียดดังนี้

กลุ่มรายได้	รายละเอียด
รายได้จากการทำงาน	<ul style="list-style-type: none"> - ค่าจ้างและเงินเดือน - กำไรสุทธิจากการประกอบธุรกิจ - กำไรสุทธิจากการประกอบการเกษตร - ค่าประเมินค่าเช่าบ้านที่อยู่โดยไม่เสียค่าเช่า - มูลค่าสินค้าและบริการที่ได้รับมาโดยไม่ต้องซื้อ - อาหารและเครื่องดื่มที่ได้รับมาโดยไม่ต้องซื้อ
เงินช่วยเหลือจากรัฐ	<ul style="list-style-type: none"> - บำเหน็จ บำนาญ เบี้ยหวัด และเงินสงเคราะห์ - เงินชดเชย เงินทดแทนการออกจากงาน - เงินสงเคราะห์ผู้สูงอายุ ผู้พิการ และเงินช่วยเหลืออื่นๆ จากรัฐและองค์กรต่างๆ
เงินช่วยเหลือจากผู้อื่น	<ul style="list-style-type: none"> - เงินช่วยเหลือจากบุคคลอื่นนอกครัวเรือน
รายได้อื่นๆ	<ul style="list-style-type: none"> - รายรับจากการให้เช่าห้อง/ที่ดิน และทรัพย์สินอื่นๆ รวมทั้งค่าลิขสิทธิ์และสิทธิบัตร

กลุ่มรายได้	รายละเอียด
	<ul style="list-style-type: none"> - ทุนการศึกษา - มรดก พินัยกรรม ของขวัญ เงินชอง - ดอกเบี้ยเงินฝาก พันธบัตร เงินปันผลจากหุ้น และการลงทุนอื่นๆ - ดอกเบี้ยเช่า และการให้กู้ยืมแก่เอกชน - จากประกันสุขภาพ ประกันภัย และประกันชีวิต/ประกันสังคม - รายรับอื่นๆ เช่น เงินถูกสลาก เงินรางวัล ค่านายหน้า เงินได้จากพนัน ฯลฯ

ในส่วนของการจ่ายของครัวเรือนได้ดำเนินการจำแนกกลุ่มรายจ่าย มีรายละเอียดดังนี้

กลุ่มรายจ่าย	ตัวอย่างรายละเอียด
ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับบ้าน	<ul style="list-style-type: none"> - ค่าซ่อมแซมบ้าน - เครื่องแต่งบ้าน - เครื่องใช้สอยเบ็ดเตล็ดในบ้าน - ค่าเชื้อเพลิง แสงสว่าง และการใช้น้ำ - ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการทำความสะอาด
เสื้อผ้าและรองเท้า	<ul style="list-style-type: none"> - ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับผ้า เสื้อผ้า และเครื่องแต่งกาย - ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับรองเท้า
ค่าใช้จ่ายส่วนบุคคล และอาหารเครื่องดื่ม	<ul style="list-style-type: none"> - ของใช้ส่วนบุคคล - ค่าบริการส่วนบุคคล - ค่าใช้จ่ายอาหารและเครื่องดื่ม
ยา	<ul style="list-style-type: none"> - ค่าชื้อยาและเวชภัณฑ์ - ค่ารักษาพยาบาล
ค่าเดินทาง	<ul style="list-style-type: none"> - ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะ - ค่าใช้จ่ายในการเดินทางตามปกติ - ค่าใช้จ่ายในการเดินทางโอกาสพิเศษและท่องเที่ยว
การศึกษา	<ul style="list-style-type: none"> - ค่าเล่าเรียน - ค่าหนังสือ เครื่องเขียน - ค่าเรียนพิเศษ
การสื่อสาร บันเทิง และงานพิธี	<ul style="list-style-type: none"> - ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการสื่อสาร - ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการบันเทิงและกีฬา - กิจกรรมทางศาสนา - ค่าจัดงานแต่งงาน งานวันเกิด งานบวช งานศพ

กลุ่มรายจ่าย	ตัวอย่างรายละเอียด
ภาษีและค่าใช้จ่ายที่ไม่ใช่อุปโภคบริโภค	<ul style="list-style-type: none"> - ภาษี - บริจาคให้แก่องค์กรและมูลนิธิ - เงินทำบุญ เงินช่วยงาน - ค่าเบี้ยประกัน - ค่าซื้อสลาก การพนัน - ดอกเบี้ยจ่าย

เมื่อดำเนินการจัดกลุ่มรายได้และรายจ่ายแล้ว ลำดับถัดมา การจัดประเภทครัวเรือนจะอิงตามลักษณะอาชีพการทำงานของบุคคลในครัวเรือนเป็นสำคัญ โดยจัดเป็น 4 กลุ่มตามลำดับดังนี้

1. ครัวเรือนที่ไม่ได้มีรายได้มาจากการทำงาน โดยกำหนดนิยามคือ ครัวเรือนไม่มีรายได้จาก (1) ค่าจ้างและเงินเดือน (2) กำไรสุทธิจากการประกอบธุรกิจ และ (3) กำไรสุทธิจากการประกอบการเกษตร
2. ครัวเรือนที่มีรายได้หลักมาจากการทำการเกษตร กำหนดนิยามคือ ครัวเรือนมีรายได้จากกำไรสุทธิจากการประกอบการเกษตรมากกว่าครึ่งหนึ่งของรายได้รวมจากค่าจ้างและเงินเดือน กำไรสุทธิจากการประกอบธุรกิจ และกำไรสุทธิจากการประกอบการเกษตร
3. ครัวเรือนที่มีรายได้หลักมาจากการทำธุรกิจ กำหนดนิยามคือ ครัวเรือนมีรายได้จากกำไรสุทธิจากการประกอบธุรกิจ มากกว่าหรือเท่ากับรายได้จากค่าจ้างและเงินเดือน
4. ครัวเรือนที่มีรายได้หลักมาจากค่าจ้างและเงินเดือน กำหนดนิยามคือ ครัวเรือนมีรายได้จากค่าจ้างและเงินเดือน มากกว่ารายได้จากกำไรสุทธิจากการประกอบธุรกิจ

4.2 การจำแนกครัวเรือน แยกตามประเภท อัตราพึ่งพิง และสถานะการออม

ประชากรไทยตามทะเบียนราษฎร ณ ปี พ.ศ. 2562 อยู่ที่ 66,186,727 คน หากพิจารณาคนที่มีฐานะในระดับสูงซึ่งไม่ได้ครอบคลุมอยู่ในฐานข้อมูลที่ทำการวิเคราะห์จะมีประมาณ 6,667,750 คน ทำให้เหลือกลุ่มประชากรที่ศึกษารวม 59,518,977 คน ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนรวม 21,870,957 ครัวเรือน

หากพิจารณาครัวเรือนแยกตามแหล่งรายได้หลัก จะสามารถจำแนกครัวเรือนออกได้เป็น 4 กลุ่ม (ตารางที่ 4.1) ดังนี้

1. ครัวเรือนไม่มีรายได้จากการทำงาน (ครัวเรือนที่ไม่มีรายได้จากการทำงาน ประกอบอาชีพเกษตรและรายได้จากการประกอบธุรกิจ) มีทั้งสิ้น 3,101,563 ครัวเรือน มีประชากรอาศัยอยู่ในครัวเรือน รวม 5,209,830 คน
2. ครัวเรือนเกษตรกร (ครัวเรือนที่มีรายได้หลักจากภาคเกษตรเป็นหลัก) มีทั้งสิ้น 4,102,113 ครัวเรือน มีประชากรอยู่ในครัวเรือน รวม 12,134,298 คน

3. ครั้วเรือนแรงงาน (ครั้วเรือนที่มีรายได้หลักจากค่าจ้าง) มีทั้งสิ้น 10,740,083 ครั้วเรือน มีประชากรอาศัยอยู่ในครั้วเรือน รวม 30,727,088 คน

4. ครั้วเรือนธุรกิจ (ครั้วเรือนที่มีรายได้หลักมาจากการทำธุรกิจ) มีทั้งสิ้น 3,927,198 ครั้วเรือน มีประชากรอาศัยอยู่ในครั้วเรือน 11,447,761 คน

ตารางที่ 4.1 แสดงการจำแนกครั้วเรือนของไทยแยกตามแหล่งรายได้หลักของครั้วเรือน

แหล่งรายได้หลัก	จำนวนครั้วเรือน	จำนวนประชากร
ไม่มีรายได้จากการทำงาน	3,101,563	5,209,830
รายได้จากภาคเกษตร	4,102,113	12,134,298
รายได้จากค่าจ้าง	10,740,083	30,727,088
รายได้จากการประกอบธุรกิจ	3,927,198	11,447,761

ที่มา: ประมวลผลโดยคณะผู้วิจัย

ขั้นตอนต่อไปจะเป็นการเจาะลึกสถานะของครั้วเรือน คณะผู้วิจัยได้จำแนกครั้วเรือนในแต่ละกลุ่มออกโดยอาศัยเกณฑ์การแบ่ง 2 มิติที่สะท้อนโครงสร้างของครั้วเรือน และรายรับ-รายจ่ายของครั้วเรือน โดยในมิติแรก จำแนกโครงสร้างครั้วเรือนออกเป็น (1) ครั้วเรือนที่มีสัดส่วนสมาชิกในวัยแรงงาน (อายุ 15-59 ปี) สูงกว่าและ (2) ต่ำกว่าสมาชิกในวัยพึ่งพิง (อายุ 0-14 ปี และ 60 ปี ขึ้นไป) และในมิติที่สองจะแยกครั้วเรือนที่มีเงินออม (รายได้มากกว่าหรือเท่ากับรายจ่าย) และครั้วเรือนที่ไม่มีเงินออม (รายได้น้อยกว่ารายจ่าย) (ตารางที่ 4.2-4.5)

ตารางที่ 4.2 แสดงผลการจำแนกครั้วเรือนไม่มีรายได้จากการทำงาน พบว่า ครั้วเรือนกลุ่มนี้แบ่งออกได้เป็นครั้วเรือนที่มีวัยพึ่งพิงมากกว่า 1 หรือ มีสัดส่วนเด็กและผู้สูงอายุมากกว่าวัยทำงาน จำนวน 2,255,321 ครั้วเรือน มีประชากรอาศัยอยู่ในครั้วเรือน รวม 3,772,223 คน ในขณะที่ครั้วเรือนที่มีวัยพึ่งพิงน้อยกว่า 1 หรือ มีสัดส่วนเด็กและผู้สูงอายุน้อยกว่าวัยทำงาน จำนวน 846,242 ครั้วเรือน มีประชากรอาศัยอยู่ในครั้วเรือน รวม 1,437,607 คน

สำหรับกลุ่มที่มีวัยพึ่งพิงมากกว่า 1 จะพบว่ามีครั้วเรือนที่มีรายได้มากกว่ารายจ่าย จำนวน 1,507,234 ครั้วเรือน มีประชากรอาศัยอยู่ในครั้วเรือน รวม 2,477,403 คน และมีครั้วเรือนที่มีรายได้น้อยกว่ารายจ่าย จำนวน 748,087 ครั้วเรือน มีประชากรอาศัยอยู่ในครั้วเรือน รวม 1,294,820 คน

สำหรับกลุ่มที่มีวัยพึ่งพิงน้อยกว่า 1 จะพบว่ามีครั้วเรือนที่มีรายได้มากกว่ารายจ่าย จำนวน 521,594 ครั้วเรือน มีประชากรอาศัยอยู่ในครั้วเรือน รวม 879,475 คน และมีครั้วเรือนที่มีรายได้น้อยกว่ารายจ่าย จำนวน 324,648 ครั้วเรือน มีประชากรอาศัยอยู่ในครั้วเรือน รวม 558,132 คน

ตารางที่ 4.2 แสดงจำนวนครัวเรือนไม่มีรายได้จากการทำงาน แยกตามสัดส่วน dependency ratio และ สถานะการออม

สัดส่วนวัยพึ่งพิง (dependency ratio)	สถานะการออม	จำนวนครัวเรือน	จำนวนประชากร
วัยพึ่งพิงมากกว่า 1 (รวม)		2,255,321	3,772,223
มากกว่า 1	รายได้มากกว่ารายจ่าย	1,507,234	2,477,403
มากกว่า 1	รายได้น้อยกว่ารายจ่าย	748,087	1,294,820
วัยพึ่งพิงน้อยกว่า 1 (รวม)		846,242	1,437,607
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 1	รายได้มากกว่ารายจ่าย	521,594	879,475
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 1	รายได้น้อยกว่ารายจ่าย	324,648	558,132

ที่มา: ประมวลผลโดยคณะผู้วิจัย

ตารางที่ 4.3 แสดงผลการจำแนกครัวเรือนเกษตร พบว่า ครัวเรือนกลุ่มนี้แบ่งออกได้เป็นครัวเรือนที่มีวัยพึ่งพิงมากกว่า 1 หรือ มีสัดส่วนเด็กและผู้สูงอายุมากกว่าวัยทำงาน จำนวน 1,413,927 ครัวเรือน มีประชากรอาศัยอยู่ในครัวเรือน รวม 4,211,628 คน ในขณะที่ครัวเรือนที่มีวัยพึ่งพิงน้อยกว่า 1 หรือ มีสัดส่วนเด็กและผู้สูงอายุน้อยกว่าวัยทำงาน จำนวน 2,688,186 ครัวเรือน มีประชากรอาศัยอยู่ในครัวเรือน รวม 7,922,670 คน

สำหรับกลุ่มที่มีวัยพึ่งพิงมากกว่า 1 จะพบว่ามีครัวเรือนที่มีรายได้มากกว่ารายจ่าย จำนวน 806,130 ครัวเรือน มีประชากรอาศัยอยู่ในครัวเรือน รวม 2,280,760 คน และมีครัวเรือนที่มีรายได้น้อยกว่ารายจ่าย จำนวน 607,797 ครัวเรือน มีประชากรอาศัยอยู่ในครัวเรือน รวม 1,930,868 คน

สำหรับกลุ่มที่มีวัยพึ่งพิงน้อยกว่า 1 จะพบว่ามีครัวเรือนที่มีรายได้มากกว่ารายจ่าย จำนวน 1,519,682 ครัวเรือน มีประชากรอาศัยอยู่ในครัวเรือน รวม 4,444,136 คน และมีครัวเรือนที่มีรายได้น้อยกว่ารายจ่าย จำนวน 1,168,504 ครัวเรือน มีประชากรอาศัยอยู่ในครัวเรือน รวม 3,478,534 คน

ตารางที่ 4.3 แสดงจำนวนครัวเรือนเกษตร แยกตามสัดส่วน dependency ratio และสถานะการออม

สัดส่วนวัยพึ่งพิง (dependency ratio)	สถานะการออม	จำนวนครัวเรือน	จำนวนประชากร
วัยพึ่งพิงมากกว่า 1 (รวม)		1,413,927	4,211,628
มากกว่า 1	รายได้มากกว่ารายจ่าย	806,130	2,280,760
มากกว่า 1	รายได้น้อยกว่ารายจ่าย	607,797	1,930,868
วัยพึ่งพิงน้อยกว่า 1 (รวม)		2,688,186	7,922,670
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 1	รายได้มากกว่ารายจ่าย	1,519,682	4,444,136
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 1	รายได้น้อยกว่ารายจ่าย	1,168,504	3,478,534

ที่มา: ประมวลผลโดยคณะผู้วิจัย

ตารางที่ 4.4 แสดงผลการจำแนกครัวเรือนแรงงาน พบว่า ครัวเรือนกลุ่มนี้แบ่งออกได้เป็นครัวเรือนที่มีวัยพึ่งพิงมากกว่า 1 หรือ มีสัดส่วนเด็กและผู้สูงอายุมากกว่าวัยทำงาน จำนวน 1,410,812 ครัวเรือน มีประชากรอาศัยอยู่ในครัวเรือน รวม 5,182,130 คน ในขณะที่ครัวเรือนที่มีวัยพึ่งพิงน้อยกว่า 1 หรือ มีสัดส่วนเด็กและผู้สูงอายุน้อยกว่าวัยทำงาน จำนวน 9,329,271 ครัวเรือน มีประชากรอาศัยอยู่ในครัวเรือน รวม 25,544,958 คน

สำหรับกลุ่มที่มีวัยพึ่งพิงมากกว่า 1 จะพบว่ามีครัวเรือนที่มีรายได้มากกว่ารายจ่าย จำนวน 1,106,945 ครัวเรือน มีประชากรอาศัยอยู่ในครัวเรือน รวม 3,989,316 คน และมีครัวเรือนที่มีรายได้น้อยกว่ารายจ่าย จำนวน 303,867 ครัวเรือน มีประชากรอาศัยอยู่ในครัวเรือน รวม 1,192,814 คน

สำหรับกลุ่มที่มีวัยพึ่งพิงน้อยกว่า 1 จะพบว่ามีครัวเรือนที่มีรายได้มากกว่ารายจ่าย จำนวน 7,467,891 ครัวเรือน มีประชากรอาศัยอยู่ในครัวเรือน รวม 20,176,555 คน และมีครัวเรือนที่มีรายได้น้อยกว่ารายจ่าย จำนวน 1,861,380 ครัวเรือน มีประชากรอาศัยอยู่ในครัวเรือน รวม 5,368,403 คน

ตารางที่ 4.4 แสดงจำนวนครัวเรือนแรงงาน แยกตามสัดส่วน dependency ratio และสถานะการออม

สัดส่วนวัยพึ่งพิง (dependency ratio)	สถานะการออม	จำนวนครัวเรือน	จำนวนประชากร
วัยพึ่งพิงมากกว่า 1 (รวม)		1,410,812	5,182,130
มากกว่า 1	รายได้มากกว่ารายจ่าย	1,106,945	3,989,316
มากกว่า 1	รายได้น้อยกว่ารายจ่าย	303,867	1,192,814
วัยพึ่งพิงน้อยกว่า 1 (รวม)		9,329,271	25,544,958
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 1	รายได้มากกว่ารายจ่าย	7,467,891	20,176,555
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 1	รายได้น้อยกว่ารายจ่าย	1,861,380	5,368,403

ที่มา: ประมวลผลโดยคณะผู้วิจัย

ตารางที่ 4.5 แสดงผลการจำแนกครัวเรือนธุรกิจ พบว่า ครัวเรือนกลุ่มนี้แบ่งออกได้เป็นครัวเรือนที่มีวัยพึ่งพิงมากกว่า 1 หรือ มีสัดส่วนเด็กและผู้สูงอายุมากกว่าวัยทำงาน จำนวน 886,963 ครัวเรือน มีประชากรอาศัยอยู่ในครัวเรือน รวม 2,595,493 คน ในขณะที่ครัวเรือนที่มีวัยพึ่งพิงน้อยกว่า 1 หรือ มีสัดส่วนเด็กและผู้สูงอายุน้อยกว่าวัยทำงาน จำนวน 3,040,235 ครัวเรือน มีประชากรอาศัยอยู่ในครัวเรือน รวม 8,852,268 คน

สำหรับกลุ่มที่มีวัยพึ่งพิงมากกว่า 1 จะพบว่ามีครัวเรือนที่มีรายได้มากกว่ารายจ่าย จำนวน 689,215 ครัวเรือน มีประชากรอาศัยอยู่ในครัวเรือน รวม 1,977,208 คน และมีครัวเรือนที่มีรายได้น้อยกว่ารายจ่าย จำนวน 197,748 ครัวเรือน มีประชากรอาศัยอยู่ในครัวเรือน รวม 618,285 คน

สำหรับกลุ่มที่มีวัยพึ่งพิงน้อยกว่า 1 จะพบว่ามีครัวเรือนที่มีรายได้มากกว่ารายจ่าย จำนวน 2,268,156 ครัวเรือน มีประชากรอาศัยอยู่ในครัวเรือน รวม 6,573,184 คน และมีครัวเรือนที่มีรายได้น้อยกว่ารายจ่าย จำนวน 772,079 ครัวเรือน มีประชากรอาศัยอยู่ในครัวเรือน รวม 2,279,084 คน

ตารางที่ 4.5 แสดงจำนวนครัวเรือนธุรกิจ แยกตามสัดส่วน dependency ratio และสถานะการออม

สัดส่วนวัยพึ่งพิง (dependency ratio)	สถานะการออม	จำนวนครัวเรือน	จำนวนประชากร
วัยพึ่งพิงมากกว่า 1 (รวม)		886,963	2,595,493
มากกว่า 1	รายได้มากกว่ารายจ่าย	689,215	1,977,208
มากกว่า 1	รายได้น้อยกว่ารายจ่าย	197,748	618,285
วัยพึ่งพิงน้อยกว่า 1 (รวม)		3,040,235	8,852,268
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 1	รายได้มากกว่ารายจ่าย	2,268,156	6,573,184
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 1	รายได้น้อยกว่ารายจ่าย	772,079	2,279,084

ที่มา: ประมวลผลโดยคณะผู้วิจัย

4.3 ผลการวิเคราะห์กลุ่มครัวเรือนโดยอาศัยการวิเคราะห์แบบแบ่งกลุ่ม (cluster analysis)

ในส่วนนี้จะเป็นการวิเคราะห์ cluster ของครัวเรือนแยกตามกลุ่มครัวเรือนที่พิจารณาข้างต้น โดยคณะผู้วิจัยได้นำเอาฐานข้อมูลไปทำการวิเคราะห์ cluster analysis ทำให้สามารถวิเคราะห์แยกกลุ่มครัวเรือนออกเป็นกลุ่มที่มีความคล้ายคลึงกัน (ภายในกลุ่ม) และแต่ละกลุ่มมีพฤติกรรมที่มีความแตกต่างกัน (ระหว่างกลุ่ม) ซึ่งได้ผลการวิเคราะห์ดังนี้

1. กลุ่มครัวเรือนที่ไม่มีรายได้จากการทำงาน และมีสัดส่วนวัยพึ่งพิงมากกว่า 1 สามารถแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ คือ

1.1 ครัวเรือนที่มีวัยสูงอายุเพียงอย่างเดียว แต่อาศัยเงินช่วยเหลือจากภาครัฐ และเงินช่วยเหลือจากญาติและบุคคลอื่น ในกลุ่มนี้จะมีครัวเรือนจำนวน 1,072,687 ครัวเรือนที่มีประชากรอาศัยอยู่ 1,462,946 คน ที่มีรายได้มากกว่ารายจ่าย และมีครัวเรือนจำนวน 608,226 ครัวเรือนที่มีประชากรอาศัยอยู่ 866,277 คนที่มีรายได้น้อยกว่ารายจ่าย

โดยเฉลี่ยแล้ว ครัวเรือนในกลุ่มนี้หากมีรายได้มากกว่ารายจ่ายจะมีรายได้เฉลี่ยสูงถึง 7,819 บาทต่อคนต่อเดือน สูงกว่าครัวเรือนที่มีรายได้น้อยกว่ารายจ่ายซึ่งมีรายได้เฉลี่ยอยู่ที่ 5,650 บาทต่อคนต่อเดือน ในขณะที่รายจ่ายต่อคนต่อเดือนจะอยู่ใกล้เคียงกันที่ 6,711 บาทต่อคนต่อเดือน และ 6,680 ต่อคนต่อเดือนตามลำดับ จึงกล่าวได้ว่า ครัวเรือนกลุ่มนี้เปราะบางจากความช่วยเหลือจากรายได้จากภายนอกเป็นสำคัญ

1.2 ครัวเรือนที่มีวัยสูงอายุเพียงอย่างเดียว แต่อาศัยเงินบำนาญ/บำนาญในการใช้ชีวิตบั้นปลาย พบว่ากลุ่มนี้มีรายได้มากกว่ารายจ่ายทั้งหมด โดยกลุ่มนี้จะมีครัวเรือนจำนวน 237,976 ครัวเรือน ที่มีประชากรอาศัยอยู่ 409,043 คน โดยมีรายได้เฉลี่ยที่ 22,586 บาทต่อคนต่อเดือน และรายจ่ายที่ 14,824 บาทต่อคนต่อเดือน

1.3 ครัวเรือนแห่งกลางที่อาศัยเงินช่วยเหลือจากภาครัฐ และเงินช่วยเหลือจากญาติและบุคคลอื่น ครัวเรือนกลุ่มนี้มีโครงสร้างวัยเด็ก วัยแรงงาน และวัยสูงอายุอยู่ที่ประมาณร้อยละ 42.5 ร้อยละ 15 และร้อยละ 42.5 ตามลำดับ ซึ่งแบ่งได้เป็นครัวเรือนที่มีรายได้มากกว่ารายจ่าย 196,671 ครัวเรือนที่มีประชากร 605,414 คน และครัวเรือนที่มีรายได้น้อยกว่ารายจ่าย 139,862 ครัวเรือนที่มีประชากร 428,543 คน

เช่นเดียวกันกับกลุ่มครัวเรือนที่มีวัยสูงอายุเพียงอย่างเดียว แต่อาศัยเงินช่วยเหลือจากภาครัฐ และเงินช่วยเหลือจากญาติและบุคคลอื่น ปัจจัยที่กำหนดการออมของครัวเรือนกลุ่มนี้มาจากด้านรายได้ โดยมีรายได้ของกลุ่มที่มีเงินออม และไม่มีเงินออมที่ 6,046 บาทต่อคนต่อเดือน และ 3,942 บาทต่อคนต่อเดือนตามลำดับ ในขณะที่รายจ่ายต่อคนต่อครัวเรือนจะอยู่ใกล้เคียงกันที่ 4,838 บาทต่อคนต่อครัวเรือน และ 4,673 ต่อคนต่อครัวเรือน ตามลำดับ

2. กลุ่มครัวเรือนที่ไม่มีรายได้จากการทำงาน และมีสัดส่วนวัยพึ่งพิงน้อยกว่า 1 สามารถแบ่งออกเป็น 6 กลุ่มใหญ่ ได้แก่

2.1 กลุ่มครัวเรือนที่มีแต่วัยทำงานและรายได้มาจากเงินช่วยเหลือจากญาติและบุคคลอื่น ในกลุ่มนี้จะมีครัวเรือนที่มีรายได้มากกว่ารายจ่าย 134,803 ครัวเรือนที่มีประชากรอาศัยอยู่ 174,856 คน และครัวเรือนที่มีรายได้น้อยกว่ารายจ่าย 101,752 ครัวเรือนที่มีประชากรอาศัยอยู่ 124,154 คน ปัจจัยที่กำหนดการออมของคนกลุ่มนี้มาจากปัจจัยทางด้านรายได้ โดยเปรียบเทียบแล้วพบว่ากลุ่มที่มีเงินออมจะมีรายได้เฉลี่ยสูงถึง 12,923 บาทต่อคนต่อเดือน ในขณะที่กลุ่มที่ไม่มีเงินออมจะมีรายได้เพียง 8,685 บาทต่อคนต่อเดือน ในขณะที่รายจ่ายเฉลี่ยจะมีความใกล้เคียงกันที่ 11,018 บาทต่อคนต่อเดือน และ 10,666 บาทต่อคนต่อเดือนตามลำดับ

2.2 กลุ่มครัวเรือนที่มีแต่วัยทำงานและรายได้มาจากหลายรูปแบบ เช่น สวัสดิการ การบริจาค ภาครัฐ และมีรายได้ช่วยเหลือจากญาติและบุคคลอื่นในสัดส่วนร้อยละ 30-40 โดยกลุ่มที่มีรายได้มากกว่ารายจ่าย มีจำนวน 147,089 ครัวเรือนที่มีประชากรอาศัยอยู่ 178,673 คน ในขณะที่กลุ่มที่มีรายได้น้อยกว่ารายจ่าย มีจำนวน 76,392 ครัวเรือนที่มีประชากรอาศัยอยู่ 96,666 คน ปัจจัยที่กำหนดการออมจะอยู่ที่รายได้ เช่นเดียวกัน โดยครัวเรือนในกลุ่มที่มีรายได้มากกว่ารายจ่ายจะมีรายได้เฉลี่ย 12,203 บาทต่อคนต่อเดือน ในขณะที่ครัวเรือนที่มีรายได้น้อยกว่ารายจ่ายจะมีรายได้เฉลี่ยที่ 6,342 บาทต่อคนต่อเดือนในขณะที่รายจ่ายของครัวเรือนในกลุ่มแรกจะมีค่าเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มหลัง ส่วนนี้สะท้อนว่ากลุ่มที่สองมีความพยายามในการควบคุมการจ่ายเงินในระดับหนึ่งแล้ว โดยมีรายจ่ายเฉลี่ยอยู่ที่ 10,700 บาทต่อคนต่อเดือน และ 8,393 บาทต่อคนต่อเดือนตามลำดับ

2.3 กลุ่มครัวเรือนที่มีทั้งวัยทำงานและวัยสูงอายุ และมีรายได้มาจากเงินช่วยเหลือจากญาติและบุคคลอื่นเป็นสำคัญ พบว่ากลุ่มที่มีรายได้มากกว่ารายจ่าย มีจำนวน 125,876 ครัวเรือนที่มีประชากรอาศัยอยู่ 273,468 คน ในขณะที่กลุ่มที่มีรายได้น้อยกว่ารายจ่าย มีจำนวน 101,210 ครัวเรือนที่มีประชากรอาศัยอยู่ 225,946 คน ปัจจัยที่กำหนดการออมจะอยู่ที่รายได้เช่นเดียวกัน โดยครัวเรือนในกลุ่มที่มีรายได้มากกว่ารายจ่ายจะมีรายได้เฉลี่ย 8,497 บาทต่อคนต่อเดือนในขณะที่ครัวเรือนที่มีรายได้น้อยกว่ารายจ่ายจะมีรายได้เฉลี่ยที่ 5,975 บาทต่อคนต่อเดือน ส่วนรายจ่ายเฉลี่ยจะมีความใกล้เคียงกันที่ 7,139 บาทต่อคนต่อเดือน และ 7,292 บาทต่อคนต่อเดือนตามลำดับ

2.4 กลุ่มครัวเรือนที่มีทั้งวัยทำงานและวัยสูงอายุ ในสัดส่วน 2 ต่อ 1 และมีรายได้มาจากเงินบำนาญเป็นหลัก จะเป็นครัวเรือนที่มีรายได้มากกว่ารายจ่าย มีจำนวน 60,704 ครัวเรือนที่มีประชากรอาศัยอยู่ 121,850 คน ซึ่งมีรายได้เฉลี่ยที่ 20,982 บาทต่อคนต่อเดือน และรายจ่ายที่ 15,884 บาทต่อคนต่อเดือน

2.5 กลุ่มครัวเรือนที่มี 3 ราย และมีรายได้มาจากการบริหารจัดการเงิน และลาภลอย พบว่าครัวเรือนในกลุ่มนี้จะมีโครงสร้างอายุวัยเด็ก วัยทำงานและวัยสูงอายุที่สัดส่วนร้อยละ 10 ร้อยละ 65 และร้อยละ 25 โดยประมาณ เป็นครัวเรือนที่อาศัยผลตอบแทนจากการบริหารจัดการเงิน แต่ยังคงมีรายได้ที่น้อยกว่ารายจ่าย โดยครัวเรือนในกลุ่มนี้มีจำนวนทั้งสิ้น 8,544 ครัวเรือน มีประชากรอาศัยอยู่ 17,403 คน และมีรายได้เฉลี่ยที่ 10,136 บาทต่อคนต่อเดือน และรายจ่ายเฉลี่ยที่ 13,410 บาทต่อคนต่อเดือน

2.6 กลุ่มครัวเรือนที่มี 2 ราย ประกอบไปด้วยวัยเด็กและวัยแรงงาน กลุ่มนี้มีสัดส่วนวัยเด็กและวัยแรงงานในสัดส่วนร้อยละ 45 และ ร้อยละ 55 โดยประมาณ และมีรายได้หลักมาจากเงินช่วยเหลือจากญาติ และบุคคลอื่น โดยกลุ่มที่มีรายได้มากกว่ารายจ่าย มีจำนวน 53,123 ครัวเรือนที่มีประชากรอาศัยอยู่ 130,628 คน ในขณะที่กลุ่มที่มีรายได้น้อยกว่ารายจ่าย มีจำนวน 36,034 ครัวเรือนที่มีประชากรอาศัยอยู่ 91,870 คน ปัจจัยที่กำหนดการออมจะอยู่ที่รายได้เช่นเดียวกัน โดยครัวเรือนในกลุ่มที่มีรายได้มากกว่ารายจ่ายจะมีรายได้เฉลี่ย 8,646 บาทต่อคนต่อเดือนในขณะที่ครัวเรือนที่มีรายได้น้อยกว่ารายจ่ายจะมีรายได้เฉลี่ยที่ 5,236 บาทต่อคนต่อเดือน ส่วนรายจ่ายของครัวเรือนในกลุ่มแรกจะมีค่าเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มหลัง สะท้อนว่ากลุ่มที่สองมีความพยายามในการควบคุมการจ่ายเงินในระดับหนึ่งแล้ว โดยมีรายจ่ายเฉลี่ยอยู่ที่ 7,352 บาทต่อคนต่อเดือน และ 6,129 บาทต่อคนต่อเดือนตามลำดับ

3. กลุ่มครัวเรือนเกษตรที่มีสัดส่วนวัยพึ่งพิงมากกว่า 1 สามารถแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ได้แก่

3.1 กลุ่มครัวเรือนสูงอายุ พบว่ามีสัดส่วนผู้สูงอายุมากถึงร้อยละ 90 ในขณะที่สัดส่วนวัยอื่นๆ จะอยู่ที่ประมาณร้อยละ 10 ในกลุ่มนี้พบว่ามีจำนวนครัวเรือนที่มีรายได้มากกว่ารายจ่าย มีจำนวน 484,875 ครัวเรือนที่มีประชากรอาศัยอยู่ 996,919 คน ในขณะที่กลุ่มที่มีรายได้น้อยกว่ารายจ่าย มีจำนวน 257,244 ครัวเรือนที่มีประชากรอาศัยอยู่ 525,321 คน ปัจจัยที่กำหนดการออมจะอยู่ที่รายได้ภาคเกษตร โดยครัวเรือนในกลุ่มแรกจะมีรายได้ต่อคนต่อเดือนสูงถึง 9,175 บาท เทียบกับกลุ่มหลังที่ 4,030 บาท ในขณะที่รายจ่ายของทั้ง 2 กลุ่มจะใกล้เคียงกันที่ 5,540 บาทต่อคนต่อเดือน และ 5,631 บาทต่อคนต่อเดือนตามลำดับ

3.2 กลุ่มครัวเรือน 3 รายที่มีสัดส่วนผู้สูงอายุในระดับสูง โดยมีสัดส่วนโครงสร้างอายุวัยเด็ก วัยทำงาน และวัยสูงอายุที่สัดส่วนร้อยละ 14-15 ร้อยละ 11-20 และร้อยละ 65-72 โดยประมาณ จำนวนครัวเรือนที่มีรายได้มากกว่ารายจ่าย มีจำนวน 13,484 ครัวเรือนที่มีประชากรอาศัยอยู่ 32,971 คน ในขณะที่กลุ่มที่มีรายได้น้อยกว่ารายจ่าย มีจำนวน 91,676 ครัวเรือนที่มีประชากรอาศัยอยู่ 299,736 คน

ในกลุ่มนี้พบว่าครัวเรือนที่มีรายได้มากกว่ารายจ่ายจะเป็นเพราะว่าได้รับมรดก ในขณะที่ครัวเรือนที่มีรายจ่ายมากกว่ารายได้จะเป็นเพราะว่ารายได้จากภาคเกษตรไม่สูงมากนัก รายได้ของกลุ่มแรกอยู่ที่ 17,281 บาทต่อคนต่อเดือน เทียบกับกลุ่มหลังที่ 5,627 บาทต่อคนต่อเดือน ในขณะที่รายจ่ายของกลุ่มแรกจะอยู่ที่ 11,258 บาทต่อคนต่อเดือน เทียบกับกลุ่มหลังที่ 8,955 บาทต่อคนต่อเดือน เป็นที่น่าสังเกตว่า รายจ่ายของครัวเรือนที่มีรายได้น้อยกว่ารายจ่ายมาจากหมวดการเดินทางที่สูงมากถึงร้อยละ 23.86 จึงเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้รายจ่ายของครัวเรือนกลุ่มนี้อยู่ในระดับที่สูง

3.3 กลุ่มครัวเรือน 3 วัยที่มีสัดส่วนใกล้เคียงกัน โดยมีสัดส่วนโครงสร้างอายุวัยเด็ก วัยทำงานและวัยสูงอายุที่สัดส่วนร้อยละ 38-40 ร้อยละ 25-26 และร้อยละ 34-37 โดยประมาณ ในกลุ่มนี้พบว่าจำนวนครัวเรือนที่มีรายได้มากกว่ารายจ่าย มีจำนวน 307,771 ครัวเรือนที่มีประชากรอาศัยอยู่ 1,250,870 คน ในขณะที่กลุ่มที่มีรายได้น้อยกว่ารายจ่าย มีจำนวน 256,787 ครัวเรือนที่มีประชากรอาศัยอยู่ 1,099,306 คน ปัจจัยที่กำหนดการออมจะอยู่ที่รายได้ภาคเกษตร โดยครัวเรือนในกลุ่มแรกจะมีรายได้ต่อคนต่อเดือนที่ 6,506 บาท เทียบกับกลุ่มหลังที่ 2,820 บาท ส่วนรายจ่ายของทั้ง 2 กลุ่มจะใกล้เคียงกันที่ 4,176 บาทต่อคนต่อเดือน และ 3,657 บาทต่อคนต่อเดือนตามลำดับ

4. กลุ่มครัวเรือนเกษตรที่มีสัดส่วนวัยพึ่งพิงน้อยกว่า 1 สามารถแบ่งออกเป็น 4 กลุ่มใหญ่ ได้แก่

4.1 ครัวเรือนที่มีเฉพาะวัยแรงงาน ในกลุ่มนี้พบว่าจำนวนครัวเรือนที่มีรายได้มากกว่ารายจ่าย มีจำนวน 627,312 ครัวเรือนที่มีประชากรอาศัยอยู่ 1,373,601 คน ในขณะที่กลุ่มที่มีรายได้น้อยกว่ารายจ่าย มีจำนวน 465,144 ครัวเรือนที่มีประชากรอาศัยอยู่ 1,011,807 คน ปัจจัยที่กำหนดการออมจะอยู่ที่รายได้ภาคเกษตร โดยครัวเรือนในกลุ่มแรกจะมีรายได้ต่อคนต่อเดือนที่ 11,501 บาท เทียบกับกลุ่มหลังที่ 4,891 บาท ในขณะที่รายจ่ายของทั้ง 2 กลุ่มจะใกล้เคียงกันที่ 6,582 บาทต่อคนต่อเดือน และ 7,188 บาทต่อคนต่อเดือนตามลำดับ

4.2 ครัวเรือนที่มีวัยแรงงานกับวัยสูงอายุ ในกลุ่มนี้พบว่าจำนวนครัวเรือนที่มีรายได้มากกว่ารายจ่าย มีจำนวน 369,707 ครัวเรือนที่มีประชากรอาศัยอยู่ 1,050,635 คน ในขณะที่กลุ่มที่มีรายได้น้อยกว่ารายจ่าย มีจำนวน 294,890 ครัวเรือนที่มีประชากรอาศัยอยู่ 885,595 คน ปัจจัยที่กำหนดการออมจะอยู่ที่รายได้ภาคเกษตร โดยครัวเรือนในกลุ่มแรกจะมีรายได้ต่อคนต่อเดือนที่ 7,840 บาท เทียบกับกลุ่มหลังที่ 3,544 บาท ส่วนรายจ่ายของทั้ง 2 กลุ่มจะใกล้เคียงกันที่ 4,929 บาทต่อคนต่อเดือน และ 5,475 บาทต่อคนต่อเดือนตามลำดับ

4.3 ครัวเรือนที่มีวัยแรงงานกับวัยเด็ก ในกลุ่มนี้มีสัดส่วนแรงงานต่อเด็กที่ร้อยละ 66 และ 33 โดยประมาณ พบว่าจำนวนครัวเรือนที่มีรายได้มากกว่ารายจ่าย มีจำนวน 495,782 ครัวเรือนที่มีประชากรอาศัยอยู่ 1,952,601 คน ในขณะที่กลุ่มที่มีรายได้น้อยกว่ารายจ่าย มีจำนวน 408,470 ครัวเรือนที่มีประชากรอาศัยอยู่ 1,581,132 คน ปัจจัยที่กำหนดการออมจะอยู่ที่รายได้ภาคเกษตร โดยครัวเรือนในกลุ่มแรกจะมีรายได้ต่อคนต่อเดือนที่ 7,881 บาท เทียบกับกลุ่มหลังที่ 3,414 บาท ส่วนรายจ่ายของทั้ง 2 กลุ่มจะใกล้เคียงกันที่ 4,721 บาทต่อคนต่อเดือน และ 5,072 บาทต่อคนต่อเดือนตามลำดับ

4.4 ครัวเรือนที่มี 3 วัย แยกเป็นสัดส่วนวัยเด็ก วัยแรงงาน และวัยสูงอายุที่ร้อยละ 10 ร้อยละ 80 และร้อยละ 10 ตามลำดับ พบว่าครัวเรือนกลุ่มนี้มีรายได้มากกว่ารายจ่าย เพราะว่าได้รับเงินมรดกมาใช้เป็นแหล่งรายได้หลัก มีจำนวนทั้งสิ้น 26,881 ครัวเรือน มีประชากรรวม 67,299 คน โดยมีรายได้เฉลี่ยที่ 19,362 บาทต่อคนต่อเดือนและมีรายจ่ายเฉลี่ยที่ 11,345 บาทต่อคนต่อเดือน

5. กลุ่มครัวเรือนแรงงานที่มีสัดส่วนวัยพึ่งพิงมากกว่า 1 สามารถแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ได้แก่

5.1 ครัวเรือนที่มีวัยแรงงานและวัยสูงอายุ ในสัดส่วนร้อยละ 15 และ 85 โดยประมาณ พบว่ากลุ่มที่มีรายได้มากกว่ารายจ่ายมีจำนวน 481,628 ครัวเรือน และมีประชากรรวม 1,105,615 คน และกลุ่มที่มีรายได้น้อยกว่ารายจ่ายมีจำนวน 100,966 ครัวเรือน และมีประชากรรวม 255,937 คน โดยสัดส่วนรายได้จะเป็นตัวอธิบายความต่างในความสามารถในการออม โดยในกลุ่มแรกจะมีรายได้เฉลี่ยที่ 10,765 บาทต่อคนต่อเดือน ในขณะที่กลุ่มหลังจะมีรายได้เพียง 5,960 บาทต่อคนต่อเดือน สำหรับรายจ่ายพบว่ามีระดับที่ใกล้เคียงกันโดยในกลุ่มแรกจะมีรายจ่ายที่ 8,043 บาทต่อคนต่อเดือน ส่วนกลุ่มหลังจะมีรายจ่ายต่ำกว่าเล็กน้อยที่ 7,102 บาทต่อคนต่อเดือน คณะผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า ครัวเรือนในกลุ่มหลังบางส่วนจะมีสัดส่วนของคนในวัยเด็กประมาณร้อยละ 5 ทำให้ครัวเรือนกลุ่มนี้จะมีรายจ่ายด้านการศึกษาที่สูงเพิ่มขึ้นมากกว่ากลุ่มแรก

5.2 ครัวเรือน 3 วัยที่มีโครงสร้างใกล้เคียงกัน โดยมีสัดส่วนโครงสร้างอายุวัยเด็ก วัยทำงานและวัยสูงอายุที่สัดส่วนร้อยละ 38 ร้อยละ 29-34 และร้อยละ 27-32 โดยประมาณ พบว่ารายได้เป็นปัจจัยสำคัญที่อธิบายความสามารถในการออมของครัวเรือนกลุ่มนี้ ครัวเรือนที่มีรายได้มากกว่ารายจ่ายจะมีจำนวน 522,617 ครัวเรือน มีประชากรรวม 2,494,783 คน มีรายได้เฉลี่ยที่ 7,178 บาทต่อคนต่อเดือน และรายจ่ายเฉลี่ยที่ 5,409 บาทต่อคนต่อเดือน ในขณะที่กลุ่มที่มีรายได้น้อยกว่ารายจ่าย จะมีทั้งกลุ่มที่พึ่งพารายได้จากการทำงานเป็นหลัก รวม 143,577 ครัวเรือน มีประชากร 678,726 คน โดยมีรายได้เฉลี่ยที่ 4,665 บาทต่อคนต่อเดือน และรายจ่ายเฉลี่ยที่ 5,861 บาทต่อคนต่อเดือน และอีกหนึ่งกลุ่มที่พึ่งพารายได้ทั้งจากการทำงานและจากเงินโอนของเครือญาติ มีจำนวนทั้งสิ้น 59,323 ครัวเรือน มีประชากร 258,150 คน โดยมีรายได้เฉลี่ยที่ 4,782 บาทต่อคนต่อเดือนและมีรายจ่ายเฉลี่ยที่ 5,759 บาทต่อคนต่อเดือน

5.3 ครัวเรือน 3 วัยที่มีโครงสร้างใกล้เคียงกัน โดยมีสัดส่วนโครงสร้างอายุวัยเด็ก วัยทำงานและวัยสูงอายุที่สัดส่วนร้อยละ 11-24 ร้อยละ 25-29 และร้อยละ 50-59 โดยประมาณ พบว่าครัวเรือนกลุ่มนี้จะมีรายได้มากกว่ารายจ่าย ซึ่งมาจาก 2 เหตุผล คือ กลุ่มแรกจะเป็นกลุ่มที่ได้รับเงินบำนาญ รวม 94,370 ครัวเรือน มีประชากร 362,237 คน โดยมีรายได้อยู่ที่ 19,761 บาทต่อคนต่อเดือนและมีรายจ่ายเฉลี่ยที่ 12,730 บาทต่อคนต่อเดือน ในขณะที่กลุ่มที่ 2 จะเป็นผู้ที่สร้างรายได้จากการบริหารจัดการเงินและการได้รับเงินมรดก โดยมีจำนวนทั้งสิ้น 8,331 ครัวเรือน มีประชากร 26,681 คน โดยมีรายได้เฉลี่ยอยู่ที่ 13,497 บาทต่อคนต่อเดือนและรายจ่ายเฉลี่ยอยู่ที่ 9,198 บาทต่อคนต่อเดือน

6. กลุ่มครัวเรือนแรงงานที่มีสัดส่วนวัยพึ่งพิงน้อยกว่า 1 ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 4 กลุ่มใหญ่ ได้แก่

6.1 ครัวเรือนที่มีแต่วัยทำงาน ซึ่งแบ่งได้เป็นกลุ่มที่มีรายได้มากกว่ารายจ่าย จำนวน 4,188,449 ครัวเรือน มีประชากร 8,150,711 คน และกลุ่มที่มีรายได้น้อยกว่ารายจ่าย จำนวน 889,141 ครัวเรือน มีประชากร 1,736,981 คน ความแตกต่างของกลุ่มที่สามารถมีรายได้มากกว่ารายจ่ายเป็นผลมาจากปัจจัยทางด้านรายได้ โดยในกลุ่มแรกพบว่ามีรายได้เฉลี่ยที่ 16,763 บาทต่อคนต่อเดือน ในขณะที่กลุ่มหลังจะมีรายได้เฉลี่ยที่ 11,923 บาทต่อคนต่อเดือน โดยรายจ่ายของทั้งสองกลุ่มมีขนาดใกล้เคียงกันที่ 12,727 บาทต่อคนต่อเดือนและ 13,698 บาทต่อคนต่อเดือนตามลำดับ

6.2 ครั้วเรือนที่มีวัยทำงานและวัยสูงอายุเป็นหลัก โดยมีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 57-59 และร้อยละ 37-40 ตามลำดับ พบว่ากลุ่มที่มีรายได้มากกว่ารายจ่ายมีจำนวน 1,265,041 ครั้วเรือน มีประชากร 4,021,556 คน และกลุ่มที่มีรายได้น้อยกว่ารายจ่าย จำนวน 287,458 ครั้วเรือน มีประชากร 975,013 คน โดยพบว่ารายได้ยังเป็นปัจจัยสำคัญในการอธิบายความสามารถในการออม แม้ว่ากลุ่มที่มีรายได้น้อยจะมีรายจ่ายที่ลดลงกว่าอีกกลุ่มหนึ่งพอสมควร โดยกลุ่มที่มีรายได้มากกว่ารายจ่ายจะมีรายได้เฉลี่ยที่ 12,388 บาทต่อคนต่อเดือน ในขณะที่กลุ่มที่มีรายได้น้อยกว่ารายจ่ายจะมีรายได้เฉลี่ยที่ 6,476 บาทต่อคนต่อเดือน ในขณะที่รายจ่ายของกลุ่มแรกจะเฉลี่ยที่ 8,789 บาทต่อคนต่อเดือน และกลุ่มหลังจะเฉลี่ยที่ 7,685 บาทต่อคนต่อเดือน

6.3 ครั้วเรือนที่มีวัยทำงานและวัยเด็กเป็นหลัก โดยมีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 63 และ 32-35 ตามลำดับ พบว่ากลุ่มที่มีรายได้มากกว่ารายจ่ายมีจำนวน 1,671,355 ครั้วเรือน มีประชากร 6,976,943 คน และกลุ่มที่มีรายได้น้อยกว่ารายจ่าย จำนวน 532,249 ครั้วเรือน มีประชากร 2,167,342 คน เมื่อเปรียบเทียบกลุ่มที่มีเงินออม พบว่ารายได้เป็นปัจจัยอธิบายที่สำคัญ โดยกลุ่มที่มีรายได้มากกว่ารายจ่ายจะมีรายได้ที่ 9,296 บาทต่อคนต่อเดือน ในขณะที่กลุ่มที่มีรายได้น้อยกว่ารายจ่ายจะมีรายได้ที่ 5,664 บาทต่อคนต่อเดือน สำหรับรายจ่ายพบว่าทั้ง 2 กลุ่มอยู่ในระดับที่ใกล้เคียงกันที่ 6,983 บาทต่อคนต่อเดือน และ 6,783 บาทต่อคนต่อเดือนตามลำดับ

6.4 ครั้วเรือน 3 วัยที่มีสัดส่วนโครงสร้างอายุวัยเด็ก วัยทำงานและวัยสูงอายุที่สัดส่วนร้อยละ 14-16 ร้อยละ 75-78 และร้อยละ 6-10 โดยประมาณ พบว่าครั้วเรือนที่มีรายได้มากกว่ารายจ่ายจะอาศัยรายได้เสริมจากเครือญาติหรือเงินโอนนอกครั้วเรือนมาเสริม ทำให้รายได้เฉลี่ยอยู่ที่ 12,731 บาทต่อคนต่อเดือน และรายจ่ายเฉลี่ยอยู่ที่ 8,654 บาทต่อคนต่อเดือน โดยมีครั้วเรือนในกลุ่มนี้รวม 343,047 ครั้วเรือนครอบคลุมประชากร 1,027,346 คน ในทางตรงกันข้าม พบว่ากลุ่มที่มีรายได้น้อยกว่ารายจ่ายก็อาศัยรายได้เสริมในลักษณะเดียวกัน แต่รายได้เฉลี่ยอยู่ที่ 6,897 บาทต่อคนต่อเดือน และรายจ่ายเฉลี่ยอยู่ที่ 8,719 บาทต่อคนต่อเดือน โดยมีครั้วเรือนในกลุ่มนี้รวม 126,604 ครั้วเรือน ครอบคลุมประชากร 413,219 คน

เป็นที่น่าสนใจว่ามีครั้วเรือนที่รายได้ได้จากมรดกและการบริหารจัดการทางการเงิน แต่มีรายได้น้อยกว่ารายจ่ายไม่สามารถออมเงินได้ ซึ่งเกิดขึ้นกับครั้วเรือนจำนวน 25,929 ครั้วเรือน ครอบคลุมประชากร 75,848 คน โดยมีรายได้เฉลี่ยที่ 10,184 บาทต่อคนต่อเดือน ในขณะที่รายจ่ายจะอยู่ที่ 14,106 บาทต่อคนต่อเดือน โดยรายจ่ายร้อยละ 28 อยู่ในหมวดของการสื่อสารและการบันเทิง สะท้อนว่าเป็นปัญหาที่การควบคุมรายจ่ายที่ทำให้ไม่สามารถที่จะทำให้นักกลุ่มนี้มีเงินออมได้

7. กลุ่มครั้วเรือนธุรกิจที่มีสัดส่วนวัยพึ่งพิงมากกว่า 1 สามารถแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ได้แก่

7.1 ครั้วเรือนที่มีแต่ผู้สูงอายุเป็นหลัก พบว่ากลุ่มที่มีรายได้มากกว่ารายจ่าย มีอยู่ 398,516 ครั้วเรือน ครอบคลุมประชากร 762,851 คน ในขณะที่ครั้วเรือนที่มีรายได้น้อยกว่ารายจ่ายรวม 97,693 ครั้วเรือน ครอบคลุมประชากร 191,037 คน รายได้ของครั้วเรือนกลุ่มแรกอยู่ที่ 14,039 บาทต่อคนต่อเดือน ในขณะที่กลุ่มหลังอยู่ที่ 7,341 บาทต่อคนต่อเดือน สะท้อนถึงความสำคัญของรายได้ที่อธิบายความสามารถในการออม

ส่วนรายจ่ายของทั้ง 2 กลุ่มครัวเรือนจะอยู่ใกล้เคียงกันที่ 8,685 บาทต่อคนต่อเดือนและ 9,329 บาทต่อคนต่อเดือนตามลำดับ

7.2 ครัวเรือน 3 วัยที่มีสัดส่วนโครงสร้างใกล้เคียงกัน โดยสัดส่วนคนวัยเด็ก คนวัยทำงานและคนวัยสูงอายุที่สัดส่วนร้อยละ 35-37 ร้อยละ 30-31 และร้อยละ 32-33 โดยประมาณ พบว่าเป็นครัวเรือนที่มีรายได้มากกว่ารายจ่ายจำนวน 241,876 ครัวเรือนคิดเป็นประชากร 1,083,447 คน และเป็นครัวเรือนที่มีรายได้น้อยกว่ารายจ่ายจำนวน 97,949 ครัวเรือน คิดเป็น 423,966 คน โดยครัวเรือนกลุ่มแรกจะมีรายได้เฉลี่ยที่ 8,682 บาทต่อคนต่อเดือน ส่วนกลุ่มหลังจะมีรายได้เฉลี่ยที่ 5,215 บาทต่อคนต่อเดือน สะท้อนความสำคัญของปัจจัยรายได้เช่นเดียวกัน ในขณะที่รายได้สำหรับกลุ่มแรกจะอยู่ที่ 5,847 บาทต่อคนต่อเดือน กลุ่มหลังจะอยู่ที่ 6,474 บาทต่อคนต่อเดือนตามลำดับ สำหรับกลุ่มนี้พบว่าค่าเดินทางเป็นรายจ่ายที่สำคัญสูงกว่าครัวเรือนกลุ่มอื่นๆ อย่างเห็นได้ชัด

7.3 ครัวเรือน 3 วัยที่มีสัดส่วนคนสูงวัยสูง โดยสัดส่วนคนวัยเด็ก คนวัยทำงานและคนวัยสูงอายุที่สัดส่วนร้อยละ 5-8 ร้อยละ 13-17 และร้อยละ 74-81 โดยประมาณ พบว่าสามารถแบ่งครัวเรือนออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ผู้สูงอายุได้รับรายได้จากบำนาญ พบว่ามีจำนวนทั้งสิ้น 38,322 ครัวเรือน คิดเป็นประชากร 102,293 คน มีรายได้เฉลี่ยที่ 16,013 บาทต่อคนต่อเดือน และมีรายจ่ายเฉลี่ยที่ 9,351 บาทต่อคนต่อเดือน ในขณะที่อีกกลุ่มครัวเรือนจะได้รับรายได้จากมรดกและมีการบริหารทรัพย์สินเพื่อเป็นแหล่งรายได้เสริม รวม 10,501 ครัวเรือน มีประชากร 28,617 คน โดยมีรายได้อยู่ที่ 15,544 บาทต่อคนต่อเดือน และมีรายจ่ายที่ 9,772 บาทต่อคนต่อเดือน

8. กลุ่มครัวเรือนธุรกิจที่มีสัดส่วนวัยพึ่งพิงน้อยกว่า 1 สามารถแบ่งออกเป็น 4 กลุ่มใหญ่ ได้แก่

8.1 ครัวเรือนที่มีเฉพาะวัยแรงงาน แบ่งเป็นครัวเรือนที่มีรายได้มากกว่ารายจ่าย คิดเป็น 1,075,480 ครัวเรือน ครอบคลุม 2,329,413 คน และครัวเรือนที่มีรายได้น้อยกว่ารายจ่ายรวม 351,957 ครัวเรือน คิดเป็นประชากร 772,670 คน โดยพบว่าทั้ง 2 กลุ่มมีความแตกต่างกันในรายได้เป็นสำคัญ โดยกลุ่มแรกจะมีรายได้เฉลี่ยที่ 18,240 บาทต่อคนต่อเดือน ส่วนกลุ่มหลังจะมีรายได้เฉลี่ยที่ 9,778 บาทต่อคนต่อเดือน ในขณะที่กลุ่มแรกจะมีรายจ่ายเฉลี่ยที่ 12,135 บาทต่อคนต่อเดือน กลุ่มหลังจะมีรายจ่ายเฉลี่ยที่ 12,483 บาทต่อคนต่อเดือน ซึ่งมีความใกล้เคียงกันมาก

8.2 ครัวเรือนวัยแรงงานและวัยสูงอายุ มีสัดส่วนที่ร้อยละ 58 และ 40 ตามลำดับ พบว่าครัวเรือนที่มีรายได้มากกว่ารายจ่ายมีจำนวน 429,216 ครัวเรือน คิดเป็นประชากร 1,311,223 คน ในขณะที่ครัวเรือนที่มีรายได้น้อยกว่ารายจ่ายมีจำนวน 132,233 ครัวเรือน คิดเป็นประชากร 408,382 คน โดยความต่างจะอยู่ที่รายได้เป็นสำคัญเช่นเดียวกัน โดยรายได้ของกลุ่มแรกจะอยู่ที่ 13,175 บาทต่อคนต่อเดือน ในขณะที่กลุ่มหลังจะอยู่ที่ 6,320 บาทต่อคนต่อเดือน สำหรับรายจ่ายจะมีความใกล้เคียงกันโดยกลุ่มแรกจะอยู่ที่ 7,878 บาทต่อคนต่อเดือน ในขณะที่กลุ่มหลังจะอยู่ที่ 7,891 บาทต่อคนต่อเดือน

8.3 ครัวเรือนวัยแรงงานและวัยเด็ก มีสัดส่วนที่ร้อยละ 63 และ 33 ตามลำดับ พบว่าครัวเรือนที่มีรายได้มากกว่ารายจ่ายมีจำนวน 619,968 ครัวเรือน คิดเป็นประชากร 2,528,716 คน ในขณะที่ครัวเรือนที่มี

รายได้น้อยกว่ารายจ่ายมีจำนวน 223,287 ครัวเรือน คิดเป็นประชากร 894,495 คน โดยความต่างจะอยู่ที่รายได้เป็นสำคัญเช่นเดียวกัน โดยรายได้ของกลุ่มแรกจะอยู่ที่ 10,324 บาทต่อคนต่อเดือน ส่วนกลุ่มหลังจะอยู่ที่ 6,176 บาทต่อคนต่อเดือน สำหรับรายจ่ายจะมีความใกล้เคียงกันโดยกลุ่มแรกจะอยู่ที่ 7,342 บาทต่อคนต่อเดือน ในขณะที่กลุ่มหลังจะอยู่ที่ 7,686 บาทต่อคนต่อเดือน

8.4 กลุ่มครัวเรือน 3 วัย พบว่าโครงสร้างประชากรมีความแตกต่างกันเล็กน้อย โดยครัวเรือนที่มีรายได้มากกว่ารายจ่าย จะมีสัดส่วนคนวัยเด็ก คนวัยทำงานและคนวัยสูงอายุที่สัดส่วนร้อยละ 8 ร้อยละ 72 และร้อยละ 19 โดยประมาณ ในขณะที่ครัวเรือนที่มีรายได้น้อยกว่ารายจ่าย จะมีสัดส่วนคนวัยเด็ก คนวัยทำงานและคนวัยสูงอายุที่สัดส่วนร้อยละ 15 ร้อยละ 76 และร้อยละ 9 โดยประมาณ

กลุ่มที่รายได้มากกว่ารายจ่าย พบว่าเป็นผลมาจากรายได้จากบำเหน็จบำนาญ ซึ่งมีจำนวนครัวเรือนรวม 143,492 ครัวเรือน และมีประชากร 403,832 คน กลุ่มนี้มีรายได้ 14,866 บาทต่อคนต่อเดือน และมีรายจ่าย 9,885 บาทต่อคนต่อเดือน ในขณะที่กลุ่มที่มีรายได้น้อยกว่ารายจ่าย คงต้องอาศัยเงินโอนจากเครือญาติและคนนอกครัวเรือนมาช่วย แต่ก็ยังคงไม่เพียงพอ พบว่ามีจำนวน 64,601 ครัวเรือน คิดเป็นประชากร 203,537 คน โดยมีรายได้เฉลี่ยที่ 6,708 บาทต่อคนต่อเดือนและรายจ่ายเฉลี่ยที่ 9,094 บาทต่อคนต่อเดือน

คณะผู้วิจัยได้ทำการสรุปย่อข้อค้นพบที่เกิดขึ้นในรูปแบบของตาราง 4.6 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.6 ผลการวิเคราะห์กลุ่มครัวเรือนโดยวิธี cluster analysis

กลุ่ม	สัดส่วนสมาชิกในครัวเรือน			กลุ่มที่มีเงินออม (รายได้มากกว่ารายจ่าย)			กลุ่มที่ไม่มีเงินออม (รายได้น้อยกว่ารายจ่าย)		
	วัยเด็ก	วัยทำงาน	วัยสูงอายุ	จำนวนครัวเรือน (จำนวนประชากร)	รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อเดือน (แหล่งรายได้)	รายจ่ายเฉลี่ยต่อคนต่อเดือน	จำนวนครัวเรือน (จำนวนประชากร)	รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อเดือน (แหล่งรายได้)	รายจ่ายเฉลี่ยต่อคนต่อเดือน
No income Dep>1	-	-	100	1,072,687 (1,462,946)	7,819 (รัฐ/ญาติ)	6,711	608,226 (866,277)	5,650 (รัฐ/ญาติ)	6,680
	-	-	100	237,976 (409,043)	22,586 (บ้านญาติ)	14,824	-	-	-
	42.5	15	42.5	196,671 (605,414)	6,046 (รัฐ/ญาติ)	4,838	139,862 (428,543)	3,942 (รัฐ/ญาติ)	4,673

กลุ่ม	สัดส่วนสมาชิกในครัวเรือน			กลุ่มที่มีเงินออม (รายได้มากกว่ารายจ่าย)			กลุ่มที่ไม่มีเงินออม (รายได้น้อยกว่ารายจ่าย)		
	วัยเด็ก	วัยทำงาน	วัยสูงอายุ	จำนวนครัวเรือน (จำนวนประชากร)	รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อเดือน (แหล่งรายได้)	รายจ่ายเฉลี่ยต่อคนต่อเดือน	จำนวนครัวเรือน (จำนวนประชากร)	รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อเดือน (แหล่งรายได้)	รายจ่ายเฉลี่ยต่อคนต่อเดือน
No income Dep<1	-	100	-	134,803 (174,856)	12,923 (ญาติ)	11,018	101,752 (124,154)	8,685 (ญาติ)	10,666
	-	100	-	147,089 (178,673)	12,203 (หลากหลาย)	10,700	76,392 (96,666)	6,342 (หลากหลาย)	8,393
	-	50	50	125,876 (273,468)	8,497 (ญาติ)	5,975	101,210 (225,946)	7,139 (ญาติ)	7,292
	-	67	33	60,704 (121,850)	20,982 (บำนาญ)	15,884	-	-	-
	10	65	25	-	-	-	8,544 (17,403)	10,136 (มรดก/ บริหารเงิน)	13,410
	45	55	-	53,123 (130,628)	8,646 (ญาติ)	7,352	36,034 (91,870)	5,236 (ญาติ)	6,129

กลุ่ม	สัดส่วนสมาชิกในครัวเรือน			กลุ่มที่มีเงินออม (รายได้มากกว่ารายจ่าย)			กลุ่มที่ไม่มีเงินออม (รายได้น้อยกว่ารายจ่าย)		
	วัยเด็ก	วัยทำงาน	วัยสูงอายุ	จำนวนครัวเรือน (จำนวนประชากร)	รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อเดือน (แหล่งรายได้)	รายจ่ายเฉลี่ยต่อคนต่อเดือน	จำนวนครัวเรือน (จำนวนประชากร)	รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อเดือน (แหล่งรายได้)	รายจ่ายเฉลี่ยต่อคนต่อเดือน
Agriculture Dep>1	0-2	4-6	91-93	484,975 (996,919)	9,175 (เกษตร)	5,540	257,244 (525,321)	4,030 (เกษตร)	5,631
	14-15	11-20	65-72	13,484 (32,971)	17,281 (มรดก)	11,258	91,676 (299,736)	5,627 (เกษตร)	8,955
	38-40	25-26	34-37	307,771 (1,250,870)	6,506 (เกษตร)	4,176	256,787 (1,099,306)	2,820 (เกษตร)	3,657

กลุ่ม	สัดส่วนสมาชิกในครัวเรือน			กลุ่มที่มีเงินออม (รายได้มากกว่ารายจ่าย)			กลุ่มที่ไม่มีเงินออม (รายได้น้อยกว่ารายจ่าย)		
	วัยเด็ก	วัยทำงาน	วัยสูงอายุ	จำนวนครัวเรือน (จำนวนประชากร)	รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อเดือน (แหล่งรายได้)	รายจ่ายเฉลี่ยต่อคนต่อเดือน	จำนวนครัวเรือน (จำนวนประชากร)	รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อเดือน (แหล่งรายได้)	รายจ่ายเฉลี่ยต่อคนต่อเดือน
Agriculture Dep<1	0	100	0	627,312 (1,373,601)	11,501 (เกษตร)	4,891	465,144 (1,011,807)	6,582 (เกษตร)	7,188
	2-3	40-42	55-56	369,707 (1,050,635)	7,840 (เกษตร)	3,544	294,890 (885,595)	4,929 (เกษตร)	5,475
	33	67	0	495,782 (1,952,601)	7,881 (เกษตร)	4,721	408,470 (1,581,132)	3,414 (เกษตร)	5,072
	10	80	10	26,881 (67,299)	19,362 (มรดก)	11,345	-	-	-

กลุ่ม	สัดส่วนสมาชิกในครัวเรือน			กลุ่มที่มีเงินออม (รายได้มากกว่ารายจ่าย)			กลุ่มที่ไม่มีเงินออม (รายได้น้อยกว่ารายจ่าย)		
	วัยเด็ก	วัยทำงาน	วัยสูงอายุ	จำนวนครัวเรือน (จำนวนประชากร)	รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อเดือน (แหล่งรายได้)	รายจ่ายเฉลี่ยต่อคนต่อเดือน	จำนวนครัวเรือน (จำนวนประชากร)	รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อเดือน (แหล่งรายได้)	รายจ่ายเฉลี่ยต่อคนต่อเดือน
Labor Dep>1	0	15	85	481,628 (1,105,615)	10,765 (ทำงาน)	8,043	100,966 (255,937)	5,960 (ทำงาน)	7,102
	38	29-34	27-32	522,617 (2,494,783)	7,178 (ทำงาน)	4,665	143,577 (678,726)	5,409 (ทำงาน)	5,861
	38	29-34	27-32	-	-	-	59,323 (258,150)	4,782 (ทำงาน/ญาติ)	5,759
	11-24	25-29	50-59	94,370 (362,237)	19,761 (บ้านญาติ)	12,730	-	-	-
	11-24	25-29	50-59	8,331 (26,681)	13,497 (มรดก/ บริหารเงิน)	9,198	-	-	-

กลุ่ม	สัดส่วนสมาชิกในครัวเรือน			กลุ่มที่มีเงินออม (รายได้มากกว่ารายจ่าย)			กลุ่มที่ไม่มีเงินออม (รายได้น้อยกว่ารายจ่าย)		
	วัยเด็ก	วัยทำงาน	วัยสูงอายุ	จำนวนครัวเรือน (จำนวนประชากร)	รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อเดือน (แหล่งรายได้)	รายจ่ายเฉลี่ยต่อคนต่อเดือน	จำนวนครัวเรือน (จำนวนประชากร)	รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อเดือน (แหล่งรายได้)	รายจ่ายเฉลี่ยต่อคนต่อเดือน
Labor Dep<1	0	100	0	4,188,449 (8,150,711)	16,763 (ทำงาน)	12,727	889,141 (1,736,981)	11,923 (ทำงาน)	13,698
	0	57-59	37-40	1,265,041 (4,021,556)	12,388 (ทำงาน)	8,789	287,458 (975,013)	6,476 (ทำงาน)	7,685
	32-35	63	2-5	1,671,355 (6,976,943)	9,296 (ทำงาน)	6,983	532,249 (2,167,342)	5,664 (ทำงาน)	6,783
	14-16	75-78	6-10	343,047 (1,027,346)	12,731 (ทำงาน/ญาติ)	8,654	126,604 (413,219)	6,897 (ทำงาน)	8,719
	14-16	75-78	6-10	-	-	-	25,929 (75,848)	10,184 (มรดก/ บริหารเงิน)	14,106

กลุ่ม	สัดส่วนสมาชิกในครัวเรือน			กลุ่มที่มีเงินออม (รายได้มากกว่ารายจ่าย)			กลุ่มที่ไม่มีเงินออม (รายได้น้อยกว่ารายจ่าย)		
	วัยเด็ก	วัยทำงาน	วัยสูงอายุ	จำนวนครัวเรือน (จำนวนประชากร)	รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อเดือน (แหล่งรายได้)	รายจ่ายเฉลี่ยต่อคนต่อเดือน	จำนวนครัวเรือน (จำนวนประชากร)	รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อเดือน (แหล่งรายได้)	รายจ่ายเฉลี่ยต่อคนต่อเดือน
Business Dep>1	0	0	100	398,516 (762,851)	14,039 (ธุรกิจ)	8,685	97,693 (191,037)	7,341 (ธุรกิจ)	9,329
	35-37	30-31	32-33	241,876 (1,083,447)	8,682 (ธุรกิจ)	5,847	97,949 (423,966)	5,215 (ธุรกิจ)	6,474
	5-8	13-17	74-81	38,322 (102,293)	16,013 (บำนาญ)	9,351	-	-	*
	5-8	13-17	74-81	10,501 (28,617)	15,544 (มรดก/ บริหารเงิน)	9,772	-	-	-

กลุ่ม	สัดส่วนสมาชิกในครัวเรือน			กลุ่มที่มีเงินออม (รายได้มากกว่ารายจ่าย)			กลุ่มที่ไม่มีเงินออม (รายได้น้อยกว่ารายจ่าย)		
	วัยเด็ก	วัยทำงาน	วัยสูงอายุ	จำนวนครัวเรือน (จำนวนประชากร)	รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อเดือน (แหล่งรายได้)	รายจ่ายเฉลี่ยต่อคนต่อเดือน	จำนวนครัวเรือน (จำนวนประชากร)	รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อเดือน (แหล่งรายได้)	รายจ่ายเฉลี่ยต่อคนต่อเดือน
Business Dep<1	0	100	0	1,075,480 (2,329,413)	18,240 (ธุรกิจ)	12,135	351,957 (772,670)	9,778 (ธุรกิจ)	12,483
	2	58	40	429,216 (1,311,223)	13,175 (ธุรกิจ)	7,878	132,233 (408,382)	6,320 (ธุรกิจ)	7,891
	33	63	4	619,968 (2,528,716)	10,324 (ธุรกิจ)	7,342	223,287 (894,495)	6,176 (ธุรกิจ)	7,686
	8	72	20	143,492 (403,832)	14,866 (บำนาญ)	9,885	-	-	-
	15	76	9	-	-	-	64,601 (203,537)	6,708 (ธุรกิจ/ญาติ)	9,094

ที่มา: ประมวลผลโดยคณะผู้วิจัย

หมายเหตุ: การจำแนกกลุ่มแบ่งเป็นรหัส No income, Agriculture, Labor, Business โดยพิจารณาแหล่งรายได้หลักของครัวเรือน และ Dep>1 หรือ Dep<1 สะท้อนสัดส่วนวัยพึ่งพิงต่อสมาชิกวัยแรงงานของครัวเรือนว่าสัดส่วนมากกว่าหรือน้อยกว่า 1 โดยเปรียบเทียบ นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยได้จัดกลุ่มโดยแบ่งครัวเรือนที่มีเงินออมและไม่มีเงินออมออกจากกัน

หมายเหตุ 2: แหล่งรายได้ในวงเล็บสะท้อนรายได้ของกลุ่มเฉพาะที่เป็นหนึ่งในมูลเหตุที่ทำให้มีการแยกกลุ่มออกเป็นกลุ่มย่อยจากกลุ่มอื่นๆ

หมายเหตุ 3: รวมจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 21.866 ล้านครัวเรือน

4.4 การวิเคราะห์รายจ่ายที่เหมาะสมของแต่ละครัวเรือน

คณะผู้วิจัยได้ทำการประมาณการสมการถดถอยโดยวิธีการ Generalized Least Square โดยอาศัยการถ่วงน้ำหนักของแต่ละครัวเรือนด้วยจำนวนครัวเรือนในแต่ละกลุ่ม เพื่อให้สะท้อนถึงค่าเฉลี่ยของครัวเรือนทั้งประเทศ

ตัวแปรตามที่ต้องการศึกษา คือ ค่าใช้จ่ายต่อคนต่อครัวเรือน

ตัวแปรต้นที่นำมาอธิบายตัวแปรตาม คือ แหล่งรายได้หลัก (ไม่มีรายได้ประจำ รายได้หลักจากภาคเกษตร รายได้หลักจากแรงงาน และรายได้หลักจากธุรกิจ) สัดส่วนวัยพึ่งพิง (เด็ก และผู้สูงอายุ) และรายได้ต่อคนต่อครัวเรือน

ผลการประมาณการได้ข้อสรุปตามตารางที่ 4.7 ดังนี้

ตารางที่ 4.7 ผลการประมาณการตัวแปรที่อธิบายรายจ่ายของครัวเรือน

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์
ตัวแปรค่าคงที่	1,914.93***
ตัวแปรหุ่น (รายได้หลักคือเกษตร)	-106.89
ตัวแปรหุ่น (รายได้หลักคือแรงงาน)	2,115.06***
ตัวแปรหุ่น (รายได้หลักคือธุรกิจ)	817.53
สัดส่วนเด็กในครัวเรือน (0-100)	-28.33
สัดส่วนผู้สูงอายุในครัวเรือน (0-100)	-3.12
รายได้ต่อคนต่อครัวเรือน	0.5818***

ที่มา: คำนวณโดยคณะผู้วิจัย ค่า*** สะท้อนนัยสำคัญทางสถิติที่ 1%

จากตารางที่ 4.7 ทำให้ทราบถึง รายจ่ายพื้นฐานสำหรับครัวเรือนที่ไม่มีรายได้หลักจากการทำงาน จะต้องใช้ต่อเดือนจะอยู่ที่ประมาณ 1,915 บาทต่อคนต่อครัวเรือน ทั้งนี้ หากรายได้หลักคือเกษตร จะมีรายจ่ายน้อยกว่าครัวเรือนที่ไม่มีรายได้หลักจากการทำงานที่ 107 บาทต่อคนต่อครัวเรือน และหากมีรายได้หลักคือแรงงาน จะมีรายจ่ายหลักสูงกว่าค่าเฉลี่ยที่ 2,115 บาทต่อคนต่อครัวเรือน และหากมีรายได้หลักคือธุรกิจ จะมีรายจ่ายหลักสูงกว่าครัวเรือนที่ไม่มีรายได้หลักจากการทำงานที่ 817 บาทต่อคนต่อครัวเรือน

ครัวเรือนที่มีสัดส่วนเด็กในครัวเรือนสูงขึ้นจะมีรายจ่ายเฉลี่ยลดลงประมาณ 28.33 บาทต่อคนต่อครัวเรือน เมื่อสัดส่วนเด็กที่เพิ่มขึ้นร้อยละ 1 และหากมีสัดส่วนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 ก็จะมีรายจ่ายเฉลี่ยลดลงประมาณ 3 บาทต่อคนต่อครัวเรือน

ครัวเรือนมีรายจ่ายเพิ่มขึ้นตามรายได้ของครัวเรือนที่เพิ่มขึ้นในสัดส่วนร้อยละ 0.58 หรือก็คือ ทุก 100 บาทต่อคนต่อครัวเรือนที่เพิ่มขึ้นของรายได้ จะทำให้รายจ่ายต่อคนต่อครัวเรือนเพิ่มขึ้น 58 บาทโดยประมาณ

เมื่อพิจารณารายรับและรายจ่ายของครัวเรือนของไทย ซึ่งจำแนกตาม cluster analysis ออกเป็น 58 กลุ่ม จะสามารถจำแนกความเหมาะสมของรายจ่ายที่ควรจะเป็นโดยจัดกลุ่มออกเป็นกลุ่มใหญ่ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน ได้ดังนี้

กลุ่มที่ 1: กลุ่มครัวเรือนที่สมาชิกได้รับบำนาญ จะมีกลุ่มย่อยรวม 5 กลุ่ม ได้แก่

1. กลุ่มที่ไม่มีรายได้หลักและมีเฉพาะผู้สูงอายุในครัวเรือน
2. กลุ่มที่ไม่มีรายได้หลักและมีผู้สูงอายุและวัยแรงงานในครัวเรือน
3. กลุ่มที่มีรายได้หลัก คือ แรงงาน และมี 3 ช่วงวัยในครัวเรือน
4. กลุ่มที่มีรายได้หลัก คือ ธุรกิจ และมี 3 ช่วงวัยในครัวเรือน (วัยสูงอายุมีสัดส่วนที่สูง)
5. กลุ่มที่มีรายได้หลัก คือ ธุรกิจ และมี 3 ช่วงวัยในครัวเรือน (วัยทำงานมีสัดส่วนที่สูง)

ทั้ง 5 กลุ่มครอบคลุมจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 574,864 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 2.63 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด และทุกกลุ่มครัวเรือนมีรายได้สูงกว่ารายจ่าย จึงเป็นครัวเรือนที่ดูแลตัวเองได้ในระดับที่ดีมาก

กลุ่มที่ 2: กลุ่มครัวเรือนที่สมาชิกได้รับมรดก หรือได้รับลาภลอย (เช่น ถูกล็อตเตอรี่) และมีรายได้จากการบริหารการเงินที่ได้รับมานั้น จะมีกลุ่มย่อยรวม 6 กลุ่ม ได้แก่

1. กลุ่มที่ไม่มีรายได้หลักและมี 3 ช่วงวัยในครัวเรือน (วัยทำงานมีสัดส่วนที่สูง)
2. กลุ่มที่มีรายได้หลัก คือ เกษตร และมี 3 ช่วงวัยในครัวเรือน (วัยสูงอายุมีสัดส่วนที่สูง)
3. กลุ่มที่มีรายได้หลัก คือ เกษตร และมี 3 ช่วงวัยในครัวเรือน (วัยทำงานมีสัดส่วนที่สูง)
4. กลุ่มที่มีรายได้หลัก คือ แรงงาน และมี 3 ช่วงวัยในครัวเรือน (วัยสูงอายุมีสัดส่วนที่สูง)
5. กลุ่มที่มีรายได้หลัก คือ แรงงาน และมี 3 ช่วงวัยในครัวเรือน (วัยทำงานมีสัดส่วนที่สูง)
6. กลุ่มที่มีรายได้หลัก คือ ธุรกิจ และมี 3 ช่วงวัยในครัวเรือน (วัยสูงอายุมีสัดส่วนที่สูง)

ทั้ง 6 กลุ่มครอบคลุมครัวเรือนทั้งสิ้น 93,671 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 0.43 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด พฤติกรรมของครัวเรือนกลุ่มนี้มีความคล้ายคลึงกันก็คือ มีรายจ่ายที่ค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับรายได้ ทำให้กลุ่มย่อยที่ 1 และ 4 ไม่มีเงินออมหรือเก็บ ดังนั้น การควบคุมรายจ่ายจึงน่าจะเป็นทางออกพื้นฐานสำหรับครัวเรือนในกลุ่มนี้ นอกจากนี้ การให้ความรู้ในการบริการจัดการการเงินที่ได้รับมาทั้งในรูปแบบของมรดกหรือลาภลอย จะทำให้ครัวเรือนนี้สามารถเอาตัวรอดเองได้โดยไม่ต้องพึ่งพางบประมาณอุดหนุนจากภาครัฐ

กลุ่มที่ 3: กลุ่มครัวเรือนที่มีรายได้สูงกว่ารายจ่าย หรือก็คือ สามารถดูแลตัวเองได้อยู่แล้ว แบ่งออกเป็น 22 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มที่ไม่มีรายได้หลัก 6 กลุ่ม มีทั้งที่เป็นครัวเรือนวัยสูงอายุอย่างเดียว ครัวเรือนวัยแรงงานอย่างเดียว ครัวเรือนที่มีเฉพาะวัยแรงงานและวัยสูงอายุและครัวเรือนที่มี 3 รุ่น

กลุ่มที่มีรายได้หลักคือเกษตร 5 กลุ่ม ซึ่งมีความหลากหลายเช่นเดียวกันกับกลุ่มที่ไม่มีรายได้ เช่นเดียวกันกับกลุ่มที่มีรายได้หลักคือแรงงาน 6 กลุ่ม และกลุ่มที่มีรายได้หลักคือธุรกิจ 5 กลุ่ม

คณะผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า รูปแบบการเอาตัวรอดทำให้รายได้สูงกว่ารายจ่าย โดยสามารถสรุปได้เป็นกลยุทธ์ต่างๆ ได้ดังนี้

1. สร้างรายได้ในระดับที่สูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งครัวเรือนที่มีเฉพาะวัยแรงงาน จะมีทั้งกำลังและเวลาในการตั้งใจทำงานหารายได้ได้สูงกว่าครัวเรือนกลุ่มอื่นๆ

2. คุมรายจ่ายให้ลดลง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คณะผู้วิจัยพบว่า มีหลายกลุ่มครัวเรือนที่สามารถคุมรายจ่ายในระดับที่ต่ำกว่าเส้นค่าเฉลี่ยได้จำนวนมาก จึงเป็นอีกหนึ่งกลยุทธ์เพื่อให้มีเงินออมสำหรับอนาคต

3. การช่วยเหลือกันของญาติ พบว่ามีกลุ่มครัวเรือนโดยเฉพาะอย่างยิ่งครัวเรือนที่ไม่ได้มีรายได้หลัก จะมีรายได้จากการโอนเข้ามาของพี่น้องเครือญาติ กล่าวคือ สายสัมพันธ์ทางครอบครัวเป็นหนึ่งในกลไกทางสังคมที่ช่วยให้ครัวเรือนประคองตัวอยู่รอดได้

4. การใช้สิทธิที่พึงได้รับจากภาครัฐ เนื่องจากรายได้ของครัวเรือนบางส่วนเป็นรายได้พึงมีตามสิทธิของครัวเรือน เช่น เงินอุดหนุนเด็กแรกเกิด เบี้ยผู้สูงอายุ เบี้ยคนพิการ ในขณะเดียวกัน รายจ่ายครัวเรือนบางส่วนก็สามารถลดลงได้เมื่อใช้สิทธิประโยชน์ที่ภาครัฐอุดหนุน เช่น สิทธิในการรักษาโรค เป็นต้น ดังนั้น ครัวเรือนที่ใช้สิทธิที่พึงได้ตามรัฐอย่างเต็มประสิทธิภาพจะได้เปรียบและมีโอกาสที่จะมีเงินออมสูงกว่า

เป็นที่สังเกตว่าครัวเรือนที่เอาตัวรอดเองได้ มีทั้งสิ้น 15,252,989 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 69.76 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด

คณะผู้วิจัยตั้งข้อพึงระลึกไว้ว่า การวิเคราะห์ในส่วนนี้ได้วิเคราะห์ภายใต้สถานการณ์ที่ครัวเรือนทั้งหมดได้รับการช่วยเหลือตามสิทธิต่างๆ ที่ภาครัฐให้อยู่ ณ ปัจจุบัน ดังนั้น การวิเคราะห์ที่ระบุว่าครัวเรือนกลุ่มนี้เอาตัวรอดได้ จึงสะท้อนถึงการเอาตัวรอดได้ในสถานการณ์ปัจจุบัน ก็คือ ภาครัฐไม่จำเป็นต้องช่วยเหลือเพิ่มเติม อย่างไรก็ตาม การตีความว่าเอาตัวรอดได้ มิได้หมายความว่าภาครัฐสามารถที่จะลดทอนการช่วยเหลือที่มีอยู่ในปัจจุบันได้ ซึ่งผลการวิเคราะห์ในงานวิจัยชิ้นนี้ได้วิเคราะห์ไปถึงสถานการณ์การยกเลิกสิทธิประโยชน์ของรัฐแต่อย่างใด

กลุ่มที่ 4: กลุ่มครัวเรือนที่มีรายได้สูงกว่ารายจ่ายที่ควรจะเป็น แต่หากมีการปรับพฤติกรรมการจ่ายเงินให้สอดคล้องกับค่าเฉลี่ยจะพบว่ารายได้ของครัวเรือนจะอยู่สูงกว่ารายจ่ายที่ควรจะเป็น ก็คือ การควบคุมพฤติกรรมการจ่ายอาจจะเข้ามาช่วยเหลือครัวเรือนในกลุ่มนี้ได้ อย่างไรก็ตาม หากครัวเรือนไม่สามารถลดรายจ่ายลงได้ เช่น มีรายจ่ายบางส่วนที่ไม่สามารถควบคุมได้เพราะเป็นสิ่งที่จำเป็น เช่น รายจ่ายเพื่อการศึกษา รายจ่ายที่เกี่ยวข้องกับการรักษาพยาบาลผู้สูงอายุ ดังนั้น ทางออกทางหนึ่งจะเป็นการเพิ่มรายได้ของครัวเรือนให้สูงขึ้น

ครัวเรือนในกลุ่มนี้มีจำนวนทั้งสิ้น 19 กลุ่มย่อย ครอบคลุม 4,694,548 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 21.47 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด

กลุ่มที่ 5: กลุ่มครัวเรือนที่รายได้ต่ำกว่ารายจ่ายที่ควรจะเป็น หรือก็คือ กลุ่มที่มีปัญหาหนักที่สุด ประกอบไปด้วย 6 กลุ่มย่อย ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีรายได้หลักจากแรงงานทั้งสิ้น โดยทั้ง 6 กลุ่มต่างก็มีรายได้ต่อคนต่อครัวเรือนในช่วงระหว่าง 4,782 – 6,897 บาทต่อคนต่อครัวเรือน แต่มีรายจ่ายที่ควรจะเป็นตามค่าเฉลี่ยที่ 5,759 - 8,719 บาทต่อคนต่อครัวเรือน ซึ่งสะท้อนว่าแม้ว่าจะพยายามคุมรายจ่ายให้สอดคล้องกับค่าเฉลี่ยของครัวเรือนอื่นๆ ก็ตาม ครัวเรือนกลุ่มนี้มีรายได้ที่ต่ำกว่ารายจ่ายดังกล่าว

ครัวเรือนในกลุ่มนี้มีทั้งสิ้น 1,250,177 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 5.72 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด

แนวทางการช่วยเหลือครัวเรือนในกลุ่มนี้จึงควรจะเน้นไปที่การเพิ่มรายได้ ซึ่งหมายถึง การพยายามเพิ่มทักษะแรงงานให้คู่ครัวกับค่าแรงที่จะได้ การเพิ่มเงินอุดหนุนสำหรับเด็กแรกเกิดและผู้สูงอายุ โดยอาจจะมีการเพิ่มเติมเฉพาะครัวเรือนที่ประสบปัญหาความยากจนไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้

ทั้งนี้ จากการประมวลผลของคณะผู้วิจัยพบว่า ครัวเรือนในกลุ่มนี้ต้องการความช่วยเหลือประมาณ 452 - 1,822 บาทต่อคนต่อครัวเรือนต่อเดือน ถึงจะมีรายได้เพียงพอกับรายจ่ายที่ควรจะเป็น

ผลการวิเคราะห์ครัวเรือนแยกตามรายจ่ายที่ควรจะเป็นสามารถสรุปได้ดังตารางที่ 4.8

ตารางที่ 4.8 ผลการวิเคราะห์ครัวเรือนแยกตามรายจ่ายที่ควรจะเป็น

กลุ่มครัวเรือน	จำนวนกลุ่มย่อย	จำนวนครัวเรือน (ร้อยละ)	สถานะครัวเรือน	มาตรการภาครัฐ
สมาชิกได้รับบำนาญ	5	574,864 (2.63)	รายได้มากกว่า รายจ่าย (มีเงินออม)	-
สมาชิกได้รับมรดก/ ลาภลอยและบริหาร เงินเพื่อดอกผล	6	93,671 (0.43)	มีเงินออมหาก สามารถควบคุม รายจ่าย	สนับสนุนการคุม รายจ่าย และการ สร้างผลตอบแทนจาก การบริหารเงิน
รายได้สูงกว่ารายจ่าย อยู่แล้ว	22	15,252,989 (69.76)	รายได้มากกว่า รายจ่าย (มีเงินออม)	-
รายได้สูงกว่ารายจ่าย ที่ควรจะเป็น	19	4,694,548 (21.47)	มีเงินออมหาก สามารถควบคุม รายจ่าย	เน้นการคุมรายจ่าย และอาจจะเสริมด้วย การเพิ่มรายได้หากไม่ สามารถคุมรายจ่ายได้
รายได้ต่ำกว่ารายจ่าย ที่ควรจะเป็น	6	1,250,177 (5.72)	ไม่มีเงินออมแม้จะ ควบคุมรายจ่าย	เน้นการให้เงินอุดหนุน ช่วยเหลือ หรือการ เสริมรายได้

ที่มา: วิเคราะห์โดยคณะผู้วิจัย

4.5 ต้นแบบการออมสำหรับคนรุ่นใหม่

แบบจำลองที่ใช้ในการศึกษาการสะสมการออมสำหรับคนรุ่นใหม่ คือ แบบจำลอง Life-cycle hypothesis ซึ่งสรุปได้ด้วยสมการทางคณิตศาสตร์ ดังนี้

$$\sum_{i=0}^{\text{อายุขัยเฉลี่ย}-\text{อายุที่เริ่มออม}} \frac{(\text{ระดับรายได้}_i \times \text{อัตราการออม} - \text{เงินที่ใช้หลังเกษียณ}_i) \times (1 + \text{ผลตอบแทนจากการลงทุน})^i}{(1 + \text{เงินเพื่อ})^i}$$

จะมีค่าเท่ากับ 0

ทั้งนี้ เพื่อให้การวิเคราะห์เป็นไปได้โดยสะดวก คณะผู้วิจัยได้ทำการปรับสมการข้างต้นให้ผลตอบแทนจากการลงทุนได้คำนึงถึงความต่างของเงินเพื่อ ซึ่งจะทำให้สมการสามารถคำนวณค่าได้สะดวกมากขึ้นในทางปฏิบัติ ดังนี้

$$\sum_{i=0}^{\text{อายุขัยเฉลี่ย}-\text{อายุที่เริ่มออม}} \frac{(\text{ระดับรายได้}_i \times \text{อัตราการออม} - \text{เงินที่ใช้หลังเกษียณ}_i) \times (1 + \text{ผลตอบแทนจากการลงทุน})^i}{(1 + \text{เงินเพื่อ})^i}$$

=

$$\sum_{i=0}^{\text{อายุขัยเฉลี่ย}-\text{อายุที่เริ่มออม}} (\text{ระดับรายได้}_i \times \text{อัตราการออม} - \text{เงินที่ใช้หลังเกษียณ}_i) \times \left(\frac{1 + \text{ผลตอบแทนจากการลงทุน}}{1 + \text{เงินเพื่อ}} \right)^i$$

≈

$$\sum_{i=0}^{\text{อายุขัยเฉลี่ย}-\text{อายุที่เริ่มออม}} (\text{ระดับรายได้}_i \times \text{อัตราการออม} - \text{เงินที่ใช้หลังเกษียณ}_i) \times (1 + \text{ผลตอบแทนจากการลงทุน} - \text{เงินเพื่อ})^i$$

ข้อสมมติในแบบจำลอง

คณะผู้วิจัยได้เลือกค่าต้นแบบ (Baseline model) เพื่อใช้ในการประมาณการการสะสมการออม โดยอ้างอิงจากข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความเป็นจริงมากที่สุด ดังนี้

1. ระดับรายได้ ในแบบจำลองจะตั้งค่าพื้นฐานที่ค่าแรงขั้นต่ำ และจะปรับตามสถานการณ์ของปีจกที่แตกต่างกัน ค่าแรงขั้นต่ำของไทยปี พ.ศ. 2564 จะอยู่ที่ 313 บาทต่อวัน⁶ และหากคิดจำนวนวันที่ทำงาน 26 วันต่อเดือน จะได้ว่ารายได้ของคนที่ทำงานได้ค่าแรงขั้นต่ำจะได้เท่ากับ 97,656 บาทต่อปี

⁶ ข้อมูลจากกระทรวงแรงงาน

2. อายุที่เริ่มออม หรือ อายุที่เริ่มสะสมเงินเพื่อเกษียณอายุ จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่าอายุเริ่มต้นของการออมควรจะแยกเป็น 2 มิติ

มิติที่ 1 คือ ระดับการศึกษา โดยกลุ่มที่จบอุดมศึกษามักจะสามารถเริ่มต้นการออมที่อายุ 25 ปี ในขณะที่คนที่จบต่ำกว่าอุดมศึกษาจะสามารถเริ่มต้นการออมที่อายุ 20 ปี ทั้งนี้ แม้ว่าในอายุดังกล่าว รายได้ต่อปีอาจจะไม่สูงพอที่จะมีการออมได้ แต่หากยึดโมเดลของประเทศญี่ปุ่นซึ่งพัฒนาระบบร่วมออมของแรงงานกับภาครัฐก็อาจจะเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีที่แรงงานควรจะเริ่มสร้างบัญชีตั้งแต่อายุ 20 ปีและอาจจะพิจารณาให้รัฐช่วยสนับสนุนการออมในช่วงแรกๆ ได้

มิติที่ 2 คือ ความต่างในเรื่องของ generation โดยผู้ทรงคุณวุฒิให้ความเห็นว่า generation ใหม่สามารถแยกเป็น generation Y ซึ่งเป็นกลุ่มประชากรที่เกิดในช่วงปี ค.ศ. 1981-1996 หรือมีอายุประมาณ 25-40 ปีในปัจจุบัน (ABC News) จะพบว่าเป็น generation ที่อาจจะเริ่มสะสมการออมช้า โดยบางคนอาจจะเริ่มต้นที่อายุ 40 ปี ในขณะที่ generation Z หรือกลุ่มประชากรที่เกิดในช่วงปี ค.ศ. 1997-2012 หรือมีอายุประมาณ 9-24 ปี ในปัจจุบันอาจจะสามารถเริ่มต้นสะสมการออมได้เร็ว (ถ้าภาครัฐพยายามผลักดัน) โดยเริ่มต้นสะสมการออมได้ตั้งแต่อายุ 25 ปี

จากการพิจารณาทั้ง 2 มิติข้างต้น ทำให้คณะผู้วิจัย ตั้งจุดเริ่มต้นการสะสมเงินเพื่อเกษียณอายุสำหรับ Baseline model ที่อายุ 25 ปี และมีการพิจารณาตัวเลือกอื่นๆ ได้แก่ อายุ 20-40 ปี (แยกศึกษาช่วงละ 5 ปี) เป็นทางเลือกสำหรับการออม

3. อายุที่เกษียณ หรือ ปีสุดท้ายที่สะสมเงินเพื่อเกษียณอายุ โดยหลังจากปีนี้จะเริ่มนำเงินออมมาใช้ ซึ่งจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่าอายุเกษียณจะแตกต่างกันไปตามแต่ละอาชีพ สำหรับแรงงานที่ใช้ชีวิตแบบพอเพียง เน้นรายได้จากบำนาญของระบบประกันสังคมอาจจะเกษียณอายุที่ 55 ปี ถ้าเอาอายุเกษียณที่ยอมรับกันในวงกว้างก็จะกำหนดที่ 60 ปี แต่ถ้าเอาคนรุ่นใหม่เป็นเกณฑ์ก็ควรจะต้องทำงานมากขึ้นเพราะว่าอายุขัยเฉลี่ยของคนรุ่นใหม่จะมีอายุยืนยาวมากขึ้น ดังนั้น อย่างน้อยควรจะ 65 ปี ซึ่งจากการพิจารณาสถิติในปัจจุบันยังพบว่า คนอายุ 60-69 ปี ในปัจจุบันกว่าร้อยละ 50 ยังคงทำงานอยู่ นอกจากนี้ หากเป็นอายุเกษียณจะพบว่ามีเกษตรกรที่ทำงานจนถึงอายุ 75-80 ปีเลยทีเดียว แต่อาจจะมีจำนวนไม่มากนัก คณะผู้วิจัยจึงพิจารณาว่าอายุ 70 ปี น่าจะเป็นอายุเกษียณที่สูงที่สุดโดยมากสำหรับเกษตรกรไทย

4. อัตราการออม หรือ ความสามารถในการออมเทียบกับระดับรายได้ ตัวแปรนี้จะทำการปรับตามระดับรายได้เพื่อศึกษาว่าระดับการออมที่ต้องมีหากปัจเจกจะต้องดูแลตัวเองตาม Life-cycle hypothesis โดยที่ภาครัฐไม่เข้ามาช่วยเหลือทางด้านสวัสดิการใดๆ

5. การใช้จ่ายเงินหลังเกษียณ หรือ การใช้จ่ายเงินออมหลังจากอายุเกษียณ จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จะแบ่งรูปแบบการกำหนดการใช้จ่ายเงินหลังเกษียณออกเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่

รูปแบบที่ 1 การกำหนดค่าใช้จ่ายแบบตัวเลข แยกตามเป้าหมายของแบบจำลองที่จะนำไปประยุกต์ใช้อาจจะกำหนดออกมาเป็นตัวเลขกลมๆ และมีทางเลือกให้สามารถปรับค่าใช้จ่ายตามระดับที่ต้องการได้

รูปแบบที่ 2 การกำหนดค่าใช้จ่ายตามระดับรายได้และการออม ก็คือ ไม่ใช่คนที่เกษียณทุกคนจะต้องรวยเท่ากันหมดทุกคน แต่รายจ่ายในยามเกษียณควรจะสะท้อนความสามารถของตนเอง (ในการหารายได้ในช่วงวัยทำงาน) และการแบ่งเงินออมจากรายได้ที่หามาได้ ซึ่งเป็นระบบที่คนที่เลือกจะออมสูงจะได้มีเงินใช้ยามเกษียณที่สูงกว่า มาจากหลัก consumption smoothing ของวิชาเศรษฐศาสตร์ ทั้งนี้ การพิจารณาค่าใช้จ่ายที่เหมาะสมอาจจะพิจารณาร่วมกับเกณฑ์รายจ่ายขั้นต่ำเพื่อให้สะท้อนถึงมิติทางด้านความเพียงพอในการดำรงชีวิต ซึ่งเป็นมิติในเชิงสังคมอีกด้วย

6. เงินเพื่อ หรือ ตัวแปรที่ใช้ในการปรับมูลค่าของเงินแต่ละปีให้อยู่ในระดับเดียวกัน จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่าอัตราเงินเฟ้อควรจะอ้างอิงกับหน่วยงานภาครัฐและสะท้อนสถานการณ์แนวโน้มในระยะยาว (long-term trend) ซึ่งคณะผู้วิจัยได้สืบค้นข้อมูลจากธนาคารแห่งประเทศไทย พบว่าอัตราเงินเฟ้อในระยะยาวโดยพิจารณาจากค่าเฉลี่ย 10 ปีจะอยู่ที่ประมาณร้อยละ 1.3 ต่อปี ในขณะที่อัตราเงินเฟ้อ (Consumer Price Index: CPI) สำหรับคนที่มีรายได้น้อย (low-income) ของกระทรวงพาณิชย์จะมีค่าเฉลี่ย 10 ปีอยู่ที่ประมาณร้อยละ 1.5 ต่อปี คณะผู้วิจัยเลือกอัตราเงินเฟ้อที่ร้อยละ 1.5 เพื่อให้ครอบคลุมทั้ง 2 กรณี

7. ผลตอบแทนจากการลงทุน หรือ ความสามารถในการสร้างผลตอบแทนสำหรับเงินออมที่สะสม คณะผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลสินทรัพย์ต่างๆ ที่ให้ผลตอบแทนที่แตกต่างกัน (ตารางที่ 4.9) ดังนี้

ตารางที่ 4.9 ตารางแสดงผลตอบแทนของสินทรัพย์แต่ละชนิด

สินทรัพย์	ประเภท	ผลตอบแทนเฉลี่ย 5 ปีที่ผ่านมา (ต่อปี)
หุ้นเทคโนโลยีสหรัฐฯ	หุ้นต่างประเทศ	24.9%
หุ้นสหรัฐฯ	หุ้นต่างประเทศ	18.6%
หุ้นยุโรป	หุ้นต่างประเทศ	8.9%
หุ้นจีน	หุ้นต่างประเทศ	8.4%
หุ้นไทย (รวม)	หุ้นไทย	5%
ทาวนเฮาส์และที่ดิน	อสังหาริมทรัพย์	4.2%
ที่ดินเปล่า	อสังหาริมทรัพย์	3.6%
หุ้นกู้เอกชน	หุ้นกู้เอกชน	3.0%
พันธบัตรรัฐบาล	พันธบัตร	2.5%
เงินฝากประจำ	เงินฝาก	0.75%

ที่มา: Thailand Investment Forum, Tradingview, ThaiQuest, ThaiBMA และ ธปท.

คณะผู้วิจัยได้ทำการเฉลี่ยผลตอบแทนของหมวดหุ้นต่างประเทศ และหมวดอสังหาริมทรัพย์ โดยกำหนดให้ผลตอบแทนเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 10 และร้อยละ 4 ต่อปีตามลำดับ

นอกจากนี้ หากคำนึงถึง Aging-specific risk profile หรือ การแบ่งพอร์ตการลงทุนตามอายุเพื่อลดความเสี่ยงที่เกิดขึ้น อาศัยข้อมูลการจัด portfolio ของธนาคารไทยพาณิชย์ คณะผู้วิจัยพบว่า สัดส่วนการลงทุนควรจะปรับตามอายุ ดังปรากฏในตารางที่ 4.10

ทั้งนี้ ผลตอบแทนที่คาดหวัง จะคำนวณจากการนำเอาเงินลงทุนตามพอร์ตการลงทุนแยกตามอายุ ไปลงทุนในสินทรัพย์ในตารางที่ 4.9 โดยกำหนดให้มีการแบ่งการลงทุนไปยังสินทรัพย์ย่อยในสัดส่วนที่เท่าๆ กัน การลงทุนในหุ้นจะแบ่งการลงทุนเป็นลงทุนในหุ้นไทยและหุ้นต่างประเทศ การลงทุนในตราสารหนี้จะแบ่งการลงทุนในพันธบัตรรัฐบาลและหุ้นกู้เอกชน และการลงทุนในสินทรัพย์อื่นๆ จะลงทุนในอสังหาริมทรัพย์และเงินฝากประจำ

ตารางที่ 4.10 การปรับพอร์ตการลงทุนแยกตามอายุ

ช่วงอายุ	หุ้น	ตราสารหนี้	สินทรัพย์อื่นๆ	ผลตอบแทนที่คาดหวัง
ต่ำกว่า 30 ปี	90%	0%	10%	6.98%
31-35 ปี	80%	0%	20%	6.02%
36-40 ปี	60%	30%	10%	
41-45 ปี	50%	50%	0%	4.89%
46-50 ปี	40%	60%	0%	
51-55 ปี	20%	80%	0%	3.70%
มากกว่า 56 ปี	5%	95%	0%	2.99%

ที่มา: <https://www.scb.co.th/th/personal-banking/stories/how-to-manage-retirement-ports.html>

8. อายุขัยเฉลี่ย คือ ปีสุดท้ายของชีวิตที่คาดว่าจะใช้เงิน ซึ่งการกำหนดอายุขัยเฉลี่ยจะพิจารณาจากประมาณการอายุขัยเฉลี่ยของ UN ดังปรากฏในตารางที่ 4.11

ตารางที่ 4.11 แสดงอายุขัยเฉลี่ยเมื่อประชากรมีอายุ 60 ปี

ปีที่อายุครบ 60 ปี	อายุขัยเฉลี่ยเมื่อประชากรอายุ 55 ปี
ค.ศ. 2041-2045 (ใช้สำหรับปัจเจกอายุ 40 ปี)	84.5
ค.ศ. 2046-2050 (ใช้สำหรับปัจเจกอายุ 35 ปี)	85.1
ค.ศ. 2051-2055 (ใช้สำหรับปัจเจกอายุ 30 ปี)	85.6
ค.ศ. 2056-2060 (ใช้สำหรับปัจเจกอายุ 25 ปี)	86.1
ค.ศ. 2061-2065 (ใช้สำหรับปัจเจกอายุ 20 ปี)	86.6

ที่มา: <https://population.un.org/wpp/Download/Standard/Mortality/>

คณะผู้วิจัยเลือกใช้สถิติอายุขัยเฉลี่ยเมื่อประชากรอายุ 55 ปีเป็นหลัก เนื่องจากเป็นอายุเกษียณที่สั้นที่สุดในแบบจำลองที่มีการศึกษาครั้งนี้ และการใช้อายุขัยเฉลี่ยตั้งแต่เกิด (life expectancy at birth) อาจจะไม่เหมาะสมกับแบบงานวิจัยที่คนจะสะสมเงินจนถึงอายุเกษียณ เพราะอายุขัยเฉลี่ยแรกเกิดจะมีความลำเอียงที่เกิดขึ้นจากประชากรที่เสียชีวิตในช่วงเด็ก และช่วงวัยรุ่นที่ทำให้อายุเฉลี่ยต่ำกว่าคนที่สะสมเงินจนถึง

อายุเกษียณทั้งนี้ อ้างอิงจากตารางที่ 4.11 คณะผู้วิจัยเลือกใช้อายุขัยเฉลี่ยที่ 87 ปีเพื่อเป็นต้นแบบในการวางแผนทางการเงินที่ครอบคลุมทุกกรณีข้างต้น

ผลการศึกษาด้านแบบการออมสำหรับคนรุ่นใหม่

งานวิจัยชิ้นนี้ได้ทำการประมาณการ Baseline model เพื่อสร้างต้นแบบการออมสำหรับคนรุ่นใหม่สรุปได้ดังนี้

1. ต้นแบบการออมสำหรับคนรุ่นใหม่

รายได้ถูกกำหนดไว้ที่ค่าจ้างขั้นต่ำ หรือ 97,656 บาทต่อปี (ปรับเพิ่มตามเงินเฟ้อที่ร้อยละ 1.5 ต่อปี) ผู้ออมสามารถเลือกออมเงินได้ขึ้นกับอายุที่เริ่มออม และอายุเกษียณที่ตั้งเป้าจะเกษียณ โดยผู้ออมจะได้รับผลตอบแทนตาม portfolio ที่ให้ผลตอบแทนแตกต่างกันตามช่วงอายุ⁷ และมีรายได้หลังเกษียณต่อเดือนเท่ากับเส้นความยากจนในปัจจุบันที่ 2,762 บาทต่อเดือน (ปรับเพิ่มตามเงินเฟ้อที่ร้อยละ 1.5 ต่อปี)

ตารางที่ 4.12 (ก) แสดงสัดส่วนการออมของแรงงานที่มีรายได้ขั้นต่ำ หากต้องการมีรายได้หลังเกษียณต่อเดือนเท่ากับเส้นยากจน ซึ่งพบว่าหากต้องการจะเกษียณเร็วจะต้องเริ่มออมตั้งแต่เด็ก โดยหากคิดว่าแรงงานรายได้ขั้นต่ำสามารถออมได้ประมาณร้อยละ 10 ของเงินเดือนจะได้ว่าหากต้องการเกษียณอายุที่ 55, 60, 65 และ 70 ปี จะต้องเริ่มออมตั้งแต่อายุ 20, 25, 30 และ 40 ปี ตามลำดับ

ตารางที่ 4.12 (ข) แสดงเงินออมที่ควรสะสมต่อเดือนแยกตามอายุที่เริ่มออมและอายุเกษียณที่แตกต่างกัน ซึ่งพบว่าเงินออมที่ต่ำกว่า 1,000 บาทต่อเดือนยังคงเป็นทางเลือกสำหรับคนที่เลือกออมตั้งแต่อายุน้อยและเลือกเกษียณอายุเมื่ออายุที่มากขึ้น หากเก็บออมได้ถึง 2,000 บาทต่อเดือนจะพบว่ามีการมีกรณีเดียวที่เงินออมไม่เพียงพอ คือ กรณีที่เริ่มต้นออมตอนอายุ 40 ปี และต้องการเกษียณตอนอายุ 55 ปี

ตารางที่ 4.12 แสดงสัดส่วนการออมและค่าเฉลี่ยเงินออมต่อเดือนกรณีต้นแบบ

(ก) สัดส่วนการออมต่อรายได้

อายุเริ่มออม	อายุเกษียณ			
	55 ปี	60 ปี	65 ปี	70 ปี
20 ปี	10.5%	7.8%	5.7%	4.0%
25 ปี	14.1%	10.3%	7.4%	5.1%
30 ปี	19.2%	13.7%	9.6%	6.5%
35 ปี	26.7%	18.3%	12.5%	8.3%
40 ปี	38.8%	25.0%	16.4%	10.6%

ที่มา: คำนวณโดยคณะผู้วิจัย

⁷ โปรดดูตารางที่ 4.10

(ข) เงินออมที่ควรสะสมต่อเดือน (หน่วย: บาท)

อายุเริ่มออม	อายุเกษียณ			
	55 ปี	60 ปี	65 ปี	70 ปี
20 ปี	854	635	464	326
25 ปี	1,147	838	602	415
30 ปี	1,562	1,115	781	529
35 ปี	2,173	1,489	1,017	675
40 ปี	3,158	2,035	1,335	863

ที่มา: คำนวณโดยคณะผู้วิจัย

หมายเหตุ: ตัวเลขเงินออมต้องปรับเพิ่มตามเงินเฟ้อที่ร้อยละ 1.5 ต่อปี

2. ต้นแบบการออมกรณีต้องการใช้เงินหลังเกษียณมากขึ้น

เมื่อนำเอาข้อมูลรายจ่ายในระดับครัวเรือนมาพิจารณา (หัวข้อ 4.4) จะพบว่า ครัวเรือนแรงงานที่ต้องดูแลตัวเอง (หรือก็คือ แซร์รายจ่ายรายเดือนเท่ากับรายจ่ายต่อหัวต่อเดือน) จะต้องมีรายจ่ายต่อเดือนในระดับ 9,000 – 12,000 บาทแล้วแต่สถานการณ์ของแต่ละครัวเรือน ทำให้ในส่วนนี้จะมีการนำเสนอผลการศึกษากการออมสำหรับแรงงานที่ต้องใช้เงินเดือน 9,000 และ 12,000 บาท หลังเกษียณ

2.1 ผู้สะสมต้องการใช้เงิน 9,000 บาทต่อเดือนหลังเกษียณ

สำหรับผู้สะสมเงินที่ต้องการใช้เงิน 9,000 บาทต่อเดือน คณะผู้วิจัยทำการปรับเป้าหมายของรายจ่ายหลังเกษียณเพื่อรองรับการใช้เงินดังกล่าว (ตารางที่ 4.13 (ก)) ซึ่งได้ข้อสรุปว่า ผู้ออมต้องมีการออมเงินในระดับร้อยละ 35 โดยประมาณ ถึงจะเพียงพอที่จะถึงเป้าหมายดังกล่าว โดยคนที่ต้องการจะเกษียณอายุตอนอายุ 55, 60, 65 และ 70 ปี ต้องเริ่มออมตอนอายุ 20, 25, 30, 40 ปี โดยที่ ต้องมีการออมเงินในสัดส่วนดังกล่าว และเหมือนกับกรณีฐานที่ หากมีการเลื่อนการเกษียณอายุหรือเริ่มออมเมื่ออายุน้อยจะลดสัดส่วนเงินที่ต้องออมได้ค่อนข้างมาก ทั้งนี้ กรณีที่เริ่มออมตอนอายุ 20-25 ปี และเกษียณอายุที่อายุ 65-70 ปี มีถึง 3 กรณีที่สัดส่วนการออมต่ำกว่าร้อยละ 20 ในทางตรงกันข้าม หากเริ่มออมตั้งแต่อายุ 35-40 ปี และต้องการเกษียณอายุที่อายุ 55-60 ปี ต้องมีการออมสูงกว่าร้อยละ 80 และมีการออมที่สูงเกินกว่าร้อยละ 100 (ซึ่งหมายความว่าไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้ภายใต้ข้อจำกัดทางด้านรายได้)

สำหรับปริมาณเงินออมต่อเดือน (ตารางที่ 4.13 (ข)) ถ้าเริ่มต้นที่อายุน้อยๆ คือ 20-25 ปี และเกษียณอายุที่ 65-70 ปี จะต้องการเงินออมต่อเดือนประมาณ 1,500 บาท (ยกเว้นกรณีที่เริ่มออมตอนอายุ 25 ปี และเกษียณอายุที่ 65 ปี จะต้องการเงินออมประมาณเดือนละ 2,000 บาท) หากต้องการเกษียณอายุที่อายุ 55, 60, 65 และ 70 ปี โดยเริ่มต้นออม ณ อายุ 20, 25, 30, 40 ปี จะต้องมีเงินออมประมาณ 2,800 บาทต่อเดือน และ ถ้าเริ่มต้นที่อายุ 35-40 ปี และต้องการจะเกษียณอายุในช่วงอายุ 55-60 ต้องออมเงินต่อเดือนสูงกว่า 7,000 บาท และกรณีที่สูงสุดต้องมีการออมเงินในระดับ 10,000 บาทต่อเดือน

ตารางที่ 4.13 แสดงสัดส่วนการออมและค่าเฉลี่ยเงินออมต่อเดือนกรณีการใช้จ่ายเงิน 9,000 บาทต่อเดือนหลังเกษียณ

(ก) สัดส่วนการออมต่อรายได้

อายุเริ่มออม	อายุเกษียณ			
	55 ปี	60 ปี	65 ปี	70 ปี
20 ปี	34.0%	25.4%	18.5%	12.9%
25 ปี	45.8%	33.5%	24.1%	16.6%
30 ปี	62.4%	44.4%	31.2%	21.2%
35 ปี	86.7%	59.4%	40.6%	26.9%
40 ปี	126.2%	81.3%	53.3%	34.4%

ที่มา: คำนวณโดยคณะผู้วิจัย

(ข) เงินออมที่ควรสะสมต่อเดือน (หน่วย: บาท)

อายุเริ่มออม	อายุเกษียณ			
	55 ปี	60 ปี	65 ปี	70 ปี
20 ปี	2,767	2,067	1,506	1,050
25 ปี	3,727	2,726	1,961	1,351
30 ปี	5,078	3,613	2,539	1,725
35 ปี	7,056	4,834	3,304	2,189
40 ปี	10,270	6,616	4,338	2,799

ที่มา: คำนวณโดยคณะผู้วิจัย

หมายเหตุ: ตัวเลขเงินออมต้องปรับเพิ่มตามเงินเฟ้อที่ร้อยละ 1.5 ต่อปี

2.2 ผู้สะสมต้องการใช้จ่ายเงิน 12,000 บาทต่อเดือนหลังเกษียณ

สำหรับผู้สะสมเงินที่ต้องการใช้จ่ายเงิน 12,000 บาทต่อเดือน คณะผู้วิจัยทำการปรับเป้าหมายของรายจ่ายหลังเกษียณเพื่อรองรับการใช้จ่ายดังกล่าว (ตารางที่ 4.14 (ก)) ซึ่งได้ข้อสรุปว่า ผู้ออมต้องมีการออมเงินในระดับร้อยละ 45 โดยประมาณ ถึงจะเพียงพอที่จะถึงเป้าหมายดังกล่าว โดยคนที่ต้องการจะเกษียณอายุตอนอายุ 55, 60, 65 และ 70 ปี ต้องเริ่มออมตอนอายุ 20, 25, 30, 40 ปี โดยที่ ต้องมีการออมเงินในสัดส่วนดังกล่าว และเหมือนกับกรณีฐานที่ หากมีการเลื่อนการเกษียณอายุหรือเริ่มออมเมื่ออายุยังน้อยจะลดสัดส่วนเงินที่ต้องออมได้ค่อนข้างมาก ทั้งนี้ กรณีที่เริ่มออมตอนอายุ 20-25 ปี และเกษียณอายุที่อายุ 65-70 ปี มีถึง 3 กรณีที่สัดส่วนการออมต่ำกว่าร้อยละ 25 ในทางตรงกันข้าม หากเริ่มออมตั้งแต่อายุ 35-40 ปี และอยากจะเกษียณอายุที่อายุ 55-60 ปี ต้องมีการออมสูงกว่าร้อยละ 100 (ซึ่งหมายความว่าไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้ภายใต้ข้อจำกัดทางด้านรายได้)

สำหรับปริมาณเงินออมต่อเดือน (ตารางที่ 4.14 (ข)) ถ้าเริ่มต้นที่อายุน้อยๆ คือ 20-25 ปี และเกษียณอายุที่ 65-70 ปี จะต้องการเงินออมต่อเดือนประมาณ 1,500-2,000 บาท (ยกเว้นกรณีที่เริ่มออมตอนอายุ 25 และเกษียณอายุที่ 65 จะต้องการเงินออมประมาณเดือนละ 2,600 บาท) หากต้องการเกษียณอายุที่อายุ 55, 60, 65 และ 70 ปี โดยเริ่มต้นออม ณ อายุ 20, 25, 30, 40 ปี จะต้องมีเงินออมประมาณ 3,700 บาท ต่อเดือน และ ถ้าเริ่มต้นที่อายุ 35-40 ปี และต้องการจะเกษียณอายุในช่วงอายุ 55-60 ปี ต้องออมเงินต่อเดือนสูงกว่า 8,800 บาท และกรณีที่สูงสุดต้องมีการออมเงินในระดับ 13,600 บาทต่อเดือน

ตารางที่ 4.14 แสดงสัดส่วนการออมและค่าเฉลี่ยเงินออมต่อเดือนกรณีการใช้เงิน 12,000 บาทต่อเดือน หลังเกษียณ

(ก) สัดส่วนการออมต่อรายได้

อายุเริ่มออม	อายุเกษียณ			
	55 ปี	60 ปี	65 ปี	70 ปี
20 ปี	45.3%	33.8%	24.7%	17.2%
25 ปี	61.0%	44.7%	32.1%	22.1%
30 ปี	83.1%	59.2%	41.6%	28.2%
35 ปี	115.6%	79.1%	54.1%	35.9%
40 ปี	168.3%	108.3%	71.1%	45.9%

ที่มา: คำนวณโดยคณะผู้วิจัย

(ข) เงินออมที่ควรสะสมต่อเดือน (หน่วย: บาท)

อายุเริ่มออม	อายุเกษียณ			
	55 ปี	60 ปี	65 ปี	70 ปี
20 ปี	3,687	2,751	2,010	1,400
25 ปี	4,964	3,638	2,612	1,798
30 ปี	6,763	4,818	3,385	2,295
35 ปี	9,408	6,437	4,403	2,922
40 ปี	13,696	8,813	5,786	3,735

ที่มา: คำนวณโดยคณะผู้วิจัย

หมายเหตุ: ตัวเลขเงินออมต้องปรับเพิ่มตามเงินเฟ้อที่ร้อยละ 1.5 ต่อปี

3. ต้นแบบการออมสำหรับครอบครัวที่ต้องเลี้ยงดูลูก

เมื่อพิจารณาผู้ออมที่ต้องการเลี้ยงดูลูกเพิ่มเติมว่าต้องมีการออมเท่าใด คณะผู้วิจัยใช้ประมาณการรายจ่ายสำหรับเด็กต่อเดือน โดยอาศัยข้อมูลการสำรวจครัวเรือนในส่วนที่ผ่านมา ซึ่งพบว่ารายจ่ายสำหรับเด็ก 1 คนมีรายจ่ายเฉลี่ยที่ 1,886 บาทต่อเดือน คณะผู้วิจัยยังตั้งสมมติฐานเพิ่มเติมว่ารายจ่ายนี้จะเริ่มเกิดขึ้นหลัง

5 ปีที่ผู้ออมเริ่มสะสมการออม และเป็นรายจ่ายที่ปรับเปลี่ยนตามเงินเฟ้อที่ร้อยละ 1.5 ต่อปี โดยผู้ออมจะต้องเลี้ยงดูลูกเป็นเวลา 20 ปี

ในงานวิจัยชิ้นนี้จะพิจารณากรณีที่เลี้ยงดูลูก 1 คนและ 2 คนตามลำดับ ดังนี้

3.1 ต้นแบบการออมเพื่อดูแลลูก 1 คน

ผลการประมาณการแบบจำลองต้นแบบโดยปรับรายจ่ายเพิ่มเติมสำหรับการเลี้ยงดูลูก 1 คนเป็นเวลา 20 ปี (ตารางที่ 4.15 (ก)) พบว่า ผู้ออมต้องมีการออมเงินในระดับร้อยละ 25 โดยประมาณ ถึงจะเพียงพอที่จะถึงเป้าหมายดังกล่าว โดยคนที่ต้องการจะเกษียณอายุตอนอายุ 55, 60, 65 และ 70 ปี ต้องเริ่มออมตอนอายุ 20, 25, 30, 40 ปี โดยที่ ต้องมีการออมเงินในสัดส่วนดังกล่าว และเหมือนกับกรณีฐานที่หากมีการเลื่อนการเกษียณอายุหรือเริ่มออมเมื่ออายุน้อยจะลดสัดส่วนเงินที่ต้องออมได้ค่อนข้างมาก ทั้งนี้ กรณีที่เริ่มออมตอนอายุ 20-25 ปี และเกษียณอายุที่อายุ 65-70 ปี มีถึง 3 กรณีที่สัดส่วนการออมต่ำกว่าร้อยละ 18 ในทางตรงกันข้าม หากเริ่มออมตั้งแต่อายุ 35-40 ปี และต้องการเกษียณอายุที่อายุ 55-60 ปี ต้องมีการออมสูงกว่าร้อยละ 44 และกรณีที่สูงที่สุดจะต้องการเงินออมมากถึงร้อยละ 62.8

สำหรับปริมาณเงินออมต่อเดือน (ตารางที่ 4.15 (ข)) ถ้าเริ่มต้นที่อายุน้อยๆ คือ 20-25 ปี และเกษียณอายุที่ 65-70 ปี จะต้องการเงินออมต่อเดือนประมาณ 1,300-1,400 บาท (ยกเว้นกรณีที่เริ่มออมตอนอายุ 25 ปี และเกษียณอายุที่ 65 ปี จะต้องการเงินออมประมาณเดือนละ 1,600 บาท) หากต้องการเกษียณอายุที่อายุ 55, 60, 65 และ 70 ปี โดยเริ่มต้นออม ณ อายุ 20, 25, 30, 40 ปี จะต้องมีเงินออมประมาณ 2,000 บาทต่อเดือน และ ถ้าเริ่มต้นที่อายุ 35-40 ปี และต้องการที่จะเกษียณอายุในช่วงอายุ 55-60 ปี ต้องออมเงินต่อเดือนสูงกว่า 3,700 บาท และกรณีที่สูงสุดต้องมีการออมเงินในระดับ 5,100 บาทต่อเดือน

ตารางที่ 4.15 แสดงสัดส่วนการออมและค่าเฉลี่ยเงินออมต่อเดือนกรณีมีรายจ่ายดูแลลูก 1 คน

(ก) สัดส่วนการออมต่อรายได้

อายุเริ่มออม	อายุเกษียณ			
	55 ปี	60 ปี	65 ปี	70 ปี
20 ปี	23.7%	20.3%	17.6%	15.3%
25 ปี	28.4%	23.5%	19.8%	16.8%
30 ปี	35.3%	28.1%	22.8%	18.8%
35 ปี	45.6%	34.6%	27.0%	21.5%
40 ปี	62.8%	44.4%	33.0%	25.3%

ที่มา: คำนวณโดยคณะผู้วิจัย

(ข) เงินออมที่ควรสะสมต่อเดือน (หน่วย: บาท)

อายุเริ่มออม	อายุเกษียณ			
	55 ปี	60 ปี	65 ปี	70 ปี
20 ปี	1,929	1,652	1,432	1,245
25 ปี	2,311	1,912	1,611	1,367
30 ปี	2,873	2,287	1,855	1,530
35 ปี	3,711	2,816	2,197	1,750
40 ปี	5,111	3,613	2,686	2,059

ที่มา: คำนวณโดยคณะผู้วิจัย

หมายเหตุ: ตัวเลขเงินออมต้องปรับเพิ่มตามเงินเฟ้อที่ร้อยละ 1.5 ต่อปี

3.2 ต้นแบบการออมเพื่อดูแลลูก 2 คน

ผลการประมาณการแบบจำลองต้นแบบโดยปรับรายจ่ายเพิ่มเติมสำหรับการเลี้ยงดูลูก 2 คนเป็นเวลา 20 ปี (ตารางที่ 4.16 (ก)) พบว่า ผู้ออมต้องมีการออมเงินในระดับร้อยละ 37 โดยประมาณ ถึงจะเพียงพอที่จะถึงเป้าหมายดังกล่าว โดยคนที่ต้องการจะเกษียณอายุตอนอายุ 55, 60, 65 และ 70 ปี ต้องเริ่มออมตอนอายุ 20, 25, 30, 35 ปี โดยที่ ต้องมีการออมเงินในสัดส่วนดังกล่าว และเหมือนกับกรณีฐานที่หากมีการเลื่อนการเกษียณอายุหรือเริ่มออมเมื่ออายุยังน้อยจะลดสัดส่วนเงินที่ต้องออมได้ค่อนข้างมาก ทั้งนี้ กรณีที่เริ่มออมตอนอายุ 20-25 ปี และเกษียณอายุที่อายุ 65-70 ปี มีถึง 3 กรณีที่สัดส่วนการออมต่ำกว่าร้อยละ 30 ในทางตรงกันข้าม หากเริ่มออมตั้งแต่อายุ 35-40 ปี และต้องการเกษียณอายุที่อายุ 55-60 ปี ต้องมีการออมสูงกว่าร้อยละ 65 และกรณีที่สูงที่สุดจะต้องการเงินออมมากถึงร้อยละ 87

สำหรับปริมาณเงินออมต่อเดือน (ตารางที่ 4.16 (ข)) ถ้าเริ่มต้นที่อายุน้อยๆ คือ 20-25 ปี และเกษียณอายุที่ 65-70 ปี จะต้องการเงินออมต่อเดือนประมาณ 2,200-2,400 บาท (ยกเว้นกรณีที่เริ่มออมตอนอายุ 25 ปี และเกษียณอายุที่ 65 ปี จะต้องการเงินออมประมาณเดือนละ 2,600 บาท) หากต้องการเกษียณอายุที่อายุ 55, 60, 65 และ 70 ปี โดยเริ่มต้นออม ณ อายุ 20, 25, 30, 35 ปี จะต้องมีเงินออมประมาณ 3,000 บาทต่อเดือน และ ถ้าเริ่มต้นที่อายุ 35-40 ปี และต้องการที่จะเกษียณอายุในช่วงอายุ 55-60 ปี ต้องออมเงินต่อเดือนสูงกว่า 5,200 บาท และกรณีที่สูงสุดต้องมีการออมเงินในระดับ 7,000 บาทต่อเดือน

ตารางที่ 4.16 แสดงสัดส่วนการออมและค่าเฉลี่ยเงินออมต่อเดือนกรณีมีรายจ่ายดูแลลูก 2 คน

(ก) สัดส่วนการออมต่อรายได้

อายุเริ่มออม	อายุเกษียณ			
	55 ปี	60 ปี	65 ปี	70 ปี
20 ปี	37.0%	32.8%	29.4%	26.7%
25 ปี	42.7%	36.7%	32.1%	28.4%
30 ปี	51.3%	42.5%	36.0%	31.0%
35 ปี	64.5%	50.9%	41.5%	34.7%
40 ปี	86.7%	63.8%	49.6%	40.0%

ที่มา: คำนวณโดยคณะผู้วิจัย

(ข) เงินออมที่ควรสะสมต่อเดือน (หน่วย: บาท)

อายุเริ่มออม	อายุเกษียณ			
	55 ปี	60 ปี	65 ปี	70 ปี
20 ปี	3,011	2,669	2,393	2,173
25 ปี	3,475	2,987	2,612	2,311
30 ปี	4,175	3,459	2,930	2,523
35 ปี	5,249	4,142	3,377	2,824
40 ปี	7,056	5,192	4,036	3,255

ที่มา: คำนวณโดยคณะผู้วิจัย

หมายเหตุ: ตัวเลขเงินออมต้องปรับเพิ่มตามเงินเฟ้อที่ร้อยละ 1.5 ต่อปี

4. ต้นแบบการออมสำหรับครอบครัวที่ต้องเลี้ยงดูผู้สูงอายุ

เมื่อพิจารณาผู้ออมที่ต้องการเลี้ยงดูผู้สูงอายุเพิ่มเติมว่าต้องมีการออมเท่าใด คณะผู้วิจัยใช้ประมาณการรายจ่ายสำหรับผู้สูงอายุต่อเดือน โดยอาศัยข้อมูลการสำรวจครัวเรือนในส่วนที่ผ่านมา ซึ่งพบว่ารายจ่ายสำหรับผู้สูงอายุ 1 คนมีรายจ่ายเฉลี่ยที่ 1,911 บาทต่อเดือน คณะผู้วิจัยยังตั้งสมมติฐานเพิ่มเติมว่ารายจ่ายนี้จะเริ่มเกิดขึ้นหลัง 5 ปีที่ผู้ออมเริ่มสะสมการออม และเป็นรายจ่ายที่ปรับเพิ่มตามเงินเฟ้อที่ร้อยละ 1.5 ต่อปี โดยผู้ออมจะต้องเลี้ยงดูผู้สูงอายุเป็นเวลา 25 ปี

ในงานวิจัยชิ้นนี้จะพิจารณากรณีที่เลี้ยงดูผู้สูงอายุ 1 คนและ 2 คนตามลำดับ ดังนี้

4.1 ต้นแบบการออมเพื่อดูแลผู้สูงอายุ 1 คน

ผลการประมาณการแบบจำลองต้นแบบโดยปรับรายจ่ายเพิ่มเติมสำหรับการเลี้ยงดูผู้สูงอายุ 1 คนเป็นเวลา 20 ปี (ตารางที่ 4.17 (ก)) พบว่า ผู้ออมต้องมีการออมเงินในระดับร้อยละ 25 โดยประมาณ ถึงจะเพียงพอที่จะถึงเป้าหมายดังกล่าว โดยคนที่ต้องการจะเกษียณอายุตอนอายุ 55, 60, 65 และ 70 ปี ต้องเริ่มออมตอนอายุ 20, 25, 30, 35 ปี โดยที่ต้องมีการออมเงินในสัดส่วนดังกล่าว และเหมือนกับกรณีฐานที่หากมีการเลื่อนการเกษียณอายุหรือเริ่มออมเมื่ออายุยังน้อยจะลดสัดส่วนเงินที่ต้องออมได้ค่อนข้างมาก ทั้งนี้ กรณีที่เริ่มออมตอนอายุ 20-25 ปี และเกษียณอายุที่อายุ 65-70 ปี มีถึง 3 กรณีที่สัดส่วนการออมต่ำกว่าร้อยละ 20 ในทางตรงกันข้าม หากเริ่มออมตั้งแต่อายุ 35-40 ปี และต้องการเกษียณอายุที่อายุ 55-60 ปี ต้องมีการออมสูงกว่าร้อยละ 48 และกรณีที่สูงสุดจะต้องการเงินออมมากถึงร้อยละ 68

สำหรับปริมาณเงินออมต่อเดือน (ตารางที่ 4.17(ข)) ถ้าเริ่มต้นที่อายุน้อยๆ คือ 20-25 ปี และเกษียณอายุที่ 65-70 ปี จะต้องการเงินออมต่อเดือนประมาณ 1,400-1,600 บาท (ยกเว้นกรณีที่เริ่มออมตอนอายุ 25 ปี และเกษียณอายุที่ 65 ปี จะต้องการเงินออมประมาณเดือนละ 1,800 บาท) หากต้องการเกษียณอายุที่อายุ 55, 60, 65 และ 70 ปี โดยเริ่มต้นออม ณ อายุ 20, 25, 30, 35 ปี จะต้องมีเงินออมประมาณ 2,100 บาทต่อเดือน และ ถ้าเริ่มต้นที่อายุ 35-40 ปี และต้องการเกษียณอายุในช่วงอายุ 55-60 ปี ต้องออมเงินต่อเดือนสูงกว่า 4,000 บาท และกรณีที่สูงสุดต้องมีการออมเงินในระดับ 5,500 บาทต่อเดือน

(ก) สัดส่วนการออมต่อรายได้

อายุเริ่มออม	อายุเกษียณ			
	55 ปี	60 ปี	65 ปี	70 ปี
20 ปี	25.9%	22.3%	19.5%	17.2%
25 ปี	30.9%	25.8%	21.9%	18.8%
30 ปี	38.3%	30.8%	25.3%	21.1%
35 ปี	49.3%	37.8%	29.8%	24.1%
40 ปี	67.6%	48.3%	36.4%	28.2%

ที่มา: คำนวณโดยคณะผู้วิจัย

(ข) เงินออมที่ควรสะสมต่อเดือน (หน่วย: บาท)

อายุเริ่มออม	อายุเกษียณ			
	55 ปี	60 ปี	65 ปี	70 ปี
20 ปี	2,108	1,815	1,587	1,400
25 ปี	2,515	2,100	1,782	1,530
30 ปี	3,117	2,507	2,059	1,717
35 ปี	4,012	3,076	2,425	1,961
40 ปี	5,501	3,931	2,962	2,295

ที่มา: คำนวณโดยคณะผู้วิจัย

หมายเหตุ: ตัวเลขเงินออมต้องปรับเพิ่มตามเงินเฟ้อที่ร้อยละ 1.5 ต่อปี

4.2 ต้นแบบการออมเพื่อดูแลผู้สูงอายุ 2 คน

ผลการประมาณการแบบจำลองต้นแบบโดยปรับรายจ่ายเพิ่มเติมสำหรับการเลี้ยงดูผู้สูงอายุ 2 คนเป็นเวลา 20 ปี (ตารางที่ 4.18 (ก)) พบว่า ผู้ออมต้องมีการออมเงินในระดับร้อยละ 41 โดยประมาณ ถึงจะเพียงพอที่จะถึงเป้าหมายดังกล่าว โดยคนที่ต้องการจะเกษียณอายุตอนอายุ 55, 60, 65 และ 70 ปี ต้องเริ่มออมตอนอายุ 20, 25, 30, 35 ปี โดยที่ ต้องมีการออมเงินในสัดส่วนดังกล่าว และเหมือนกับกรณีฐานที่หากมีการเลื่อนการเกษียณอายุหรือเริ่มออมเมื่ออายุยังน้อยจะลดสัดส่วนเงินที่ต้องออมได้ค่อนข้างมาก ทั้งนี้ กรณีที่เริ่มออมตอนอายุ 20-25 ปี และเกษียณอายุที่อายุ 65-70 ปี มีถึง 3 กรณีที่สัดส่วนการออมต่ำกว่าร้อยละ 33.3 ในทางตรงกันข้าม หากเริ่มออมตั้งแต่อายุ 35-40 ปี และต้องการเกษียณอายุที่อายุ 55-60 ปี ต้องมีการออมสูงกว่าร้อยละ 72 และกรณีที่สูงสุดจะต้องการเงินออมมากถึงร้อยละ 96.4

สำหรับปริมาณเงินออมต่อเดือน (ตารางที่ 4.18 (ข)) ถ้าเริ่มต้นที่อายุน้อยๆ คือ 20-25 ปี และเกษียณอายุที่ 65-70 ปี จะต้องการเงินออมต่อเดือนประมาณ 2,500-2,700 บาท (ยกเว้นกรณีที่เริ่มออมตอนอายุ 25 ปี และเกษียณอายุที่ 65 ปี จะต้องการเงินออมประมาณเดือนละ 3,000 บาท) หากต้องการเกษียณอายุที่อายุ 55, 60, 65 และ 70 ปี โดยเริ่มต้นออม ณ อายุ 20, 25, 30, 35 ปี จะต้องมีเงินออมประมาณ 3,300-3,400 บาทต่อเดือน และ ถ้าเริ่มต้นที่อายุ 35-40 ปี และต้องการเกษียณอายุในช่วงอายุ 55-60 ปี ต้องออมเงินต่อเดือนสูงกว่า 5,900 บาท และกรณีที่สูงสุดต้องมีการออมเงินในระดับ 7,900 บาทต่อเดือน

ตารางที่ 4.18 แสดงสัดส่วนการออมและค่าเฉลี่ยเงินออมต่อเดือนกรณีมีรายจ่ายดูแลผู้สูงอายุ 2 คน

(ก) สัดส่วนการออมต่อรายได้

อายุเริ่มออม	อายุเกษียณ			
	55 ปี	60 ปี	65 ปี	70 ปี
20 ปี	41.3%	36.8%	33.3%	30.3%
25 ปี	47.7%	41.3%	36.4%	32.4%
30 ปี	57.3%	47.9%	40.9%	35.6%
35 ปี	72.0%	57.3%	47.2%	39.9%
40 ปี	96.4%	71.7%	56.3%	45.9%

ที่มา: คำนวณโดยคณะผู้วิจัย

(ข) เงินออมที่ควรสะสมต่อเดือน (หน่วย: บาท)

อายุเริ่มออม	อายุเกษียณ			
	55 ปี	60 ปี	65 ปี	70 ปี
20 ปี	3,361	2,995	2,710	2,466
25 ปี	3,882	3,361	2,962	2,637
30 ปี	4,663	3,898	3,328	2,897
35 ปี	5,859	4,663	3,841	3,247
40 ปี	7,845	5,835	4,582	3,735

ที่มา: คำนวณโดยคณะผู้วิจัย

หมายเหตุ: ตัวเลขเงินออมต้องปรับเพิ่มตามเงินเฟ้อที่ร้อยละ 1.5 ต่อปี

5. ต้นแบบการออมสำหรับครอบครัวที่ต้องเลี้ยงดูผู้สูงอายุและต้องดูแลเด็ก

คณะผู้วิจัยใช้ข้อสมมติเกี่ยวกับการใช้จ่ายของเด็กและผู้สูงอายุแบบเดียวกันกับ 2 ต้นแบบที่ผ่านมา โดยการพิจารณาจะพิจารณาด้านทุนทั้งการดูแลผู้สูงอายุและเด็กไปพร้อมๆ กัน โดยแยกเป็น 2 กรณีก็คือ (1) ผู้ออมที่ดูแลผู้สูงอายุและเด็กอย่างละ 1 คน และ (2) ผู้ออมที่ดูแลผู้สูงอายุและเด็กอย่างละ 2 คน ดังนี้

5.1 ต้นแบบการออมเพื่อดูแลผู้สูงอายุและเด็กอย่างละ 1 คน

ผลการประมาณการแบบจำลองต้นแบบโดยปรับรายจ่ายเพิ่มเติมสำหรับการเลี้ยงดูผู้สูงอายุและเด็กอย่างละ 1 คนเป็นเวลา 25 ปี และ 20 ปี ตามลำดับ (ตารางที่ 4.19 (ก)) พบว่า ผู้ออมต้องมีการออมเงินในระดับร้อยละ 40 โดยประมาณ ถึงจะเพียงพอที่จะถึงเป้าหมายดังกล่าว โดยคนที่ต้องการจะเกษียณอายุตอนอายุ 55, 60, 65 และ 70 ปี ต้องเริ่มออมตอนอายุ 20, 25, 30, 35 ปี โดยที่ ต้องมีการออมเงินในสัดส่วนดังกล่าว และเหมือนกับกรณีฐานที่หากมีการเลื่อนการเกษียณอายุหรือเริ่มออมเมื่ออายุน้อยจะลดสัดส่วนเงินที่ต้องออมได้ค่อนข้างมาก ทั้งนี้ กรณีที่เริ่มออมตอนอายุ 20-25 ปี และเกษียณอายุที่อายุ 65-70 ปี มีถึง 3 กรณีที่สัดส่วนการออมต่ำกว่าร้อยละ 31 ในทางตรงกันข้าม หากเริ่มออมตั้งแต่อายุ 35-40 ปี และต้องการ

เกษียณอายุที่อายุ 55-60 ปี ต้องมีการออมสูงกว่าร้อยละ 68 และกรณีที่สูงที่สุดจะต้องการเงินออมมากถึงร้อยละ 96

สำหรับปริมาณเงินออมต่อเดือน (ตารางที่ 4.19(ข)) ถ้าเริ่มต้นที่อายุน้อยๆ คือ 20-25 ปี และเกษียณอายุที่ 65-70 ปี จะต้องการเงินออมต่อเดือนประมาณ 2,300-2,500 บาท (ยกเว้นกรณีที่เริ่มออมตอนอายุ 25 ปี และเกษียณอายุที่ 65 ปี จะต้องการเงินออมประมาณเดือนละ 2,800 บาท) หากต้องการเกษียณอายุที่อายุ 55, 60, 65 และ 70 ปี โดยเริ่มต้นออม ณ อายุ 20, 25, 30, 35 ปี จะต้องมีเงินออมประมาณ 3,100-3,200 บาทต่อเดือน และ ถ้าเริ่มต้นที่อายุ 35-40 ปี และต้องการเกษียณอายุในช่วงอายุ 55-60 ปี ต้องออมเงินต่อเดือนสูงกว่า 5,500 บาท และกรณีที่สูงสุดต้องมีการออมเงินในระดับ 7,800 บาทต่อเดือน

ตารางที่ 4.19 แสดงสัดส่วนการออมและค่าเฉลี่ยเงินออมต่อเดือนกรณีมีรายจ่ายดูแลผู้สูงอายุและเด็กอย่างละ 1 คน

(ก) สัดส่วนการออมต่อรายได้

อายุเริ่มออม	อายุเกษียณ			
	55 ปี	60 ปี	65 ปี	70 ปี
20 ปี	39.1%	34.8%	31.3%	28.5%
25 ปี	45.2%	39.0%	34.2%	30.4%
30 ปี	54.3%	45.2%	38.4%	33.3%
35 ปี	68.3%	54.6%	44.3%	37.3%
40 ปี	96.1%	67.8%	53.0%	42.9%

ที่มา: คำนวณโดยคณะผู้วิจัย

(ข) เงินออมที่ควรสะสมต่อเดือน (หน่วย: บาท)

อายุเริ่มออม	อายุเกษียณ			
	55 ปี	60 ปี	65 ปี	70 ปี
20 ปี	3,182	2,832	2,547	2,319
25 ปี	3,678	3,174	2,783	2,474
30 ปี	4,419	3,678	3,125	2,710
35 ปี	5,558	4,443	3,605	3,035
40 ปี	7,821	5,518	4,313	3,491

ที่มา: คำนวณโดยคณะผู้วิจัย

หมายเหตุ: ตัวเลขเงินออมต้องปรับเพิ่มตามเงินเฟ้อที่ร้อยละ 1.5 ต่อปี

5.2 ต้นแบบการออมเพื่อดูแลผู้สูงอายุและเด็กอย่างละ 2 คน

ผลการประมาณการแบบจำลองต้นแบบโดยปรับรายจ่ายเพิ่มเติมสำหรับการเลี้ยงดูผู้สูงอายุและเด็กอย่างละ 2 คนเป็นเวลา 25 ปี และ 20 ปี ตามลำดับ (ตารางที่ 4.20 (ก)) พบว่า ผู้ออมต้องมีการออมเงินใน

ระดับร้อยละ 68 โดยประมาณ ถึงจะเพียงพอที่จะถึงเป้าหมายดังกล่าว โดยคนที่ต้องการจะเกษียณอายุตอนอายุ 55, 60, 65 และ 70 ปี ต้องเริ่มออมตอนอายุ 20, 25, 30, 35 ปี โดยที่ต้องมีการออมเงินในสัดส่วนดังกล่าว และเหมือนกับกรณีฐานที่หากมีการเลื่อนการเกษียณอายุหรือเริ่มออมเมื่ออายุน้อยจะลดสัดส่วนเงินที่ต้องออมได้ค่อนข้างมาก ทั้งนี้ กรณีที่เริ่มออมตอนอายุ 20-25 ปี และเกษียณอายุที่อายุ 65-70 ปี มีถึง 3 กรณีที่สัดส่วนการออมต่ำกว่าร้อยละ 57 ในทางตรงกันข้าม หากเริ่มออมตั้งแต่อายุ 35-40 ปี และต้องการเกษียณอายุที่อายุ 55-60 ปี ต้องมีการออมสูงกว่าร้อยละ 100 (ซึ่งแปลว่าไม่สามารถทำได้จริง)

สำหรับปริมาณเงินออมต่อเดือน (ตารางที่ 4.20 (ข)) ถ้าเริ่มต้นที่อายุน้อยๆ คือ 20-25 ปี และเกษียณอายุที่ 65-70 ปี จะต้องการเงินออมต่อเดือนประมาณ 4,300-4,600 บาท (ยกเว้นกรณีที่เริ่มออมตอนอายุ 25 ปี และเกษียณอายุที่ 65 ปี จะต้องการเงินออมประมาณเดือนละ 5,000 บาท) หากต้องการเกษียณอายุที่อายุ 55, 60, 65 และ 70 ปี โดยเริ่มต้นออม ณ อายุ 20, 25, 30, 35 ปี จะต้องมีเงินออมประมาณ 5,500 บาทต่อเดือน และ ถ้าเริ่มต้นที่อายุ 35-40 ปี และต้องการที่จะเกษียณอายุในช่วงอายุ 55-60 ปี ต้องออมเงินต่อเดือนสูงกว่า 9,000 บาท และกรณีที่สูงสุดต้องมีการออมเงินในระดับ 12,500 บาทต่อเดือน ตารางที่ 4.20 แสดงสัดส่วนการออมและค่าเฉลี่ยเงินออมต่อเดือนกรณีมีรายจ่ายดูแลผู้สูงอายุและเด็กอย่างละ 2 คน

(ก) สัดส่วนการออมต่อรายได้

อายุเริ่มออม	อายุเกษียณ			
	55 ปี	60 ปี	65 ปี	70 ปี
20 ปี	67.8%	61.8%	57.0%	53.0%
25 ปี	76.3%	67.7%	61.0%	55.8%
30 ปี	89.5%	76.7%	67.3%	60.1%
35 ปี	109.9%	91.0%	76.2%	66.3%
40 ปี	153.3%	110.5%	89.5%	75.3%

ที่มา: คำนวณโดยคณะผู้วิจัย

(ข) เงินออมที่ควรสะสมต่อเดือน (หน่วย: บาท)

อายุเริ่มออม	อายุเกษียณ			
	55 ปี	60 ปี	65 ปี	70 ปี
20 ปี	5,518	5,029	4,639	4,313
25 ปี	6,209	5,509	4,964	4,541
30 ปี	7,284	6,242	5,477	4,891
35 ปี	8,944	7,406	6,201	5,395
40 ปี	12,476	8,992	7,284	6,128

ที่มา: คำนวณโดยคณะผู้วิจัย

หมายเหตุ: ตัวเลขเงินออมต้องปรับเพิ่มตามเงินเฟ้อที่ร้อยละ 1.5 ต่อปี

6. รายจ่ายที่สูงเกินมาตรฐานของสังคม หรือไม่เหมาะสม

หากพิจารณาในระดับครัวเรือน จะพบว่า มีครัวเรือนจำนวนมากที่ไม่สามารถมีเงินออมได้เนื่องมาจากการที่ครัวเรือนมีรายจ่ายสูงกว่าที่ควรจะเป็น ในขณะเดียวกัน ผลการศึกษาในระดับปัจเจก ได้สะท้อนให้เห็นว่าการเตรียมความพร้อมทางการเงินจะช่วยให้ถึงเป้าหมายการมีเงินใช้ยามเกษียณได้

ในส่วนนี้จะเป็นการให้ข้อมูลรายจ่ายของครัวเรือนแยกตามหมวดที่มีความสุ่มเสี่ยงที่จะสูงเกินความเป็นจริง ซึ่งจะเป็นข้อมูลที่จะทำให้ผู้ออมได้ทราบว่าครัวเรือนต่างๆ มีการใช้จ่ายในแต่ละรายการประมาณเท่าไร ซึ่งจะช่วยในการปรับพฤติกรรมของตนเองให้สอดคล้องกับ “พฤติกรรม” ของสังคม

การให้ข้อมูลในรูปแบบนี้ เป็นการปรับพฤติกรรมการออมของครัวเรือนผ่านกลไกทางด้านเศรษฐศาสตร์พฤติกรรมที่เรียกว่า “การสะกิด” หรือ Nudge โดยมีจุดมุ่งหวังให้ครัวเรือนสามารถปรับลดพฤติกรรมรายจ่ายที่สูงเกินมาตรฐาน หรือ ยกเลิกพฤติกรรมรายจ่ายในหมวดที่ไม่เหมาะสม

การเก็บรวบรวมในครั้งนี้จะอาศัยข้อมูล 2 ส่วนมาประกอบกัน ได้แก่ ข้อมูลการสำรวจครัวเรือนที่เป็นฐานข้อมูลเดียวกันกับที่วิเคราะห์ในงานวิจัยชิ้นนี้ ร่วมกับการทบทวนวรรณกรรมถึงรายจ่ายบางหมวดที่อาจจะไม่มีความเหมาะสมและควรจะถูกเว้น ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

6.1 การวิเคราะห์รายจ่ายที่สูงเกินมาตรฐานของสังคม

หากพิจารณารายจ่ายของครัวเรือนในภาพรวม จะสามารถแบ่งรายจ่ายออกได้เป็น 8 กลุ่มใหญ่ ได้แก่

1. ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย เช่น ค่าประเมินค่าเช่าบ้าน การซ่อมแซมบ้าน เฟอร์นิเจอร์ เครื่องใช้สอยภายในบ้าน ค่าสาธารณูปโภค เป็นต้น
2. ค่าใช้จ่ายเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย และรองเท้า เช่น ชุดเครื่องแบบทำงาน ค่าตัดเย็บเสื้อผ้า ค่าซักรีด รองเท้า เป็นต้น
3. ค่าใช้จ่ายส่วนบุคคลและอาหาร เช่น สบู่ แปรงสีฟัน เครื่องสำอาง กระจเป่า นาฬิกา ค่าเสริมสวย ค่าใช้จ่ายอาหาร เช่น ข้าว เนื้อสัตว์ ผักผลไม้ เครื่องปรุง เครื่องดื่ม อาหารสำเร็จรูป อาหารบริเวณนอกบ้าน อาหารซื้อมารับประทานในบ้าน ยาสูบ เป็นต้น
4. ค่าเวชภัณฑ์และค่าตรวจรักษาพยาบาล เช่น ค่ายา OPD IPD ทันตกรรม ค่าตรวจสายตา ค่าตรวจสุขภาพ เป็นต้น
5. ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการเดินทาง เช่น ค่ายานพาหนะ ค่ายางรถยนต์ แบตเตอรี่ น้ำมันเครื่อง ค่าภาษีรถ ค่าบริการล้างรถ ค่าใช้จ่ายในการบำรุงรักษา ค่าที่จอดรถ ค่าทางด่วน ค่ารถประจำทาง ค่ารถแท็กซี่ ค่าน้ำมัน ค่าเดินทางท่องเที่ยว ค่าซื้อของที่ระลึก เป็นต้น
6. ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการศึกษา เช่น ค่าเล่าเรียน ค่าธรรมเนียมการศึกษา ค่าอุปกรณ์การเรียน ค่าเรียนพิเศษ ค่าจัดทำรายงาน เป็นต้น
7. ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับสื่อสารและสันทนาการ เช่น ค่าเครื่องโทรศัพท์ ค่าโทรคมนาคม ค่าอินเทอร์เน็ต ค่าซื้อโทรศัพท์ คอมพิวเตอร์ อุปกรณ์กีฬา สัตว์เลี้ยง พันธุ์ไม้ ค่าสมาชิกเคเบิลทีวี ค่าเรียนและเล่น

กีฬา ค่าสวนสนุก หนังสือนิตยสาร ค่าสังฆทาน ดอกไม้รูปเทียน ค่าจัดงานแต่งงาน งานบวช งานศพ งานวันเกิด เป็นต้น

8. ค่าใช้จ่ายที่ไม่ใช่การอุปโภคบริโภค เช่น ค่าใช้จ่ายภาษี ค่าธรรมเนียมทางการเงิน ค่าประกัน ดอกเบี้ย เงินบริจาค เงินทำบุญ สลากกินแบ่ง เงินหาย และอื่นๆ

เมื่อพิจารณาลงลึกในแต่ละหมวดค่าใช้จ่ายจะพบว่ามีย่อยบางประเภทที่สามารถที่จะลดค่าใช้จ่ายลงได้บางส่วน เพราะเป็นรายการที่ไม่มีความจำเป็นโดยตรงต่อการดำรงชีวิต โดยคณะผู้วิจัยได้แยกรายจ่ายดังกล่าวออกมาเป็น 7 กลุ่ม ได้แก่ (1) ค่าเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย (2) ค่าใช้จ่ายส่วนบุคคล (3) ค่าใช้จ่ายเพื่อการท่องเที่ยว (4) ค่าใช้จ่ายโทรคมนาคม (5) ค่าใช้จ่ายสหนาการ (6) ค่าใช้จ่ายงานพิธี และ (7) ค่าบริโภคนอกบ้าน

ใน 7 กลุ่มดังกล่าว หากพิจารณารายจ่ายในระดับครัวเรือนจะสามารถจำแนกระดับการจ่ายออกมาได้เป็น ครัวเรือนที่จ่ายต่ำที่สุด ครัวเรือนที่จ่ายสูงที่สุด ครัวเรือนที่จ่ายในระดับต่ำ (ควอไทล์ที่ 1) ครัวเรือนที่จ่ายในระดับปานกลาง (ควอไทล์ที่ 2) และครัวเรือนที่จ่ายในระดับสูง (ควอไทล์ที่ 3) ดังตารางที่ 4.21

ตารางที่ 4.21 แสดงให้เห็นว่าครัวเรือนมีรายจ่ายในกลุ่มที่คาดว่าจะปรับลดได้ โดยผู้ใช้ควรจะอ้างอิงว่าครัวเรือนของตนเองสามารถลดค่าใช้จ่ายไปในระดับควอไทล์ที่ต่ำลงได้หรือไม่? ถ้าค่าใช้จ่ายอยู่ในควอไทล์ที่ 1 แล้วจะถือว่าเป็นค่าใช้จ่ายที่น่าจะมีความเหมาะสมอ้างอิงจากข้อมูลสำรวจที่พบ

ตัวอย่างเช่น ค่าใช้จ่ายในหมวดเสื้อผ้าและเครื่องแต่งกาย จะพบว่าครัวเรือนที่จ่ายต่ำที่สุดจะจ่ายเพียง 56 บาทต่อเดือน และมากที่สุดจะจ่ายที่ 1,431 บาทต่อเดือนโดยเฉลี่ย สำหรับครัวเรือนที่มีรายจ่ายในหมวดนี้ในระดับที่ต่ำ กลางและสูง จะมีรายจ่ายที่ 290, 555, 596 บาทต่อครัวเรือนต่อเดือนตามลำดับ ครัวเรือนที่มีรายจ่าย 555 บาทต่อเดือน ควรจะปรับลดให้เหลือ 290 บาทต่อเดือนจะทำให้มีเงินออมเพิ่มขึ้น 265 บาทต่อเดือน ในขณะที่ครัวเรือนที่มีรายจ่ายที่ 596 บาทต่อเดือน ควรจะปรับลดให้เหลือ 555 บาทต่อเดือน จะทำให้มีเงินออมเหลือ 41 บาทต่อเดือนตามลำดับ

ตารางที่ 4.21 แสดงรายจ่ายครัวเรือนในหมวดรายจ่ายที่มีโอกาสปรับลดได้ (หน่วย: บาทต่อเดือน)

หมวดค่าใช้จ่าย	ต่ำสุด-สูงสุด	Quartile 1	Quartile 2 (มัธยฐาน)	Quartile 3
เสื้อผ้า/ เครื่องแต่งกาย	56-1,431	290	555	596
ใช้จ่ายส่วนบุคคล	237-1,966	513	841	904
การเดินทาง (ไม่ใช่ เพื่อทำงาน)	27-1,824	123	314	441
โทรคมนาคม	130-1,617	463	832	922
การท่องเที่ยว	109-861	225	240	316
งานพิธี	1-10,585	24	38	58
บริโภคนอกบ้าน	21-429	130	288	415

ที่มา: คำนวณโดยคณะผู้วิจัย

6.2 รายจ่ายที่ไม่เหมาะสม

อีกทางเลือกหนึ่งที่สำคัญเพื่อสนับสนุนให้เกิดเงินออมที่เพียงพอสำหรับวัยเกษียณก็คือการตัดรายจ่ายต่อสินค้าหรือบริการที่ไม่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตและมักจะมีโทษต่อตัวผู้บริโภครองหรือรวมถึงผู้ที่อยู่รอบข้างตัวผู้บริโภครองด้วย ซึ่งการผลิตและการบริโภคสินค้าหรือบริการดังกล่าวบางรายการเข้าข่ายผิดกฎหมายทางอาญา สำหรับงานวิจัยนี้กำหนดให้รายจ่ายต่อสินค้าหรือบริการที่ควรยกเว้นเพื่อให้เกิดการออมที่เพียงพอสำหรับวัยเกษียณประกอบไปด้วย ค่าพนัน ค่าสารเสพติด ค่าบุหรี และค่าสุรา

รายงานวิจัยการศึกษาสถานการณ์ พฤติกรรม และผลกระทบการพนันในประเทศไทยของศูนย์วิจัยเพื่อการพัฒนาสังคมและธุรกิจ (2562) ที่เสนอต่อศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน (Center for Gambling Studies) ได้เก็บรวบรวมข้อมูลประชาชนไทยที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไปทั่วประเทศ รวมจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 44,050 ตัวอย่าง เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเล่นพนันของชาวไทยในภาพรวมภายในปี 2562 โดยพบว่าการเล่นพนันสามารถแบ่งออกเป็น 5 ประเภท และแต่ละประเภทสามารถระบุค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อปีได้ดังนี้

1. สลากกินแบ่งรัฐบาล ผู้เล่นเล่นเฉลี่ยงวดละ 314 บาท เล่นเฉลี่ยปีละ 19 งวด รวมเป็นเงินเฉลี่ยปีละ 5,966 บาท หรือเดือนละประมาณ 497 บาท
2. หวยใต้ดิน ผู้เล่นเล่นเฉลี่ยงวดละ 405 บาท เล่นเฉลี่ยปีละ 19 งวด รวมเป็นเงินเฉลี่ยปีละ 7,695 บาท หรือเดือนละประมาณ 641 บาท
3. พนันทายผลฟุตบอลทั้งในรูปแบบเล่นกันเอง เล่นกับเจ้ามือในประเทศ หรือเล่นกับเจ้ามือต่างประเทศซึ่งเป็นที่อื่นกว่าเล่นพนันทายผลคู่หรือทายผลชุด เฉลี่ยโดยรวมแล้วผู้เล่นจะเล่นสัปดาห์ละ 631 บาท รวมเป็นเงินเฉลี่ยปีละ 30,288 บาท หรือเดือนละ 2,524 บาท
4. พนันในบ่อน เช่น เกมไพ่ผสมสิบ ไฮโล บาคาร่า ป็อกเต็ง โดยเฉลี่ยผู้เล่นจะเล่นครั้งละ 584 บาท เล่นเฉลี่ย 3 ครั้งต่อเดือน รวมเป็นเงินเฉลี่ย 21,024 บาท หรือเฉลี่ยเดือนละ 1,752 บาท

5. พนันออนไลน์ เช่น บาคาร่า ป็อกเต็ง สล็อตแมชชีน ไฮโล โดยเฉลี่ยผู้เล่นจะเล่นครั้งละ 345 บาท เล่นเฉลี่ยเดือนละ 5 ครั้ง รวมค่าใช้จ่ายเฉลี่ยทั้งปี 20,700 บาท หรือเฉลี่ยเดือนละ 1,725 บาท

จากทั้งหมด 5 รายการดังกล่าว จะเห็นได้ว่า การเล่นพนันทายผลฟุตบอลก่อให้เกิดรายจ่ายต่อปีมากที่สุด รองลงมาคือการเล่นพนันในบ่อน และน้อยที่สุดคือการเล่นสลากกินแบ่งรัฐบาล ทั้งนี้ ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของการเล่นพนันทุกรายการจะได้ว่าประชาชนชาวไทยเฉพาะกลุ่มที่เล่นการพนันจะเท่ากับปีละ 18,038 บาท หรือโดยเดือนละประมาณ 1,503 บาท⁸

สำหรับค่าใช้จ่ายด้านสารเสพติด คณะผู้วิจัยอ้างอิงข้อมูลพฤติกรรมกรรมการเสพของกลุ่มผู้ใช้สารเสพติดจากรายงานโครงการสำรวจทัศนคติและพฤติกรรมการใช้สารเสพติด: กรณีศึกษาประชาชนอายุ 15-65 ปี ใน 20 จังหวัดทั่วภูมิภาคของประเทศของสุริยัน บุญแท้ (2563) ภายใต้การสนับสนุนทุนโดยแผนงานศูนย์ศึกษาปัญหายาเสพติดของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และข้อมูลราคาสารเสพติดจากรายงานการประชุมคณะกรรมการศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดจังหวัดสมุทรสงครามครั้งที่ 9/2564 จากรายงานของสุริยัน บุญแท้ (2563) ที่ได้สำรวจ 5,656 ตัวอย่าง พบว่าสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 รายการ โดยแต่ละรายการสามารถคำนวณเป็นรายจ่ายเฉลี่ยต่อปีที่ยังอ้างอิงจากรายงานการประชุมฯ ได้ดังนี้

1. ใบกระท่อมเพื่อนำไปเคี้ยวสดและทำน้ำต้มที่ผสมสารอื่นเพื่อสันหนากาการ ผู้เสพเสพเฉลี่ยครั้งละ 5 ใบ (ใบละ 1.5 กรัม) เสพเฉลี่ยต่อสัปดาห์ 14 ใบ รวมต่อปีบริโภคใบกระท่อมเฉลี่ยคนละ 3.6 กิโลกรัม เฉลี่ยราคา กิโลกรัมละ 400 บาท รวมเป็นค่าใช้จ่าย 1,440 บาทต่อปี หรือประมาณ 120 บาทต่อเดือน

2. ใบกัญชาเพื่อสันหนากาการทั้งในรูปแบบการสูบและนำมาปรุงอาหาร ผู้เสพเสพเฉลี่ยครั้งละ 4 ใบ (ใบละ 1.5 กรัม) เสพเฉลี่ย 2 ครั้งต่อสัปดาห์ เฉลี่ยราคา กิโลกรัมละ 15,000 บาท รวมเป็นค่าใช้จ่าย 8,640 บาทต่อปี หรือเฉลี่ยเดือนละประมาณ 720 บาท

3. ยาบ้า ผู้เสพเสพเฉลี่ย 2 เม็ดต่อครั้ง เสพเฉลี่ย 2 ครั้งต่อสัปดาห์ เฉลี่ยราคาเม็ดละ 75 บาท รวมเป็นค่าใช้จ่าย 14,400 บาทต่อปี หรือเฉลี่ยเดือนละประมาณ 1,200 บาท

4. ยาไอซ์โดยวิธีการสูบหรือสูดควัน ผู้เสพเสพเฉลี่ย 2.25 กรัมต่อครั้ง เสพเฉลี่ย 1.84 ครั้งต่อสัปดาห์ ราคาเฉลี่ย 14,000 บาทต่อ 100 กรัม รวมเป็นค่าใช้จ่าย 27,820 บาทต่อปี หรือเฉลี่ยเดือนละ 2,318 บาท

จากทั้งหมด 4 รายการดังกล่าว การเสพยาไอซ์ก่อให้เกิดรายจ่ายมากที่สุด รองลงมาคือการเสพยาบ้า และน้อยที่สุดคือการเสพใบกระท่อม ทั้งนี้ ค่าเฉลี่ยแบบถ่วงน้ำหนักของรายจ่ายด้านการเสพยาเสพติดทุกรายการข้างต้นสำหรับเฉพาะกลุ่มประชาชนไทยที่เสพยาเสพติดดังกล่าวจะเท่ากับประมาณ 5,645 บาทต่อปี หรือเท่ากับประมาณ 470 บาทต่อเดือน

นอกจากนี้ อีกสองรายการสุดท้ายได้แก่ ค่าใช้จ่ายเพื่อบริโภคเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์หรือสุราและบุหรี่ยี่ คณะผู้วิจัยอ้างอิงข้อมูลจากรายงานการสำรวจพฤติกรรมด้านสุขภาพของประชาชนจำนวนสองรายงาน

⁸ การเล่นพนันโดยเฉลี่ยแบบถ่วงน้ำหนักต่อหนึ่งรายการจะอยู่ที่ 9,019 บาทต่อปี โดยประชาชนไทยที่เล่นการพนันจะเฉลี่ยกันคนละ 2 รายการ ดังนั้น ค่าเล่นการพนันโดยเฉลี่ยต่อคนต่อปีจึงเท่ากับ 18,038 บาท

ประจำปี พ.ศ. 2560 และ พ.ศ. 2564 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2560) และสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2564) ที่ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากครัวเรือนส่วนบุคคลกลุ่มตัวอย่างที่มีผู้อยู่อาศัยอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป จากครัวเรือนตัวอย่างทั้งหมด 46,300 ครัวเรือน และ 84,000 ครัวเรือนทั้งประเทศของปี พ.ศ. 2560 และ พ.ศ. 2564 ตามลำดับ สาเหตุที่ต้องนำข้อมูลมาจากทั้งสองรายงานเนื่องจากในปี พ.ศ. 2564 มีมาตรการควบคุมการแพร่ระบาดของโควิด-19 ที่ห้ามดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ตามสถานที่ต่างๆ จึงทำให้ค่าใช้จ่ายการดื่มสุราในปี พ.ศ. 2564 ไม่ได้สะท้อนพฤติกรรมแท้จริงของประชาชนผู้ดื่มได้มากนัก ดังนั้น จึงจำเป็นต้องนำข้อมูลรายงานจากปี พ.ศ. 2560 มาเสริมการวิเคราะห์เพื่อสะท้อนพฤติกรรมค่าใช้จ่ายปกติได้ดีมากขึ้น จากสองรายงานดังกล่าว พบว่าสามารถแบ่งรายการค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับสุราและบุหรี่ออกเป็น 3 รายการ ดังนี้

1. เครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ที่บ้านตัวเองหรือบ้านผู้อื่น ในปี พ.ศ. 2560 ผู้บริโภคมีค่าใช้จ่ายต่อปีโดยเฉลี่ยเท่ากับ 7,548 บาทต่อปี หรือเท่ากับ 629 บาทต่อเดือน ในขณะที่ปี พ.ศ. 2564 ผู้บริโภคมีค่าใช้จ่ายต่อปีโดยเฉลี่ยเท่ากับ 1,932 บาทต่อปี หรือเท่ากับ 161 บาทต่อเดือน

2. เครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ที่ร้านหรือที่อื่นๆ ในปี พ.ศ. 2560 ผู้บริโภคมีค่าใช้จ่ายต่อปีโดยเฉลี่ยเท่ากับ 6,276 บาทต่อปี หรือเท่ากับ 523 บาทต่อเดือน ในขณะที่ปี พ.ศ. 2564 ผู้บริโภคมีค่าใช้จ่ายต่อปีโดยเฉลี่ยเท่ากับ 4,176 บาทต่อปี หรือเท่ากับ 348 บาทต่อเดือน

3. บุหรี่ ในปี พ.ศ. 2560 ผู้สูบเป็นประจำมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อปีอยู่ที่ 6,552 บาท หรือเท่ากับ 546 บาทต่อเดือน ในขณะที่ปี พ.ศ. 2564 ผู้สูบเป็นประจำมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อปีอยู่ที่ 5,832 บาท หรือเท่ากับ 486 บาทต่อเดือน

ค่าใช้จ่ายแบบถัวเฉลี่ยการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์หรือสุราของประชาชนเฉพาะกลุ่มที่มีดื่มในปี พ.ศ. 2560 เท่ากับ 10,776 บาทต่อปี หรือเท่ากับ 898 บาทต่อเดือน ในขณะที่ปี พ.ศ. 2564 ประชาชนกลุ่มนี้มีค่าใช้จ่ายด้านการดื่มสุราแบบถัวเฉลี่ยอยู่ที่ 3,048 บาทต่อปี หรือ 254 บาทต่อเดือน

รายการค่าใช้จ่ายที่คณะผู้วิจัยเสนอว่าควรตัดออกเพื่อสนับสนุนการออมเพื่อวัยเกษียณที่ประกอบไปด้วย การพนัน ยาเสพติด สุรา และบุหรี่ สามารถสรุปเป็นค่าใช้จ่ายต่อเดือนและต่อปีได้ดังตารางที่ 4.22

ตารางที่ 4.22 สรุปรายจ่ายสำหรับสินค้าหรือบริการที่ไม่ควรเกิด

รายการค่าใช้จ่าย	ค่าใช้จ่ายต่อเดือนโดยเฉลี่ย (บาท)	ค่าใช้จ่ายต่อปีโดยเฉลี่ย (บาท)
การเล่นพนัน (ปี พ.ศ. 2562)	1,503	18,038
- สลากกินแบ่งรัฐบาล	497	5,966
- หวยใต้ดิน	641	7,695
- พนันทายผลฟุตบอล	2,524	30,288
- พนันในบ่อน	1,752	21,024
- พนันออนไลน์	1,725	20,700
ยาเสพติด (ปี พ.ศ. 2563)	470	5,645
- ใบกระท่อม	120	1,440
- ใบกัญชา	720	8,640
- ยาบ้า	1,200	14,400

รายการค่าใช้จ่าย	ค่าใช้จ่ายต่อเดือนโดยเฉลี่ย (บาท)	ค่าใช้จ่ายต่อปีโดยเฉลี่ย (บาท)
- ยาไอซ์	2,318	27,820
สุรา (ปี พ.ศ. 2560)	898	10,776
- ดื่มที่บ้าน	629	7,548
- ดื่มที่ร้าน	523	6,276
สุรา (ปี พ.ศ. 2564)	254	3,048
- ดื่มที่บ้าน	161	1,932
- ดื่มที่ร้าน	348	4,176
บุหรี่ (ปี พ.ศ. 2560)	546	6,552
บุหรี่ (ปี พ.ศ. 2564)	486	5,832

ที่มา: รวบรวมโดยคณะผู้วิจัย

6.3 ค่าเสียโอกาสจากรายจ่ายที่สมควรจะปรับลดได้ หรือที่ไม่เหมาะสม

คณะผู้วิจัยได้คำนวณค่าเสียโอกาสของการใช้จ่ายที่สมควรจะปรับลดได้ หรือที่ไม่เหมาะสม โดยแยกการวิเคราะห์ห่ออกตามอายุของผู้ที่จ่าย และอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริง (ซึ่งคิดจากค่าเฉลี่ยของผลตอบแทนตลาดหักลบด้วยอัตราเงินเฟ้อที่ร้อยละ 1.5) ซึ่งได้ผลการประมาณการค่าเสียโอกาส (ตารางที่ 4.23)

หากผู้ใช้จ่ายเริ่มต้นการใช้จ่ายอย่างไม่เหมาะสมตั้งแต่อายุ 20 ปี และมีการใช้จ่ายดังกล่าวไปจนถึงสิ้นอายุขัย ค่าเสียโอกาสทั้งหมดที่เกิดขึ้นจะเท่ากับ 343,518 บาท (คิดเป็นมูลค่าปัจจุบัน ณ ปีที่เริ่มจ่าย) หากอายุที่เริ่มจ่ายสูงขึ้นเป็น 25-30 ปี จะมีค่าเสียโอกาสที่ลดลงเหลือ 267,537 และ 207,204 บาท และหากเริ่มจ่ายที่อายุ 40 ปี จะมีค่าเสียโอกาสเหลือเพียง 121,254 บาท

ในแง่นี้ ยังมีอายุเริ่มจ่ายที่ลดลงยังมีค่าเสียโอกาสที่สูงขึ้น ดังนั้น ผลการสำรวจที่พบว่าคนรุ่นใหม่มีการใช้จ่ายแบบสุรุ่ยสุร่ายตั้งแต่อายุยังน้อยยิ่งสะท้อนให้เห็นถึงค่าเสียโอกาสที่สูงเพิ่มขึ้นตามไปด้วย ในทางตรงกันข้าม หากผู้ออมสามารถที่จะออมเงินอย่างสม่ำเสมอทุกเดือนจะสามารถคาดหวังผลตอบแทนได้เทียบเท่ากับมูลค่าของค่าเสียโอกาสที่เกิดขึ้นเช่นเดียวกัน เช่น คนที่อายุ 20 ปี หากออมเงิน 100 บาทต่อเดือนไปจนถึงสิ้นอายุขัยจะมีเงินไว้จ่ายใช้สอยมากขึ้นถึง 343,518 บาทเลยทีเดียว

ตารางที่ 4.23 แสดงค่าเสียโอกาสของการจ่ายเงิน 100 บาทต่อเดือน (หน่วย: บาท)

อายุที่เริ่มใช้จ่าย (ปี)	ค่าเสียโอกาสของการใช้จ่าย 100 บาททุกเดือน
20	343,518
25	267,537
30	207,204
35	159,296
40	121,254

ที่มา: คำนวณโดยคณะผู้วิจัยภายใต้สมมติฐานการจ่ายเงิน 100 บาทต่อเดือนตั้งแต่อายุที่เริ่มจนถึงเสียชีวิต

ท้ายที่สุด หากพิจารณาลดค่าใช้จ่ายในหมวดที่สามารถปรับลดได้ และลดรายจ่ายที่ไม่เหมาะสม (ตารางที่ 4.24) จะช่วยทำให้ครัวเรือนมีรายได้เพิ่มสูงขึ้นมาก และเพิ่มโอกาสในการออมของครัวเรือนทำให้ครัวเรือนมีความสามารถในการรองรับกับชีวิตหลังเกษียณได้ดียิ่งขึ้น

ตารางที่ 4.24 แสดงค่าเสียโอกาสของการจ่ายเงินไปกับรายจ่ายที่ไม่เหมาะสมรูปแบบต่างๆ (หน่วย: บาท)

อายุที่เริ่มใช้จ่าย (ปี)	ค่าใช้จ่าย 7 หมวด ที่ปรับลดได้	การบริโภคเหล้า และบุหรี่	การพนันและสิ่งเสพติด
20	4,603,144	2,542,035	6,777,614
25	3,585,000	1,979,776	5,278,511
30	2,776,535	1,533,310	4,088,137
35	2,134,568	1,178,791	3,142,912
40	1,624,809	897,282	2,392,349

ที่มา: คำนวณโดยคณะผู้วิจัย

4.6 รูปแบบสวัสดิการภาครัฐที่เหมาะสม

การวิเคราะห์ในส่วนนี้จะเป็นการประเมินรูปแบบสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุของภาครัฐที่เหมาะสม โดยจะเป็นการประเมินเทียบเคียงความสามารถของผู้ออมในการออม เทียบกับต้นแบบการออมในแต่ละรูปแบบ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. ผู้ออมที่ไม่มีภาระเลี้ยงดูผู้สูงอายุและลูก

ข้อมูลการสำรวจครัวเรือนของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ณ ปี พ.ศ. 2562 พบว่า ครัวเรือนที่มีรายได้เฉลี่ย 6,000-9,000 บาท หรือกลุ่มที่ได้รับค่าแรงขั้นต่ำจะมีสัดส่วนเงินออมต่อรายได้ (หลังหักชำระค่าน้ำ) ที่ร้อยละ 19.20 ในขณะที่กลุ่มครัวเรือนที่มีแต่คนทำงานจะมีเงินออมต่อรายได้ที่ร้อยละ 22.68

คณะผู้วิจัยจึงกำหนดให้ครัวเรือนที่ไม่มีภาระเลี้ยงดูผู้สูงอายุและเด็กจะสามารถมีเงินออมได้ถึงระดับร้อยละ 20 ของรายได้ และเมื่อนำเอาความสามารถในการออมมาเปรียบเทียบกับกรอบการออมที่ควรจะเป็นตามต้นแบบ จะพบว่า กรณีที่ผู้ออมไม่สามารถออมได้ตามแผนจะเกิดขึ้นใน 3 กรณี คือ กรณีที่เริ่มออมที่อายุ 35 ปี และต้องการเกษียณอายุที่ 55 ปี กรณีที่เริ่มออมที่อายุ 40 ปี และต้องการเกษียณอายุที่ 55 ปี และกรณีที่เริ่มออมที่อายุ 40 ปี และต้องการจะเกษียณอายุที่ 60 ปี

ดังนั้น หากไม่ใช่กรณีที่เกิดเหตุจำเป็นจนทำให้ผู้ออมไม่สามารถขยายอายุการทำงานได้ซึ่งจะเป็นกรณีที่ภาครัฐควรจะไปให้เงินอุดหนุน ภาครัฐควรมีมาตรการสนับสนุนให้ผู้ออมมีการขยายอายุเกษียณให้ยาวขึ้นและเน้นการออมตามแผนต้นแบบเป็นหลัก

2. ผู้ออมที่มีภาระเลี้ยงดูผู้สูงอายุและเด็ก

ในกรณีที่ผู้ออมต้องมีภาระดูแลผู้สูงอายุและเด็ก เกือบจะทุกกรณีจะเป็นกรณีที่ผู้ออมไม่สามารถที่จะดำเนินการตามแผนการออมได้ จึงควรจะเป็นหน้าที่ของภาครัฐในการเข้ามาช่วยให้การอุดหนุน โดยการ

อุดหนุนควรจะต้องอิงลดทอนจากฐานที่ผู้ออมมีความสามารถในการออม (คือ ร้อยละ 20 ของรายได้) เสียก่อน และควรจะต้องอุดหนุนตามภาระที่เกิดขึ้นจริงตามแต่กรณี ดังปรากฏในตารางที่ 4.25

ตารางที่ 4.25 เงินอุดหนุนภาครัฐที่เหมาะสมแยกตามภาระการดูแลของผู้ออม (หน่วย: บาท)

อายุเริ่ม ออม	อายุ เกษียณ	ผู้ออมที่ต้องดูแลผู้สูงอายุและเด็ก					
		ลูก 1 คน	ลูก 2 คน	ผู้สูงอายุ 1 คน	ผู้สูงอายุ 2 คน	ลูก 1 คน ผู้สูงอายุ 1 คน	ลูก 2 คน ผู้สูงอายุ 2 คน
20 ปี	55 ปี	301	1,383	480	1,733	1,554	3,890
25 ปี	55 ปี	684	1,847	887	2,254	2,051	4,582
30 ปี	55 ปี	1,245	2,547	1,489	3,035	2,791	5,656
35 ปี	55 ปี	2,083	3,621	2,384	4,232	3,931	7,316
40 ปี	55 ปี	3,483	5,428	3,874	6,217	6,193	10,848
20 ปี	60 ปี	24	1,042	187	1,367	1,204	3,402
25 ปี	60 ปี	285	1,359	472	1,733	1,546	3,882
30 ปี	60 ปี	659	1,831	879	2,271	2,051	4,614
35 ปี	60 ปี	1,188	2,515	1,449	3,035	2,816	5,778
40 ปี	60 ปี	1,986	3,564	2,303	4,207	3,890	7,365
20 ปี	65 ปี	-	765	-	1,082	920	3,011
25 ปี	65 ปี	-	985	155	1,335	1,156	3,337
30 ปี	65 ปี	228	1,302	431	1,701	1,497	3,849
35 ปี	65 ปี	570	1,750	798	2,214	1,978	4,574
40 ปี	65 ปี	1,058	2,409	1,335	2,954	2,686	5,656
20 ปี	70 ปี	-	545	-	838	692	2,686
25 ปี	70 ปี	-	684	-	1,009	846	2,913
30 ปี	70 ปี	-	895	90	1,270	1,082	3,263
35 ปี	70 ปี	122	1,196	334	1,619	1,408	3,768
40 ปี	70 ปี	431	1,628	667	2,108	1,864	4,500

ที่มา: คำนวณโดยคณะผู้วิจัย

หมายเหตุ: ตัวเลขเงินออมต้องปรับเพิ่มตามเงินเพื่อที่ร้อยละ 1.5 ต่อปี และภาระการอุดหนุนควรจะหารตามจำนวนผู้สูงอายุในครัวเรือน เช่น ถ้าครัวเรือนมีลูก 2 คน มีผู้สูงอายุ 2 คน และมีคนในวัยทำงาน 3 คนก็ควรจะให้เงินอุดหนุนแบ่งเป็น 3 ส่วนให้กับผู้ออม (วัยแรงงาน) อย่างละครึ่งๆ กัน

ทั้งนี้ ภาครัฐอาจจะพิจารณาสนับสนุนให้ผู้ออมเลื่อนเวลาเกษียณเพื่อลดต้นทุนในการอุดหนุน

3. การจัดหาเครื่องมือการลงทุน (investment vehicle)

ต้นแบบที่นำเสนอในงานวิจัยชิ้นนี้ อ้างอิงจากผลตอบแทนการลงทุนที่อิงกับสินทรัพย์หลากหลายชนิดของทั้งในและต่างประเทศ และมีการปรับพอร์ตการลงทุนเพื่อลดความเสี่ยงเมื่อผู้ออมมีอายุมากขึ้น ซึ่งเป็นต้นแบบที่ใช้สำหรับการลงทุนของประเทศที่พัฒนาแล้วเป็นหลัก

ในทางตรงกันข้าม ผู้ออมชาวไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มหาเช้ากินค่ำได้ค่าแรงขั้นต่ำอาจจะมีขนาดของสินทรัพย์ใหญ่พอที่จะทำให้เกิดการประหยัดต่อขนาดสำหรับการลงทุนที่หลากหลาย และอาจจะไม่มีความสามารถเพียงพอที่จะลงทุนได้ตามแนวคิดเรื่องการจัดพอร์ตการลงทุนสมัยใหม่

เมื่อทำการปรับเปลี่ยนผลตอบแทนการลงทุนโดยอ้างอิงจากรูปแบบการลงทุนที่เป็นไปได้ 3 รูปแบบหลักจะได้ผลการปรับการประมาณการ ดังนี้

3.1 ผลตอบแทนจากการลงทุนเทียบกับเงินฝากประจำ

ในกรณีที่ผู้ออมไม่สามารถสร้างผลตอบแทนจากการออมได้เทียบเท่ากับค่าเฉลี่ยของตลาดในปัจจุบัน แต่เลือกที่จะออมเงินโดยวิธีที่ปลอดภัยที่สุด และสอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้ที่มีรายได้ขั้นต่ำมากที่สุด คือ การฝากเงินกับธนาคาร หรือ การออมผ่านสลากออมสิน ซึ่งในงานวิจัยชิ้นนี้ คณะผู้วิจัยสมมติให้ผลตอบแทนจากการออมเทียบกับ อัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำ หรือ โดยเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 0.75 ต่อปี

ภายใต้สมมติฐานข้างต้น สัดส่วนเงินออมสำหรับผู้ที่มีรายได้ขั้นต่ำจะสูงขึ้นจากกรณีฐานเป็นอย่างมาก ตารางที่ 4.26 (ก) แสดงสัดส่วนการออมของแรงงานที่มีรายได้ขั้นต่ำ หากต้องการมีรายได้หลังเกษียณต่อเดือนเท่ากับเส้นยากจนเมื่อปรับผลตอบแทนให้ต่ำลงแล้ว ซึ่งพบว่าหากต้องการจะเกษียณเร็วจะต้องเริ่มออมตั้งแต่วัยเด็ก โดยหากคิดว่าแรงงานรายได้ขั้นต่ำสามารถออมได้ประมาณร้อยละ 40 ของเงินเดือนจะได้ว่าหากต้องการเกษียณอายุที่ 55 ปี และต้องเริ่มออมตั้งแต่อายุ 20 ปี หากต้องการเกษียณ ณ อายุ 60 ปี จะต้องออมประมาณร้อยละ 32.3 และต้องเริ่มออมตั้งแต่อายุ 25 ปี หากต้องการเกษียณอายุ ณ อายุ 65 ปี จะต้องออมอย่างน้อยร้อยละ 30 และเริ่มออมตั้งแต่อายุ 35 ปี และหากต้องการจะเกษียณ ณ อายุ 70 ปีจะต้องออมร้อยละ 22.3 และสามารถเริ่มออมที่อายุ 40 ปีได้ และเช่นเดียวกันกับกรณีอื่นๆ ที่การเริ่มต้นออมที่เร็วขึ้น และเกษียณอายุที่อายุมากขึ้นจะทำให้เงินออมที่ต้องออมต่อรายได้ลดลง โดยคณะผู้วิจัยพบว่า กรณีที่เริ่มออมตั้งแต่อายุ 20 ปี และเกษียณอายุที่ 70 ปี จะต้องการสัดส่วนการออมเพียงร้อยละ 15 ในทางตรงกันข้าม การออมที่เริ่มเมื่ออายุ 40 ปี จะต้องใช้ระดับการออมที่ร้อยละ 81.5 หากต้องการเกษียณอายุตอนอายุ 55 ปี

ตารางที่ 4.26 (ข) แสดงเงินออมที่ควรสะสมต่อเดือนแยกตามอายุที่เริ่มออมและอายุเกษียณที่แตกต่างกัน ซึ่งพบว่าเงินออมขั้นต่ำสำหรับผู้ที่ต้องการเกษียณอายุที่ 55 ปี จะต้องการเงินออมอย่างน้อย 3,174 บาทต่อเดือน และต้องเริ่มออมตั้งแต่อายุ 20 ปี แต่ถ้าต้องการเกษียณอายุที่ 60 ปี จะสามารถออมเงินในระดับ 3,000 บาทต่อเดือนได้ หากเริ่มต้นที่อายุ 20-30 ปี และถ้าต้องการเกษียณอายุที่ 65 ปี จะต้องออมเงินต่ำกว่า 2,500 บาทหากเริ่มต้นออมก่อนอายุ 35 ปี ท้ายที่สุด หากต้องการเกษียณอายุที่ 70 ปี จะต้องการเงินออมต่ำกว่า 1,815 บาทต่อเดือนแม้ว่าจะเริ่มออมตั้งแต่อายุ 40 ปีก็ตาม

ตารางที่ 4.26 แสดงสัดส่วนการออมและค่าเฉลี่ยเงินออมต่อเดือนกรณีต้นแบบ (ผลตอบแทนจากการลงทุนเทียบกับเงินฝากประจำ)

(ก) สัดส่วนการออมต่อรายได้

อายุเริ่มออม	อายุเกษียณ			
	55 ปี	60 ปี	65 ปี	70 ปี
20 ปี	39.0%	28.9%	20.9%	14.6%
25 ปี	44.5%	32.3%	23.1%	15.9%
30 ปี	52.1%	36.8%	25.8%	17.5%
35 ปี	63.3%	43.1%	29.4%	19.6%
40 ปี	81.5%	52.4%	34.4%	22.3%

ที่มา: คำนวณโดยคณะผู้วิจัย

(ข) เงินออมที่ควรสะสมต่อเดือน (หน่วย: บาท)

อายุเริ่มออม	อายุเกษียณ			
	55 ปี	60 ปี	65 ปี	70 ปี
20 ปี	3,174	2,352	1,701	1,188
25 ปี	3,621	2,629	1,880	1,294
30 ปี	4,240	2,995	2,100	1,424
35 ปี	5,151	3,507	2,393	1,595
40 ปี	6,632	4,264	2,799	1,815

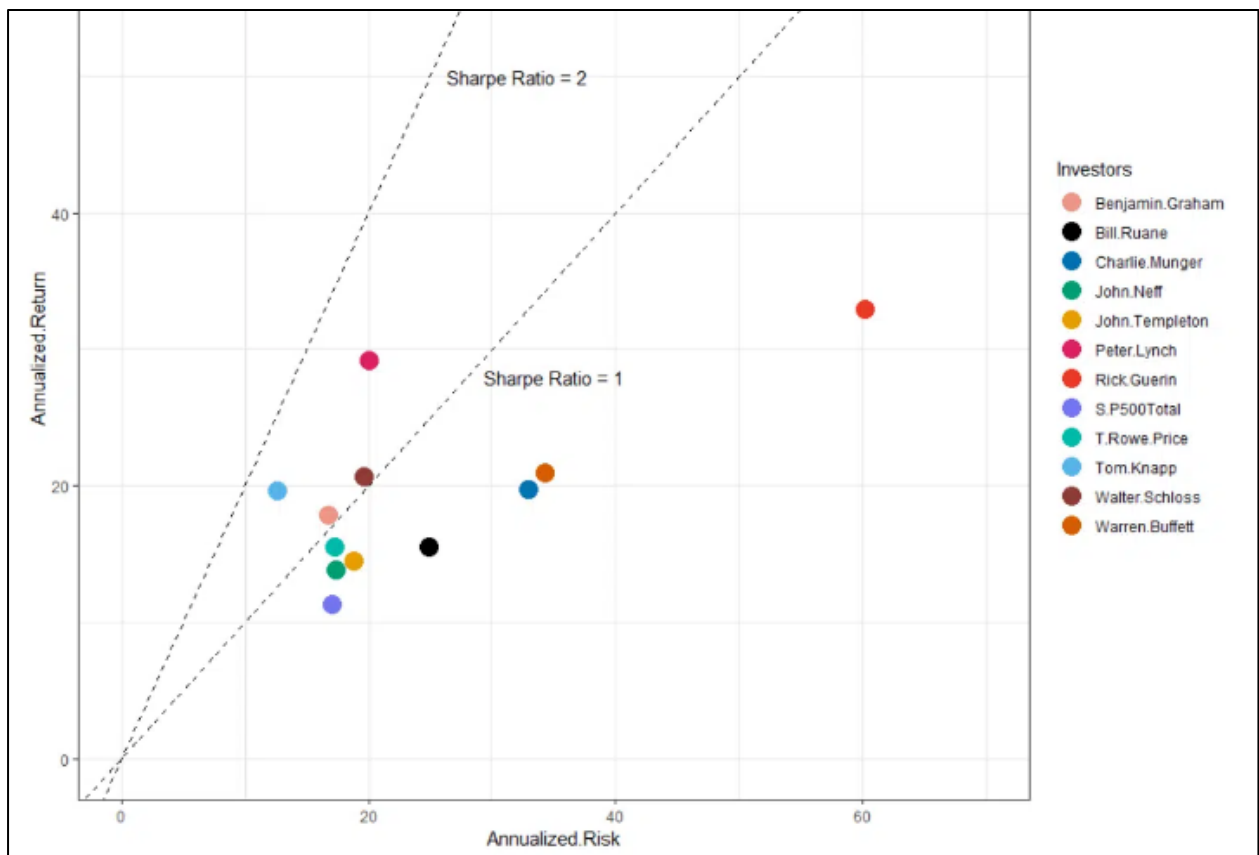
ที่มา: คำนวณโดยคณะผู้วิจัย

หมายเหตุ: ตัวเลขเงินออมต้องปรับเพิ่มตามเงินเฟ้อที่ร้อยละ 1.5 ต่อปี

3.2 ผลตอบแทนจากการลงทุนเทียบกับผู้จัดการกองทุนในระดับโลก

ในกรณีที่ผู้ออมสามารถเข้าถึงบริการของผู้จัดการกองทุนในระดับโลก ซึ่งเป็นนักลงทุนมืออาชีพที่สามารถสร้างผลตอบแทนได้ในระดับสูงเป็นเวลานาน จากการรวบรวมข้อมูลของเว็บไซต์ SiamQuant (แผนภาพที่ 4.1) พบว่านักลงทุนชื่อดังในระดับโลกจะสามารถสร้างผลตอบแทนเฉลี่ยที่ประมาณร้อยละ 20 ต่อปี (SiamQuant, 2018) อย่างไรก็ตาม เพื่อควบคุมระดับความเสี่ยงให้ต่ำที่สุด คณะผู้วิจัยเลือกใช้ผลตอบแทนที่ระดับร้อยละ 10 ต่อปีเพื่อใช้เป็นตัวแบบในการวิเคราะห์ผลตอบแทนจากการออมของผู้ออมในงานวิจัยชิ้นนี้

แผนภาพที่ 4.1 แสดงผลตอบแทนของนักลงทุนในระดับโลก

ที่มา: <https://www.siamquant.com/the-greatest-stock-investors-performance-study/>

ภายใต้สมมติฐานข้างต้น สัดส่วนเงินออมสำหรับผู้ที่มีรายได้ขั้นต่ำจะต่ำลงจากกรณีฐานเป็นอย่างมาก ตารางที่ 4.27 (ก) แสดงสัดส่วนการออมของแรงงานที่มีรายได้ขั้นต่ำ หากต้องการมีรายได้หลังเกษียณต่อเดือนเท่ากับเส้นยากจนเมื่อปรับผลตอบแทนให้สูงขึ้นแล้ว ซึ่งพบว่าสัดส่วนการออมที่ต้องการเกือบทุกกรณีจะอยู่ต่ำกว่าร้อยละ 5 ของรายได้ ยกเว้นกรณีที่เริ่มต้นออมที่อายุ 35-40 ปี และต้องการที่จะเกษียณ ณ อายุ 55-60 ปี ที่อาจจะต้องการสูงขึ้นที่ระดับร้อยละ 7-11 แต่ยังคงอยู่ต่ำกว่าความสามารถในการออมของครัวเรือนเองที่ร้อยละ 20 นั่นคือ ผลตอบแทนจากการลงทุนที่ดีจะช่วยแก้ไขปัญหาค่าการออมของผู้ที่มีรายได้ขั้นต่ำเป็นอย่างมาก

ในทำนองเดียวกัน ตารางที่ 4.27 (ข) แสดงเงินออมที่ควรสะสมต่อเดือนแยกตามอายุที่เริ่มออมและอายุเกษียณที่แตกต่างกัน ซึ่งพบว่าเงินออมขั้นต่ำสำหรับผู้ออมที่สามารถลงทุนสร้างผลตอบแทนได้ในระดับสูง จะต้องการเงินอมน้อยกว่า 350 บาทต่อเดือนในเกือบทุกกรณี ยกเว้นกรณีที่เริ่มต้นออมที่อายุ 35-40 ปี และต้องการที่จะเกษียณ ณ อายุ 55-60 ปี ที่อาจจะต้องการสูงขึ้นที่ 545-952 บาทต่อเดือน แต่ยังคงถือว่าเป็นระดับเงินออมที่สามารถออมได้จริงไม่ยากเช่นเดียวกัน

ตารางที่ 4.27 แสดงสัดส่วนการออมและค่าเฉลี่ยเงินออมต่อเดือนกรณีต้นแบบ (ผลตอบแทนจากการลงทุนเทียบกับผู้จัดการกองทุนในระดับโลก)

(ก) สัดส่วนการออมต่อรายได้

อายุเริ่มออม	อายุเกษียณ			
	55 ปี	60 ปี	65 ปี	70 ปี
20 ปี	1.8%	1.2%	0.7%	0.5%
25 ปี	2.8%	1.7%	1.1%	0.7%
30 ปี	4.3%	2.7%	1.6%	1.0%
35 ปี	7.0%	4.2%	2.5%	1.5%
40 ปี	11.7%	6.7%	3.9%	2.3%

ที่มา: คำนวณโดยคณะผู้วิจัย

(ข) เงินออมที่ควรสะสมต่อเดือน (หน่วย: บาท)

อายุเริ่มออม	อายุเกษียณ			
	55 ปี	60 ปี	65 ปี	70 ปี
20 ปี	146	98	57	41
25 ปี	228	138	90	57
30 ปี	350	220	130	81
35 ปี	570	342	203	122
40 ปี	952	545	317	187

ที่มา: คำนวณโดยคณะผู้วิจัย

หมายเหตุ: ตัวเลขเงินออมต้องปรับเพิ่มตามเงินเฟ้อที่ร้อยละ 1.5 ต่อปี

3.3 ผลตอบแทนจากการลงทุนเทียบกับต้นทุนการบริหารหนี้สาธารณะของไทย

เครื่องมือในการออมประเภทหนึ่งที่ภาครัฐได้มีการดำเนินการอยู่เสมอ คือ การบริหารหนี้สาธารณะของไทย ซึ่งภาครัฐในปัจจุบันมีการกู้หนี้ยืมสินทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อนำมาใช้ในการบริหารจัดการภาครัฐ และบริหารเศรษฐกิจของประเทศ

ข้อมูลจาก สำนักงานบริหารหนี้สาธารณะ (สบน.) พบว่าหนี้คงค้างที่รัฐบาลกู้ทางตรง ณ เดือนกันยายน พ.ศ. 2564 มีมูลค่าประมาณ 7.4 ล้านล้านบาท และมีการตั้งดอกเบี้ยเพื่อจ่ายหนี้คงค้างดังกล่าว ณ ปี พ.ศ. 2565 เป็นจำนวน 2 แสนล้านบาท หรือคิดเป็นดอกเบี้ยเฉลี่ยที่ร้อยละ 2.7 ต่อปี

คณะผู้วิจัยเทียบเคียงว่าผลตอบแทนดังกล่าวน่าจะเป็นผลตอบแทนที่ควรจะได้ขั้นต่ำสำหรับการลงทุนสำหรับผู้ออม เพราะเป็นผลตอบแทนที่เทียบเคียงกับการบริหารหนี้สาธารณะของไทย หรือก็คือ ภาครัฐสามารถทำหน้าที่เป็นผู้ออกกู้กับผู้ออมที่ต้องการระดมทุนแทนได้

เมื่อใช้ค่าผลตอบแทนที่ร้อยละ 2.7 ต่อปีเป็นฐานในการคำนวณ สัดส่วนเงินออมสำหรับผู้ที่มีรายได้ขั้นต่ำจะอยู่สูงกว่าจากกรณีฐาน ตารางที่ 4.28 (ก) แสดงสัดส่วนการออมของแรงงานที่มีรายได้ขั้นต่ำ หาก

ต้องการรายได้หลังเกษียณต่อเดือนเท่ากับเส้นยากจนเมื่อปรับผลตอบแทนแล้ว ผู้ออมจะต้องออมประมาณ ร้อยละ 20 สำหรับกรณี que เริ่มออมที่อายุ 20, 30, 40 ปี และต้องการเกษียณอายุที่ 55, 60, 65 ปี ตามลำดับ และหากเริ่มที่อายุ 40 ปี แต่ต้องการเกษียณอายุที่ 70 ปี จะต้องการสัดส่วนการออมเพียงร้อยละ 15 เท่านั้น นอกจากนี้ หากเริ่มต้นการออมที่อายุ 35-40 ปี และต้องการจะเกษียณอายุที่ 55-60 ปี จะต้องการสัดส่วนการออมสูงขึ้นเป็นร้อยละ 26-51 ตามแต่กรณี

ในการทำงานเดียวกัน ตารางที่ 4.28 (ข) แสดงเงินออมที่ควรสะสมต่อเดือนแยกตามอายุที่เริ่มออมและอายุเกษียณที่แตกต่างกัน ซึ่งพบว่าเงินออมขั้นต่ำสำหรับผู้ออมที่สามารถลงทุนสร้างผลตอบแทนได้ในระดับร้อยละ 2.7 ต่อปี จะต้องการเงินอมน้อยกว่า 1,700 บาทต่อเดือน สำหรับกรณีที่เริ่มออมที่อายุ 20, 30, 40 ปี และต้องการเกษียณอายุที่ 55, 60, 65 ปี ตามลำดับ และหากเริ่มที่อายุ 40 ปี แต่ต้องการเกษียณอายุที่ 70 ปี จะต้องการเงินออมเพียง 1,139 บาทต่อเดือนเท่านั้น นอกจากนี้ หากเริ่มต้นการออมที่อายุ 35-40 ปี และต้องการจะเกษียณอายุที่ 55-60 ปี จะต้องการเงินออมที่ระดับ 2,100-4,175 บาทต่อเดือน ตามแต่กรณี

ตารางที่ 4.28 แสดงสัดส่วนการออมและค่าเฉลี่ยเงินออมต่อเดือนกรณีต้นแบบ (ผลตอบแทนจากการลงทุนเทียบเท่ากับต้นทุนการบริหารหนี้สาธารณะของไทย)

(ก) สัดส่วนการออมต่อรายได้

อายุเริ่มออม	อายุเกษียณ			
	55 ปี	60 ปี	65 ปี	70 ปี
20 ปี	20.1%	14.9%	10.8%	7.5%
25 ปี	24.1%	17.5%	12.5%	8.6%
30 ปี	29.7%	20.9%	14.7%	9.9%
35 ปี	37.9%	25.8%	17.6%	11.7%
40 ปี	51.3%	32.9%	21.6%	14.0%

ที่มา: คำนวณโดยคณะผู้วิจัย

(ข) เงินออมที่ควรสะสมต่อเดือน (หน่วย: บาท)

อายุเริ่มออม	อายุเกษียณ			
	55 ปี	60 ปี	65 ปี	70 ปี
20 ปี	1,636	1,213	879	610
25 ปี	1,961	1,424	1,017	700
30 ปี	2,417	1,701	1,196	806
35 ปี	3,084	2,100	1,432	952
40 ปี	4,175	2,677	1,758	1,139

ที่มา: คำนวณโดยคณะผู้วิจัย

หมายเหตุ: ตัวเลขเงินออมต้องปรับเพิ่มตามเงินเฟ้อที่ร้อยละ 1.5 ต่อปี

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

งานวิจัยชิ้นนี้เกิดขึ้นเนื่องจากคณะผู้วิจัยพิจารณาถึงช่องว่างในองค์ความรู้ที่สำคัญเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่วัยเกษียณ โดยข้อมูลผลการสำรวจประชากรสูงวัยในปี พ.ศ. 2557 พบว่าผู้สูงวัยเพียงร้อยละ 4 เท่านั้นที่มีทรัพย์สินเพียงพอที่จะสร้างรายได้จากเงินออมและดอกเบี้ยในการดำรงชีวิตช่วงสูงวัย ยิ่งไปกว่านั้น ข้อมูลจากเครดิตบูโรยังพบว่าคนรุ่นใหม่โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนในวัยเจน Y (Generation Y: อายุ 23-40 ปี) ซึ่งเป็นกลุ่มที่เพิ่งเริ่มทำงานได้ไม่นานกลับพบว่ามีภาระหนี้จำนวนมาก เรียกได้ว่าเป็นการก่อหนี้ตั้งแต่เริ่มต้นชีวิตการทำงาน⁹

เมื่อพิจารณาสวัสดิการผู้สูงอายุในปัจจุบัน พบว่าภาครัฐมีการให้สวัสดิการผู้สูงอายุในรูปของเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ หรือเบี้ยยังชีพคนชรา ซึ่งเป็นเงินช่วยเหลือที่ภาครัฐจัดสรรไว้ให้กับผู้สูงอายุ สำหรับผู้สูงอายุที่มีสัญชาติไทย มีอายุ 59 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป และต้องไม่เคยได้รับสิทธิประโยชน์จากหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจในลักษณะเดียวกัน

สิทธิดังกล่าวจะให้เงินอุดหนุนแบบขั้นบันไดตามช่วงอายุ โดยช่วงอายุ 60-69 ปี จะได้รับเงิน 600 บาทต่อเดือน ช่วงอายุ 70-79 ปี จะได้รับเงิน 700 บาทต่อเดือน ช่วงอายุ 80-89 ปี จะได้รับเงิน 800 บาทต่อเดือน และช่วงอายุ 90 ปี ขึ้นไปจะได้รับเงิน 1,000 บาทต่อเดือน นอกจากนี้ ปัจจัยทางด้านการเมืองยังมีบทบาทสำคัญ โดยการเพิ่มสิทธิประโยชน์ของเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุได้ถูกใช้เป็นเครื่องมือหาเสียง มีหลายพรรคการเมืองที่เสนอให้เพิ่มเบี้ยผู้สูงอายุเป็น 3,000 บาทต่อเดือน^{10,11}

ทิศทางของนโยบายดังกล่าวขัดกับหลักทฤษฎี Life-cycle hypothesis ซึ่งให้ความสำคัญกับการออมของแต่ละบุคคลเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนที่จะเกษียณอายุ โดยภาคประชาชนจะมีบทบาทสำคัญในการสะสมเงินออมจากรายได้ที่เกิดขึ้นในวัยทำงานเพื่อนำมาลงทุนสร้างผลตอบแทนและนำมาใช้ยามเกษียณอายุ

การออกแบบนโยบายสวัสดิการผู้สูงอายุที่เหมาะสมสำหรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ จึงควรจะต้องพิจารณาถึงความสามารถของประชาชนที่จะเก็บออมในกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่มีเวลาก่อนจะเกษียณอายุหลายสิบปี ซึ่งน่าจะ สามารถช่วยแบ่งเบาภาระงบประมาณจากภาครัฐได้บางส่วน แทนที่จะเป็นการกำหนดให้ภาครัฐเป็นผู้จัดสวัสดิการให้กับคนรุ่นใหม่ที่จะเกษียณอายุในระยะยาวทั้งหมด

⁹ <https://www.bangkokbiznews.com/business/885095>

¹⁰ <https://www.bangkokbiznews.com/politics/980557>

¹¹ <https://wefair.org/elderly-subsistence-allowance-to-national-pension-system/>

งานวิจัยชิ้นนี้ สร้างต้นแบบการออมสำหรับกลุ่มคนที่มีรายได้เทียบเท่ากับค่าแรงขั้นต่ำ ซึ่งเป็นได้ทั้งเกษตรกร หรือแรงงาน โดยพิจารณาเงื่อนไขที่น้อยที่สุด คือคนทำงานที่ได้ค่าแรงขั้นต่ำตลอดชีวิต ซึ่งจะสามารถเอาตัวรอดได้ในยามเกษียณโดยอาศัยการออมของตนเองเท่าที่ตนเองจะทำได้ ร่วมกับการช่วยเหลืออุดหนุนจากภาครัฐในส่วนเกินที่ไม่สามารถออมเองได้

5.1 สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาวิจัย สามารถจำแนกได้เป็น (1) ผลการวิเคราะห์ในระดับครัวเรือน และ (2) ผลการวิเคราะห์ในระดับปัจเจก โดยสรุปได้ดังนี้

5.1.1 ผลการศึกษาในระดับครัวเรือน

เมื่อพิจารณารั้วเรือนโดยจำแนก 4 มิติที่สำคัญ คือ (1) แหล่งรายได้หลัก (ไม่มีรายได้หลัก รายได้จากภาคเกษตร รายได้จากแรงงาน และรายได้จากรัฐกิจ) (2) สัดส่วนวัยพึ่งพิงต่อวัยทำงาน (มากกว่า 1 และ น้อยกว่า 1) (3) โครงสร้างอายุของครัวเรือน (แยกสัดส่วนสมาชิกวัยเด็ก วัยทำงานและวัยสูงอายุ) และ (4) ระดับการออม (มีการออม และไม่มีการออม) พบว่า ครัวเรือนไทยสามารถจำแนกโดยวิธีการ cluster analysis ได้เป็น 58 กลุ่ม

เมื่อนำครัวเรือนทั้ง 58 กลุ่มย่อยมารวมเป็นกลุ่มที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน โดยใช้การวิเคราะห์ Generalized Least Square เพื่อวิเคราะห์ประเมินรายจ่ายที่ควรจะเป็น และพิจารณาแหล่งรายได้ จะสามารถจำแนกกลุ่มได้เป็น 5 กลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มจะมีมาตรการภาครัฐที่ควรจะสนับสนุนแตกต่างกัน ดังนี้

1. กลุ่มครัวเรือนที่มีสมาชิกได้รับบำนาญ คิดเป็นร้อยละ 2.63 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด เป็นกลุ่มที่มีรายได้มากกว่ารายจ่าย จึงไม่ควรถูกต้องเข้าไปแทรกแซงเพิ่มเติม

2. กลุ่มครัวเรือนที่มีสมาชิกได้รับมรดก/ลาภลอย และมีการบริหารเงินเพื่อดอกผล คิดเป็นร้อยละ 0.43 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด พบว่าครัวเรือนในกลุ่มนี้สามารถมีเงินออมได้หากมีการควบคุมรายจ่าย กล่าวคือ ครัวเรือนในกลุ่มนี้ที่ไม่สามารถออมเงินได้จะเป็นผลมาจากรายจ่ายที่สูงเกินความเหมาะสม มาตรการของภาครัฐที่เหมาะสมจึงควรจะเป็นการสนับสนุนการควบคุมรายจ่าย และการให้ความรู้เพื่อสนับสนุนการสร้างผลตอบแทนจากการบริหารเงิน

3. กลุ่มครัวเรือนที่มีรายได้สูงกว่ารายจ่ายอยู่แล้ว ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 69.76 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด เป็นกลุ่มที่มีรายได้มากกว่ารายจ่าย จึงไม่ควรถูกต้องเข้าไปแทรกแซงเพิ่มเติม

4. กลุ่มครัวเรือนที่มีรายได้สูงกว่ารายจ่ายที่ควรจะเป็น ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 21.47 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด พบปัญหาของครัวเรือนกลุ่มนี้คือการควบคุมรายจ่ายเป็นหลัก แต่หากเป็นครัวเรือนที่ไม่สามารถที่จะควบคุมรายจ่ายได้ เช่น ต้องมีรายจ่ายทางการศึกษา หรือรายจ่ายเพื่อดูแลสุขภาพ ภาครัฐอาจจะช่วยสนับสนุนโดยการเพิ่มรายได้ หรือให้เงินอุดหนุน

5. กลุ่มครัวเรือนที่รายได้ต่ำกว่ารายจ่ายที่ควรจะเป็น ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 5.72 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด พบปัญหาสำคัญคือ แม้ว่าครัวเรือนเหล่านี้จะสามารถควบคุมการออมได้ แต่ก็ไม่สามารถที่จะเอาตัว

รอดได้ จึงควรมีการให้เงินอุดหนุนช่วยเหลือเพิ่มเติมเป็นหลัก และสามารถสนับสนุนการสร้างรายได้เป็นมาตรการเสริม

ตารางที่ 5.1 ผลการศึกษาในระดับครัวเรือน

กลุ่มครัวเรือน	จำนวนกลุ่มย่อย	จำนวนครัวเรือน (ร้อยละ)	สถานะครัวเรือน	มาตรการภาครัฐ
สมาชิกได้รับบำนาญ	5	574,864 (2.63)	รายได้มากกว่า รายจ่าย (มีเงินออม)	-
สมาชิกได้รับมรดก/ ลาภลอยและบริหาร เงินเพื่อดอกผล	6	93,671 (0.43)	มีเงินออมหาก สามารถควบคุม รายจ่าย	สนับสนุนการคุม รายจ่าย และการ สร้างผลตอบแทนจาก การบริหารเงิน
รายได้สูงกว่ารายจ่าย อยู่แล้ว	22	15,252,989 (69.76)	รายได้มากกว่า รายจ่าย (มีเงินออม)	-
รายได้สูงกว่ารายจ่าย ที่ควรจะเป็น	19	4,694,548 (21.47)	มีเงินออมหาก สามารถควบคุม รายจ่าย	เน้นการคุมรายจ่าย และอาจจะเสริมด้วย การเพิ่มรายได้หากไม่ สามารถคุมรายจ่ายได้
รายได้น้อยกว่า รายจ่ายที่ควรจะเป็น	6	1,250,177 (5.72)	ไม่มีเงินออมแม้จะ ควบคุมรายจ่าย	เน้นการให้เงินอุดหนุน ช่วยเหลือ หรือการ เสริมรายได้

ที่มา: วิเคราะห์โดยคณะผู้วิจัย

กล่าวโดยสรุป ผลการศึกษาในระดับครัวเรือนพบว่า การให้สิทธิประโยชน์และสวัสดิการของภาครัฐในปัจจุบันทำให้ครัวเรือนกว่าร้อยละ 94.28 สามารถมีเงินออมได้ หรือก็คือ สามารถประคองสถานการณ์ทางด้านเศรษฐกิจของครัวเรือนไปได้ มีเพียงร้อยละ 5.72 เท่านั้นที่ภาครัฐควรจะไปอุดหนุนช่วยเหลือ ซึ่งคิดเป็น 1,250,177 ครัวเรือน มาตรการที่ช่วยเหลือแบบทั่วไป (universal) จึงเป็นการช่วยเหลือที่ทำให้ครัวเรือนอีก ร้อยละ 94.28 จะได้รับการช่วยเหลือร่วมไปด้วย

5.1.2 ผลการศึกษาในระดับปัจเจก

1. ผู้ออมไม่มีภาระที่จะต้องเลี้ยงดูลูกและผู้สูงอายุ

สำหรับผู้ออมที่ได้รับค่าแรงขั้นต่ำตลอดชีวิต หรือ 97,656 บาทต่อปี (ปรับเพิ่มตามเงินเฟ้อที่ร้อยละ 1.5 ต่อปี) และต้องการจะมีเงินออมเพื่อใช้ยามเกษียณอายุ โดยมีรายได้หลังเกษียณต่อเดือนเท่ากับเส้นความยากจนในปัจจุบันที่ 2,762 บาทต่อเดือน (ปรับเพิ่มตามเงินเฟ้อที่ร้อยละ 1.5 ต่อปี) จะพบว่า หากต้องการ

เกษียณอายุที่ 55, 60, 65 และ 70 ปี จะต้องเริ่มออมตั้งแต่อายุ 20, 25, 30 และ 40 ปี ตามลำดับ โดยจะต้องการเงินออมเพียงประมาณร้อยละ 10 ของรายได้ หรือ ประมาณไม่ถึง 900 บาทต่อเดือนเท่านั้น

หากนำเอาข้อมูลการสำรวจครัวเรือนของสำนักงานสถิติแห่งชาติมาพิจารณา จะพบว่าครัวเรือนที่ไม่มีภาระเลี้ยงดูผู้สูงอายุและเด็กจะสามารถมีเงินออมได้ถึงระดับร้อยละ 20 ของรายได้ และเมื่อนำเอาความสามารถในการออมดังกล่าว มาเปรียบเทียบกับกรอบที่ควรจะเป็นตามต้นแบบ จะพบว่า กรณีที่ผู้ออมไม่สามารถออมได้ตามแผนจะเกิดขึ้นใน 3 กรณี คือ (1) กรณีที่เริ่มออมที่อายุ 35 ปี และต้องการเกษียณอายุที่ 55 ปี (2) กรณีที่เริ่มออมที่อายุ 40 ปี และต้องการเกษียณอายุที่ 55 ปี และ (3) กรณีที่เริ่มออมที่อายุ 40 ปี และต้องการจะเกษียณอายุที่ 60 ปี

ดังนั้น หากไม่ใช่กรณีที่เกิดเหตุจำเป็นจนทำให้ผู้ออมไม่สามารถขยายอายุการทำงานได้ ซึ่งจะเป็นกรณีที่ภาครัฐควรจะไปให้เงินอุดหนุน ภาครัฐควรมีมาตรการสนับสนุนให้ผู้ออมมีการขยายอายุเกษียณให้ยาวขึ้นและเน้นการออมตามแผนต้นแบบเป็นหลัก

กล่าวคือ คนที่ทำงานและได้รับค่าแรงขั้นต่ำตลอดชีวิต หากไม่มีภาระที่จะต้องเลี้ยงดูลูกและผู้สูงอายุ จะมีความสามารถในการออมได้เองโดยที่ภาครัฐไม่ต้องจ่ายเงินอุดหนุน

2. ผู้ออมมีภาระในการเลี้ยงดูลูก และ/หรือ ผู้สูงอายุ

ในกรณีที่ผู้ออมต้องมีภาระดูแลผู้สูงอายุและเด็ก เกือบจะทุกกรณีจะเป็นกรณีที่ผู้ออมไม่สามารถจะดำเนินการตามแผนการออมได้ ดังนั้น จึงควรจะเป็นหน้าที่ของภาครัฐในการเข้ามาช่วยให้การอุดหนุน หรือ การสนับสนุนการเลื่อนอายุการเกษียณ โดยการอุดหนุนควรจะต้องอิงลดทอนจากฐานที่ผู้ออมมีความสามารถในการออม (คือ ร้อยละ 20 ของรายได้) เสียก่อน และควรจะให้เงินอุดหนุนต่อเดือน ตามภาระที่เกิดขึ้นจริงตามแต่ละกรณี ซึ่งสามารถสรุปได้ดังตารางที่ 5.2

ตารางที่ 5.2 สรุปการออมในกลุ่มผู้ที่ต้องดูแลผู้สูงอายุและ/หรือเด็ก (หน่วย: บาท)

อายุเริ่ม ออม	อายุ เกษียณ	ผู้ออมที่ต้องดูแลผู้สูงอายุและเด็ก					
		ลูก 1 คน	ลูก 2 คน	ผู้สูงอายุ 1 คน	ผู้สูงอายุ 2 คน	ลูก 1 คน ผู้สูงอายุ 1 คน	ลูก 2 คน ผู้สูงอายุ 2 คน
20 ปี	55 ปี	301	1,383	480	1,733	1,554	3,890
25 ปี	55 ปี	684	1,847	887	2,254	2,051	4,582
30 ปี	55 ปี	1,245	2,547	1,489	3,035	2,791	5,656
35 ปี	55 ปี	2,083	3,621	2,384	4,232	3,931	7,316
40 ปี	55 ปี	3,483	5,428	3,874	6,217	6,193	10,848
20 ปี	60 ปี	24	1,042	187	1,367	1,204	3,402
25 ปี	60 ปี	285	1,359	472	1,733	1,546	3,882
30 ปี	60 ปี	659	1,831	879	2,271	2,051	4,614
35 ปี	60 ปี	1,188	2,515	1,449	3,035	2,816	5,778

อายุเริ่มออม	อายุเกษียณ	ผู้ออมที่ต้องดูแลผู้สูงอายุและเด็ก					
		ลูก 1 คน	ลูก 2 คน	ผู้สูงอายุ 1 คน	ผู้สูงอายุ 2 คน	ลูก 1 คน ผู้สูงอายุ 1 คน	ลูก 2 คน ผู้สูงอายุ 2 คน
40 ปี	60 ปี	1,986	3,564	2,303	4,207	3,890	7,365
20 ปี	65 ปี	-	765	-	1,082	920	3,011
25 ปี	65 ปี	-	985	155	1,335	1,156	3,337
30 ปี	65 ปี	228	1,302	431	1,701	1,497	3,849
35 ปี	65 ปี	570	1,750	798	2,214	1,978	4,574
40 ปี	65 ปี	1,058	2,409	1,335	2,954	2,686	5,656
20 ปี	70 ปี	-	545	-	838	692	2,686
25 ปี	70 ปี	-	684	-	1,009	846	2,913
30 ปี	70 ปี	-	895	90	1,270	1,082	3,263
35 ปี	70 ปี	122	1,196	334	1,619	1,408	3,768
40 ปี	70 ปี	431	1,628	667	2,108	1,864	4,500

ที่มา: คำนวณโดยคณะผู้วิจัย

หมายเหตุ: ตัวเลขเงินออมต้องปรับเพิ่มตามเงินเฟ้อที่ร้อยละ 1.5 ต่อปี และภาระการอุดหนุนควรจะหารตามจำนวนผู้สูงอายุในครัวเรือน เช่น ถ้าครัวเรือนมีลูก 2 คน มีผู้สูงอายุ 2 คน และมีคนในวัยทำงาน 3 คน ก็ควรจะให้เงินอุดหนุนแบ่งเป็น 3 ส่วนให้แก่ผู้ออม (วัยแรงงาน) อย่างละเท่าๆ กัน

3. ภาครัฐควรจะพัฒนาเครื่องมือทางการเงินที่ช่วยสนับสนุนให้ผู้ออมได้รับผลตอบแทนเทียบเคียงกับตลาด

ต้นแบบในงานวิจัยชิ้นนี้จะใช้ผลตอบแทนเฉลี่ยของตลาดที่ปรับพอร์ตการลงทุนตามอายุ ซึ่งเป็นรูปแบบที่เหมาะสมตามหลักการลงทุน (portfolio investment) อย่างไรก็ตาม ในความเป็นจริง ปัญหาประการหนึ่งของผู้ออม โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มคนที่มีรายได้เป็นค่าแรงขั้นต่ำ คือความสามารถในการสร้างผลตอบแทนจากเงินออมที่มักจะไม่สามารถทำผลตอบแทนได้เทียบเท่ากับตลาด

ช่องว่างดังกล่าวจึงปรากฏชัดเมื่อนำเอาเงินออมที่ต้องมีเพื่อเตรียมความพร้อมในวัยเกษียณมาเปรียบเทียบกันในกรณีที่ผู้ออมสร้างผลตอบแทนที่ต่างกัน ได้ดังตารางที่ 5.3

ตารางที่ 5.3 สรุปการออมผ่านผลตอบแทนจากการลงทุน (หน่วย: บาท)

อายุเริ่มออม	อายุเกษียณ	ผลตอบแทนสูง (ผู้จัดการกองทุนระดับโลก)	Baseline (ผลตอบแทนตลาด)	ผลตอบแทน (การบริหารหนี้ภาครัฐ)	ผลตอบแทนต่ำ (เงินฝากประจำ)
20 ปี	55 ปี	146	854	1,636	3,174
25 ปี	55 ปี	228	1,147	1,961	3,621

อายุเริ่มออม	อายุเกษียณ	ผลตอบแทนสูง (ผู้จัดการกองทุน ระดับโลก)	Baseline (ผลตอบแทน ตลาด)	ผลตอบแทน (การ บริหารหนี้ภาครัฐ)	ผลตอบแทนต่ำ (เงินฝากประจำ)
30 ปี	55 ปี	350	1,562	2,417	4,240
35 ปี	55 ปี	570	2,173	3,084	5,151
40 ปี	55 ปี	952	3,158	4,175	6,632
20 ปี	60 ปี	98	635	1,213	2,352
25 ปี	60 ปี	138	838	1,424	2,629
30 ปี	60 ปี	220	1,115	1,701	2,995
35 ปี	60 ปี	342	1,489	2,100	3,507
40 ปี	60 ปี	545	2,035	2,677	4,264
20 ปี	65 ปี	57	464	879	1,701
25 ปี	65 ปี	90	602	1,017	1,880
30 ปี	65 ปี	130	781	1,196	2,100
35 ปี	65 ปี	203	1,017	1,432	2,393
40 ปี	65 ปี	317	1,335	1,758	2,799
20 ปี	70 ปี	41	326	610	1,188
25 ปี	70 ปี	57	415	700	1,294
30 ปี	70 ปี	81	529	806	1,424
35 ปี	70 ปี	122	675	952	1,595
40 ปี	70 ปี	187	863	1,139	1,815

ที่มา: คำนวณโดยคณะผู้วิจัย

ผลการเปรียบเทียบพบว่า กรณีที่ผู้ออมสามารถสร้างผลตอบแทนได้ต่ำกว่าผลตอบแทนของตลาด เช่น ผู้ออมที่เน้นความเสี่ยงต่ำเลือกการลงทุนที่ได้รับผลตอบแทนเทียบเท่ากับเงินฝากประจำ ก็จะต้องมีการออมต่อเดือนเพิ่มสูงขึ้นมาก ในทางตรงกันข้าม หากผู้ออมสามารถเข้าถึงการจัดการของผู้จัดการกองทุนระดับโลก จะพบว่า เงินออมที่จำเป็นต่อเดือนจะลดลงไปมากจนเหลือหลักร้อยบาทต่อเดือนเท่านั้น

คณะผู้วิจัยสร้างต้นแบบผลตอบแทนของการบริหารหนี้ภาครัฐเพื่อเป็นต้นแบบที่ภาครัฐควรจะทำผลตอบแทนให้แก่ผู้ออมให้ได้ เนื่องจากเป็นผลตอบแทนที่ไม่มีความเสี่ยง (risk-free rate) สำหรับประเทศไทย ในขณะที่ส่วนต่างจากผลตอบแทนตลาดกับผลตอบแทนจากการบริหารหนี้ภาครัฐจะเป็นผลของความสามารถในการจัดการของผู้ออมเอง

4. มาตรการสวัสดิการภาครัฐที่เหมาะสม

เมื่อนำเอาสถานการณ์การเลี้ยงดูลูกและผู้สูงอายุ มาพิจารณาร่วมกับผลตอบแทนในระดับต่างๆ งานวิจัยชิ้นนี้สามารถจำแนกมาตรการสวัสดิการภาครัฐที่เหมาะสม โดยคณะผู้วิจัยได้ทำการยกต้นแบบเป็นกรณีที่ต้องดูแลลูก 1 คนและผู้สูงอายุ 1 คนในครัวเรือน ได้ดังตารางที่ 5.4

ตารางที่ 5.4 สรุปต้นแบบการออมกรณีที่ต้องดูแลลูก 1 คนและผู้สูงอายุ 1 คนในครัวเรือน (หน่วย: บาท)

อายุเริ่มออม	อายุเกษียณ	เงินออมที่ต้องออมเนื่องจากผลตอบแทนต่ำ	ส่วนต่างผลตอบแทนตลาดเทียบกับผลตอบแทนต่ำ	ส่วนต่างที่เกิดจากรัฐ	ส่วนต่างที่เกิดจากผู้ออม	เงินออมต้นแบบ (ผลตอบแทนตลาด)	เงินออมด้วยตนเอง	เงินอุดหนุนจากรัฐ
20 ปี	55 ปี	5,518	2,336	1,473	863	3,182	1,628	1,554
25 ปี	55 ปี	6,396	2,718	1,709	1,009	3,678	1,628	2,051
30 ปี	55 ปี	7,609	3,190	2,043	1,147	4,419	1,628	2,791
35 ปี	55 ปี	9,408	3,849	2,531	1,318	5,558	1,628	3,931
40 ปี	55 ปี	13,013	5,192	3,532	1,660	7,821	1,628	6,193
20 ปี	60 ปี	4,362	1,530	977	553	2,832	1,628	1,204
25 ปี	60 ปี	4,972	1,798	1,139	659	3,174	1,628	1,546
30 ปี	60 ปี	5,770	2,091	1,343	749	3,678	1,628	2,051
35 ปี	60 ปี	6,966	2,523	1,652	871	4,443	1,628	2,816
40 ปี	60 ปี	8,520	3,003	2,051	952	5,518	1,628	3,890
20 ปี	65 ปี	3,467	920	602	317	2,547	1,628	920
25 ปี	65 ปี	3,890	1,107	700	407	2,783	1,628	1,156
30 ปี	65 ปี	4,443	1,318	838	480	3,125	1,628	1,497
35 ปี	65 ปี	5,168	1,562	1,017	545	3,605	1,628	1,978
40 ปี	65 ปี	6,177	1,864	1,261	602	4,313	1,628	2,686
20 ปี	70 ปี	2,743	423	285	138	2,319	1,628	692
25 ปี	70 ปี	3,052	578	358	220	2,474	1,628	846
30 ปี	70 ปี	3,442	732	456	277	2,710	1,628	1,082
35 ปี	70 ปี	3,939	903	578	326	3,035	1,628	1,408
40 ปี	70 ปี	4,590	1,099	732	366	3,491	1,628	1,864

ที่มา: คำนวณโดยคณะผู้วิจัย

อธิบายโดยสรุปได้ว่า เงินออมที่ไม่เพียงพอในวัยเกษียณของผู้ออมที่ได้รายได้ขั้นต่ำ เกิดจาก

1. ผลตอบแทนจากการออมที่ทำได้น้อยกว่าตลาด ส่วนต่างดังกล่าวสามารถแยกได้เป็น 2 ส่วน คือ (1) ส่วนที่เป็นส่วนต่างที่เกิดจากภาครัฐ ได้แก่ การสร้างเครื่องมือทางการเงินที่ช่วยสนับสนุนให้ผู้ออมได้รับผลตอบแทนเทียบเคียงกับดอกเบี้ยที่ภาครัฐบริหารจัดการหนี้ภาครัฐ หรือ risk-free rate และ (2) ส่วนที่เกิดจากผู้ออม คือ ส่วนต่างระหว่างผลตอบแทนตลาดกับผลตอบแทนที่เป็น risk-free rate

2. เกิดจากความสามารถในการออมที่ไม่เพียงพอที่จะดูแลตนเองและครอบครัว โดยผู้ออมสามารถออมได้ในระดับร้อยละ 20 ของรายได้ แต่เงินออมที่ต้องการจะอยู่สูงกว่าเงินออมที่สามารถทำได้ จึงเป็นหน้าที่ของภาครัฐที่จะต้องให้เงินอุดหนุน

เพื่อให้เห็นภาพการเปรียบเทียบ สามารถยกกรณีตัวอย่างได้คือ หากผู้ที่เริ่มออม เริ่มที่อายุ 25 ปี และเกษียณอายุที่ 60 ปี (ไฮไลต์ในตารางสีเทา) จะพบว่า ผู้ออมในปัจจุบันที่ออมเงินโดยฝากประจำหรือซื้อสลากออมสิน จะต้องการเงินออมอย่างน้อย เดือนละ 4,972 บาทต่อเดือนเพื่อเลี้ยงดูเด็กและผู้สูงอายุอย่างละ 1 คน ในครัวเรือน

เพื่อให้การออมมีประสิทธิภาพตามทฤษฎี Life-cycle hypothesis ผู้ออมจะต้องสร้างรายได้จากการออมให้เทียบเท่ากับผลตอบแทนของตลาด ซึ่งจะทำให้จำนวนเงินออมที่ต้องการลดลง 1,798 บาทต่อเดือน โดยในจำนวนนี้ สามารถแบ่งได้เป็น 2 ส่วน คือ บทบาทของภาครัฐที่ควรจะจัดหาเครื่องมือทางการเงินที่ให้ผลตอบแทนเท่ากับที่ภาครัฐบริหารจัดการหนี้ภาครัฐเอง ซึ่งจะให้ผลตอบแทนแก่ผู้ออมเพิ่มขึ้นเทียบเท่ากับ 1,139 บาทต่อเดือน และบทบาทของผู้ออมที่จะต้องสร้างผลตอบแทนให้ได้มากกว่าผลตอบแทนของภาครัฐดังกล่าว และควรจะสูงเทียบเท่ากับตลาด ซึ่งจะให้ได้ผลตอบแทนเพิ่มขึ้นเทียบเท่ากับ 659 บาทต่อเดือน

เมื่อผู้ออมทำผลตอบแทนได้เทียบเท่ากับตลาดข้างต้น จะทำให้เงินออมที่ต้องออมต่อเดือนจะลดลงเหลือเพียง 3,174 บาทต่อเดือน

ในจำนวน 3,174 บาทต่อเดือนที่ต้องออมเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ข้างต้น ผู้ออมควรจะออมได้เองอย่างน้อยร้อยละ 20 ของรายได้ หรือ 1,628 บาทต่อเดือน ดังนั้น จึงเป็นบทบาทของภาครัฐที่จะอุดหนุนในส่วนที่เหลือ ก็คือ 1,546 บาทต่อเดือน

5. การพัฒนาผู้จัดการกองทุนระดับโลก

หากภาครัฐสามารถพัฒนาให้ประเทศไทยมีผู้จัดการกองทุนระดับโลก สามารถสร้างผลตอบแทนได้เฉลี่ยร้อยละ 10 ต่อปี จะทำให้ความต้องการเงินออมต่อเดือนและการอุดหนุนจากภาครัฐลดลงอย่างมีนัยสำคัญ ภาครัฐจึงควรพิจารณาการสนับสนุนในส่วนนี้เพื่อตอบโจทย์การออมสำหรับคนรุ่นใหม่ในอนาคต

ตารางที่ 5.5 สรุปการออมในกรณีภาครัฐสามารถพัฒนาให้ประเทศไทยมีผู้จัดการกองทุนระดับโลก (หน่วย: บาท)

อายุเริ่มออม	อายุเกษียณ	เงินออมกรณี ผลตอบแทนสูง	เงินออมด้วย ตนเอง	เงินอุดหนุนจากภาครัฐ (กรณีผลตอบแทนสูง)	เงินอุดหนุนที่ลดลง
20 ปี	55 ปี	2,376	1,628	749	806
25 ปี	55 ปี	2,523	1,628	895	1,156
30 ปี	55 ปี	2,759	1,628	1,131	1,660
35 ปี	55 ปี	3,149	1,628	1,522	2,409
40 ปี	55 ปี	3,971	1,628	2,344	3,849
20 ปี	60 ปี	2,287	1,628	659	545
25 ปี	60 ปี	2,376	1,628	749	798
30 ปี	60 ปี	2,515	1,628	887	1,164
35 ปี	60 ปี	2,759	1,628	1,131	1,685
40 ปี	60 ปี	3,125	1,628	1,497	2,393
20 ปี	65 ปี	2,222	1,628	594	326
25 ปี	65 ปี	2,279	1,628	651	505
30 ปี	65 ปี	2,368	1,628	741	757
35 ปี	65 ปี	2,498	1,628	871	1,107
40 ปี	65 ปี	2,718	1,628	1,090	1,595
20 ปี	70 ปี	2,181	1,628	553	138
25 ปี	70 ปี	2,222	1,628	594	252
30 ปี	70 ปี	2,271	1,628	643	439
35 ปี	70 ปี	2,352	1,628	724	684
40 ปี	70 ปี	2,482	1,628	854	1,009

ที่มา: คำนวณโดยคณะผู้วิจัย

6. การเริ่มออมตั้งแต่อายุน้อย และการขยายอายุเกษียณ

ในทุกกรณีที่ทำการวิเคราะห์ เมื่อผู้ออมเริ่มออมตั้งแต่อายุน้อย และมีการเลือกอายุเกษียณที่สูงขึ้น จะช่วยลดภาระในการออมต่อเดือนของผู้ออม และลดเงินที่จะต้องอุดหนุนโดยภาครัฐ ดังนั้น เครื่องมือในการเตรียมความพร้อมเพื่อใช้ชีวิตยามเกษียณที่สำคัญ จึงเป็นการสนับสนุนของภาครัฐที่จะให้ความรู้และออกแบบระบบการเตรียมความพร้อมตั้งแต่ต้น รวมถึงสนับสนุนให้ผู้ออมสามารถทำงานเพื่อสร้างรายได้ได้ยาวนานมากที่สุดเท่าที่ต้องการ

ตัวอย่างเช่น ในกรณีที่ผู้ออมต้องดูแลเด็กและผู้สูงอายุในครัวเรือนอย่างละ 1 คน โดยมีอายุที่เริ่มออมเท่ากับ 25 ปี และมีอายุเกษียณที่เลือกได้ระหว่าง 55-70 ปี จะพบว่าเงินอุดหนุนของภาครัฐจะลดลงเมื่อผู้ออมเลือกขยายอายุเกษียณมากขึ้น

ตารางที่ 5.6 สรุปอัตราเงินอุดหนุนของภาครัฐจะลดลงเมื่อผู้ออมเลือกขยายอายุเกษียณมากขึ้น (หน่วย: บาท)

อายุเริ่มออม	อายุเกษียณ	เงินออมต้นแบบ (ผลตอบแทนตลาด)	เงินออมด้วยตนเอง	เงินอุดหนุนจากภาครัฐ
25 ปี	55 ปี	3,678	1,628	2,051
25 ปี	60 ปี	3,174	1,628	1,546
25 ปี	65 ปี	2,783	1,628	1,156
25 ปี	70 ปี	2,474	1,628	846

ที่มา: คำนวณโดยคณะผู้วิจัย

ในส่วนของการสนับสนุนการออมตั้งแต่อายุน้อยนั้น คณะผู้วิจัยพบตัวอย่างของประเทศญี่ปุ่นที่มีการให้ลงทะเบียนเตรียมพร้อมการออมตั้งแต่อายุ 20 ปี ซึ่งแม้ว่าในความเป็นจริงผู้ออมจะยังไม่สามารถเก็บออมเงินได้ตั้งแต่ต้น แต่หากมีการปลูกฝังเรื่องการเตรียมความพร้อมไว้ ก็อาจจะเริ่มดำเนินการได้ตั้งแต่ในช่วงแรก

ในส่วนของการสนับสนุนผู้ออมให้สามารถทำงานได้อย่างยืดหยุ่น ต้องอาศัยการสนับสนุนการทำงานของผู้สูงอายุ ซึ่งมีทั้งรูปแบบที่เป็นการทำงานตามศักยภาพ และการทำงานในลักษณะที่เป็น CSR หรือ ในรูปแบบอื่นๆ เช่น Part time ส่วนนี้จึงเป็นโจทย์ที่ภาครัฐควรจะต้องให้ความสำคัญต่อไป เพื่อจะให้เกิดขึ้นจริงในวงกว้าง

7. การปรับลดค่าใช้จ่ายเพื่อเพิ่มความสามารถในการออมของครัวเรือน

ครัวเรือนมีความสามารถในการปรับลดค่าใช้จ่ายเพื่อให้สามารถที่จะออมเพิ่มมากขึ้นได้ใน 2 กลุ่มหลัก ได้แก่ (1) การลดรายจ่ายที่สูงเกินความเหมาะสม ซึ่งคณะผู้วิจัยอ้างอิงจากหมวดค่าใช้จ่ายที่ไม่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิต และ (2) ประเมินความเหมาะสมโดยอาศัยการเปรียบเทียบรายจ่ายของแต่ละครัวเรือนแยกตามควอไทล์

รายจ่ายที่เกินความเหมาะสมที่น่าจะปรับลดได้มีทั้งสิ้น 7 หมวด ได้แก่ (1) ค่าเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย (2) ค่าใช้จ่ายส่วนบุคคล (3) ค่าใช้จ่ายเพื่อการท่องเที่ยว (4) ค่าใช้จ่ายโทรคมนาคม (5) ค่าใช้จ่ายสันทนาการ (6) ค่าใช้จ่ายงานพิธี และ (7) ค่าบริโภคนอกบ้าน การปรับลดค่าใช้จ่ายหมวดนี้ให้เท่ากับครัวเรือนในควอไทล์ที่ 1 น่าจะทำให้ครัวเรือนที่มีรายจ่ายสูงกว่าปกติสามารถออมได้ไม่น้อยกว่า 1,340 บาทต่อเดือน

ในกลุ่มที่ 2 จะเป็นรายจ่ายที่ควรจะเลิกการบริโภค เพราะไม่เป็นประโยชน์ต่อสุขภาพ อันได้แก่ การสูบบุหรี่ ดื่มเหล้า การพนันและการเสพสิ่งเสพติด ซึ่งการยกเลิกกิจกรรมค่าใช้จ่ายบุหรี่และเหล้าจะช่วยลดค่าใช้จ่ายได้ประมาณ 740 บาทต่อเดือนโดยเฉลี่ยสำหรับครัวเรือนที่มีการบริโภค และการยกเลิกการพนันและสิ่งเสพติดจะช่วยลดค่าใช้จ่ายได้ประมาณ 1,973 บาทต่อเดือนโดยเฉลี่ยสำหรับครัวเรือนที่มีการเล่นการพนันและสิ่งเสพติด

5.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การเตรียมความพร้อมเพื่อใช้ชีวิตยามเกษียณที่สำคัญยังเป็นหน้าที่ของภาครัฐ ที่จะให้ความรู้และออกแบบระบบการเตรียมความพร้อมตั้งแต่ต้น และให้การสนับสนุนให้ผู้ออมสามารถทำงานเพื่อสร้างรายได้ได้ยาวนานมากที่สุดเท่าที่ต้องการ ในส่วนนี้ การให้ความรู้การออมแก่ประชาชน เพื่อเป็นการ “สะกิด” (nudge) ให้เกิดการตระหนักต่อความสำคัญของการเตรียมความพร้อมเพื่อใช้ชีวิตยามเกษียณจึงเป็นหน้าที่สำคัญของภาครัฐ โดยในรายงานวิจัยชิ้นนี้ ได้มีการพัฒนาคู่มือการออมขึ้น (รายละเอียดโปรดดู ภาคผนวก ก และ ข) เพื่อจะใช้เป็นต้นแบบของการให้ความรู้ถึงช่องทางการออมและแนวทางการออม ภายใต้สถานการณ์ต่างๆ ของแต่ละกลุ่มประชากร

ในกรณีที่ประชาชนกลุ่มที่ไม่สามารถออมเงินได้อย่างที่ควรจะเป็น เนื่องจากข้อจำกัด เช่น การเลี้ยงดูเด็ก หรือผู้สูงอายุ ภาครัฐควรมีเกณฑ์ในการให้ความช่วยเหลือแบ่งออกเป็น

1. ครัวเรือนที่มีเด็กและผู้สูงอายุควรจะได้รับเงินอุดหนุนเดือนละ 1,000 บาทต่อคน
2. ครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำกว่าค่าแรงขั้นต่ำโดยเฉลี่ย ควรจะต้องมีมาตรการช่วยเหลือแบบเฉพาะ เช่น การให้เงินผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐเพื่อให้มีรายได้ไม่น้อยกว่าค่าแรงขั้นต่ำ

ในส่วนของการหนุนเสริมและเพิ่มประสิทธิภาพในการออม ภาครัฐควรมีนโยบายพัฒนาช่องทางในการออม เพื่อหนุนเสริมประสิทธิภาพการออม เช่น พัฒนาเครื่องมือทางการเงินที่ช่วยสนับสนุนให้ผู้ออมได้รับผลตอบแทนเทียบเคียงกับตลาด โดยพิจารณาการสนับสนุนการพัฒนาผู้จัดการกองทุนระดับโลกเพื่อตอบโจทย์การออมสำหรับคนรุ่นใหม่ในอนาคต ซึ่งในส่วนนี้ สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (กลต.) และตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (Stock Exchange of Thailand หรือ SET) จะเป็นหน่วยงานสำคัญที่จะช่วยสนับสนุนการสร้างผู้จัดการกองทุนไทยที่เก่งในระดับโลก ทำให้เกิดการแข่งขันและสร้างผลตอบแทนให้ได้เทียบเท่าตลาด

สุดท้ายนี้ เนื่องจากงานวิจัยชิ้นนี้มุ่งให้แนวทางในการสร้างหลักประกันรายได้ และการคุ้มครองทางสังคม โดยการสร้างต้นแบบการออมสำหรับกลุ่มคนที่มียาได้เทียบเท่ากับค่าแรงขั้นต่ำ ให้สามารถเอาตัวรอดได้ในยามเกษียณโดยอาศัยการออมของตนเองเท่าที่ตนเองจะทำได้ ร่วมกับการช่วยเหลืออุดหนุนจากภาครัฐในส่วนเกินที่ไม่สามารถออมเองได้ หน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งควรมีบทบาทในการให้ความรู้ด้านการออม หนุนเสริมรายได้ในกลุ่มประชากรที่มีข้อจำกัดในการออม และพัฒนาช่องทางในการออมเพื่อหนุนเสริมประสิทธิภาพการออม จึงประกอบด้วย

1. ธนาคารแห่งประเทศไทย

2. กระทรวงการคลัง
3. กระทรวงแรงงาน และสำนักงานประกันสังคม
4. กรมกิจการผู้สูงอายุ
5. สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (กลต.) และตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET)
6. รัฐบาลและพรรคการเมือง

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- ภาคภูมิ จตุพิพิธจันทร์. (2564). “ลอตเตอรี่ การออมของคนจน?” <https://tdri.or.th/2021/04/lottery-the-expected-utility2/>
- มนทกานต์ ฉิมมามี และคณะ. (2561). “การศึกษาการปรับตัวของลูกจ้างในระบบภาคเอกชนที่มีอายุตั้งแต่ 45 ปีขึ้นไปที่เปลี่ยนสถานะการทำงานไปสู่การทำงานในภาคคนอกระบบ: กรณีศึกษาโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก.” มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (ภายใต้แผนงานบริหารจัดการโครงการวิจัยท้าทายไทย กลุ่มเรื่อง Active and Productive Aging สำนักงานคณะกรรมการสภาวินิจฉัยแห่งชาติ).
- วรลักษณ์ ลิ้มกาญจนา, กลางใจ แสงวิจิตร, พรทิพย์ จิระอรรัง, ศรสนีย์ สังข์สุวรรณ. (2563). “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการออมเพื่อเตรียมความพร้อมทางการเงิน เพื่อวัยเกษียณ: กรณีศึกษาพนักงานธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อมแห่งประเทศไทย ภาคใต้.” *BU Academic Review*, 19 (2), 28-45.
- วิศกรณ์ ศีรีวรรณ. (2558). “การวัดระดับทักษะทางการเงินกับการออมเพื่อการเกษียณ.” https://www.bot.or.th/Thai/Segmentation/Student/setthatat/DocLib_Settha_Paper_2558/FI_Doc_Prize1_2558.pdf
- ศูนย์วิจัยเพื่อการพัฒนาสังคมและธุรกิจ. (2562). การศึกษาสถานการณ์ พฤติกรรม และผลกระทบการพนันในประเทศไทย ประจำปี 2562. <https://dol.thaihealth.or.th/Media/Index/becc0f6d-e08a-ea11-80ea-00155d09b41e>
- สรสา ชื่นโชคสันต์, สุพริศร์ สุวรรณิก, ธนชพร สุขสุเมฆ. (2562). “หนี้ครัวเรือนไทย: ข้อเท็จจริงที่ได้จาก BOT-Nielsen Household Financial Survey.” *Focused and Quick (FAQ)*, 143, 1-15. ค้นจาก <https://clib.psu.ac.th/images/ratana/APA-6-edition.pdf>
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2557). รายงานการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2557. https://www.dop.go.th/download/knowledge/knowledge_th_20162508144025_1.pdf
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2560). การสำรวจพฤติกรรมด้านสุขภาพของประชากร พ.ศ. 2560.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2562). “สำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2562.” <http://www.nso.go.th/sites/2014/Pages/สำรวจ/ด้านสังคม/รายได้รายจ่ายครัวเรือน/ภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน.aspx>
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2563). “การออมของครัวเรือนไทย.” <http://www.nso.go.th/sites/2014/Pages/สำรวจ/ด้านสังคม/รายได้รายจ่ายครัวเรือน/การออมภาคครัวเรือนของไทย.aspx>
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2564). การสำรวจพฤติกรรมด้านสุขภาพของประชากร พ.ศ. 2564.
- สำนักงานบริหารหนี้สาธารณะ. (2564): <https://www.pdmo.go.th/th>

- สุริยัน บุญแท้. (2563). รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการสำรวจทัศนคติและพฤติกรรมการใช้สารเสพติด: กรณีศึกษาประชาชนอายุ 15 - 65 ปี ใน 20 จังหวัดทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ. <https://cads.in.th/cads/content?id=130>
- สุวัฒนา ศรีภิรมย์. (2552). “วิจัยแบบคณิตศาสตร์ประกันสำหรับการประกันรายได้กรณีชราภาพแรงงานนอกระบบ.” สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.).
- อมรรัตน์ อภินันทน์มกุล และคณะ. (2560). “วิจัยแบบคณิตศาสตร์ประกันสำหรับการประกันรายได้กรณีชราภาพแรงงานนอกระบบ.” มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย.
- อัจฉนา ลำซ้ำ, สุรศักดิ์ เจิตพสุพร, โสมรัศมี จันทรัตน์, รัฐพร บุญเลิศ. (2562). “ส่องพฤติกรรมการออมของคนไทย ผ่านข้อมูลบัญชีเงินฝากธนาคารกว่า 80 ล้านบัญชีของ DPA.” https://www.pier.or.th/wp-content/uploads/2019/12/aBRIDGEd_2019_023.pdf

ภาษาอังกฤษ

- ABC News: <https://abcnews.go.com/GMA/Family/gen-meet-gen-alpha-generation-born-2010-today/story?id=68971965>.
- Banerjee, Abhijit, V., and Duflo, Esther. 2007. "The Economic Lives of the Poor." *Journal of Economic Perspectives*, 21 (1): 141-168.
- Chantararat, S., Lamsam, A., Samphantharak, K., &Tangsawasdirat, B. (2017). “Thailand's Household Debt through the Lens of Credit Bureau Data: Debt and Delinquency (No. 61).” PueyUngphakorn Institute for Economic Research.
- Chantararat, S., Lamsam, A., Samphantharak, K., &Tangsawasdirat, B. (2020). “Household debt and delinquency over the life cycle.” *Asian Development Review*, 37(1), 61-92.
- Chetty et al. (2016). “The Association Between Income and Life Expectancy in the United States, 2001-2014.” *JAMA*, Apr 26: 315(16), 1750-1766.
- Foster, Liam. (2017). “Young People and Attitudes towards Pension Planning.” DOI: <https://doi.org/10.1017/S1474746415000627>
- Keister, Lisa A., Benton, Richard, and Moody, James. (2016). “Lifestyles through Expenditures: A Case-Based Approach to Saving.” DOI: <https://doi.org/10.15195/v3.a28>
- Modigliani, Franco (1966). "The Life Cycle Hypothesis of Saving, the Demand for Wealth and the Supply of Capital". *Social Research*. 33 (2): 160–217.
- Morissette, L., Chartier, S. (2013). The k-means clustering technique: General considerations and implementation in Mathematica. *The Quantitative Methods for Psychology*, 9(1), 15-24.

- Muthitacharoen, A., Samphantharak, K., &Chantarat, S. (2017). “Fiscal Stimulus and Household Debt: Evidence from Thailand's First-Car Buyer Tax Rebate (No. 60).” PueyUngphakorn Institute for Economic Research.
- Pootrakul, K., Ariyapruchya, K., and Sodsrichai, T. (2005). “Long-term saving in Thailand: Are we saving enough and what are the risks?” Bank of Thailand Research Symposium.
- Rakopoulos, Theodoros and Rio, Knut. (2018). “Introduction to an anthropology of wealth.” DOI: <https://doi.org/10.1080/02757206.2018.1460600>
- Sabatier, G. (2019). Financial Freedom: A Proven Path to All the Money You Will Ever Need.
- Shuey, Kim M. and O’Rand, Angela M. (2004). “New Risks for Workers: Pensions, Labor Markets, and Gender.” Annual Review of Sociology Vol. 30:453-477 (Volume publication date 11 August 2004). DOI: <https://doi.org/10.1146/annurev.soc.30.012703.110534>
- SiamQuant, (2018): <https://www.siamquant.com/the-greatest-stock-investors-performance-study/>
- Suppakitjarak, N., & Krishnamra, P. (2015). “Household saving behaviour and determinants of the forms of saving and investment in Thailand.” Journal of Economics, Business and Management, 3(3), 326-330.
- Thaler, Richard H. and Sunstein, Cass R. (2008). “Nudge: Improving Decisions about Health, Wealth, and Happiness.” Yale University Press.
- United Nation. (2002). “Madrid International Plan of Action on Ageing 2002.” <https://www.un.org/development/desa/ageing/madrid-plan-of-action-and-its-implementation.html>

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก คู่มือการออม

คู่มือการออมขั้นต่ำเพื่อมีเงินไว้ใช้ยามเกษียณ สำหรับผู้ที่มีรายได้เท่ากับค่าแรงขั้นต่ำและใช้จ่ายตามเส้นความยากจน

ส่วนที่ 1

คู่มือฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการประเมินตนเองว่ามีการออมเพียงพอหรือไม่ในยามเกษียณ โดยตัวเลขที่นำเสนอในส่วนนี้จะเป็นการออมต่อเดือนขั้นต่ำที่ควรจะเป็นเพื่อที่จะมีเงินไว้เพียงพอไว้ใช้ยามเกษียณ

วิธีการใช้

คู่มือจะแสดงตารางที่ระบุถึง อายุที่เริ่มออม เลือกได้ระหว่าง 20, 25, 30, 35, 40 ปี และอายุเกษียณ เลือกได้ระหว่าง 55, 60, 65, 70 ปี และจะแสดงในตารางถึงจำนวนเงินออมที่ควรจะมีแยกเป็น 7 กรณี ได้แก่

1. ผู้ออมไม่ต้องดูแลลูกและผู้สูงอายุ
2. ผู้ออมต้องดูแลลูก 1 คน
3. ผู้ออมต้องดูแลลูก 2 คน
4. ผู้ออมต้องดูแลผู้สูงอายุ 1 คน
5. ผู้ออมต้องดูแลผู้สูงอายุ 2 คน
6. ผู้ออมต้องดูแลลูกและผู้สูงอายุอย่างละ 1 คน
7. ผู้ออมต้องดูแลลูกและผู้สูงอายุอย่างละ 2 คน

ข้อสมมติที่สำคัญ

1. เงินที่ใช้หลังอายุเกษียณเทียบเท่ากับเส้นความยากจน คือ รายได้หลังเกษียณต่อเดือนเท่ากับเส้นความยากจนในปัจจุบันที่ 2,762 บาทต่อเดือน (ปรับเพิ่มตามเงินเฟ้อที่ร้อยละ 1.5 ต่อปี) และมีอายุขัยเฉลี่ยที่ 87 ปี
2. การดูแลลูก 1 คนจะใช้เงิน 1,886 บาทต่อเดือน เป็นเวลา 20 ปี และการดูแลผู้สูงอายุจะต้องใช้เงิน 1,911 บาทต่อเดือน เป็นเวลา 25 ปี (ปรับเพิ่มตามเงินเฟ้อที่ร้อยละ 1.5 ต่อปี)
3. ผลตอบแทนของการลงทุนจะต้องเทียบเท่ากับค่าเฉลี่ยของตลาด ซึ่งอยู่สูงกว่าการลงทุนทั่วไป และภาครัฐควรจะช่วยเหลือเพื่อสร้างเครื่องมือทางการเงินในการสร้างผลตอบแทนที่ดีเพียงพอ

1. กรณีผู้ออมไม่ต้องดูแลลูกและผู้สูงอายุ

เงินออมขั้นต่ำที่ควรสะสมต่อเดือน (บาท)				
อายุเริ่มออม	อายุเกษียณ			
	55 ปี	60 ปี	65 ปี	70 ปี
20 ปี	854	635	464	326
25 ปี	1,147	838	602	415
30 ปี	1,562	1,115	781	529
35 ปี	2,173	1,489	1,017	675
40 ปี	3,158	2,035	1,335	863

2. กรณีผู้ออมต้องดูแลลูก 1 คน

เงินออมขั้นต่ำที่ควรสะสมต่อเดือน (บาท)				
อายุเริ่มออม	อายุเกษียณ			
	55 ปี	60 ปี	65 ปี	70 ปี
20 ปี	1,929	1,652	1,432	1,245
25 ปี	2,311	1,912	1,611	1,367
30 ปี	2,873	2,287	1,855	1,530
35 ปี	3,711	2,816	2,197	1,750
40 ปี	5,111	3,613	2,686	2,059

3. กรณีผู้ออมต้องดูแลลูก 2 คน

เงินออมขั้นต่ำที่ควรสะสมต่อเดือน (บาท)				
อายุเริ่มออม	อายุเกษียณ			
	55 ปี	60 ปี	65 ปี	70 ปี
20 ปี	3,011	2,669	2,393	2,173
25 ปี	3,475	2,987	2,612	2,311
30 ปี	4,175	3,459	2,930	2,523
35 ปี	5,249	4,142	3,377	2,824
40 ปี	7,056	5,192	4,036	3,255

4. ผู้ออมต้องดูแลผู้สูงอายุ 1 คน

เงินออมขั้นต่ำที่ควรสะสมต่อเดือน (บาท)				
อายุเริ่มออม	อายุเกษียณ			
	55 ปี	60 ปี	65 ปี	70 ปี
20 ปี	2,108	1,815	1,587	1,400
25 ปี	2,515	2,100	1,782	1,530
30 ปี	3,117	2,507	2,059	1,717
35 ปี	4,012	3,076	2,425	1,961
40 ปี	5,501	3,931	2,962	2,295

5. ผู้ออมต้องดูแลผู้สูงอายุ 2 คน

เงินออมขั้นต่ำที่ควรสะสมต่อเดือน (บาท)				
อายุเริ่มออม	อายุเกษียณ			
	55 ปี	60 ปี	65 ปี	70 ปี
20 ปี	3,361	2,995	2,710	2,466
25 ปี	3,882	3,361	2,962	2,637
30 ปี	4,663	3,898	3,328	2,897
35 ปี	5,859	4,663	3,841	3,247
40 ปี	7,845	5,835	4,582	3,735

6. ผู้ออมต้องดูแลลูกและผู้สูงอายุอย่างละ 1 คน

เงินออมขั้นต่ำที่ควรสะสมต่อเดือน (บาท)				
อายุเริ่มออม	อายุเกษียณ			
	55 ปี	60 ปี	65 ปี	70 ปี
20 ปี	3,182	2,832	2,547	2,319
25 ปี	3,678	3,174	2,783	2,474
30 ปี	4,419	3,678	3,125	2,710
35 ปี	5,558	4,443	3,605	3,035
40 ปี	7,821	5,518	4,313	3,491

7. ผู้ออมต้องดูแลลูกและผู้สูงอายุอย่างละ 2 คน

เงินออมขั้นต่ำที่ควรสะสมต่อเดือน (บาท)				
อายุเริ่มออม	อายุเกษียณ			
	55 ปี	60 ปี	65 ปี	70 ปี
20 ปี	5,518	5,029	4,639	4,313
25 ปี	6,209	5,509	4,964	4,541
30 ปี	7,284	6,242	5,477	4,891
35 ปี	8,944	7,406	6,201	5,395
40 ปี	12,476	8,992	7,284	6,128

ส่วนที่ 2

คู่มือฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการประเมินตนเองว่ามีการออมเพียงพอหรือไม่ในยามเกษียณ โดยตัวเลขที่นำเสนอในส่วนนี้จะเป็น สถานะเงินสะสมขั้นต่ำ ที่ควรจะเป็นแยกตามอายุในปัจจุบันของผู้ออมเพื่อที่จะมีเงินไว้เพียงพอไว้ใช้ยามเกษียณ

วิธีการใช้

คู่มือจะแสดงตารางที่ระบุถึง อายุที่เริ่มออม เลือกได้ระหว่าง 20, 25, 30, 35, 40 ปี และอายุเกษียณ เลือกได้ระหว่าง 55, 60, 65, 70 ปี และจะมีอายุปัจจุบันให้เลือกเพื่อระบุในตารางถึงสถานะเงินสะสมขั้นต่ำที่ควรจะมีแยกเป็น 7 กรณีได้แก่

1. ผู้ออมไม่ต้องดูแลลูกและผู้สูงอายุ
2. ผู้ออมต้องดูแลลูก 1 คน
3. ผู้ออมต้องดูแลลูก 2 คน
4. ผู้ออมต้องดูแลผู้สูงอายุ 1 คน
5. ผู้ออมต้องดูแลผู้สูงอายุ 2 คน
6. ผู้ออมต้องดูแลลูกและผู้สูงอายุอย่างละ 1 คน
7. ผู้ออมต้องดูแลลูกและผู้สูงอายุอย่างละ 2 คน

ข้อสมมติที่สำคัญ

1. เงินที่ใช้หลังอายุเกษียณเทียบเท่ากับเส้นความยากจน คือ รายได้หลังเกษียณต่อเดือนเท่ากับเส้นความยากจนในปัจจุบันที่ 2,762 บาทต่อเดือน (ปรับเพิ่มตามเงินเฟ้อที่ร้อยละ 1.5 ต่อปี) และมีอายุขัยเฉลี่ยที่ 87 ปี
2. การดูแลลูก 1 คนจะใช้เงิน 1,886 บาทต่อเดือน เป็นเวลา 20 ปี และการดูแลผู้สูงอายุจะต้องใช้เงิน 1,911 บาทต่อเดือน เป็นเวลา 25 ปี (ปรับเพิ่มตามเงินเฟ้อที่ร้อยละ 1.5 ต่อปี)
3. ผลตอบแทนของการลงทุนจะต้องเทียบเท่ากับค่าเฉลี่ยของตลาด ซึ่งอยู่สูงกว่าการลงทุนทั่วไป และภาครัฐควรจะช่วยเหลือเพื่อสร้างเครื่องมือทางการเงินในการสร้างผลตอบแทนที่ดีเพียงพอ
4. กรณีที่สถานะการเงินติดลบ ผู้ออมสามารถหาแหล่งเงินกู้ได้โดยต้องจ่ายดอกเบี้ยให้ได้เทียบเท่ากับดอกเบี้ยเงินออมของตลาด

1. กรณีผู้ออมไม่ต้องดูแลลูกและผู้สูงอายุ

เกษียณอายุที่ 55 ปี

เริ่มออม	20 ปี	25 ปี	30 ปี	35 ปี	40 ปี
อายุปัจจุบัน	เงินออมสะสมที่ควรจะมี (บาท)				
20 ปี	10,254	-	-	-	-
21 ปี	21,070	-	-	-	-
22 ปี	32,478	-	-	-	-
23 ปี	44,512	-	-	-	-
24 ปี	57,205	-	-	-	-
25 ปี	70,594	13,769	-	-	-
26 ปี	84,716	28,294	-	-	-
27 ปี	99,612	43,614	-	-	-
28 ปี	115,325	59,773	-	-	-
29 ปี	131,899	76,818	-	-	-
30 ปี	149,381	94,797	18,750	-	-
31 ปี	167,821	113,762	38,527	-	-
32 ปี	185,660	132,673	59,019	-	-
33 ปี	204,306	152,439	80,436	-	-
34 ปี	223,794	173,099	102,822	-	-
35 ปี	244,164	194,693	126,220	26,074	-
36 ปี	265,454	217,262	150,675	53,327	-
37 ปี	287,706	240,852	176,235	81,811	-
38 ปี	310,964	265,508	202,951	111,583	-
39 ปี	335,274	291,279	230,874	142,701	-
40 ปี	360,682	318,214	260,060	175,225	37,891
41 ปี	387,239	346,367	290,564	209,220	77,494
42 ปี	410,620	371,878	319,164	242,386	118,011
43 ปี	434,794	398,254	348,734	276,677	159,902
44 ปี	459,787	425,525	379,306	312,131	203,214
45 ปี	485,628	453,719	410,915	348,786	247,993
46 ปี	512,345	482,870	443,594	386,684	294,291

เริ่มออม	20 ปี	25 ปี	30 ปี	35 ปี	40 ปี
อายุปัจจุบัน	เงินออมสะสมที่ควรจะมี (บาท)				
47 ปี	539,967	513,009	477,382	425,867	342,158
48 ปี	568,526	544,169	512,315	466,378	391,647
49 ปี	598,053	576,386	548,433	508,263	442,815
50 ปี	628,580	609,695	585,775	551,567	495,717
51 ปี	660,143	644,133	624,382	596,339	550,412
52 ปี	684,920	672,074	656,869	635,533	600,411
53 ปี	710,242	700,629	690,070	675,589	651,511
54 ปี	736,122	729,812	724,001	716,526	703,735
55 ปี	762,570	759,637	758,679	758,363	757,107
56 ปี	746,203	743,205	742,226	741,903	740,620
57 ปี	729,475	726,412	725,411	725,081	723,769
58 ปี	712,380	709,249	708,226	707,889	706,548
59 ปี	694,908	691,708	690,663	690,319	688,948
60 ปี	677,052	673,782	672,714	672,362	670,961
61 ปี	658,803	655,461	654,370	654,010	652,578
62 ปี	640,153	636,737	635,622	635,254	633,791
63 ปี	621,092	617,602	616,461	616,085	614,591
64 ปี	601,612	598,045	596,880	596,495	594,968
65 ปี	581,704	578,058	576,867	576,474	574,913
66 ปี	561,357	557,631	556,414	556,013	554,417
67 ปี	540,563	536,755	535,511	535,101	533,470
68 ปี	519,311	515,420	514,148	513,729	512,062
69 ปี	497,592	493,615	492,316	491,887	490,184
70 ปี	475,395	471,330	470,003	469,565	467,824

เกษียณอายุที่ 60 ปี

เริ่มออม	20 ปี	25 ปี	30 ปี	35 ปี	40 ปี
อายุปัจจุบัน	เงินออมสะสมที่ควรจะมี (บาท)				
20 ปี	7,617	-	-	-	-
21 ปี	15,652	-	-	-	-
22 ปี	24,127	-	-	-	-
23 ปี	33,066	-	-	-	-
24 ปี	42,495	-	-	-	-
25 ปี	52,441	10,059	-	-	-
26 ปี	62,932	20,668	-	-	-
27 ปี	73,998	31,860	-	-	-
28 ปี	85,670	43,664	-	-	-
29 ปี	97,982	56,115	-	-	-
30 ปี	110,969	69,249	13,379	-	-
31 ปี	124,667	83,102	27,491	-	-
32 ปี	137,919	96,917	42,112	-	-
33 ปี	151,770	111,356	57,395	-	-
34 ปี	166,247	126,448	73,368	-	-
35 ปี	181,379	142,222	90,063	17,871	-
36 ปี	197,194	158,709	107,513	36,550	-
37 ปี	213,725	175,942	125,751	56,073	-
38 ปี	231,002	193,953	144,814	76,479	-
39 ปี	249,060	212,778	164,738	97,806	-
40 ปี	267,935	232,454	185,563	120,098	24,414
41 ปี	287,663	253,020	207,330	143,398	49,932
42 ปี	305,032	271,656	227,737	166,130	76,038
43 ปี	322,990	290,923	248,836	189,633	103,030
44 ปี	341,556	310,844	270,651	213,932	130,937
45 ปี	360,752	331,440	293,205	239,056	159,789
46 ปี	380,599	352,735	316,523	265,031	189,620
47 ปี	401,118	374,751	340,632	291,886	220,462
48 ปี	422,333	397,514	365,558	319,652	252,350

เริ่มออม	20 ปี	25 ปี	30 ปี	35 ปี	40 ปี
อายุปัจจุบัน	เงินออมสะสมที่ควรจะมี (บาท)				
49 ปี	444,268	421,048	391,330	348,360	285,319
50 ปี	466,945	445,380	417,975	378,040	319,405
51 ปี	490,392	470,537	445,523	408,727	354,647
52 ปี	508,798	490,947	468,703	435,590	386,863
53 ปี	527,609	511,807	492,394	463,044	419,788
54 ปี	546,833	533,125	516,605	491,102	453,437
55 ปี	566,481	554,912	541,349	519,777	487,827
56 ปี	586,560	577,179	566,638	549,083	522,973
57 ปี	607,082	599,936	592,483	579,034	558,893
58 ปี	628,055	623,193	618,896	609,644	595,602
59 ปี	649,489	646,962	645,891	640,927	633,119
60 ปี	671,395	671,253	673,479	672,899	671,462
61 ปี	653,022	652,877	655,152	654,558	653,090
62 ปี	634,244	634,096	636,421	635,815	634,314
63 ปี	615,054	614,902	617,279	616,659	615,125
64 ปี	595,441	595,286	597,715	597,081	595,514
65 ปี	575,397	575,238	577,720	577,073	575,471
66 ปี	554,911	554,750	557,286	556,624	554,988
67 ปี	533,975	533,810	536,403	535,726	534,053
68 ปี	512,579	512,410	515,059	514,368	512,658
69 ปี	490,712	490,539	493,247	492,540	490,793
70 ปี	468,363	468,187	470,954	470,232	468,446

เกษียณอายุที่ 65 ปี

เริ่มออม	20 ปี	25 ปี	30 ปี	35 ปี	40 ปี
อายุปัจจุบัน	เงินออมสะสมที่ควรจะมี (บาท)				
20 ปี	5,566	-	-	-	-
21 ปี	11,438	-	-	-	-
22 ปี	17,631	-	-	-	-
23 ปี	24,164	-	-	-	-
24 ปี	31,054	-	-	-	-
25 ปี	38,322	7,227	-	-	-
26 ปี	45,989	14,849	-	-	-
27 ปี	54,075	22,889	-	-	-
28 ปี	62,605	31,370	-	-	-
29 ปี	71,602	40,316	-	-	-
30 ปี	81,092	49,752	9,375	-	-
31 ปี	91,103	59,705	19,264	-	-
32 ปี	100,787	69,630	29,509	-	-
33 ปี	110,909	80,004	40,218	-	-
34 ปี	121,488	90,846	51,411	-	-
35 ปี	132,546	102,179	63,110	12,207	-
36 ปี	144,103	114,024	75,337	24,966	-
37 ปี	156,183	126,405	88,118	38,301	-
38 ปี	168,809	139,345	101,475	52,239	-
39 ปี	182,006	152,870	115,437	66,808	-
40 ปี	195,799	167,006	130,030	82,034	16,016
41 ปี	210,215	181,781	145,282	97,949	32,755
42 ปี	222,908	195,170	159,582	113,477	49,881
43 ปี	236,031	209,013	174,367	129,531	67,588
44 ปี	249,599	223,325	189,653	146,129	85,894
45 ปี	263,627	238,122	205,457	163,290	104,822
46 ปี	278,130	253,421	221,797	181,032	124,391
47 ปี	293,125	269,239	238,691	199,376	144,623
48 ปี	308,628	285,592	256,158	218,342	165,542

เริ่มออม	20 ปี	25 ปี	30 ปี	35 ปี	40 ปี
อายุปัจจุบัน	เงินออมสะสมที่ควรจะมี (บาท)				
49 ปี	324,657	302,500	274,216	237,951	187,169
50 ปี	341,229	319,982	292,887	258,224	209,530
51 ปี	358,363	338,056	312,191	279,185	232,648
52 ปี	371,814	352,719	328,434	297,534	253,782
53 ปี	385,560	367,706	345,035	316,287	275,381
54 ปี	399,609	383,022	362,001	335,452	297,455
55 ปี	413,967	398,675	379,340	355,039	320,014
56 ปี	428,640	414,672	397,060	375,057	343,070
57 ปี	443,637	431,022	415,170	395,515	366,634
58 ปี	458,963	447,731	433,679	416,423	390,715
59 ปี	474,627	464,807	452,595	437,792	415,326
60 ปี	490,635	482,260	471,927	459,630	440,479
61 ปี	506,995	500,096	491,685	481,949	466,185
62 ปี	523,716	518,325	511,877	504,759	492,457
63 ปี	540,804	536,954	532,513	528,071	519,307
64 ปี	558,268	555,994	553,603	551,895	546,747
65 ปี	576,116	575,452	575,157	576,244	574,791
66 ปี	555,647	554,968	554,667	555,777	554,292
67 ปี	534,727	534,033	533,725	534,860	533,343
68 ปี	513,347	512,638	512,323	513,483	511,932
69 ปี	491,497	490,772	490,451	491,636	490,051
70 ปี	469,165	468,425	468,096	469,308	467,688

เกษียณอายุที่ 70 ปี

เริ่มออม	20 ปี	25 ปี	30 ปี	35 ปี	40 ปี
อายุปัจจุบัน	เงินออมสะสมที่ควรจะมี (บาท)				
20 ปี	3,906	-	-	-	-
21 ปี	8,027	-	-	-	-
22 ปี	12,373	-	-	-	-
23 ปี	16,957	-	-	-	-
24 ปี	21,792	-	-	-	-
25 ปี	26,893	4,980	-	-	-
26 ปี	32,273	10,234	-	-	-
27 ปี	37,948	15,775	-	-	-
28 ปี	43,933	21,620	-	-	-
29 ปี	50,247	27,785	-	-	-
30 ปี	56,907	34,288	6,348	-	-
31 ปี	63,932	41,148	13,043	-	-
32 ปี	70,728	47,988	19,980	-	-
33 ปี	77,831	55,138	27,231	-	-
34 ปี	85,255	62,610	34,810	-	-
35 ปี	93,015	70,421	42,731	8,105	-
36 ปี	101,125	78,584	51,010	16,577	-
37 ปี	109,602	87,117	59,663	25,432	-
38 ปี	118,463	96,035	68,707	34,687	-
39 ปี	127,723	105,356	78,161	44,360	-
40 ปี	137,403	115,099	88,041	54,471	10,352
41 ปี	147,520	125,282	98,368	65,038	21,171
42 ปี	156,427	134,509	108,050	75,349	32,240
43 ปี	165,636	144,049	118,061	86,008	43,685
44 ปี	175,157	153,913	128,411	97,029	55,517
45 ปี	185,001	164,111	139,112	108,424	67,751
46 ปี	195,179	174,655	150,175	120,205	80,399
47 ปี	205,702	185,556	161,614	132,386	93,476
48 ปี	216,581	196,827	173,440	144,979	106,996

เริ่มออม	20 ปี	25 ปี	30 ปี	35 ปี	40 ปี
อายุปัจจุบัน	เงินออมสะสมที่ควรจะมี (บาท)				
49 ปี	227,830	208,480	185,667	157,999	120,975
50 ปี	239,459	220,528	198,309	171,461	135,428
51 ปี	251,483	232,984	211,379	185,379	150,370
52 ปี	260,922	243,090	222,377	197,563	164,030
53 ปี	270,569	253,419	233,617	210,014	177,990
54 ปี	280,427	263,975	245,105	222,740	192,257
55 ปี	290,503	274,762	256,845	235,746	206,839
56 ปี	300,800	285,788	268,843	249,038	221,741
57 ปี	311,324	297,055	281,105	262,622	236,970
58 ปี	322,079	308,571	293,637	276,505	252,535
59 ปี	333,071	320,340	306,445	290,694	268,443
60 ปี	344,305	332,368	319,534	305,194	284,700
61 ปี	355,786	344,661	332,911	320,014	301,315
62 ปี	367,520	357,224	346,583	335,160	318,295
63 ปี	379,511	370,063	360,556	350,639	335,649
64 ปี	391,767	383,185	374,835	366,458	353,385
65 ปี	404,292	396,595	389,429	382,626	371,511
66 ปี	417,093	410,301	404,345	399,149	390,036
67 ปี	430,175	424,308	419,588	416,036	408,968
68 ปี	443,545	438,623	435,166	433,294	428,317
69 ปี	457,209	453,253	451,088	450,932	448,092
70 ปี	471,174	468,205	467,359	468,958	468,301

2. กรณีผู้ออมต้องดูแลลูก 1 คน

เกษียณอายุที่ 55 ปี

เริ่มออม	20 ปี	25 ปี	30 ปี	35 ปี	40 ปี
อายุปัจจุบัน	เงินออมสะสมที่ควรจะมี (บาท)				
20 ปี	23,144	-	-	-	-
21 ปี	47,557	-	-	-	-
22 ปี	73,308	-	-	-	-
23 ปี	100,470	-	-	-	-
24 ปี	129,120	-	-	-	-
25 ปี	136,708	27,734	-	-	-
26 ปี	144,712	56,988	-	-	-
27 ปี	153,155	87,846	-	-	-
28 ปี	162,060	120,394	-	-	-
29 ปี	171,454	154,726	-	-	-
30 ปี	181,362	168,307	34,473	-	-
31 ปี	191,813	182,633	70,834	-	-
32 ปี	200,995	195,990	108,509	-	-
33 ปี	210,593	209,951	147,886	-	-
34 ปี	220,624	224,543	189,043	-	-
35 ปี	231,109	239,795	209,428	44,531	-
36 ปี	242,067	255,736	230,735	91,075	-
37 ปี	253,521	272,397	253,004	139,723	-
38 ปี	265,493	289,812	276,281	190,569	-
39 ปี	278,005	308,014	300,609	243,714	-
40 ปี	291,084	327,038	326,037	276,629	61,328
41 ปี	304,753	346,923	352,615	311,032	125,428
42 ปี	315,597	363,786	376,409	343,475	191,008
43 ปี	326,808	381,220	401,010	377,018	258,811
44 ปี	338,399	399,246	426,445	411,698	328,913
45 ปี	373,015	417,883	452,742	447,554	378,759
46 ปี	408,805	437,151	479,930	484,625	430,295

เริ่มออม	20 ปี	25 ปี	30 ปี	35 ปี	40 ปี
อายุปัจจุบัน	เงินออมสะสมที่ควรจะมี (บาท)				
47 ปี	445,808	457,073	508,040	522,953	483,578
48 ปี	484,066	477,670	537,104	562,580	538,667
49 ปี	523,620	498,966	567,152	603,551	595,624
50 ปี	564,515	543,615	598,219	645,910	654,511
51 ปี	606,797	589,778	630,339	689,706	715,395
52 ปี	643,291	630,487	656,047	726,779	769,830
53 ปี	680,587	672,092	682,321	764,667	825,462
54 ปี	718,705	714,612	709,172	803,389	882,318
55 ปี	757,661	758,068	759,247	842,962	940,425
56 ปี	741,185	741,602	742,806	805,732	905,339
57 ปี	724,347	724,773	726,004	767,682	869,480
58 ปี	707,139	707,574	708,832	728,795	832,833
59 ปี	689,552	689,997	691,282	689,052	795,379
60 ปี	671,578	672,032	673,347	671,067	757,101
61 ปี	653,209	653,673	655,016	652,687	717,981
62 ปี	634,436	634,910	636,283	633,902	678,001
63 ปี	615,249	615,734	617,137	614,704	637,141
64 ปี	595,641	596,136	597,570	595,083	595,382
65 ปี	575,601	576,107	577,572	575,031	575,337
66 ปี	555,120	555,637	557,135	554,538	554,850
67 ปี	534,189	534,718	536,248	533,593	533,913
68 ปี	512,797	513,337	514,901	512,189	512,515
69 ปี	490,934	491,487	493,085	490,313	490,646
70 ปี	468,591	469,155	470,789	467,956	468,296

เกษียณอายุที่ 60 ปี

เริ่มออม	20 ปี	25 ปี	30 ปี	35 ปี	40 ปี
อายุปัจจุบัน	เงินออมสะสมที่ควรจะมี (บาท)				
20 ปี	19,824	-	-	-	-
21 ปี	40,735	-	-	-	-
22 ปี	62,791	-	-	-	-
23 ปี	86,056	-	-	-	-
24 ปี	110,596	-	-	-	-
25 ปี	113,849	22,949	-	-	-
26 ปี	117,280	47,156	-	-	-
27 ปี	120,899	72,689	-	-	-
28 ปี	124,717	99,622	-	-	-
29 ปี	128,743	128,030	-	-	-
30 ปี	132,991	135,363	27,441	-	-
31 ปี	137,471	143,098	56,386	-	-
32 ปี	140,877	149,884	86,376	-	-
33 ปี	144,436	156,976	117,722	-	-
34 ปี	148,157	164,388	150,484	-	-
35 ปี	152,046	172,136	162,096	33,789	-
36 ปี	156,111	180,233	174,232	69,105	-
37 ปี	160,359	188,697	186,916	106,018	-
38 ปี	164,799	197,543	200,174	144,599	-
39 ปี	169,441	206,789	214,031	184,924	-
40 ปี	174,291	216,453	228,515	204,439	43,359
41 ปี	179,362	226,554	243,653	224,837	88,678
42 ปี	182,634	234,552	256,722	243,616	135,044
43 ปี	186,018	242,820	270,235	263,031	182,981
44 ปี	189,516	251,369	284,205	283,105	232,543
45 ปี	215,765	260,207	298,649	303,859	261,154
46 ปี	242,903	269,346	313,582	325,317	290,734
47 ปี	270,962	278,794	329,022	347,502	321,317
48 ปี	299,971	288,562	344,985	370,439	352,937

เริ่มออม	20 ปี	25 ปี	30 ปี	35 ปี	40 ปี
อายุปัจจุบัน	เงินออมสะสมที่ควรจะมี (บาท)				
49 ปี	329,965	298,661	361,490	394,154	385,629
50 ปี	360,975	331,735	378,553	418,673	419,429
51 ปี	393,036	365,930	396,196	444,023	454,375
52 ปี	421,507	396,930	409,721	464,949	485,099
53 ปี	450,604	428,611	423,545	486,334	516,498
54 ปี	480,342	460,990	437,672	508,191	548,588
55 ปี	510,733	494,081	474,742	530,528	581,385
56 ปี	541,794	527,900	512,628	553,357	614,902
57 ปี	573,537	562,463	551,347	576,687	649,157
58 ปี	605,979	597,786	590,918	600,532	684,166
59 ปี	639,135	633,886	631,359	624,900	719,945
60 ปี	673,020	670,781	672,691	672,437	756,511
61 ปี	654,682	652,394	654,346	654,087	717,378
62 ปี	635,941	633,603	635,597	635,332	677,385
63 ปี	616,788	614,398	616,437	616,166	636,511
64 ปี	597,214	594,771	596,854	596,577	594,738
65 ปี	577,208	574,712	576,841	576,558	574,679
66 ปี	556,763	554,212	556,387	556,098	554,178
67 ปี	535,868	533,260	535,484	535,189	533,225
68 ปี	514,513	511,848	514,121	513,819	511,812
69 ปี	492,688	489,965	492,287	491,979	489,928
70 ปี	470,383	467,600	469,974	469,658	467,563

เกษียณอายุที่ 65 ปี

เริ่มออม	20 ปี	25 ปี	30 ปี	35 ปี	40 ปี
อายุปัจจุบัน	เงินออมสะสมที่ควรจะมี (บาท)				
20 ปี	17,187	-	-	-	-
21 ปี	35,317	-	-	-	-
22 ปี	54,440	-	-	-	-
23 ปี	74,610	-	-	-	-
24 ปี	95,886	-	-	-	-
25 ปี	95,696	19,336	-	-	-
26 ปี	95,496	39,731	-	-	-
27 ปี	95,285	61,245	-	-	-
28 ปี	95,062	83,937	-	-	-
29 ปี	94,827	107,872	-	-	-
30 ปี	94,579	110,488	22,266	-	-
31 ปี	94,317	113,246	45,751	-	-
32 ปี	93,136	115,069	70,085	-	-
33 ปี	91,901	116,974	95,518	-	-
34 ปี	90,610	118,965	122,101	-	-
35 ปี	89,261	121,046	127,254	26,367	-
36 ปี	87,851	123,221	132,639	53,926	-
37 ปี	86,378	125,495	138,268	82,731	-
38 ปี	84,837	127,871	144,151	112,837	-
39 ปี	83,227	130,355	150,301	144,305	-
40 ปี	81,545	132,950	156,728	154,562	32,226
41 ปี	79,786	135,664	163,445	165,284	65,910
42 ปี	77,046	136,967	168,620	174,622	100,370
43 ปี	74,213	138,314	173,969	184,277	135,999
44 ปี	71,285	139,706	179,501	194,259	172,836
45 ปี	90,889	141,146	185,219	204,579	188,290
46 ปี	111,157	142,635	191,132	215,249	204,267
47 ปี	132,113	144,174	197,245	226,282	220,787
48 ปี	153,779	145,766	203,565	237,688	237,866

เริ่มออม	20 ปี	25 ปี	30 ปี	35 ปี	40 ปี
อายุปัจจุบัน	เงินออมสะสมที่ควรจะมี (บาท)				
49 ปี	176,180	147,411	210,099	249,480	255,524
50 ปี	199,340	171,744	216,855	261,673	273,781
51 ปี	223,285	196,902	223,840	274,279	292,656
52 ปี	245,384	220,570	228,398	284,048	308,689
53 ปี	267,970	244,758	233,057	294,032	325,075
54 ปี	291,053	269,479	237,817	304,236	341,821
55 ปี	314,644	294,743	265,315	314,664	358,935
56 ปี	338,753	320,563	293,417	325,322	376,427
57 ปี	363,393	346,952	322,138	336,214	394,302
58 ปี	388,576	373,921	351,491	347,346	412,572
59 ปี	414,312	401,483	381,489	358,723	431,243
60 ปี	440,614	429,651	412,147	392,982	450,324
61 ปี	467,495	458,439	443,480	427,995	469,826
62 ปี	494,967	487,861	475,502	463,778	489,757
63 ปี	523,044	517,930	508,229	500,348	510,126
64 ปี	551,738	548,660	541,676	537,723	530,943
65 ปี	581,064	580,067	575,858	575,920	574,850
66 ปี	560,704	559,684	555,383	555,446	554,353
67 ปี	539,895	538,853	534,457	534,522	533,405
68 ปี	518,629	517,564	513,071	513,137	511,996
69 ปี	496,895	495,806	491,215	491,282	490,116
70 ปี	474,682	473,570	468,878	468,946	467,754

เกษียณอายุที่ 70 ปี

เริ่มออม	20 ปี	25 ปี	30 ปี	35 ปี	40 ปี
อายุปัจจุบัน	เงินออมสะสมที่ควรจะมี (บาท)				
20 ปี	14,941	-	-	-	-
21 ปี	30,702	-	-	-	-
22 ปี	47,325	-	-	-	-
23 ปี	64,860	-	-	-	-
24 ปี	83,356	-	-	-	-
25 ปี	80,233	16,406	-	-	-
26 ปี	76,939	33,711	-	-	-
27 ปี	73,465	51,965	-	-	-
28 ปี	69,800	71,219	-	-	-
29 ปี	65,935	91,528	-	-	-
30 ปี	61,857	90,318	18,359	-	-
31 ปี	57,556	89,042	37,725	-	-
32 ปี	52,467	86,840	57,789	-	-
33 ปี	47,148	84,540	78,761	-	-
34 ปี	41,589	82,135	100,680	-	-
35 ปี	35,778	79,622	100,958	20,996	-
36 ปี	29,704	76,995	101,249	42,941	-
37 ปี	23,356	74,249	101,552	65,878	-
38 ปี	16,721	71,380	101,870	89,852	-
39 ปี	9,786	68,380	102,202	114,909	-
40 ปี	2,538	65,245	102,549	118,467	24,707
41 ปี	(5,038)	61,969	102,911	122,186	50,531
42 ปี	(12,899)	57,844	102,127	124,692	76,951
43 ปี	(21,027)	53,579	101,317	127,283	104,266
44 ปี	(29,431)	49,169	100,479	129,962	132,508
45 ปี	(15,487)	44,610	99,612	132,732	139,075
46 ปี	(1,070)	39,897	98,716	135,595	145,864
47 ปี	13,835	35,023	97,790	138,556	152,884
48 ปี	29,245	29,985	96,832	141,617	160,142

เริ่มออม	20 ปี	25 ปี	30 ปี	35 ปี	40 ปี
อายุปัจจุบัน	เงินออมสะสมที่ควรจะมี (บาท)				
49 ปี	45,178	24,776	95,842	144,782	167,646
50 ปี	61,651	42,022	94,819	148,054	175,404
51 ปี	78,682	59,852	93,760	151,437	183,425
52 ปี	95,354	77,575	91,551	153,133	189,535
53 ปี	112,393	95,688	89,292	154,866	195,780
54 ปี	129,807	114,200	86,984	156,637	202,162
55 ปี	147,605	133,118	107,257	158,447	208,685
56 ปี	165,793	152,453	127,976	160,297	215,351
57 ปี	184,382	172,213	149,150	162,188	222,163
58 ปี	203,380	192,408	170,791	164,120	229,126
59 ปี	222,796	213,047	192,908	166,094	236,242
60 ปี	242,638	234,141	215,511	190,744	243,514
61 ปี	262,918	255,698	238,612	215,937	250,946
62 ปี	283,643	277,729	262,221	241,684	258,542
63 ปี	304,825	300,246	286,349	267,997	266,305
64 ปี	326,473	323,257	311,008	294,889	274,239
65 ปี	348,596	346,775	336,209	322,372	304,979
66 ปี	371,207	370,810	361,965	350,460	336,395
67 ปี	394,315	395,374	388,288	379,167	368,503
68 ปี	417,931	420,479	415,189	408,504	401,317
69 ปี	442,067	446,136	442,683	438,487	434,853
70 ปี	466,734	472,357	470,781	469,130	469,127

3. กรณีผู้ออมต้องดูแลลูก 2 คน

เกษียณอายุที่ 55 ปี

เริ่มออม	20 ปี	25 ปี	30 ปี	35 ปี	40 ปี
อายุปัจจุบัน	เงินออมสะสมที่ควรจะมี (บาท)				
20 ปี	36,133	-	-	-	-
21 ปี	74,246	-	-	-	-
22 ปี	114,447	-	-	-	-
23 ปี	156,851	-	-	-	-
24 ปี	201,579	-	-	-	-
25 ปี	203,495	41,699	-	-	-
26 ปี	205,515	85,683	-	-	-
27 ปี	207,646	132,078	-	-	-
28 ปี	209,894	181,015	-	-	-
29 ปี	212,265	232,634	-	-	-
30 ปี	214,765	241,817	50,098	-	-
31 ปี	217,403	251,504	102,940	-	-
32 ปี	218,099	259,307	157,691	-	-
33 ปี	218,825	267,463	214,916	-	-
34 ปี	219,585	275,987	274,728	-	-
35 ปี	220,379	284,897	291,979	62,988	-
36 ปี	221,209	294,209	310,010	128,823	-
37 ปี	222,076	303,943	328,856	197,634	-
38 ปี	222,983	314,116	348,554	269,555	-
39 ปี	223,930	324,749	369,142	344,727	-
40 ปี	224,921	335,863	390,661	378,033	84,668
41 ปี	225,956	347,479	413,152	412,844	173,162
42 ปี	224,484	355,694	431,991	444,564	263,700
43 ปี	222,963	364,187	451,469	477,359	357,308
44 ปี	221,390	372,968	471,608	511,265	454,088
45 ปี	265,028	382,046	492,429	546,321	508,885
46 ปี	310,145	391,433	513,956	582,566	565,540

เริ่มออม	20 ปี	25 ปี	30 ปี	35 ปี	40 ปี
อายุปัจจุบัน	เงินออมสะสมที่ควรจะมี (บาท)				
47 ปี	356,792	401,138	536,212	620,039	624,116
48 ปี	405,020	411,171	559,223	658,782	684,677
49 ปี	454,883	421,545	583,015	698,839	747,292
50 ปี	506,436	477,535	607,612	740,254	812,029
51 ปี	559,737	535,422	633,044	783,073	878,960
52 ปี	608,184	588,900	651,804	818,024	937,701
53 ปี	657,697	643,555	670,978	853,745	997,734
54 ปี	708,299	699,413	690,573	890,252	1,059,088
55 ปี	760,014	756,499	755,863	927,561	1,121,792
56 ปี	743,590	739,998	739,348	869,560	1,068,063
57 ปี	726,805	723,134	722,469	810,282	1,013,153
58 ปี	709,651	705,899	705,220	749,700	957,034
59 ปี	692,119	688,285	687,591	687,786	899,681
60 ปี	674,202	670,283	669,574	669,773	841,066
61 ปี	655,890	651,885	651,160	651,364	781,161
62 ปี	637,176	633,083	632,342	632,550	719,939
63 ปี	618,050	613,866	613,109	613,322	657,369
64 ปี	598,503	594,227	593,454	593,671	593,423
65 ปี	578,526	574,156	573,366	573,588	573,335
66 ปี	558,109	553,644	552,836	553,063	552,804
67 ปี	537,244	532,680	531,854	532,086	531,822
68 ปี	515,919	511,255	510,411	510,648	510,378
69 ปี	494,125	489,359	488,496	488,738	488,462
70 ปี	471,852	466,980	466,099	466,347	466,064

เกษียณอายุที่ 60 ปี

เริ่มออม	20 ปี	25 ปี	30 ปี	35 ปี	40 ปี
อายุปัจจุบัน	เงินออมสะสมที่ควรจะมี (บาท)				
20 ปี	32,031	-	-	-	-
21 ปี	65,818	-	-	-	-
22 ปี	101,456	-	-	-	-
23 ปี	139,047	-	-	-	-
24 ปี	178,697	-	-	-	-
25 ปี	175,257	35,840	-	-	-
26 ปี	171,629	73,644	-	-	-
27 ปี	167,801	113,519	-	-	-
28 ปี	163,764	155,580	-	-	-
29 ปี	159,505	199,945	-	-	-
30 ปี	155,013	201,478	41,504	-	-
31 ปี	150,275	203,095	85,282	-	-
32 ปี	143,835	202,850	130,641	-	-
33 ปี	137,103	202,595	178,049	-	-
34 ปี	130,067	202,328	227,601	-	-
35 ปี	122,713	202,049	234,128	49,707	-
36 ปี	115,027	201,757	240,951	101,661	-
37 ปี	106,994	201,452	248,081	155,963	-
38 ปี	98,597	201,134	255,535	212,719	-
39 ปี	89,821	200,801	263,325	272,041	-
40 ปี	80,648	200,453	271,467	288,780	62,305
41 ปี	71,060	200,089	279,977	306,276	127,425
42 ปี	60,236	197,448	285,708	321,101	194,049
43 ปี	49,046	194,717	291,633	336,430	262,932
44 ปี	37,475	191,893	297,759	352,277	334,150
45 ปี	70,777	188,974	304,093	368,662	362,518
46 ปี	105,207	185,956	310,642	385,603	391,848
47 ปี	140,805	182,836	317,412	403,118	422,173
48 ปี	177,610	179,610	324,412	421,226	453,525

เริ่มออม	20 ปี	25 ปี	30 ปี	35 ปี	40 ปี
อายุปัจจุบัน	เงินออมสะสมที่ควรจะมี (บาท)				
49 ปี	215,662	176,274	331,650	439,949	485,940
50 ปี	255,004	218,090	339,132	459,306	519,454
51 ปี	295,680	261,323	346,869	479,320	554,104
52 ปี	334,216	302,912	350,740	494,307	583,334
53 ปี	373,600	345,416	354,696	509,625	613,208
54 ปี	413,850	388,854	358,739	525,280	643,739
55 ปี	454,986	433,249	408,135	541,279	674,942
56 ปี	497,027	478,620	458,617	557,630	706,831
57 ปี	539,992	524,990	510,211	574,341	739,422
58 ปี	583,903	572,379	562,939	591,419	772,730
59 ปี	628,781	620,811	616,828	608,873	806,771
60 ปี	674,645	670,309	671,902	671,975	841,560
61 ปี	656,343	651,912	653,540	653,615	781,666
62 ปี	637,639	633,110	634,774	634,850	720,455
63 ปี	618,523	613,894	615,595	615,673	657,897
64 ปี	598,986	594,256	595,994	596,074	593,963
65 ปี	579,020	574,185	575,961	576,043	573,886
66 ปี	558,614	553,673	555,489	555,572	553,368
67 ปี	537,760	532,710	534,565	534,651	532,398
68 ปี	516,446	511,286	513,182	513,269	510,966
69 ปี	494,664	489,390	491,328	491,417	489,064
70 ปี	472,403	467,013	468,993	469,084	466,679

เกษียณอายุที่ 65 ปี

เริ่มออม	20 ปี	25 ปี	30 ปี	35 ปี	40 ปี
อายุปัจจุบัน	เงินออมสะสมที่ควรจะมี (บาท)				
20 ปี	28,711	-	-	-	-
21 ปี	58,995	-	-	-	-
22 ปี	90,939	-	-	-	-
23 ปี	124,633	-	-	-	-
24 ปี	160,174	-	-	-	-
25 ปี	152,398	31,348	-	-	-
26 ปี	144,197	64,413	-	-	-
27 ปี	135,545	99,290	-	-	-
28 ปี	126,420	136,079	-	-	-
29 ปี	116,795	174,884	-	-	-
30 ปี	106,642	170,551	35,156	-	-
31 ปี	95,933	165,981	72,239	-	-
32 ปี	83,716	159,567	110,660	-	-
33 ปี	70,947	152,863	150,818	-	-
34 ปี	57,601	145,856	192,791	-	-
35 ปี	43,651	138,532	191,398	40,527	-
36 ปี	29,071	130,877	189,941	82,886	-
37 ปี	13,832	122,876	188,419	127,160	-
38 ปี	(2,096)	114,514	186,827	173,435	-
39 ปี	(18,744)	105,774	185,164	221,801	-
40 ปี	(36,144)	96,638	183,426	227,090	48,437
41 ปี	(54,331)	87,090	181,609	232,618	99,064
42 ปี	(72,726)	76,126	177,657	235,767	150,860
43 ปี	(91,745)	64,790	173,572	239,022	204,411
44 ปี	(111,408)	53,070	169,348	242,389	259,778
45 ปี	(86,474)	40,952	164,981	245,869	271,758
46 ปี	(60,695)	28,424	160,466	249,467	284,144
47 ปี	(34,041)	15,471	155,798	253,187	296,950
48 ปี	(6,484)	2,080	150,972	257,033	310,190

เริ่มออม	20 ปี	25 ปี	30 ปี	35 ปี	40 ปี
อายุปัจจุบัน	เงินออมสะสมที่ควรจะมี (บาท)				
49 ปี	22,007	(11,766)	145,982	261,010	323,879
50 ปี	51,463	19,182	140,823	265,122	338,032
51 ปี	81,919	51,180	135,489	269,372	352,664
52 ปี	112,432	83,654	128,362	270,562	363,596
53 ปี	143,616	116,842	121,078	271,777	374,769
54 ปี	175,487	150,760	113,634	273,020	386,187
55 ปี	208,058	185,424	151,290	274,290	397,856
56 ปี	241,347	220,851	189,775	275,587	409,783
57 ปี	275,367	257,057	229,106	276,913	421,971
58 ปี	310,136	294,060	269,302	278,269	434,428
59 ปี	345,670	331,877	310,383	279,654	447,159
60 ปี	381,985	370,526	352,368	326,333	460,170
61 ปี	419,100	410,025	395,276	374,040	473,467
62 ปี	457,031	450,393	439,128	422,796	487,056
63 ปี	495,797	491,649	483,945	472,625	500,945
64 ปี	535,415	533,813	529,748	523,550	515,139
65 ปี	575,905	576,905	576,559	575,595	574,910
66 ปี	555,431	556,453	556,099	555,114	554,414
67 ปี	534,506	535,551	535,189	534,183	533,467
68 ปี	513,121	514,189	513,819	512,791	512,059
69 ปี	491,266	492,357	491,980	490,928	490,180
70 ปี	468,930	470,045	469,659	468,585	467,820

เกษียณอายุที่ 70 ปี

เริ่มออม	20 ปี	25 ปี	30 ปี	35 ปี	40 ปี
อายุปัจจุบัน	เงินออมสะสมที่ควรจะมี (บาท)				
20 ปี	26,074	-	-	-	-
21 ปี	53,577	-	-	-	-
22 ปี	82,587	-	-	-	-
23 ปี	113,187	-	-	-	-
24 ปี	145,464	-	-	-	-
25 ปี	134,246	27,734	-	-	-
26 ปี	122,413	56,988	-	-	-
27 ปี	109,931	87,846	-	-	-
28 ปี	96,765	120,394	-	-	-
29 ปี	82,878	154,726	-	-	-
30 ปี	68,230	145,675	30,273	-	-
31 ปี	52,779	136,128	62,206	-	-
32 ปี	35,975	124,752	95,291	-	-
33 ปี	18,411	112,861	129,871	-	-
34 ปี	53	100,432	166,015	-	-
35 ปี	(19,134)	87,442	158,528	33,887	-
36 ปี	(39,189)	73,865	150,703	69,305	-
37 ปี	(60,150)	59,674	142,524	106,324	-
38 ปี	(82,058)	44,842	133,975	145,017	-
39 ปี	(104,957)	29,339	125,040	185,458	-
40 ปี	(128,891)	13,135	115,702	182,463	39,062
41 ปี	(153,907)	(3,801)	105,941	179,333	79,890
42 ปี	(178,314)	(21,459)	94,541	174,035	121,661
43 ปี	(203,549)	(39,717)	82,756	168,558	164,848
44 ปี	(229,639)	(58,593)	70,571	162,895	209,499
45 ปี	(211,350)	(78,109)	57,972	157,039	210,399
46 ปี	(192,440)	(98,286)	44,947	150,986	211,330
47 ปี	(172,890)	(119,148)	31,480	144,727	212,292
48 ปี	(152,677)	(140,717)	17,557	138,255	213,287

เริ่มออม	20 ปี	25 ปี	30 ปี	35 ปี	40 ปี
อายุปัจจุบัน	เงินออมสะสมที่ควรจะมี (บาท)				
49 ปี	(131,778)	(163,017)	3,161	131,565	214,316
50 ปี	(110,172)	(140,809)	(11,722)	124,648	215,380
51 ปี	(87,832)	(117,848)	(27,110)	117,496	216,480
52 ปี	(63,690)	(92,706)	(42,698)	108,703	215,041
53 ปี	(39,017)	(67,011)	(58,628)	99,717	213,570
54 ปี	(13,802)	(40,751)	(74,908)	90,534	212,067
55 ปี	11,969	(13,913)	(46,283)	81,148	210,531
56 ปี	38,306	13,515	(17,027)	71,556	208,961
57 ปี	65,223	41,546	12,871	61,753	207,357
58 ปี	92,732	70,195	43,428	51,734	205,717
59 ปี	120,847	99,473	74,657	41,495	204,041
60 ปี	149,579	129,396	106,572	76,295	202,328
61 ปี	178,944	159,977	139,190	111,860	200,578
62 ปี	208,955	191,231	172,526	148,207	198,789
63 ปี	239,626	223,172	206,595	185,354	196,961
64 ปี	270,972	255,816	241,413	223,319	195,092
65 ปี	303,008	289,179	276,998	262,118	238,447
66 ปี	335,748	323,275	313,365	301,772	282,755
67 ปี	369,209	358,121	350,532	342,297	328,038
68 ปี	403,406	393,734	388,518	383,714	374,317
69 ปี	438,355	430,131	427,338	426,043	421,615
70 ปี	474,073	467,328	467,013	469,302	469,952

4. ผู้ออมต้องดูแลผู้สูงอายุ 1 คน

เกษียณอายุที่ 55 ปี

เริ่มออม	20 ปี	25 ปี	30 ปี	35 ปี	40 ปี
อายุปัจจุบัน	เงินออมสะสมที่ควรจะมี (บาท)				
20 ปี	25,293	-	-	-	-
21 ปี	51,972	-	-	-	-
22 ปี	80,113	-	-	-	-
23 ปี	109,796	-	-	-	-
24 ปี	141,106	-	-	-	-
25 ปี	151,199	30,176	-	-	-
26 ปี	161,846	62,005	-	-	-
27 ปี	173,076	95,579	-	-	-
28 ปี	184,921	130,992	-	-	-
29 ปี	197,416	168,346	-	-	-
30 ปี	210,595	184,815	37,402	-	-
31 ปี	224,497	202,187	76,854	-	-
32 ปี	237,005	218,569	117,730	-	-
33 ปี	250,078	235,692	160,454	-	-
34 ปี	263,743	253,589	205,109	-	-
35 ปี	278,025	272,295	228,850	48,144	-
36 ปี	292,952	291,847	253,664	98,465	-
37 ปี	308,555	312,282	279,600	151,060	-
38 ปี	324,862	333,641	306,708	206,032	-
39 ปี	341,907	355,965	335,041	263,489	-
40 ปี	359,722	379,298	364,656	300,611	66,015
41 ปี	378,343	403,686	395,608	339,412	135,015
42 ปี	393,529	424,615	423,490	376,130	205,607
43 ปี	409,231	446,253	452,316	414,093	278,593
44 ปี	425,465	468,625	482,120	453,343	354,053
45 ปี	442,249	491,755	512,934	493,924	409,138
46 ปี	459,602	515,669	544,793	535,881	466,092

เริ่มออม	20 ปี	25 ปี	30 ปี	35 ปี	40 ปี
อายุปัจจุบัน	เงินออมสะสมที่ควรจะมี (บาท)				
47 ปี	477,543	540,394	577,732	579,259	524,976
48 ปี	496,093	565,957	611,787	624,109	585,856
49 ปี	515,271	592,387	646,997	670,478	648,800
50 ปี	558,032	619,712	683,400	718,420	713,877
51 ปี	602,242	647,964	721,038	767,987	781,161
52 ปี	640,784	669,463	751,371	810,095	841,430
53 ปี	680,175	691,435	782,371	853,129	903,025
54 ปี	720,431	713,890	814,054	897,111	965,975
55 ปี	761,574	759,772	846,433	942,059	1,030,310
56 ปี	745,184	743,343	808,979	906,709	996,901
57 ปี	728,434	726,552	770,700	870,580	962,757
58 ปี	711,316	709,392	731,579	833,657	927,862
59 ปี	693,821	691,855	691,598	795,922	892,198
60 ปี	675,941	673,932	673,669	757,356	855,751
61 ปี	657,668	655,614	655,346	717,942	818,501
62 ปี	638,992	636,894	636,620	677,660	780,432
63 ปี	619,906	617,761	617,481	636,493	741,526
64 ปี	600,400	598,208	597,922	594,420	701,763
65 ปี	580,465	578,225	577,932	574,353	661,126
66 ปี	560,091	557,802	557,503	553,845	619,595
67 ปี	539,269	536,929	536,624	532,885	577,150
68 ปี	517,989	515,598	515,285	511,465	533,771
69 ปี	496,241	493,797	493,478	489,573	489,438
70 ปี	474,014	471,516	471,190	467,200	467,062

เกษียณอายุที่ 60 ปี

เริ่มออม	20 ปี	25 ปี	30 ปี	35 ปี	40 ปี
อายุปัจจุบัน	เงินออมสะสมที่ควรจะมี (บาท)				
20 ปี	21,777	-	-	-	-
21 ปี	44,748	-	-	-	-
22 ปี	68,977	-	-	-	-
23 ปี	94,535	-	-	-	-
24 ปี	121,492	-	-	-	-
25 ปี	126,996	25,195	-	-	-
26 ปี	132,800	51,771	-	-	-
27 ปี	138,923	79,804	-	-	-
28 ปี	145,381	109,372	-	-	-
29 ปี	152,193	140,561	-	-	-
30 ปี	159,379	150,527	30,078	-	-
31 ปี	166,958	161,039	61,804	-	-
32 ปี	173,350	170,581	94,676	-	-
33 ปี	180,031	180,555	129,033	-	-
34 ปี	187,013	190,979	164,944	-	-
35 ปี	194,312	201,874	179,545	36,914	-
36 ปี	201,940	213,262	194,807	75,496	-
37 ปี	209,913	225,165	210,758	115,823	-
38 ปี	218,246	237,606	227,430	157,972	-
39 ปี	226,956	250,609	244,856	202,026	-
40 ปี	236,060	264,200	263,070	225,140	47,168
41 ปี	245,575	278,405	282,107	249,298	96,468
42 ปี	252,745	290,106	298,816	271,731	146,906
43 ปี	260,159	302,204	316,092	294,925	199,054
44 ปี	267,823	314,712	333,954	318,905	252,970
45 ปี	275,748	327,644	352,421	343,698	285,781
46 ปี	283,941	341,014	371,514	369,331	319,705
47 ปี	292,412	354,838	391,254	395,833	354,779
48 ปี	301,170	369,130	411,664	423,234	391,042

เริ่มออม	20 ปี	25 ปี	30 ปี	35 ปี	40 ปี
อายุปัจจุบัน	เงินออมสะสมที่ควรจะมี (บาท)				
49 ปี	310,225	383,907	432,765	451,564	428,534
50 ปี	342,519	399,184	454,582	480,854	467,297
51 ปี	375,907	414,980	477,138	511,137	507,374
52 ปี	405,955	426,373	494,781	536,364	542,772
53 ปี	436,663	438,016	512,813	562,146	578,949
54 ปี	468,047	449,916	531,241	588,495	615,922
55 ปี	500,121	485,009	550,074	615,424	653,708
56 ปี	532,901	520,875	569,322	642,945	692,325
57 ปี	566,402	557,529	588,993	671,072	731,792
58 ปี	600,640	594,990	609,097	699,817	772,128
59 ปี	635,632	633,275	629,643	729,195	813,350
60 ปี	671,393	672,402	673,573	759,219	855,480
61 ปี	653,020	654,051	655,248	719,846	818,224
62 ปี	634,242	635,296	636,519	679,607	780,149
63 ปี	615,051	616,129	617,378	638,482	741,236
64 ปี	595,438	596,540	597,817	596,453	701,468
65 ปี	575,394	576,520	577,825	576,431	660,824
66 ปี	554,909	556,059	557,393	555,968	619,286
67 ปี	533,973	535,148	536,511	535,055	576,834
68 ปี	512,576	513,778	515,171	513,683	533,449
69 ปี	490,709	491,937	493,360	491,840	489,109
70 ปี	468,360	469,615	471,070	469,516	466,725

เกษียณอายุที่ 65 ปี

เริ่มออม	20 ปี	25 ปี	30 ปี	35 ปี	40 ปี
อายุปัจจุบัน	เงินออมสะสมที่ควรจะมี (บาท)				
20 ปี	19,043	-	-	-	-
21 ปี	39,129	-	-	-	-
22 ปี	60,317	-	-	-	-
23 ปี	82,665	-	-	-	-
24 ปี	106,238	-	-	-	-
25 ปี	108,171	21,387	-	-	-
26 ปี	110,209	43,945	-	-	-
27 ปี	112,360	67,740	-	-	-
28 ปี	114,628	92,839	-	-	-
29 ปี	117,020	119,313	-	-	-
30 ปี	119,544	124,306	24,707	-	-
31 ปี	122,206	129,573	50,768	-	-
32 ปี	123,841	133,884	77,770	-	-
33 ปี	125,549	138,391	105,992	-	-
34 ปี	127,335	143,100	135,489	-	-
35 ปี	129,201	148,023	143,389	29,101	-
36 ปี	131,152	153,169	151,645	59,518	-
37 ปี	133,191	158,546	160,274	91,310	-
38 ปี	135,322	164,167	169,293	124,539	-
39 ปี	137,550	170,042	178,720	159,269	-
40 ปี	139,878	176,183	188,574	172,638	35,547
41 ปี	142,311	182,601	198,872	186,611	72,700
42 ปี	143,247	187,246	207,389	199,106	110,712
43 ปี	144,214	192,048	216,194	212,025	150,012
44 ปี	145,213	197,013	225,298	225,383	190,644
45 ปี	146,247	202,147	234,711	239,192	209,721
46 ปี	147,316	207,454	244,442	253,471	229,446
47 ปี	148,421	212,942	254,504	268,233	249,839
48 ปี	149,563	218,615	264,907	283,495	270,923

เริ่มออม	20 ปี	25 ปี	30 ปี	35 ปี	40 ปี
อายุปัจจุบัน	เงินออมสะสมที่ควรจะมี (บาท)				
49 ปี	150,744	224,481	275,662	299,275	292,722
50 ปี	174,897	230,545	286,782	315,590	315,260
51 ปี	199,869	236,815	298,279	332,458	338,562
52 ปี	223,309	240,480	306,616	345,942	358,625
53 ปี	247,265	244,225	315,136	359,722	379,130
54 ปี	271,748	248,053	323,844	373,805	400,085
55 ปี	296,769	274,897	332,744	388,199	421,502
56 ปี	322,341	302,331	341,839	402,908	443,390
57 ปี	348,475	330,369	351,135	417,942	465,759
58 ปี	375,185	359,024	360,635	433,306	488,621
59 ปี	402,482	388,309	370,343	449,008	511,985
60 ปี	430,379	418,238	403,198	465,056	535,864
61 ปี	458,890	448,826	436,775	481,457	560,268
62 ปี	488,029	480,087	471,091	498,218	585,208
63 ปี	517,809	512,036	506,162	515,349	610,698
64 ปี	548,243	544,687	542,005	532,856	636,748
65 ปี	579,348	578,057	578,636	573,680	663,371
66 ปี	558,949	557,630	558,222	553,157	621,889
67 ปี	538,102	536,754	537,359	532,182	579,495
68 ปี	516,796	515,419	516,037	510,746	536,168
69 ปี	495,022	493,614	494,245	488,839	491,887
70 ปี	472,768	471,329	471,975	466,449	469,565

เกษียณอายุที่ 70 ปี

เริ่มออม	20 ปี	25 ปี	30 ปี	35 ปี	40 ปี
อายุปัจจุบัน	เงินออมสะสมที่ควรจะมี (บาท)				
20 ปี	16,797	-	-	-	-
21 ปี	34,514	-	-	-	-
22 ปี	53,202	-	-	-	-
23 ปี	72,915	-	-	-	-
24 ปี	93,707	-	-	-	-
25 ปี	92,707	18,359	-	-	-
26 ปี	91,652	37,725	-	-	-
27 ปี	90,540	58,151	-	-	-
28 ปี	89,366	79,697	-	-	-
29 ปี	88,128	102,424	-	-	-
30 ปี	86,823	103,464	20,605	-	-
31 ปี	85,445	104,562	42,340	-	-
32 ปี	83,172	104,715	64,859	-	-
33 ปี	80,796	104,875	88,396	-	-
34 ปี	78,313	105,043	112,997	-	-
35 ปี	75,718	105,218	115,778	23,535	-
36 ปี	73,005	105,402	118,685	48,134	-
37 ปี	70,170	105,593	121,723	73,845	-
38 ปี	67,206	105,793	124,898	100,718	-
39 ปี	64,109	106,002	128,217	128,805	-
40 ปี	60,871	106,221	131,685	135,230	27,539
41 ปี	57,488	106,450	135,311	141,946	56,323
42 ปี	53,301	105,486	137,572	147,361	85,771
43 ปี	48,973	104,489	139,909	152,959	116,218
44 ปี	44,498	103,458	142,325	158,748	147,696
45 ปี	39,871	102,393	144,823	164,732	157,310
46 ปี	35,088	101,291	147,406	170,920	167,250
47 ปี	30,142	100,152	150,077	177,317	177,527
48 ปี	25,029	98,975	152,838	183,931	188,152

เริ่มออม	20 ปี	25 ปี	30 ปี	35 ปี	40 ปี
อายุปัจจุบัน	เงินออมสะสมที่ควรจะมี (บาท)				
49 ปี	19,742	97,758	155,692	190,770	199,137
50 ปี	37,208	96,499	158,644	197,840	210,495
51 ปี	55,266	95,198	161,695	205,150	222,238
52 ปี	73,279	92,719	162,926	210,266	231,734
53 ปี	91,688	90,186	164,184	215,495	241,439
54 ปี	110,502	87,598	165,469	220,839	251,358
55 ปี	129,730	107,884	166,783	226,301	261,495
56 ปี	149,381	128,617	168,125	231,882	271,855
57 ปี	169,464	149,806	169,498	237,587	282,443
58 ปี	189,989	171,461	170,900	243,417	293,263
59 ปี	210,966	193,592	172,333	249,375	304,322
60 ปี	232,404	216,211	196,730	255,465	315,624
61 ปี	254,313	239,327	221,663	261,688	327,175
62 ปี	276,705	262,951	247,145	268,048	338,980
63 ปี	299,589	287,096	273,188	274,548	351,044
64 ปี	322,977	311,771	299,803	281,192	363,374
65 ปี	346,880	336,989	327,005	310,913	375,975
66 ปี	371,308	362,762	354,804	341,288	388,854
67 ปี	396,273	389,102	383,215	372,331	402,016
68 ปี	421,788	416,022	412,251	404,058	415,467
69 ปี	447,864	443,534	441,926	436,482	429,214
70 ปี	474,514	471,651	472,254	469,620	466,196

5. ผู้ออมต้องดูแลผู้สูงอายุ 2 คน

เกษียณอายุที่ 55 ปี

เริ่มออม	20 ปี	25 ปี	30 ปี	35 ปี	40 ปี
อายุปัจจุบัน	เงินออมสะสมที่ควรจะมี (บาท)				
20 ปี	40,332	-	-	-	-
21 ปี	82,874	-	-	-	-
22 ปี	127,747	-	-	-	-
23 ปี	175,080	-	-	-	-
24 ปี	225,006	-	-	-	-
25 ปี	231,805	46,582	-	-	-
26 ปี	238,975	95,717	-	-	-
27 ปี	246,539	147,544	-	-	-
28 ปี	254,517	202,211	-	-	-
29 ปี	262,933	259,874	-	-	-
30 ปี	271,810	274,833	55,957	-	-
31 ปี	281,173	290,612	114,980	-	-
32 ปี	288,350	304,465	176,134	-	-
33 ปี	295,851	318,945	240,052	-	-
34 ปี	303,691	334,079	306,860	-	-
35 ปี	311,886	349,898	330,823	70,312	-
36 ปี	320,451	366,431	355,869	143,803	-
37 ปี	329,404	383,712	382,047	220,615	-
38 ปี	338,761	401,773	409,408	300,899	-
39 ปี	348,540	420,651	438,006	384,812	-
40 ปี	358,762	440,383	467,897	426,654	94,140
41 ปี	369,446	461,006	499,139	470,387	192,536
42 ปี	376,439	477,352	526,153	510,781	293,203
43 ปี	383,668	494,252	554,082	552,545	397,283
44 ปี	391,142	511,725	582,958	595,725	504,892
45 ปี	398,870	529,790	612,814	640,368	570,284
46 ปี	406,859	548,468	643,681	686,525	637,893

เริ่มออม	20 ปี	25 ปี	30 ปี	35 ปี	40 ปี
อายุปัจจุบัน	เงินออมสะสมที่ควรจะมี (บาท)				
47 ปี	415,120	567,779	675,594	734,246	707,794
48 ปี	423,660	587,745	708,590	783,586	780,064
49 ปี	432,490	608,387	742,704	834,598	854,785
50 ปี	487,484	629,730	777,975	887,339	932,038
51 ปี	544,341	651,795	814,441	941,868	1,011,911
52 ปี	596,649	666,853	842,451	987,037	1,082,449
53 ปี	650,107	682,241	871,078	1,033,200	1,154,540
54 ปี	704,741	697,969	900,335	1,080,379	1,228,216
55 ปี	760,577	759,906	930,235	1,128,596	1,303,513
56 ปี	744,166	743,480	871,692	1,074,417	1,253,182
57 ปี	727,394	726,692	811,862	1,019,046	1,201,744
58 ปี	710,252	709,536	750,715	962,457	1,149,175
59 ปี	692,734	692,001	688,222	904,623	1,095,449
60 ปี	674,830	674,081	670,219	845,517	1,040,540
61 ปี	656,532	655,767	651,820	785,110	984,424
62 ปี	637,832	637,050	633,016	723,375	927,074
63 ปี	618,720	617,921	613,798	660,281	868,461
64 ปี	599,188	598,371	594,158	595,799	808,559
65 ปี	579,226	578,392	574,085	575,763	747,340
66 ปี	558,825	557,972	553,571	555,286	684,773
67 ปี	537,975	537,104	532,606	534,358	620,830
68 ปี	516,667	515,776	511,179	512,970	555,480
69 ปี	494,890	493,979	489,281	491,111	488,693
70 ปี	472,633	471,703	466,901	468,771	466,300

เกษียณอายุที่ 60 ปี

เริ่มออม	20 ปี	25 ปี	30 ปี	35 ปี	40 ปี
อายุปัจจุบัน	เงินออมสะสมที่ควรจะมี (บาท)				
20 ปี	35,937	-	-	-	-
21 ปี	73,844	-	-	-	-
22 ปี	113,828	-	-	-	-
23 ปี	156,003	-	-	-	-
24 ปี	200,490	-	-	-	-
25 ปี	201,550	40,332	-	-	-
26 ปี	202,668	82,874	-	-	-
27 ปี	203,848	127,747	-	-	-
28 ปี	205,092	175,080	-	-	-
29 ปี	206,405	225,006	-	-	-
30 ปี	207,789	231,805	46,777	-	-
31 ปี	209,249	238,975	96,118	-	-
32 ปี	208,781	244,245	147,240	-	-
33 ปี	208,291	249,753	200,672	-	-
34 ปี	207,779	255,510	256,520	-	-
35 ปี	207,245	261,526	269,028	55,957	-
36 ปี	206,685	267,815	282,101	114,443	-
37 ปี	206,101	274,389	295,765	175,573	-
38 ปี	205,490	281,259	310,047	239,466	-
39 ปี	204,852	288,440	324,974	306,246	-
40 ปี	204,184	295,945	340,576	330,181	70,019
41 ปี	203,487	303,790	356,883	355,199	143,204
42 ปี	200,459	308,556	369,895	377,333	218,078
43 ปี	197,328	313,484	383,348	400,217	295,490
44 ปี	194,090	318,579	397,256	423,877	375,526
45 ปี	190,743	323,847	411,637	448,340	412,412
46 ปี	187,283	329,293	426,504	473,631	450,548
47 ปี	183,705	334,924	441,876	499,780	489,977
48 ปี	180,006	340,746	457,769	526,816	530,742

เริ่มออม	20 ปี	25 ปี	30 ปี	35 ปี	40 ปี
อายุปัจจุบัน	เงินออมสะสมที่ควรจะมี (บาท)				
49 ปี	176,182	346,765	474,200	554,768	572,890
50 ปี	218,092	352,989	491,189	583,667	616,466
51 ปี	261,423	359,423	508,754	613,546	661,520
52 ปี	303,111	361,798	520,859	637,137	700,229
53 ปี	345,717	364,226	533,232	661,247	739,789
54 ปี	389,260	366,706	545,876	685,888	780,220
55 ปี	433,762	415,106	558,798	711,070	821,540
56 ปี	479,242	464,570	572,005	736,806	863,769
57 ปี	525,722	515,123	585,503	763,109	906,927
58 ปี	573,226	566,787	599,297	789,990	951,035
59 ปี	621,774	619,589	613,395	817,463	996,113
60 ปี	671,391	673,551	673,666	845,540	1,042,183
61 ปี	653,017	655,226	655,343	785,134	986,103
62 ปี	634,239	636,497	636,617	723,399	928,789
63 ปี	615,049	617,355	617,478	660,306	870,215
64 ปี	595,436	597,793	597,919	595,824	810,352
65 ปี	575,391	577,801	577,929	575,789	749,171
66 ปี	554,906	557,368	557,499	555,312	686,645
67 ปี	533,970	536,486	536,620	534,385	622,743
68 ปี	512,573	515,145	515,282	512,997	557,436
69 ปี	490,706	493,334	493,474	491,139	490,691
70 ปี	468,357	471,044	471,187	468,800	468,342

เกษียณอายุที่ 65 ปี

เริ่มออม	20 ปี	25 ปี	30 ปี	35 ปี	40 ปี
อายุปัจจุบัน	เงินออมสะสมที่ควรจะมี (บาท)				
20 ปี	32,519	-	-	-	-
21 ปี	66,821	-	-	-	-
22 ปี	103,002	-	-	-	-
23 ปี	141,166	-	-	-	-
24 ปี	181,422	-	-	-	-
25 ปี	178,019	35,547	-	-	-
26 ปี	174,430	73,042	-	-	-
27 ปี	170,644	112,591	-	-	-
28 ปี	166,651	154,308	-	-	-
29 ปี	162,439	198,311	-	-	-
30 ปี	157,996	198,861	39,941	-	-
31 ปี	153,309	199,441	82,071	-	-
32 ปี	146,894	198,139	125,722	-	-
33 ปี	140,189	196,777	171,346	-	-
34 ปี	133,181	195,354	219,032	-	-
35 ปี	125,857	193,867	223,010	46,094	-
36 ปี	118,201	192,313	227,167	94,271	-
37 ปี	110,199	190,688	231,513	144,625	-
38 ปี	101,835	188,990	236,054	197,256	-
39 ปี	93,094	187,215	240,801	252,266	-
40 ปี	83,957	185,360	245,763	263,898	54,980
41 ปี	74,407	183,421	250,949	276,056	112,446
42 ปี	63,585	179,322	253,533	285,643	171,238
43 ปี	52,396	175,084	256,205	295,556	232,023
44 ปี	40,828	170,702	258,968	305,805	294,869
45 ปี	28,867	166,171	261,824	316,402	313,982
46 ปี	16,501	161,487	264,777	327,357	333,742
47 ปี	3,716	156,645	267,830	338,685	354,172
48 ปี	(9,502)	151,638	270,987	350,396	375,295

เริ่มออม	20 ปี	25 ปี	30 ปี	35 ปี	40 ปี
อายุปัจจุบัน	เงินออมสะสมที่ควรจะมี (บาท)				
49 ปี	(23,169)	146,461	274,251	362,504	397,134
50 ปี	8,565	141,109	277,625	375,022	419,713
51 ปี	41,375	135,575	281,114	387,965	443,057
52 ปี	74,805	128,241	281,376	396,730	461,921
53 ปี	108,970	120,745	281,644	405,688	481,200
54 ปี	143,887	113,084	281,917	414,842	500,902
55 ปี	179,571	151,118	282,197	424,198	521,039
56 ปี	216,041	189,990	282,482	433,760	541,618
57 ปี	253,314	229,716	282,774	443,533	562,650
58 ปี	291,406	270,317	283,072	453,520	584,144
59 ปี	330,337	311,811	283,377	463,727	606,112
60 ปี	370,123	354,217	329,553	474,159	628,563
61 ปี	410,786	397,557	376,744	484,820	651,507
62 ปี	452,342	441,850	424,974	495,716	674,957
63 ปี	494,813	487,117	474,265	506,851	698,922
64 ปี	538,219	533,381	524,640	518,231	723,415
65 ปี	582,579	580,662	576,123	575,726	748,446
66 ปี	562,252	560,293	555,654	555,248	685,904
67 ปี	541,477	539,475	534,734	534,320	621,986
68 ปี	520,246	518,199	513,355	512,931	556,662
69 ปี	498,547	496,456	491,504	491,071	489,900
70 ปี	476,371	474,234	469,173	468,731	467,534

เกษียณอายุที่ 70 ปี

เริ่มออม	20 ปี	25 ปี	30 ปี	35 ปี	40 ปี
อายุปัจจุบัน	เงินออมสะสมที่ควรจะมี (บาท)				
20 ปี	29,590	-	-	-	-
21 ปี	60,801	-	-	-	-
22 ปี	93,723	-	-	-	-
23 ปี	128,448	-	-	-	-
24 ปี	165,077	-	-	-	-
25 ปี	157,849	31,641	-	-	-
26 ปี	150,225	65,015	-	-	-
27 ปี	142,183	100,218	-	-	-
28 ปี	133,701	137,351	-	-	-
29 ปี	124,753	176,518	-	-	-
30 ปี	115,315	171,968	34,766	-	-
31 ปี	105,361	167,168	71,436	-	-
32 ปี	93,849	160,501	109,431	-	-
33 ปี	81,816	153,532	149,142	-	-
34 ปี	69,240	146,248	190,649	-	-
35 ปี	56,096	138,635	188,168	38,965	-
36 ปี	42,357	130,678	185,575	79,691	-
37 ปี	27,997	122,361	182,864	122,257	-
38 ปี	12,988	113,669	180,031	166,748	-
39 ปี	(2,699)	104,583	177,070	213,250	-
40 ปี	(19,095)	95,087	173,975	215,990	44,824
41 ปี	(36,232)	85,161	170,741	218,853	91,674
42 ปี	(53,735)	73,825	165,430	219,373	139,606
43 ปี	(71,831)	62,104	159,940	219,910	189,163
44 ปี	(90,540)	49,986	154,263	220,466	240,400
45 ปี	(109,883)	37,457	148,395	221,041	247,509
46 ปี	(129,883)	24,503	142,327	221,635	254,860
47 ปี	(150,560)	11,110	136,053	222,249	262,460
48 ปี	(171,938)	(2,737)	129,567	222,884	270,317

เริ่มออม	20 ปี	25 ปี	30 ปี	35 ปี	40 ปี
อายุปัจจุบัน	เงินออมสะสมที่ควรจะมี (บาท)				
49 ปี	(194,041)	(17,053)	122,861	223,540	278,441
50 ปี	(171,029)	(31,854)	115,927	224,219	286,840
51 ปี	(147,237)	(47,158)	108,759	224,921	295,524
52 ปี	(120,887)	(62,419)	100,053	222,970	300,986
53 ปี	(93,957)	(78,015)	91,156	220,976	306,568
54 ปี	(66,434)	(93,955)	82,063	218,938	312,272
55 ปี	(38,306)	(64,381)	72,769	216,856	318,102
56 ปี	(9,559)	(34,157)	63,272	214,727	324,061
57 ปี	19,821	(3,268)	53,565	212,552	330,150
58 ปี	49,847	28,300	43,645	210,329	336,374
59 ปี	80,533	60,564	33,507	208,057	342,734
60 ปี	111,895	93,536	69,010	205,735	349,234
61 ปี	143,946	127,235	105,294	203,362	355,878
62 ปี	176,703	161,675	142,376	200,936	362,667
63 ปี	210,180	196,872	180,273	198,458	369,606
64 ปี	244,393	232,844	219,005	195,925	376,697
65 ปี	279,360	269,607	258,589	239,200	383,945
66 ปี	315,096	307,179	299,043	283,427	391,351
67 ปี	351,617	345,577	340,387	328,627	398,921
68 ปี	388,943	384,820	382,642	374,821	406,658
69 ปี	427,089	424,927	425,825	422,032	414,564
70 ปี	466,075	465,916	469,959	470,282	468,509

6. ผู้ออมต้องดูแลลูกและผู้สูงอายุอย่างละ 1 คน

เกษียณอายุที่ 55 ปี

เริ่มออม	20 ปี	25 ปี	30 ปี	35 ปี	40 ปี
อายุปัจจุบัน	เงินออมสะสมที่ควรจะมี (บาท)				
20 ปี	38,183	-	-	-	-
21 ปี	78,459	-	-	-	-
22 ปี	120,943	-	-	-	-
23 ปี	165,754	-	-	-	-
24 ปี	213,020	-	-	-	-
25 ปี	217,313	44,141	-	-	-
26 ปี	221,842	90,700	-	-	-
27 ปี	226,618	139,811	-	-	-
28 ปี	231,656	191,613	-	-	-
29 ปี	236,971	246,254	-	-	-
30 ปี	242,576	258,325	53,027	-	-
31 ปี	248,489	271,058	108,960	-	-
32 ปี	252,340	281,886	166,913	-	-
33 ปี	256,365	293,204	227,484	-	-
34 ปี	260,572	305,033	290,794	-	-
35 ปี	264,970	317,397	311,401	66,699	-
36 ปี	269,566	330,320	332,939	136,413	-
37 ปี	274,370	343,827	355,451	209,278	-
38 ปี	279,391	357,945	378,981	285,436	-
39 ปี	284,639	372,700	403,574	365,037	-
40 ปี	290,124	388,123	429,279	402,672	93,847
41 ปี	295,857	404,242	456,145	442,008	191,937
42 ปี	298,506	416,523	479,072	478,127	292,291
43 ปี	301,245	429,219	502,776	515,470	396,047
44 ปี	304,077	442,346	527,283	554,080	503,320
45 ปี	329,636	455,918	552,621	593,998	568,666
46 ปี	356,063	469,951	578,818	635,270	636,227

เริ่มออม	20 ปี	25 ปี	30 ปี	35 ปี	40 ปี
อายุปัจจุบัน	เงินออมสะสมที่ควรจะมี (บาท)				
47 ปี	383,385	484,458	605,903	677,940	706,079
48 ปี	411,633	499,458	633,907	722,057	778,298
49 ปี	440,839	514,966	662,859	767,670	852,966
50 ปี	493,967	553,632	692,793	814,829	930,165
51 ปี	548,895	593,609	723,742	863,587	1,009,981
52 ปี	599,155	627,877	747,128	903,721	1,080,484
53 ปี	650,520	662,898	771,028	944,738	1,152,538
54 ปี	703,015	698,691	795,454	986,657	1,226,178
55 ปี	756,664	758,202	843,049	1,029,499	1,301,437
56 ปี	740,167	741,739	805,520	973,440	1,251,360
57 ปี	723,307	724,913	767,165	916,147	1,200,182
58 ปี	706,075	707,717	727,967	857,595	1,147,878
59 ปี	688,465	690,143	687,906	797,754	1,094,424
60 ปี	670,467	672,182	669,896	759,228	1,039,793
61 ปี	652,074	653,826	651,490	719,855	983,961
62 ปี	633,275	635,066	632,679	679,616	926,900
63 ปี	614,063	615,894	613,454	638,492	868,583
64 ปี	594,429	596,299	593,806	596,463	808,984
65 ปี	574,362	576,274	573,725	576,441	748,074
66 ปี	553,854	555,808	553,203	555,978	685,824
67 ปี	532,895	534,892	532,230	535,066	622,204
68 ปี	511,474	513,515	510,795	513,693	557,184
69 ปี	489,583	491,669	488,888	491,851	490,734
70 ปี	467,210	469,341	466,500	469,527	468,386

เกษียณอายุที่ 60 ปี

เริ่มออม	20 ปี	25 ปี	30 ปี	35 ปี	40 ปี
อายุปัจจุบัน	เงินออมสะสมที่ควรจะมี (บาท)				
20 ปี	33,984	-	-	-	-
21 ปี	69,831	-	-	-	-
22 ปี	107,642	-	-	-	-
23 ปี	147,525	-	-	-	-
24 ปี	189,594	-	-	-	-
25 ปี	188,404	38,086	-	-	-
26 ปี	187,148	78,259	-	-	-
27 ปี	185,825	120,633	-	-	-
28 ปี	184,428	165,330	-	-	-
29 ปี	182,955	212,476	-	-	-
30 ปี	181,401	216,641	44,141	-	-
31 ปี	179,762	221,035	90,700	-	-
32 ปี	176,308	223,548	138,940	-	-
33 ปี	172,697	226,174	189,361	-	-
34 ปี	168,923	228,919	242,060	-	-
35 ปี	164,979	231,788	251,578	53,320	-
36 ปี	160,856	234,786	261,526	109,050	-
37 ปี	156,547	237,920	271,923	167,300	-
38 ปี	152,044	241,196	282,791	228,182	-
39 ปี	147,336	244,620	294,149	291,816	-
40 ปี	142,416	248,199	306,021	312,762	66,211
41 ปี	137,274	251,939	318,430	334,655	135,414
42 ปี	130,347	253,002	327,801	353,756	206,216
43 ปี	123,187	254,100	337,490	373,505	279,417
44 ปี	115,783	255,236	347,508	393,923	355,100
45 ปี	130,760	256,411	357,865	415,033	387,785
46 ปี	146,245	257,625	368,573	436,858	421,577
47 ปี	162,255	258,880	379,644	459,424	456,516
48 ปี	178,808	260,178	391,091	482,755	492,638

เริ่มออม	20 ปี	25 ปี	30 ปี	35 ปี	40 ปี
อายุปัจจุบัน	เงินออมสะสมที่ควรจะมี (บาท)				
49 ปี	195,922	261,520	402,925	506,876	529,985
50 ปี	236,548	285,539	415,161	531,816	568,599
51 ปี	278,551	310,373	427,811	557,600	608,521
52 ปี	318,664	332,355	435,799	577,624	642,555
53 ปี	359,658	354,821	443,964	598,088	677,338
54 ปี	401,555	377,780	452,307	619,002	712,886
55 ปี	444,374	424,177	483,467	640,376	749,217
56 ปี	488,134	471,595	515,311	662,220	786,346
57 ปี	532,857	520,056	547,857	684,545	824,293
58 ปี	578,565	569,583	581,118	707,362	863,074
59 ปี	625,277	620,200	615,111	730,680	902,708
60 ปี	673,018	671,930	672,784	777,143	943,215
61 ปี	654,680	653,569	654,441	738,164	885,257
62 ปี	635,939	634,803	635,695	698,328	826,025
63 ปี	616,786	615,625	616,536	657,615	765,490
64 ปี	597,211	596,025	596,956	616,006	703,622
65 ปี	577,206	575,993	576,945	573,483	663,026
66 ปี	556,760	555,521	556,494	552,955	621,537
67 ปี	535,865	534,598	535,593	531,976	579,134
68 ปี	514,510	513,216	514,232	510,536	535,799
69 ปี	492,685	491,362	492,401	488,623	491,511
70 ปี	470,380	469,028	470,090	466,229	469,180

เกษียณอายุที่ 65 ปี

เริ่มออม	20 ปี	25 ปี	30 ปี	35 ปี	40 ปี
อายุปัจจุบัน	เงินออมสะสมที่ควรจะมี (บาท)				
20 ปี	30,566	-	-	-	-
21 ปี	62,808	-	-	-	-
22 ปี	96,816	-	-	-	-
23 ปี	132,688	-	-	-	-
24 ปี	170,525	-	-	-	-
25 ปี	164,872	33,398	-	-	-
26 ปี	158,910	68,627	-	-	-
27 ปี	152,620	105,786	-	-	-
28 ปี	145,986	144,981	-	-	-
29 ปี	138,989	186,325	-	-	-
30 ปี	131,608	184,370	37,500	-	-
31 ปี	123,822	182,308	77,055	-	-
32 ปี	114,421	178,382	118,038	-	-
33 ปี	104,595	174,279	160,873	-	-
34 ปี	94,325	169,991	205,644	-	-
35 ปี	83,591	165,509	206,875	43,262	-
36 ปี	72,372	160,825	208,162	88,479	-
37 ปี	60,645	155,928	209,507	135,739	-
38 ปี	48,389	150,810	210,912	185,137	-
39 ปี	35,578	145,461	212,381	236,766	-
40 ปี	22,189	139,871	213,917	245,166	51,758
41 ปี	8,194	134,027	215,522	253,945	105,855
42 ปี	(6,526)	126,405	214,764	260,251	161,201
43 ปี	(21,745)	118,525	213,980	266,771	218,423
44 ปี	(37,480)	110,377	213,170	273,512	277,586
45 ปี	(53,816)	101,953	212,333	280,482	293,189
46 ปี	(70,752)	93,244	211,467	287,688	309,322
47 ปี	(88,288)	84,239	210,571	295,138	326,002
48 ปี	(10,701)	74,929	209,645	302,841	343,247

เริ่มออม	20 ปี	25 ปี	30 ปี	35 ปี	40 ปี
อายุปัจจุบัน	เงินออมสะสมที่ควรจะมี (บาท)				
49 ปี	(3,429)	65,303	208,688	310,805	361,077
50 ปี	27,021	77,984	207,699	319,039	379,511
51 ปี	58,503	91,094	206,676	327,552	398,570
52 ปี	90,357	103,564	203,158	332,456	413,532
53 ปี	122,911	116,309	199,564	337,467	428,824
54 ปี	156,181	129,334	195,890	342,589	444,452
55 ปี	190,184	165,578	214,768	347,824	460,423
56 ปี	224,934	202,619	234,060	353,174	476,746
57 ปี	260,449	240,475	253,778	358,641	493,428
58 ปี	296,745	279,163	273,929	364,229	510,477
59 ปี	333,840	318,703	294,523	369,939	527,902
60 ปี	371,751	359,113	338,502	398,408	545,709
61 ปี	410,495	400,412	383,449	427,502	563,908
62 ปี	450,093	442,619	429,385	457,237	582,508
63 ปี	490,561	485,755	476,332	487,626	601,517
64 ปี	531,920	529,840	524,311	518,683	620,944
65 ปี	574,188	574,895	573,345	573,356	663,430
66 ปี	553,676	554,399	552,815	552,825	621,950
67 ปี	532,713	533,452	531,833	531,844	579,557
68 ปี	511,289	512,044	510,389	510,400	536,231
69 ปี	489,393	490,164	488,474	488,485	491,952
70 ปี	467,016	467,804	466,076	466,088	469,631

เกษียณอายุที่ 70 ปี

เริ่มออม	20 ปี	25 ปี	30 ปี	35 ปี	40 ปี
อายุปัจจุบัน	เงินออมสะสมที่ควรจะมี (บาท)				
20 ปี	27,832	-	-	-	-
21 ปี	57,189	-	-	-	-
22 ปี	88,155	-	-	-	-
23 ปี	120,818	-	-	-	-
24 ปี	155,271	-	-	-	-
25 ปี	146,047	29,687	-	-	-
26 ปี	136,319	61,002	-	-	-
27 ปี	126,057	94,032	-	-	-
28 ปี	115,233	128,872	-	-	-
29 ปี	103,816	165,622	-	-	-
30 ปี	91,773	158,822	32,519	-	-
31 ปี	79,070	151,648	66,821	-	-
32 ปี	64,912	142,626	102,361	-	-
33 ปี	50,114	133,196	139,507	-	-
34 ปี	34,647	123,340	178,332	-	-
35 ปี	18,481	113,039	173,348	36,426	-
36 ปี	1,584	102,272	168,139	74,498	-
37 ปี	(16,076)	91,018	162,694	114,291	-
38 ปี	(34,535)	79,255	157,003	155,882	-
39 ปี	(53,828)	66,961	151,055	199,354	-
40 ปี	(73,993)	54,111	144,839	199,227	41,894
41 ปี	(95,070)	40,680	138,341	199,093	85,682
42 ปี	(116,025)	26,183	129,986	196,704	130,482
43 ปี	(137,690)	11,194	121,348	194,234	176,799
44 ปี	(160,090)	(4,303)	112,417	191,680	224,687
45 ปี	(160,617)	(20,326)	103,183	189,040	228,635
46 ปี	(161,162)	(36,892)	93,637	186,310	232,716
47 ปี	(161,725)	(54,019)	83,767	183,488	236,935
48 ปี	(162,307)	(71,727)	73,562	180,570	241,298

เริ่มออม	20 ปี	25 ปี	30 ปี	35 ปี	40 ปี
อายุปัจจุบัน	เงินออมสะสมที่ควรจะมี (บาท)				
49 ปี	(162,910)	(90,035)	63,011	177,553	245,808
50 ปี	(140,600)	(86,331)	52,102	174,433	250,471
51 ปี	(117,535)	(82,503)	40,824	171,208	255,293
52 ปี	(92,289)	(77,562)	28,678	165,837	257,240
53 ปี	(66,487)	(72,513)	16,264	160,347	259,229
54 ปี	(40,118)	(67,353)	3,577	154,736	261,263
55 ปี	(13,168)	(39,147)	13,243	149,002	263,341
56 ปี	14,374	(10,321)	23,122	143,142	265,465
57 ปี	42,522	19,139	33,218	137,152	267,636
58 ปี	71,289	49,248	43,537	131,032	269,854
59 ปี	100,690	80,018	54,082	124,776	272,121
60 ปี	130,737	111,466	87,791	141,015	274,438
61 ปี	161,445	143,606	122,242	157,611	276,806
62 ปี	192,829	176,453	157,451	174,572	279,227
63 ปี	224,903	210,022	193,434	191,906	281,700
64 ปี	257,683	244,330	230,209	209,622	284,228
65 ปี	291,184	279,393	267,793	250,659	309,443
66 ปี	325,422	315,227	306,204	292,599	335,213
67 ปี	360,413	351,849	345,460	335,462	361,551
68 ปี	396,174	389,277	385,580	379,268	388,467
69 ปี	432,722	427,529	426,582	424,038	415,976
70 ปี	470,074	466,622	468,486	469,792	467,022

7. ผู้ออมต้องดูแลลูกและผู้สูงอายุอย่างละ 2 คน

เกษียณอายุที่ 55 ปี

เริ่มออม	20 ปี	25 ปี	30 ปี	35 ปี	40 ปี
อายุปัจจุบัน	เงินออมสะสมที่ควรจะมี (บาท)				
20 ปี	66,211	-	-	-	-
21 ปี	136,050	-	-	-	-
22 ปี	209,716	-	-	-	-
23 ปี	287,419	-	-	-	-
24 ปี	369,381	-	-	-	-
25 ปี	364,706	74,512	-	-	-
26 ปี	359,774	153,106	-	-	-
27 ปี	354,573	236,008	-	-	-
28 ปี	349,086	323,453	-	-	-
29 ปี	343,299	415,690	-	-	-
30 ปี	337,194	421,853	87,402	-	-
31 ปี	330,755	428,354	179,594	-	-
32 ปี	320,788	431,099	275,114	-	-
33 ปี	310,370	433,968	374,951	-	-
34 ปี	299,482	436,967	479,301	-	-
35 ปี	288,101	440,102	497,239	107,324	-
36 ปี	276,206	443,378	515,989	219,499	-
37 ปี	263,774	446,802	535,585	336,744	-
38 ปี	250,779	450,381	556,068	459,289	-
39 ปี	237,197	454,122	577,476	587,373	-
40 ปี	223,001	458,031	599,852	630,118	149,707
41 ปี	208,163	462,118	623,240	674,795	306,180
42 ปี	190,303	461,167	640,642	713,867	466,266
43 ปี	171,837	460,184	658,634	754,263	631,779
44 ปี	152,745	459,168	677,236	796,028	802,903
45 ปี	178,270	458,118	696,468	839,210	888,700
46 ปี	204,660	457,031	716,352	883,855	977,406

เริ่มออม	20 ปี	25 ปี	30 ปี	35 ปี	40 ปี
อายุปัจจุบัน	เงินออมสะสมที่ควรจะมี (บาท)				
47 ปี	231,945	455,908	736,911	930,013	1,069,119
48 ปี	260,154	454,747	758,166	977,737	1,163,940
49 ปี	289,320	453,546	780,142	1,027,078	1,261,977
50 ปี	365,339	497,569	802,863	1,078,092	1,363,336
51 ปี	443,935	543,084	826,354	1,130,835	1,468,132
52 ปี	519,912	583,680	840,808	1,171,909	1,559,010
53 ปี	597,561	625,168	855,580	1,213,887	1,651,886
54 ปี	676,918	667,569	870,677	1,256,789	1,746,807
55 ปี	758,021	756,767	931,370	1,300,634	1,843,815
56 ปี	741,554	740,272	872,852	1,204,976	1,760,107
57 ปี	724,724	723,414	813,047	1,107,214	1,674,557
58 ปี	707,524	706,185	751,926	1,007,300	1,587,125
59 ปี	689,945	688,578	689,460	905,189	1,497,770
60 ปี	671,980	670,582	671,484	846,095	1,406,449
61 ปี	653,619	652,191	653,113	785,701	1,313,119
62 ปี	634,855	633,395	634,338	723,979	1,217,736
63 ปี	615,678	614,186	615,149	660,898	1,120,254
64 ปี	596,079	594,554	595,538	596,430	1,020,627
65 ปี	576,049	574,490	575,496	576,407	918,809
66 ปี	555,578	553,985	555,013	555,944	814,751
67 ปี	534,656	533,029	534,079	535,031	708,404
68 ปี	513,275	511,611	512,685	513,658	599,716
69 ปี	491,423	489,723	490,820	491,814	488,638
70 ปี	469,090	467,353	468,474	469,490	466,244

เกษียณอายุที่ 60 ปี

เริ่มออม	20 ปี	25 ปี	30 ปี	35 ปี	40 ปี
อายุปัจจุบัน	เงินออมสะสมที่ควรจะมี (บาท)				
20 ปี	60,351	-	-	-	-
21 ปี	124,010	-	-	-	-
22 ปี	191,157	-	-	-	-
23 ปี	261,984	-	-	-	-
24 ปี	336,692	-	-	-	-
25 ปี	324,366	66,113	-	-	-
26 ปี	311,365	135,849	-	-	-
27 ปี	297,651	209,407	-	-	-
28 ปี	283,186	286,995	-	-	-
29 ปี	267,928	368,836	-	-	-
30 ปี	251,834	364,033	74,902	-	-
31 ปี	234,858	358,967	153,909	-	-
32 ปี	214,697	350,178	235,768	-	-
33 ปี	193,624	340,991	321,327	-	-
34 ปี	171,600	331,389	410,753	-	-
35 ปี	148,579	321,353	413,093	88,867	-
36 ปี	124,518	310,863	415,539	181,751	-
37 ปี	99,370	299,899	418,095	278,833	-
38 ปี	73,085	288,440	420,767	380,303	-
39 ปี	45,612	276,462	423,560	486,360	-
40 ปี	16,897	263,944	426,479	506,082	107,910
41 ปี	(13,116)	250,859	429,530	526,696	220,697
42 ปี	(44,337)	234,348	427,866	542,290	336,089
43 ปี	(76,617)	217,278	426,144	558,412	455,392
44 ปี	(109,991)	199,628	424,365	575,082	578,740
45 ปี	(99,232)	181,381	422,525	592,316	615,141
46 ปี	(88,108)	162,515	420,623	610,134	652,776
47 ปี	(76,608)	143,009	418,656	628,557	691,687
48 ปี	(64,718)	122,842	416,623	647,604	731,917

เริ่มออม	20 ปี	25 ปี	30 ปี	35 ปี	40 ปี
อายุปัจจุบัน	เงินออมสะสมที่ควรจะมี (บาท)				
49 ปี	(52,424)	101,992	414,520	667,297	773,511
50 ปี	6,150	125,698	412,347	687,657	816,515
51 ปี	66,710	150,209	410,099	708,707	860,977
52 ปี	128,529	173,762	402,896	722,038	896,700
53 ปี	191,708	197,834	395,534	735,662	933,209
54 ปี	256,277	222,436	388,009	749,585	970,522
55 ปี	322,267	293,443	425,584	763,815	1,008,655
56 ปี	389,708	366,011	463,985	778,358	1,047,627
57 ปี	458,633	440,177	503,231	793,221	1,087,457
58 ปี	529,074	515,974	543,340	808,411	1,128,163
59 ปี	601,065	593,438	584,331	823,935	1,169,765
60 ปี	674,640	672,607	672,089	885,064	1,212,281
61 ปี	656,338	654,260	653,731	825,528	1,114,679
62 ปี	637,634	635,510	634,969	764,681	1,014,930
63 ปี	618,518	616,347	615,794	702,496	912,987
64 ปี	598,981	596,763	596,198	638,943	808,801
65 ปี	579,015	576,748	576,170	573,992	747,586
66 ปี	558,609	556,292	555,702	553,476	685,025
67 ปี	537,754	535,387	534,783	532,508	621,088
68 ปี	516,441	514,021	513,404	511,079	555,744
69 ปี	494,659	492,186	491,555	489,179	488,962
70 ปี	472,397	469,870	469,226	466,797	466,575

เกษียณอายุที่ 65 ปี

เริ่มออม	20 ปี	25 ปี	30 ปี	35 ปี	40 ปี
อายุปัจจุบัน	เงินออมสะสมที่ควรจะมี (บาท)				
20 ปี	55,664	-	-	-	-
21 ปี	114,378	-	-	-	-
22 ปี	176,310	-	-	-	-
23 ปี	241,636	-	-	-	-
24 ปี	310,541	-	-	-	-
25 ปี	292,095	59,570	-	-	-
26 ปี	272,638	122,405	-	-	-
27 ปี	252,114	188,683	-	-	-
28 ปี	230,466	258,593	-	-	-
29 ปี	207,631	332,334	-	-	-
30 ปี	183,545	318,988	65,722	-	-
31 ปี	158,140	304,910	135,047	-	-
32 ปี	129,823	287,135	206,873	-	-
33 ปี	100,227	268,555	281,946	-	-
34 ปี	69,294	249,136	360,413	-	-
35 ปี	36,962	228,839	351,298	74,414	-
36 ปี	3,168	207,625	341,771	152,191	-
37 ปี	(32,153)	185,452	331,814	233,484	-
38 ปี	(69,070)	162,276	321,406	318,452	-
39 ปี	(107,656)	138,053	310,528	407,259	-
40 ปี	(147,986)	112,735	299,158	408,953	87,402
41 ปี	(190,139)	86,273	287,275	410,724	178,755
42 ปี	(232,049)	57,640	271,608	407,933	272,217
43 ปี	(275,380)	28,036	255,410	405,048	368,847
44 ปี	(320,179)	(2,571)	238,663	402,065	468,753
45 ปี	(321,233)	(34,216)	221,348	398,981	480,918
46 ปี	(322,323)	(66,934)	203,446	395,792	493,495
47 ปี	(323,450)	(100,761)	184,938	392,496	506,499
48 ปี	(324,615)	(135,734)	165,801	389,087	519,943

เริ่มออม	20 ปี	25 ปี	30 ปี	35 ปี	40 ปี
อายุปัจจุบัน	เงินออมสะสมที่ควรจะมี (บาท)				
49 ปี	(325,820)	(171,894)	146,017	385,563	533,843
50 ปี	(281,201)	(164,015)	125,561	381,920	548,215
51 ปี	(235,070)	(155,869)	104,412	378,152	563,073
52 ปี	(184,577)	(145,592)	81,304	369,758	571,735
53 ปี	(132,974)	(135,088)	57,687	361,178	580,587
54 ปี	(80,236)	(124,354)	33,550	352,410	589,634
55 ปี	(26,337)	(67,520)	54,147	343,449	598,880
56 ปี	28,748	(9,435)	75,197	334,291	608,330
57 ปี	85,044	49,927	96,710	324,931	617,987
58 ปี	142,579	110,596	118,696	315,365	627,857
59 ปี	201,380	172,599	141,165	305,589	637,944
60 ปี	261,474	235,967	209,994	340,862	648,253
61 ปี	322,890	300,728	280,336	376,911	658,789
62 ปี	385,658	366,914	352,226	413,753	669,556
63 ปี	449,806	434,556	425,697	451,405	680,561
64 ปี	515,366	503,687	500,785	489,886	691,807
65 ปี	582,368	574,338	577,525	575,077	748,565
66 ปี	562,036	553,830	557,086	554,585	686,025
67 ปี	541,257	532,870	536,198	533,642	622,110
68 ปี	520,020	511,449	514,851	512,238	556,788
69 ปี	498,317	489,557	493,033	490,363	490,030
70 ปี	476,136	467,183	470,736	468,007	467,666

เกษียณอายุที่ 70 ปี

เริ่มออม	20 ปี	25 ปี	30 ปี	35 ปี	40 ปี
อายุปัจจุบัน	เงินออมสะสมที่ควรจะมี (บาท)				
20 ปี	51,758	-	-	-	-
21 ปี	106,352	-	-	-	-
22 ปี	163,937	-	-	-	-
23 ปี	224,679	-	-	-	-
24 ปี	288,749	-	-	-	-
25 ปี	265,202	54,492	-	-	-
26 ปี	240,365	111,970	-	-	-
27 ปี	214,167	172,598	-	-	-
28 ปี	186,533	236,549	-	-	-
29 ปี	157,384	304,004	-	-	-
30 ปี	126,639	284,027	58,691	-	-
31 ปี	94,208	262,956	120,599	-	-
32 ปี	59,096	238,205	184,741	-	-
33 ปี	22,397	212,336	251,783	-	-
34 ปี	(15,961)	185,298	321,855	-	-
35 ปี	(56,053)	157,038	303,966	64,746	-
36 ปี	(97,957)	127,500	285,268	132,418	-
37 ปี	(141,755)	96,627	265,725	203,150	-
38 ปี	(187,533)	64,358	245,300	277,078	-
39 ปี	(235,379)	30,631	223,950	354,348	-
40 ปี	(285,389)	(4,620)	201,636	343,982	73,535
41 ปี	(337,659)	(41,465)	178,313	333,148	150,394
42 ปี	(388,476)	(79,506)	151,921	318,060	229,027
43 ปี	(441,015)	(118,838)	124,635	302,460	310,326
44 ปี	(495,336)	(159,502)	96,423	286,331	394,381
45 ปี	(506,234)	(201,545)	67,255	269,656	390,158
46 ปี	(517,502)	(245,014)	37,098	252,415	385,791
47 ปี	(529,152)	(289,956)	5,919	234,590	381,276
48 ปี	(541,196)	(336,421)	(26,317)	216,160	376,608

เริ่มออม	20 ปี	25 ปี	30 ปี	35 ปี	40 ปี
อายุปัจจุบัน	เงินออมสะสมที่ควรจะมี (บาท)				
49 ปี	(553,649)	(384,462)	(59,646)	197,106	371,782
50 ปี	(520,660)	(388,867)	(94,104)	177,406	366,793
51 ปี	(486,553)	(393,421)	(129,731)	157,038	361,634
52 ปี	(445,499)	(393,449)	(165,022)	134,111	351,997
53 ปี	(403,543)	(393,476)	(201,089)	110,679	342,148
54 ปี	(360,663)	(393,505)	(237,950)	86,732	332,082
55 ปี	(316,840)	(347,670)	(230,358)	62,258	321,795
56 ปี	(272,053)	(300,827)	(222,598)	37,246	311,281
57 ปี	(226,280)	(252,953)	(214,668)	11,683	300,536
58 ปี	(179,500)	(204,026)	(206,564)	(14,442)	289,555
59 ปี	(131,692)	(154,022)	(198,281)	(41,142)	278,332
60 ปี	(82,831)	(102,919)	(143,952)	(23,165)	266,863
61 ปี	(32,896)	(50,691)	(88,427)	(4,793)	255,141
62 ปี	18,138	2,686	(31,682)	13,984	243,161
63 ปี	70,295	57,237	26,313	33,173	230,917
64 ปี	123,599	112,989	85,583	52,785	218,404
65 ปี	178,076	169,966	146,157	118,692	250,880
66 ปี	233,751	228,198	208,064	186,049	284,070
67 ปี	290,651	287,710	271,332	254,888	317,991
68 ปี	348,803	348,532	335,993	325,242	352,658
69 ปี	408,235	410,691	402,076	397,143	388,087
70 ปี	468,974	474,219	469,613	470,626	470,160

ส่วนที่ 3

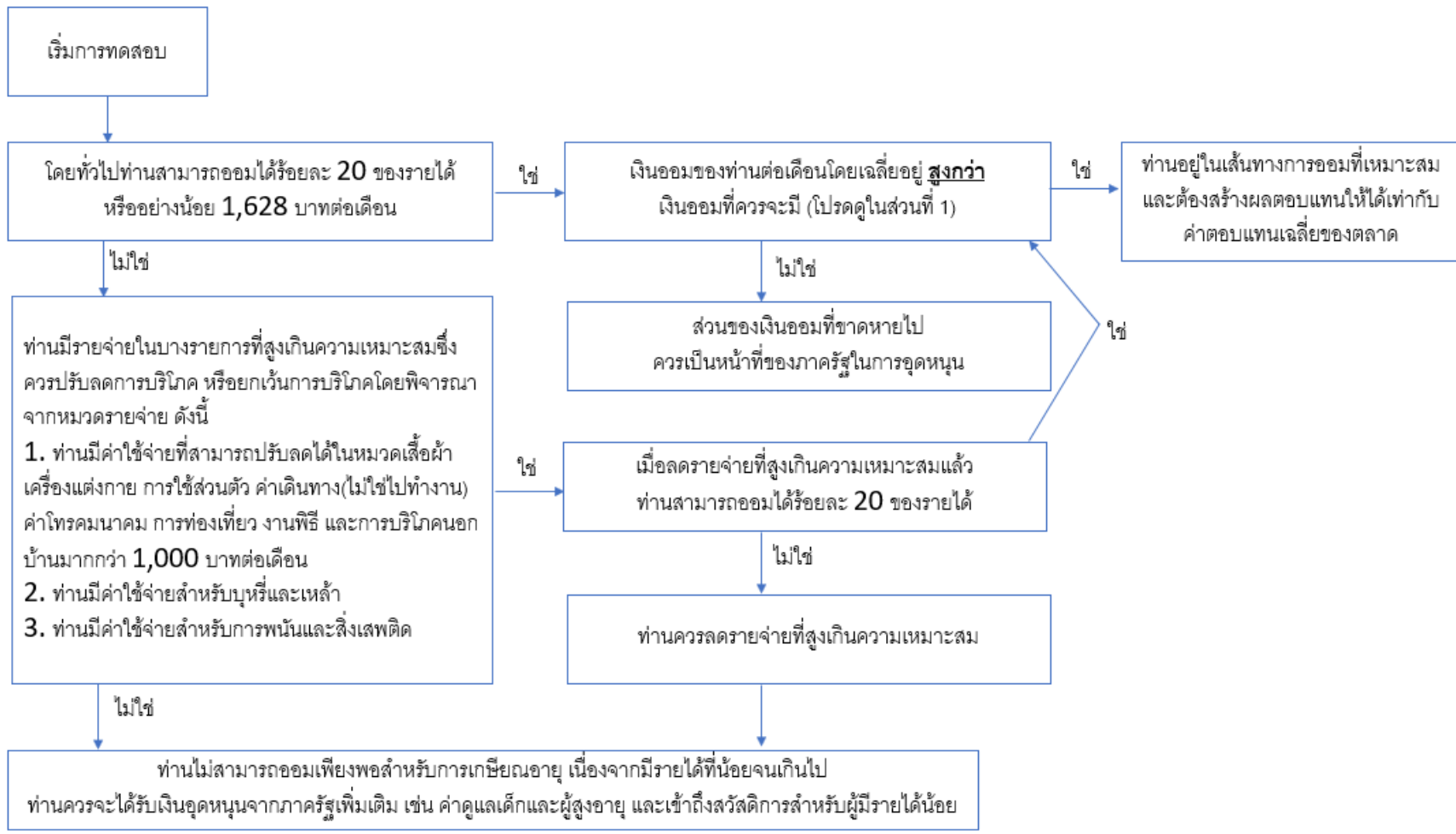
คู่มือฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการประเมินตนเองว่ามีเงินออมที่เพียงพอสำหรับการเกษียณอายุหรือไม่? เพื่อที่จะควบคุมรายจ่ายให้เหลือเป็นเงินออมที่จะเพียงพอในยามเกษียณ โดยตัวเลขที่นำเสนอในส่วนนี้จะเป็นการประเมินรายจ่ายที่เหมาะสมโดยอ้างอิงจากความสามารถในการออม และในกรณีที่เงินออมน้อยกว่าที่เหมาะสมจะแสดงรายการรายจ่ายที่อาจจะสูงเกินความเหมาะสม รวมถึงค่าเสียโอกาสที่เกิดขึ้นจากรายจ่ายดังกล่าว

วิธีการใช้

คู่มือจะนำเสนอรูปแบบการประเมินอย่างง่ายว่าผู้ออมมีรายจ่ายเกินความเหมาะสมหรือไม่? และถ้ามี น่าจะอยู่ในหมวดใด รวมทั้งนำเสนอต้นทุนค่าเสียโอกาสที่เกิดขึ้น โดยผู้ออมจะเลือกตอบคำถามตามเส้นทางที่ปรากฏตั้งแต่จุดเริ่มจนถึงข้อสรุป

ข้อสมมติที่สำคัญ

1. คร่าวเรือนทั่วไปสามารถที่จะมีเงินออมไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ของรายได้
2. ต้นทุนค่าเสียโอกาสของการใช้จ่ายในปัจจุบันจะเท่ากับผลตอบแทนจากการลงทุนเทียบกับค่าเฉลี่ยของตลาด คุณกับระยะเวลาที่ออม (หรือก็คือ อายุในปัจจุบันเทียบกับอายุเกษียณของผู้ออม)

Q: ท่านทราบไหมว่า... การจ่ายเงิน 100 บาทต่อเดือน มีต้นทุนค่าเสียโอกาสเท่าใด?

A: ค่าเสียโอกาสของเงิน 100 บาทจะทำให้ท่านเสียก่อนที่ควรจะมีใช้ในยามแก่เฒ่าเป็นหลักแสนบาท โดยขึ้นกับอายุที่ท่านเริ่มจ่ายเงินแบบเปล่าประโยชน์ ดังนี้

ค่าเสียโอกาสของการจ่ายเงิน 100 บาทต่อเดือน

อายุที่เริ่มใช้จ่าย	ค่าเสียโอกาสของการใช้จ่าย 100 บาททุกเดือน
20 ปี	343,518
25 ปี	267,537
30 ปี	207,204
35 ปี	159,296
40 ปี	121,254

หมายเหตุ: การจ่ายเงิน 100 บาทต่อเดือนตั้งแต่อายุที่เริ่มจนถึงเสียชีวิต

Q: ท่านทราบไหมว่า... รายจ่ายบางหมวดสามารถปรับลดได้ และควรพิจารณาปรับให้เท่ากับครัวเรือนอื่นๆ โดยทั่วไป?

รายจ่ายครัวเรือนในหมวดรายจ่ายที่มีโอกาสปรับลดได้ (หน่วย:บาทต่อเดือน)

หมวดค่าใช้จ่าย	Quartile 1 (รายจ่ายเป้าหมาย)	Quartile 2 (รายจ่ายระดับปานกลาง)	Quartile 3 (รายจ่ายระดับสูง)
เสื้อผ้า/ เครื่องแต่งกาย	290	555	596
ใช้จ่ายส่วนบุคคล	513	841	904
การเดินทาง (ไม่ใช่เพื่อ ทำงาน)	123	314	441
โทรคมนาคม	463	832	922
การท่องเที่ยว	225	240	316
งานพิธี	24	38	58
บริโภคนอกบ้าน	130	288	415

หมายเหตุ: คำนวณจากค่าเฉลี่ยของครัวเรือน ตัวเลขจริงจะขึ้นกับการบริโภคของแต่ละบุคคล

Q: ท่านทราบหรือไม่ว่า... การปรับลดค่าใช้จ่ายจะช่วยให้ท่านสามารถมีเงินไว้ใช้จ่ายจำนวนมากหลังเกษียณ?

A: หากปรับลดค่าใช้จ่ายลงในหมวดที่ควรปรับได้ และลดการใช้จ่ายในรายการที่ไม่เหมาะสมจะทำให้ท่านมีเงินไว้ใช้จ่ายหลักล้านบาท!

มูลค่าของเงินที่เพิ่มขึ้นหากท่านปรับลดค่าใช้จ่ายในแต่ละหมวดได้ (หน่วย:บาท)

อายุที่เริ่มปรับลด ค่าใช้จ่าย	ค่าใช้จ่าย 7 หมวด ที่ปรับลดได้	การบริโภคเหล้า และบุหรี่	การพนันและสิ่งเสพติด
20 ปี	4,603,144	2,542,035	6,777,614
25 ปี	3,585,000	1,979,776	5,278,511
30 ปี	2,776,535	1,533,310	4,088,137
35 ปี	2,134,568	1,178,791	3,142,912
40 ปี	1,624,809	897,282	2,392,349

หมายเหตุ: คำนวณจากค่าเฉลี่ยของครัวเรือน ตัวเลขจริงจะขึ้นกับการบริโภคของแต่ละบุคคล

ภาคผนวก ข คู่มือการออมภาคประชาชน

1. ความสำคัญของการออม

เพราะว่าโลกนี้ไม่มีอะไรที่ได้มาเปล่าๆ ทุกสิ่งที่เราใช้จ่ายเพื่อความสุข ไม่ว่าจะเป็นอาหาร เสื้อผ้า ที่อยู่ อาศัย ที่ดิน ยารักษาโรค รถยนต์ รถจักรยานยนต์ หรือโทรศัพท์มือถือ ต่างก็เป็นสิ่งที่ต้องแลกมาด้วยหยาดเหงื่อการทำงาน การสร้างรายได้ของเราทั้งนั้น

การออมจึงเป็นพื้นฐานที่สำคัญของชีวิตที่เราจะต้องเตรียมสะสมเงินเอาไว้เพื่อสถานการณ์ฉุกเฉินในระยะสั้น และสะสมเงินไว้เพื่อใช้ยามชรา ซึ่งเรี่ยวแรงของเราถดถอยลงจนไม่สามารถสร้างรายได้เพียงพอต่อการใช้จ่ายต่อไป

2. จุดเริ่มต้นของการออม

การออมจะเริ่มต้นขึ้นได้จากตัวเราเอง โดยจะต้องตระหนักรู้ว่าการเข้าใจถึงสถานะทางการเงินในปัจจุบันของตนเองและครอบครัวมีความสำคัญ การจะมีเงินออมได้อย่างยั่งยืนจะต้องเริ่มต้นอย่างจริงจังที่ตัวเราเอง

การทบทวนสถานะการเงิน คือการทบทวนว่าตนเองและครัวเรือนมีเงินออมในแต่ละเดือนหรือไม่? และหากทบทวนแล้ว พบว่าไม่มีเงินออม เหตุผลที่ไม่มีคืออะไร? การขาดรายได้ การมีรายจ่ายที่สูงเกินไป หรือทั้งสองเหตุผลร่วมกัน?

3. ต้นแบบในการออม

บางคนอาจจะไม่ให้ความสำคัญกับการออม แต่รู้หรือไม่ว่า... คนทุกๆ ไปในสังคมสามารถจัดกลุ่มตามความสามารถของการออมได้เป็น 7 กลุ่ม (ตามลำดับความสามารถการออมต่ำไปยังสูง) แล้วท่านอยู่ในกลุ่มไหน?

(ดัดแปลงจาก Sabatier, 2019)

กลุ่มที่ 1: เริ่มทำการประเมินรายรับ-รายจ่าย

กลุ่มที่ 2: ครั้วเรือนที่ไม่มีปัญหาหนี้ในระบบ

กลุ่มที่ 3: ครั้วเรือนที่มีรายรับพอกับรายจ่าย แต่ยังต้องกู้เงินเพื่อนำมาใช้จ่าย เช่น หนี้บัตรเครดิต หนี้รถจักรยานยนต์

กลุ่มที่ 4: ครั้วเรือนที่มีรายรับพอกับรายจ่าย แต่ไม่ต้องกู้เงินเพื่อนำมาใช้จ่าย

กลุ่มที่ 5: ครั้วเรือนที่มีเงินออมฉุกเฉินรองรับการหยุดทำงานได้ 3-6 เดือน

กลุ่มที่ 6: ครั้วเรือนที่มีเงินออมในระดับที่สูง สามารถให้ดอกเบี้ยสูงกว่ารายได้จากการทำงาน

กลุ่มที่ 7: ครั้วเรือนที่ไม่จำเป็นต้องทำงานอีกต่อไปเพราะสามารถใช้ชีวิตจากดอกผลของเงินออมได้

4. ยกระดับความสามารถในการออมของตนเอง

ทางออกในการแก้ไขปัญหาหนี้สิน เพิ่มความสามารถในการออมเงินมีดังนี้

4.1 การลดข้อจำกัดของตนเอง

เราสามารถหาคนรู้จักและญาติเข้ามาช่วยแบ่งเบาภาระได้หรือไม่? ทำอย่างไรเราจะสามารถมีเวลามากขึ้น? ทำอย่างไรเราจะสามารถลดภาระดอกเบี้ยได้?

การลดข้อจำกัดของตนเอง คือการหาคนที่จะช่วยแบ่งเบาภาระของตนเองให้เบาบางลง ในช่วงเวลาสั้นๆ เพื่อให้ตนเองสามารถที่จะจัดการกับปัญหาหนี้สินที่พอกพูนของตนเองได้

4.2 การแสวงหาความช่วยเหลือจากมาตรการภาครัฐ

ภาครัฐมีกลไกการช่วยเหลืออยู่หลากหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการปรับโครงสร้างหนี้ มาตรการลดภาระดอกเบี้ย ลดต้นลดดอก คลินิกแก้หนี้ เงินอุดหนุนในรูปแบบต่างๆ ที่เราสามารถเข้าถึงได้ โดยเราต้องหาข้อมูลจากคนในครอบครัว เพื่อนบ้าน คนในชุมชน หน่วยงานท้องถิ่น และหน่วยงานภาครัฐต่างๆ และเข้าไปรับความช่วยเหลือนั้นๆ

4.3 การรวมกลุ่มเพื่อแก้ไขปัญหา

ไม่ใช่เราที่มีหนี้คนเดียว เราจึงควรจัดตั้งกลุ่มคนที่สนิท ไม่ว่าจะเป็นคนในครอบครัว เพื่อนบ้าน คนในชุมชน หรือคนในกลุ่มโทรศัพท์มือถือ ที่จะร่วมกันตั้งมั่นว่าจะแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืน ร่วมแบ่งปันข้อมูล แลกเปลี่ยนความรู้ ปัญหา ประสบการณ์ในอดีต การสร้างความอดทนอดกลั้นเพื่อรับมือกับปัญหาเฉพาะหน้า การปรับแก้ตามสถานการณ์ ตลอดจนการร่วมกันสร้างหลักยึดเหนี่ยวทางความคิด ไม่ว่าจะเป็นศาสนา ครอบครัว เช่น ออมเพื่อลูก ออมเพื่อพ่อแม่ ออมเพื่อฝึกจิตใจให้บรรลุธรรมะ ออมเพื่อใช้ชีวิตแบบพอเพียง

4.4 การลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น

รายจ่ายที่ไม่จำเป็นที่ควรจะเลิกจ่าย ประกอบด้วย เหล้า บุหรี่ การพนัน ยาเสพติด

รายจ่ายที่ควรจะจ่ายให้น้อยลง ประกอบด้วย รายจ่ายเพื่ออวดฐานะ การจัดงานที่ใหญ่โต เช่น งานหมั้น งานแต่งงาน งานบวช หรือรายจ่ายซื้อสิ่งของที่ไม่จำเป็น เช่น สินค้ามียี่ห้อแพงๆ เป็นต้น

4.5 การสร้างรายได้เพิ่มเติม

อยากมีรายได้เพิ่ม? แปลว่าเราต้องมีความสามารถเพิ่มขึ้น อาจจะเป็นทักษะใหม่ๆ ความสามารถในการทำงานที่สูงขึ้น หรือเราอาจจะต้องหางานใหม่เลยก็ได้ การเปลี่ยนแปลงไม่ได้เกิดขึ้นง่ายๆ แต่หากเราเพิ่มความสามารถและทักษะของเราทุกวัน วันหนึ่งจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นในที่สุด

ภาคผนวก ค เอกสารนำเสนอโครงการวิจัยย่อยที่ 2 แบบแผนการออมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตคนไทยรุ่นใหม่

TDR
Slide 21

ที่มาและความสำคัญ

- ในขณะที่ประเทศไทยกำลังเข้าสู่สังคมสูงวัยมากยิ่งขึ้น การรับมือของประชาชนและภาครัฐยังคงมุ่งเน้นไปที่การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า โดยเน้นไปที่การยกระดับสวัสดิการผู้สูงอายุให้เพียงพอและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

ของขวัญปีใหม่ จากหัวใจไทยสร้างไทย **บำนาญประชาชน** เดือนละ 3,000 บาท

เพื่อให้ผู้สูงอายุ มีรายได้เพียงพอยังชีพ ลดภาระลูกหลาน > สร้างสุขภาพให้ผู้สูงอายุแข็งแรง

คณะງัฐมนตรี เศรษฐกิจและคลัง

เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ? ใ้ไม่น่าจะพอนั้ง ?

เปลี่ยนมาเป็นบำนาญ

3000

ถ้วนหน้า!

กระทรวงการคลัง

TDR
Slide 22

ที่มาและความสำคัญ (ต่อ)

- การยกระดับสวัสดิการในระยะยาวทำให้เกิดความเสี่ยงทางด้านการคลัง และเกิดค่าเสียโอกาสทางเศรษฐกิจในระดับที่สูง

ประมาณการการงบประมาณเฉพาะการเพิ่มเบี้ยผู้สูงอายุ

	2563	2573	2583
จำนวนผู้สูงอายุ (ล้านคน)	12.04	17.12	20.51
การงบประมาณ (ล้านบาทต่อปี)	433,440	616,320	738,252

ที่มา: สศช. และข้อมูลกลุ่ม Wefair

รถไฟรางคู่ 1 สาย
งบประมาณเฉลี่ย 2 หมื่นล้านบาท

รถไฟฟ้า 1 สาย
งบประมาณเฉลี่ย 4 หมื่นล้านบาท

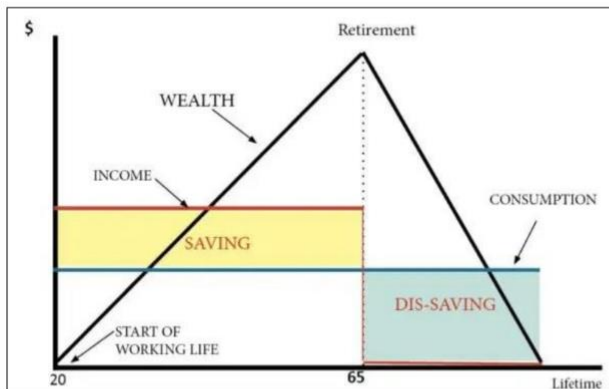
ปรับปรุงท่าเรือแหลมฉบัง
งบประมาณ 1.1 แสนล้านบาท

รถไฟความเร็วสูง 1 สาย
งบประมาณเฉลี่ย 3.7 แสนล้านบาท

- งานวิจัยชิ้นนี้ เข้ามาเติมเต็มองค์ความรู้ในด้านการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่วัยเกษียณอายุ ในขณะที่ประเทศเข้าสู่สังคมสูงวัย โดยพิจารณาว่ากลุ่มประชากรคนรุ่นใหม่ที่มีเวลาในการออมอาจจะสูงถึง 20-40 ปี จะมีความสามารถในการเตรียมความพร้อมทางการออมได้ด้วยตนเองบางส่วน และด้วยระยะเวลาการเตรียมความพร้อมที่มากเพียงพอจะสามารถช่วยลดภาระงบประมาณของประเทศทางด้านสวัสดิการได้ และเพิ่มโอกาสในการพัฒนาเศรษฐกิจให้กับประเทศในระยะยาว

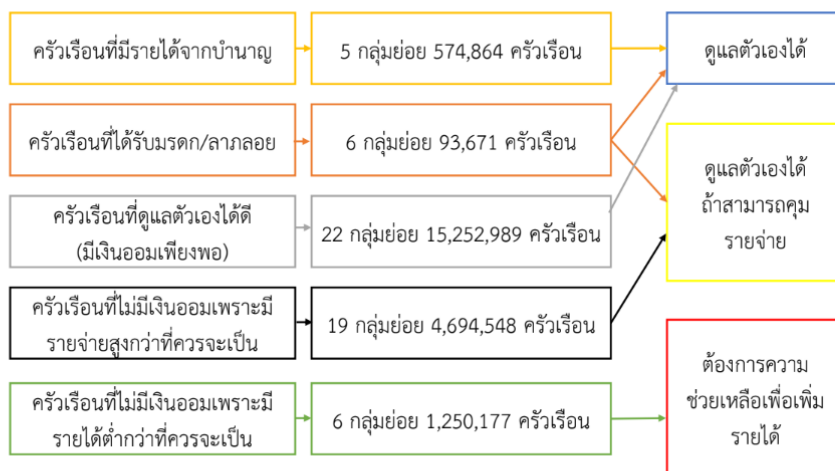
กรอบแนวคิดที่สำคัญ คือ
การใช้ชีวิตอย่างพอเพียงสมฐานะ
คำนึงถึงรายรับรายจ่ายอย่างเหมาะสม

ภาครัฐเข้ามาช่วยเหลือและหนุนเสริม
อย่างเหมาะสมเพื่อให้ประชาชน
สามารถเตรียมความพร้อมได้อย่าง
มีประสิทธิภาพ

พฤติกรรมของครัวเรือนไทยทางด้านการออม

มีครัวเรือนจำนวนมากที่สามารถดูแลตัวเองได้หากมีการวางระบบการออมที่ดี

ต้นแบบการเตรียมความพร้อมด้านการออม

- แรงงานที่ได้รับค่าจ้างขั้นต่ำ (97,656 บาทต่อปี ปรับเงินเพื่อ) จะสามารถมีเงินออมเพียงพอที่จะใช้ตามเส้นความยากจน (2,762 บาทต่อเดือน ปรับเงินเพื่อ) ภายใต้งี๋นไขด้งนี้...

สิ่งทีประชาชนดำเนินการ
เก็บออมร้อยละ 20 ของรายได้

สิ่งทีภาครัฐดำเนินการ
อุดหนุนเด็กและผู้สูงอายุเดือนละ 1,000 บาทต่อราย และสร้าง financial instrument ที่ทำให้การสะสมเงินออมได้รับผลตอบแทนร้อยละ 2.7 ต่อปี (เทียบเท่าดอกเบี้ยการบริหารหนี้ของภาครัฐ)

การลดค่าใช้จ่ายและค่าเสียโอกาส

- รายจ่ายที่ไม่เหมาะสม จำแนกได้เป็น
 1. รายจ่ายที่เหมาะสมและควรลดการบริโภค ได้แก่
 - การสูบบุหรี่และดื่มสุรา (โดยเฉลี่ย 740 บาทต่อเดือน)
 - การพนันและยาเสพติด (โดยเฉลี่ย 1,973 บาทต่อเดือน)
 2. รายจ่ายที่อาจจะเป็นความเหมาะสม ได้แก่ เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย ค่าใช้จ่ายส่วนบุคคล ท่องเที่ยว ไทโรคนาคม สันทนาการ การบริโภคนอกบ้าน (โดยเฉลี่ยพบว่ามักมีกลุ่มประชากรที่มีรายจ่ายของกลุ่ม Q3 สูงกว่า Q1 ถึง 1,340 บาทต่อเดือน)
- ประชาชนอายุ 25 ปีที่ลดค่าใช้จ่ายได้ 100 บาทต่อเดือนจะมีเงินในบัญชีชีวิตสูงขึ้น 267,537 บาท!

ภาคผนวก ง การเผยแพร่ผลงาน

ที่ปรึกษาโครงการ ดร. นณริฎ พิศลยบุตร ได้นำแนวคิดในเรื่องของการพัฒนาผู้จัดการกองทุนระดับโลก เพื่อนำมาช่วยในการเตรียมความพร้อมสำหรับคนรุ่นใหม่ให้เกิดขึ้นกับประเทศไทย โดยนำเสนอผ่าน 2 ช่องทางหลัก ได้แก่

1. การประชุม SEC Capital Market Symposium ประจำปี 2021 เมื่อวันที่ 10 พ.ย. 2564

The poster features a central logo for the SEC Capital Market Symposium 2021, with a stylized 'กตต' (GTT) logo below it. The background is dark blue with green and yellow geometric shapes and star-like patterns. Six speakers are featured in individual frames, each with their name and title. The event details, including the date and time, are prominently displayed in the center-left. The bottom of the poster includes the event's broadcast information.

SEC CAPITAL MARKET SYMPOSIUM 2021

กตต

10 พฤศจิกายน 2564
09.45 น. - 10.45 น.

เสวนา สร้างคุณค่างานวิจัย เสริมศักยภาพตลาดทุนไทย ยุคดิจิทัลสู่ความยั่งยืน

ดร. สุกธาดา อมรวิวัฒน์
ประธานเจ้าหน้าที่บริหาร บริษัท เอสซีบี อบาคิส

ดร. นณริฎ พิศลยบุตร
นักวิชาการอาวุโส สถาบันการวิจัย เพื่อพัฒนาประเทศไทย

วิน พรหมเทพย์, CFA
ประธานสมาคมซีเอฟเอ ไทยแลนด์

ชลเดช เวมะรัตนา
นายกสมาคมฟินเทค ประเทศไทย

สินีดา เพชรวิระกุล
ดำเนินการเสวนา

รับชมผ่านทาง **f LIVE** สำนักงาน กตต.

2. การประชุมกับคณะที่ปรึกษาด้านผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคม เมื่อวันที่ 21 ก.พ. 65

ที่ นร ๑๑๐๕/ว ๘๗๓

สำนักงานสภาพัฒนาการ
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
๙๖๒ ถนนกรุงเกษม กรุงเทพฯ ๑๐๑๐๐

๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

เรื่อง ขอรียนเชิญประชุมหารือการพัฒนาเศรษฐกิจในอนาคตหลังโควิด-๑๙

เรียน นายณณวิฏ ทิศลยุบุตร

นักวิชาการอาวุโส สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. คำสั่งนายกรัฐมนตรี ที่ ๒๑/๒๕๖๓ ลงวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๖๓

๒. ระเบียบวาระการประชุมคณะที่ปรึกษา ครั้งที่ ๗๗ (๓/๒๕๖๕)

ตามที่ ท่านนายกรัฐมนตรี ได้มีคำสั่งนายกรัฐมนตรี ที่ ๒๑/๒๕๖๓ ลงวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๖๓ เรื่อง แต่งตั้งคณะที่ปรึกษาด้านผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคม ในศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) โดยมีศาสตราจารย์กิตติคุณนายแพทย์จรัส สุวรรณเวลา เป็นประธาน เลขาธิการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นกรรมการและเลขานุการ ดังรายละเอียดปรากฏตามสิ่งที่ส่งมาด้วย ๑ นั้น

ในการนี้ ประธานคณะที่ปรึกษา ได้กำหนดให้มีการประชุมคณะที่ปรึกษา ครั้งที่ ๗๗ (๓/๒๕๖๕) ในวันจันทร์ที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕ เวลา ๐๙.๐๐-๑๒.๐๐ น. โดยคณะที่ปรึกษา เห็นควรให้เรียนเชิญท่านเข้าร่วมหารือ "การพัฒนาเศรษฐกิจในอนาคตหลังโควิด-๑๙" เพื่อเป็นข้อมูลเพิ่มเติมประกอบการให้ความเห็นทางวิชาการ เสนอแนะแนวทางป้องกัน และแก้ไขปัญหาผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจากสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัส โคโรนา 2019 ซึ่งท่านสามารถประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยใช้ Zoom Meeting ID : 889 274 3044 Passcode : 842939 โดยมีระเบียบวาระการประชุม ดังรายละเอียดปรากฏตามสิ่งที่ส่งมาด้วย ๒ ทั้งนี้ได้มอบหมายให้ นางสาวนริสา พิชัยวรุฒนะ โทร.๐๘๑-๔๑๑๗๕๒๕ เป็นผู้ประสานงาน

จึงเรียนมาเพื่อโปรดเข้าร่วมประชุมหารือตามวัน และเวลาดังกล่าวด้วย จะขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(นายณนุชา พิชนันท์)

เลขาธิการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

กองยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพและความเท่าเทียมทางสังคม

โทรศัพท์ ๐ ๒๒๘๐ ๔๐๘๕ ต่อ ๓๕๒๓, ๓๕๐๕

โทรสาร ๐ ๒๒๘๒ ๙๑๕๘

E-mail : vitphiphon@nesdc.go.th

สรุปผลงานวิจัย/โครงการวิจัย 1 หน้ากระดาษ A4 (สำหรับประชาสัมพันธ์)

- ชื่อผลงาน/โครงการ แบบแผนการออมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตคนไทยรุ่นใหม่
Saving schemes for Thailand's New Generation
- ชื่อ - นามสกุล นักวิจัย พนธกร วรภมร
Pontakorn Vorapamorn
- ที่อยู่ติดต่อได้ 565 รามคำแหง 39 (เทพลีลา) วังทองหลาง กรุงเทพมหานคร 10310
เบอร์โทรศัพท์: 02-718-5460 E-mail: pontakorn@tdri.or.th
- ชื่อหน่วยงาน สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย
- ปี พ.ศ. ที่ดำเนินการเสร็จ 2565
- คำค้น keyword สังคมสูงวัย แบบแผนการออม วิถีชีวิตคนไทยรุ่นใหม่
Aging Society, Saving Schemes, Thailand's New Generation
- อ้างอิง
- รูปภาพ หรือภาพเคลื่อนไหว (ไม่มี)
- คำอธิบาย 1 หน้ากระดาษ A4

งานวิจัยชิ้นนี้พัฒนาองค์ความรู้ด้านการเตรียมความพร้อมการเข้าสู่วัยเกษียณอายุภายใต้สภาวะที่ประเทศได้เข้าสู่สังคมสูงวัย โดยพิจารณาว่า กลุ่มประชากรคนรุ่นใหม่จะมีเวลาในการออมที่อาจจะสูงถึง 20-40 ปี ส่งผลให้กลุ่มคนรุ่นใหม่จะมีความสามารถในการเตรียมความพร้อมทางด้านการออมได้ด้วยตนเองบางส่วน และด้วยระยะเวลาการเตรียมความพร้อมที่มากพอ ก็จะสามารถช่วยลดปัญหาวิกฤติทางการเงินในระยะยาว ทั้งของตนเองและของประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของงานวิจัยชิ้นนี้ ประกอบด้วย (1) วิเคราะห์วิถีชีวิตของคนไทยโดยจำแนกคนไทยออกเป็นกลุ่มย่อยตามรูปแบบวิถีชีวิตที่แตกต่างกัน (เช่น อาชีพ อายุ ระดับรายได้/รายจ่าย ลักษณะของครัวเรือน รวมถึงมิติอื่นๆ โดยอาศัยข้อมูลพฤติกรรมการประเมิน) (2) นำเสนอแบบแผนการออมที่เหมาะสม โดยเทียบเคียงกับแบบแผนการออมที่เหมาะสมตามหลักทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ ซึ่งกำหนดให้วัยทำงานเป็นช่วงที่ปัจเจกจะต้องสะสมเงินออมเพื่อนำมาใช้ในช่วงสูงวัย (3) จัดทำบทเรียนให้ความรู้ทางการเงิน เช่น การเป็นหนี้ในระบบ/นอกระบบ จะมีต้นทุนที่เกิดขึ้นอย่างไร ค่าเสียโอกาสที่เกิดขึ้นมีมากน้อยเพียงใด เพื่อปลูกฝังให้มีความรู้ถึงความสำคัญของการออม โดยจะพิจารณาจากกรณีที่สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นของแต่ละกลุ่ม (4) ให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ชี้ชัดว่า ในการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุของประชากรแต่ละกลุ่มอายุนั้น ควรจะเป็นภาระการออมของประชาชนมากน้อยเพียงใด และเป็นภาระของภาครัฐในการจัดสรรสวัสดิการมากน้อยเพียงใด

ข้อมูลที่ใช้ในงานวิจัยนี้ ประกอบด้วย (1) ข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน (2) ฐานข้อมูลที่ใช้ศึกษาแบบจำลอง Life-Cycle Hypothesis และ (3) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและข้อมูลการสำรวจพฤติกรรมรายจ่ายเฉพาะของครัวเรือนในรายการที่ไม่มีความเหมาะสม

ด้านการวิเคราะห์ งานวิจัยอาศัยเครื่องมือทางสถิติ ได้แก่ เครื่องมือในการจัดกลุ่ม cluster analysis ร่วมกับการวิเคราะห์ประมาณการปัจจัยด้วย Generalized Least Square Analysis และการวิเคราะห์แบบจำลอง Life-Cycle Hypothesis ภายใต้สมมติฐานที่แตกต่างกัน

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ในภาพรวมประชาชนควรมีการออมร้อยละ 20 ของรายได้ และเมื่อจำแนกผลการวิเคราะห์ในระดับครัวเรือน และผลการวิเคราะห์ในระดับปัจเจก สามารถสรุปได้ดังนี้

- ครัวเรือนไทยสามารถจำแนก cluster analysis ออกมาได้เป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มครัวเรือนที่มีสมาชิกได้รับบำนาญ คิดเป็นร้อยละ 2.63 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด เป็นกลุ่มที่มีรายได้มากกว่ารายจ่าย จึงไม่ควรจะต้องเข้าไปแทรกแซงเพิ่มเติม (2) กลุ่มครัวเรือนที่มีสมาชิกได้รับมรดก/ลาภลอย และมีการบริหารเงินเพื่อดอกผล คิดเป็นร้อยละ 0.43 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด พบว่าครัวเรือนกลุ่มนี้สามารถมีเงินออมได้หากมีการควบคุมรายจ่าย (3) กลุ่มครัวเรือนที่มีรายได้สูงกว่ารายจ่ายอยู่แล้ว คิดเป็นร้อยละ 69.76 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด เป็นกลุ่มที่มีรายได้มากกว่ารายจ่าย จึงไม่ควรจะต้องเข้าไปแทรกแซงเพิ่มเติม (4) กลุ่มครัวเรือนที่มีรายได้สูงกว่ารายจ่ายที่ควรจะเป็น คิดเป็นร้อยละ 21.47 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด พบว่าปัญหาของครัวเรือนกลุ่มนี้คือการควบคุมรายจ่ายเป็นหลัก แต่หากเป็นครัวเรือนที่ไม่สามารถที่จะควบคุมรายจ่ายได้ เช่น มีรายจ่ายทางการศึกษา หรือรายจ่ายเพื่อดูแลสุขภาพ ภาครัฐอาจจะช่วยสนับสนุนโดยการเพิ่มรายได้หรือให้เงินอุดหนุน และ (5) กลุ่มครัวเรือนที่รายได้

ต่ำกว่ารายจ่ายที่ควรจะเป็น คิดเป็นร้อยละ 5.72 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด พบว่าปัญหาสำคัญคือ แม้วครัวเรือนเหล่านี้จะสามารถควบคุมการออมได้ แต่ก็ไม่สามารถที่จะเอาตัวรอดได้ จึงควรจะมีการให้เงินอุดหนุนช่วยเหลือเพิ่มเติม และสนับสนุนการสร้างรายได้เป็นมาตรการเสริม

2. ในระดับปัจเจก สามารถสรุปได้ดังนี้

2.1 คนที่ทำงานและได้รับค่าแรงขั้นต่ำตลอดชีวิต หากไม่มีภาระที่จะต้องเลี้ยงดูลูกและผู้สูงอายุจะมีความสามารถในการออมได้เองโดยที่ภาครัฐไม่ต้องจ่ายเงินอุดหนุน

2.2 กรณีที่ผู้ออมต้องมีภาระดูแลผู้สูงอายุและเด็ก เกือบจะทุกกรณีจะเป็นกรณีที่ผู้ออมไม่สามารถจะดำเนินการตามแผนการออมได้ จึงควรจะเป็นหน้าที่ของภาครัฐที่เข้ามาช่วยให้การอุดหนุนหรือสนับสนุนการเลื่อนอายุเกษียณ การอุดหนุนควรจะต้องอ้างอิงลดทอนจากฐานที่ผู้ออมมีความสามารถในการออม (คือ ร้อยละ 20 ของรายได้) เสียก่อน และควรจะให้เงินอุดหนุนต่อเดือน ตามภาระที่เกิดขึ้นจริงตามแต่กรณี

2.3 เงินออมที่ไม่เพียงพอในวัยเกษียณของผู้ออมที่ได้รายได้ขั้นต่ำ เกิดจาก

2.3.1 ผลตอบแทนจากการออมที่ทำได้ต่ำกว่าตลาด สามารถแยกได้เป็น 2 ส่วน คือ (1) ส่วนที่เป็นส่วนต่างที่เกิดจากภาครัฐ ได้แก่ การสร้างเครื่องมือทางการเงินที่ช่วยสนับสนุนให้ผู้ออมได้รับผลตอบแทนเทียบเคียงกับดอกเบี้ยที่ภาครัฐบริหารจัดการหนี้ภาครัฐ หรือ risk-free rate และ (2) ส่วนที่เกิดจากผู้ออม คือ ส่วนต่างระหว่างผลตอบแทนตลาดกับผลตอบแทนที่เป็น risk-free rate

2.3.2 เกิดจากความสามารถในการออมที่ไม่เพียงพอที่จะดูแลตนเองและครอบครัว โดยผู้ออมสามารถออมได้ในระดับร้อยละ 20 ของรายได้ แต่เงินออมที่ต้องการจะอยู่สูงกว่าเงินออมที่สามารถทำได้ จึงเป็นหน้าที่ของภาครัฐที่จะต้องให้เงินอุดหนุน

2.4 เพื่อปรับลดค่าใช้จ่าย รายจ่ายที่เกินความเหมาะสมที่น่าจะลดลงได้ประกอบด้วย ค่าเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย ค่าใช้จ่ายส่วนบุคคล ค่าใช้จ่ายเพื่อการท่องเที่ยว ค่าใช้จ่ายโทรคมนาคม ค่าใช้จ่ายสินทางการ ค่าใช้จ่ายงานพิธี และค่าบริโภคนอกบ้าน รวมถึงรายจ่ายที่ไม่เป็นประโยชน์ต่อสุขภาพ อันได้แก่ การสูบบุหรี่ ดื่มเหล้า การพนัน และการใช้สิ่งเสพติด

ในแง่นี้ การเตรียมความพร้อมเพื่อใช้ชีวิตยามเกษียณที่สำคัญยังเป็นหน้าที่ของภาครัฐ ที่จะให้ความรู้และออกแบบระบบการเตรียมความพร้อมตั้งแต่ต้น และให้การสนับสนุนให้ผู้ออมสามารถทำงานเพื่อสร้างรายได้ได้ยาวนานมากที่สุดเท่าที่ต้องการ ประกอบด้วย (1) ภาครัฐควรมีนโยบายช่วยเหลือกลุ่มที่ไม่สามารถเก็บออมได้อย่างที่ควรจะเป็น เช่น ให้มีการอุดหนุนเด็กแรกเกิดและผู้สูงอายุ คนละ 1,000 บาทต่อเดือน และเสนอให้ภาครัฐช่วยดูแลแก่กลุ่มครัวเรือนยากจนมากที่ไม่สามารถออมได้ และ (2) มีนโยบายพัฒนาช่องทางในการออม เพื่อหนุนเสริมประสิทธิภาพการออม เช่น พัฒนาเครื่องมือทางการเงินที่ช่วยสนับสนุนให้ผู้ออมได้รับผลตอบแทนเทียบเคียงกับตลาด โดยพิจารณาการสนับสนุนการพัฒนาผู้จัดการกองทุนระดับโลกเพื่อตอบโจทย์การออมสำหรับคนรุ่นใหม่ในอนาคต

ในส่วนของประโยชน์จากงานวิจัย งานวิจัยชิ้นนี้ได้จัดทำบทเรียนให้ความรู้ทางการเงิน ในรูปแบบของการพัฒนาคู่มือการออมที่พิจารณาบริบทแวดล้อมภายในแต่ละครัวเรือน รวมถึงให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ชี้ชัดว่า ในการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุของประชากรแต่ละกลุ่มอายุนั้น ควรจะเป็นภาระการออมของประชาชนมากน้อยเพียงใด และเป็นภาระของภาครัฐในการจัดสรรสวัสดิการมากน้อยเพียงใด

สรุปผลงานวิจัย/โครงการวิจัย 5 บรรทัด

(สำหรับเผยแพร่ในระบบ EXPLORE ผ่านทางเว็บไซต์ www.thai-explore.net)

1. ชื่อผลงาน/โครงการ แบบแผนการออมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตคนไทยรุ่นใหม่
Saving schemes for Thailand's New Generation
2. ชื่อ - นามสกุล นักวิจัย พนธกร วรภมร
Pontakorn Vorapamorn
3. ที่อยู่ติดต่อได้ 565 รามคำแหง 39 (เทพลีลา) วังทองกลาง กรุงเทพมหานคร 10310
เบอร์โทรศัพท์: 02-718-5460 E-mail: pontakorn@tdri.or.th
4. ชื่อหน่วยงาน สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย
5. ปี พ.ศ. ที่ดำเนินการเสร็จ 2565
6. คำค้น keyword สังคมสูงวัย แบบแผนการออม วิถีชีวิตคนไทยรุ่นใหม่
Aging Society, Saving Schemes, Thailand's New Generation
7. อ้างอิง
8. รูปภาพ หรือภาพเคลื่อนไหว (ไม่มี)
9. คำอธิบาย 5 บรรทัด

งานวิจัยชิ้นนี้เสนอการเตรียมความพร้อมทางด้านการเงินสำหรับคนรุ่นใหม่ที่มีเวลาในการเตรียมตัวก่อนวัยเกษียณอย่างน้อย 20-40 ปี และจัดทำบทเรียนให้ความรู้ทางด้านการเงิน รวมถึงข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย โดยพบว่า จุดเหมาะสมของการเตรียมความพร้อมสำหรับสังคมไทยคือการเตรียมความพร้อมของทั้งผู้ออม และมาตรการอุดหนุนของภาครัฐ โดยในภาพรวม ผู้ออมควรออมเงินให้ได้ที่ร้อยละ 20 ของรายได้ (ขั้นต่ำ) ส่วนภาครัฐควรเข้ามาช่วยอุดหนุนในกรณีที่ผู้ออมเผชิญข้อจำกัดในการออม เช่น การเลี้ยงดูเด็ก หรือผู้สูงอายุ เป็นต้น

แบบฟอร์มสรุปงานวิจัยในรูปแบบ info graphic

1. ตราสัญลักษณ์ของ วช. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
2. ชื่อผลงาน/โครงการ แบบแผนการออมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตคนไทยรุ่นใหม่
Saving schemes for Thailand's New Generation
3. ชื่อ - นามสกุล นักวิจัย พนธกร วรภมร
Pontakorn Vorapamorn
4. Email E-mail: pontakorn@tdri.or.th
5. ชื่อหน่วยงาน สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย
6. ประมวลผลงานวิจัยสรุปเป็นภาพ info graphic ในรูปแบบต่างๆ อย่างสร้างสรรค์ที่เข้าใจง่ายและน่าสนใจ

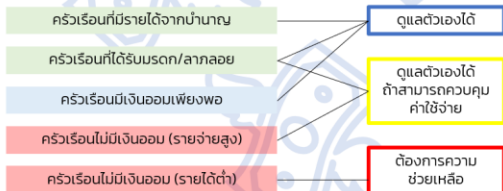
TDR
THAILAND DEVELOPMENT RESEARCH INSTITUTE
สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

แบบแผนการออมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตคนไทยรุ่นใหม่ Saving schemes for Thailand's New Generation

“เพราะว่าโลกนี้ไม่มีอะไรที่ได้มาเปล่าๆ ทุกสิ่งที่เราใช้จ่ายเพื่อความสุข ไม่ว่าจะเป็นอาหาร เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย ที่ดิน ยารักษาโรค รถยนต์ รถจักรยานยนต์ หรือโทรศัพท์มือถือ ต่างก็เป็นสิ่งที่ต้องแลกมาด้วยหยาดเหงื่อการทำงาน การสร้างรายได้ของเราทั้งนั้น การออมจึงเป็นพื้นฐานที่สำคัญของชีวิตที่เราจะต้องเตรียมสะสมเงินเอาไว้เพื่อสถานการณ์ฉุกเฉินในระยะสั้น และสะสมเงินไว้เพื่อใช้ยามชรา ซึ่งเร็วแรงของเราถดถอยลงจนไม่สามารถสร้างรายได้เพียงพอต่อการใช้จ่ายต่อไป”

รู้หรือไม่?

คนไทยในปัจจุบันส่วนใหญ่ไม่ได้มีการวางแผนทางการเงิน งานวิจัยชิ้นนี้จึงนำเสนอการเตรียมความพร้อมทางการเงินสำหรับคนรุ่นใหม่ที่มีเวลาในการเตรียมตัวก่อนวัยเกษียณอย่างน้อย 20-40 ปี รวมถึงจัดทำบทเรียนให้ความรู้ทางด้านการเงิน และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุ

ต้นแบบการเตรียมความพร้อมด้านการออม

สิ่งที่ประชาชนดำเนินการได้
เก็บออม 20% ของรายได้

สิ่งที่ภาครัฐดำเนินการ

[1] อดหนุนเด็กและผู้สูงอายุเดือนละ 1,000 บาทต่อราย

[2] สร้าง financial instrument ที่ทำให้การสะสมเงินออมได้รับผลตอบแทน 2.7% ต่อปี (เทียบเท่าดอกเบี้ยการบริหารหนี้ของภาครัฐ)

การลดค่าใช้จ่ายและค่าเสียโอกาส

รายจ่ายที่เกินความเหมาะสมที่น่าจะลดลงได้ ประกอบด้วย ค่าเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย ค่าใช้จ่ายส่วนบุคคล ค่าใช้จ่ายเพื่อการท่องเที่ยว ค่าใช้จ่ายโทรคมนาคม ค่าใช้จ่ายสินค้าบริการ ค่าใช้จ่ายงานพิธี และค่าบริการคนออกบ้าน รวมถึงรายจ่ายที่ไม่เป็นประโยชน์ต่อสุขภาพ อันได้แก่ การสูบบุหรี่ ดื่มเหล้า การพนันและการใช้สิ่งเสพติด

แบบฟอร์มประเมินผลการวิจัยในการนำไปใช้ประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม
ที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ชื่อแผนงานวิจัย/ชื่อโครงการวิจัย แบบแผนการออมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตคนไทยรุ่นใหม่
Saving schemes for Thailand's New Generation

ชื่อนักวิจัย พนธกร วรภมร..... หน่วยงาน สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

งบประมาณที่ได้รับการสนับสนุน 1,665,000 บาท ปีงบประมาณที่ได้รับการสนับสนุน 2564

วัน/เดือน/ปี ที่ดำเนินการวิจัยแล้วเสร็จ 31 พฤษภาคม 2565

เป้าหมายดำเนินการ นำเสนอแบบแผนการออมที่เหมาะสมจัดทำเป็นบทเรียนให้ความรู้ทางการเงิน
ในรูปแบบของคู่มือการออม และสร้างข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย.....

พื้นที่การใช้ประโยชน์ ทั่วประเทศไทย.....

ส่วนที่ 2 ผลการวิจัยและการนำไปใช้ประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม

2.1 การนำไปใช้ประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม (สามารถตอบได้มากกว่า 1 มิติ)

✓ มิตินโยบาย

- ปัญหาสำคัญ/ปัญหาเร่งด่วนของประเทศ คือ พฤติกรรมการออมที่ไม่เหมาะสม อาจเป็นเหตุให้
สังคมไทยเสื่อมเสียที่จะพบกับปัญหาวิกฤติทางการเงินส่วนบุคคล และจะส่งผลกระทบต่อ
รุนแรงต่อสุขภาวะของผู้ที่ไม่เตรียมความพร้อมดังกล่าวในยามสูงอายุ.....

- ชื่อองค์กร หรือหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ที่นำงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ 1. ธนาคารแห่งประเทศไทย 2. กระทรวงการคลัง 3. กระทรวงแรงงาน และสำนักงานประกันสังคม 4. กรมกิจการ
ผู้สูงอายุ 5. สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) และตลาด
หลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET) 6. รัฐบาลและพรรคการเมือง.....

- ช่วงเวลาที่นำงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ (วัน/เดือน/ปี)

วันที่ 10 พ.ย. 2564 นำเสนอข้อเสนอบางส่วนในงานประชุมประจำปีของ ก.ล.ต.

วันที่ 21 ก.พ. 2565 นำเสนอข้อเสนอบางส่วนในการประชุมกับคณะที่ปรึกษาด้านผลกระทบทาง
เศรษฐกิจและสังคม.....

- ลักษณะการนำงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ (โปรดให้คำอธิบาย พร้อมแนบเอกสาร/ภาพประกอบ)
ต้นแบบคู่มือการออมสำหรับกลุ่มคนรุ่นใหม่ (โปรดดูเอกสารในภาคผนวก).....

- การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นต่อองค์กร หรือหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน (โปรดให้คำอธิบาย
พร้อมแนบเอกสาร/ภาพประกอบ) นำแนวคิดการเตรียมความพร้อมด้านการออม ไปนำเสนอกับ
ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน และผู้กำหนดนโยบาย เพื่อสร้างการตระหนักรู้ถึงปัญหาและ
เพื่อสนับสนุนการเตรียมความพร้อมด้านการออมที่เหมาะสมต่อไป.....

- มิติวิชาการ
- มิติเชิงสังคม/ชุมชน
- มิติพาณิชย์

2.2 ทรรศนะทางปัญญาที่เกิดจากงานวิจัย (โปรดระบุเดือน/ปี ที่ยื่นขอและได้รับ)

2.3 ผู้ได้รับผลประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม (โปรดระบุหน่วยงาน บุคคล หรือพื้นที่ที่นำงานวิจัยไปใช้ประโยชน์)

ประชาชนได้รับข้อมูลผลงานวิจัย (ต้นแบบคู่มือการออม) และนำไปปรับใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการออมต่อไป หน่วยงานภาครัฐได้รับข้อมูล และข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย เพื่อนำไปพิจารณาในการกำหนดนโยบายการออม และหนุนเสริมประสิทธิภาพการออม.....

2.4 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานวิจัย (งานวิจัยที่แล้วเสร็จ)

ไม่มีปัญหาและอุปสรรค

✓ มีปัญหาและอุปสรรค (โปรดระบุสาเหตุ)

การแพร่ระบาดของโควิด-19 เป็นอุปสรรคต่อการลงพื้นที่เก็บข้อมูล จึงอาศัยข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติที่มีผู้เชี่ยวชาญในการลงพื้นที่เก็บข้อมูลในระดับครัวเรือนจนครบ 4 ภาคครอบคลุมพฤติกรรมรายรับและรายจ่ายของครัวเรือนในมิติต่างๆ ตลอดจนการอาศัยผลการสำรวจจากแหล่งข้อมูลอื่นๆ ร่วมกับความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ นอกจากนี้ การทำงานต้องอาศัยการทำงานที่บ้าน (Work From Home) เป็นหลักเพื่อลดความเสี่ยงในการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 จึงต้องอาศัยการวางระบบการทำงานและการประชุมทางออนไลน์แทนการทำงานในองค์กรต้นสังกัด

2.5 ผลกระทบจากการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ (งานวิจัยที่แล้วเสร็จ)

✓ ไม่มีผลกระทบ

มีผลกระทบ (โปรดระบุสาเหตุ)

ลงชื่อ **พนธกร วรภมร**

(พนธกร วรภมร)

หัวหน้าโครงการ

รายนามคณะผู้วิจัย

นาย พนธกร วรภมร	หัวหน้าโครงการ	สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย
ดร. นณริฎ พิศลยบุตร	ที่ปรึกษา	สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย
นางสาว สุนันท์ พุ่มคำ	นักวิจัยร่วม	สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย
นางสาว สรัลชญา ธิติสุวรรณค์	นักวิจัยร่วม	สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

ที่อยู่ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย
565 ซ. รามคำแหง 39 ถ. รามคำแหง (เทพลีลา)
วังทองหลาง กรุงเทพฯ 10310

โทรศัพท์: 02 718 5460

โทรสาร: 02 718 5461-2

E-mail: นาย พนธกร วรภมร pontakorn@tdri.or.th
ดร. นณริฎ พิศลยบุตร bisonyabut@tdri.or.th